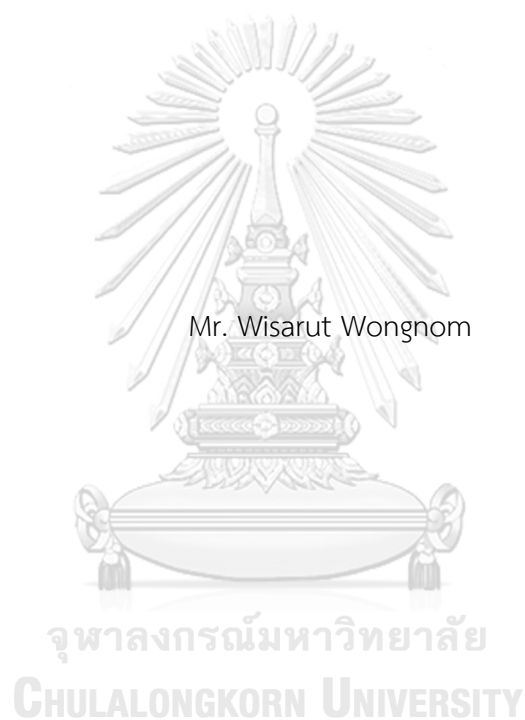

ข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ไม่สังกัดภาควิชา/เทียบเท่า
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

POLITICAL FAKE NEWS ON FACEBOOK DURING 2019 THAI GENERAL ELECTION

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Communication Arts) in Communication Arts

Common Course

FACULTY OF COMMUNICATION ARTS

Chulalongkorn University

Academic Year 2019

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562
โดย	นายวิศรุต วงษ์น้อม
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีดา อัครจันทโชติ)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พนม คลี่ฉายา)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ ไชยนันท์)	

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิศรุต วงษ์น้อย : ข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562. (POLITICAL FAKE NEWS ON FACEBOOK DURING 2019 THAI GENERAL ELECTION) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ศ. ดร.พิรงรอง รามสูต

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะที่โดดเด่นของข่าวสารปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 (2) ปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริง และ (3) กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมือง โดยใช้วิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) คือ การวิเคราะห์เนื้อหาข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเพจทางการเมืองทั้งสองกลุ่มจำนวน 12 เพจ ได้แก่ (1) กลุ่มเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาและพรรคพลังประชารัฐ (Pro-military) และ (2) กลุ่มเพจที่สนับสนุนนายธนารัฐ จรุงเรืองกิจและพรรคอนาคตใหม่ (Pro-democracy) และใช้วิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) คือ การสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจทั้ง 27 คน

ผลการศึกษาลักษณะที่โดดเด่นของข่าวสารปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 โดยการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า ข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งเป็นข่าวสารปลอมที่ถูกจัดว่าเป็นการโจมตีนักการเมืองและพรรคการเมืองและมีวิธีการนำเสนอที่ทำให้ผู้ติดตามเพจทางการเมืองเข้าใจผิด (Misleading) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาผ่านกรณีศึกษาทั้งสองคือ (1) กรณีของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาและพรรคพลังประชารัฐ นั้นที่เกี่ยวกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จะเป็นข่าวสารปลอมทางการเมืองด้วยการสร้างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการออกนโยบายสาธารณะโดยข่าวปลอมดังกล่าวถูกจัดประเภทเป็นคลิกเบท (Click Bait) ที่มีรูปแบบการนำเสนอคล้ายกับสำนักข่าวกระแสหลัก (Imposter) และมีเนื้อหาที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยสมบูรณ์ (Fabrication) (2) กรณีของนายธนารัฐ จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ จะเป็นข่าวสารทางการเมืองที่เป็นทฤษฎีสมคบคิด (Conspiracy Theory) และที่ผูกโยงเรื่องราวทางการเมืองเช่น the storyline to major political events such as changes in political regime, mass political conflicts, and interference attempt in the election by the US government ที่มาจากผู้ใช้เขียนบทความที่ไม่มีตัวตนอยู่จริง (fictitious personas)

ทั้งนี้ การสัมภาษณ์เชิงลึกชี้ให้เห็นสถานการณ์และแรงจูงใจที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริง ได้แก่ (1) การแบ่งขั้วทางการเมือง (Political Polarization) (2) การเปิดรับและติดตามเพจทางการเมือง (3) ความสะดวกในการตรวจสอบบนแพลตฟอร์มออนไลน์ (4) ความรู้และประสบการณ์เดิม นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจแสดงให้เห็นปัจจัยที่เป็นกลไกที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเช่นเดียวกัน คือ การเลือกเปิดรับสื่อ และ อคติเพื่อยืนยันความเชื่อเดิม (Confirmation Bias) อย่างไรก็ตาม ปัจจัยดังกล่าวยังเป็นอุปสรรคที่เข้ามาลดทอนคุณค่าของการตรวจสอบข้อเท็จจริงเช่นเดียวเนื่องจากผู้ติดตามเพจจะเลือกตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อยืนยันความเชื่อเดิมมากกว่าการเสาะหาความจริงเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิด (Misperception) เกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ถูกพาดพิงบนข่าวปลอม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา นิเทศศาสตร์
ปีการศึกษา 2562

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

6084681928 : MAJOR COMMUNICATION ARTS

KEYWORD: Fake News, General Election, Fact-checking, Facebook

Wisarut Wongnom : POLITICAL FAKE NEWS ON FACEBOOK DURING 2019 THAI GENERAL ELECTION. Advisor: Prof. PIRONGRONG RAMASOOTA, Ph.D.

The research aims to study (1) salient attributes of political fake news on Facebook during Thailand's general election in 2019, (2) factors leading to fact-checking, and (3) the process of verifying information regarding politicians and political parties. A content analysis methodology was conducted to analyze political news contents suspicious of validity posted on 12 Facebook pages of (1) the pro-military group supportive of General Prayuth Chan-o-cha and Palang-pracharat Party and (2) the anti-military group supportive of Mr. Thanathorn Juangroongruangkij and Future Forward Party. A qualitative methodology was also applied by using in-depth interview on 27 Facebook-page followers.

The results showed that most fake news surfaced during the election was intended to discredit both opposing politicians and political parties and mislead the news followers. Further examination revealed the followings. (1) In the case of General Chan-o-cha and The Palang-pracharat Party, the fake news involved the issuance of public policies and appeared in a form of clickbait *fabricated* and *presented* in a way similar to mainstream news agencies' (Imposter). (2) In the case of Mr. Juangroongruangkij and his Future-forward Party, the fake news was produced by *fictitious personas* as Conspiracy Theory in association with political narratives of major political events such as changes in political regime, mass political conflicts, and an attempt by the US government at interfering with the election.

In addition, the outcomes of the in-depth interview indicated situations and motivations that brought about information verification which included (1) Political Polarization, (2) selective exposure to and following political Facebook page, (3) The convenience of online information verification, and (4) background knowledge and experience. The outcomes of the in-depth interview further revealed these determinants associated with the fact-checking process that lead to party identification rather than demystification of misconceptions about politicians and political parties mentioned in the news, selective exposure to media and bias confirmation. As a consequence, these determinants acted as hindrances undermining the significance of fact-checking.

CHULALONGKORN UNIVERSITY

Field of Study: Communication Arts
Academic Year: 2019

Student's Signature .....
Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เปรียบเสมือนกับการเดินทางอันแสนยาวไกลที่บางครั้งผู้วิจัยรู้สึกถอดใจในหลาย ๆ ครั้ง แต่ท้ายสุดแล้ว งานวิจัยชิ้นนี้ได้สำเร็จลุล่วง ผู้วิจัยต้องกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. พิรงรอง รามสูต ผู้ช่วยจุดประกายให้นิสิตได้ริเริ่มในการศึกษาประเด็นด้านข่าวปลอมในครั้งนี้ พร้อมทั้งยังให้คำปรึกษาที่ทำให้ งานวิจัยชิ้นนี้มีความรอบด้านและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พนม คลีฉายา ประธานคณบดีวิทยาลัยนิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมลพรรณ ไชยพันธ์ ผู้ให้ คำปรึกษาที่มีประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ทั้งนี้ ชีวิตการเรียนที่นิเทศศาสตร์ จุฬาฯ ยังมีกลุ่มเพื่อนสนิทโดยเฉพาะ กานต์แก้ว ฟ้าบุ้ม ต๊ะต๊ะ ก้วย ดิงลี ชาลีฟ กุ้ยชาย และพี่ต๋องที่คอยเป็นเพื่อนปรับทุกข์เวลาที่ผู้วิจัยรู้สึกเครียดหรือท้อแท้จาก ปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการเรียนหรือปัญหาชีวิต รวมไปถึงขอบพระคุณเจ้าหน้าที่คณะ นิเทศศาสตร์ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ

"ขอบคุณช่วงเวลาดี ๆ ที่เคยมีร่วมกัน ณ ที่แห่งนี้"

ท้ายสุด ขอขอบคุณความอดทนและความมีสติของตนเองที่ทำให้งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ แม้ว่าจะเจอกับความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยอยู่บ่อยครั้ง และหากคุณประโยชน์อันพึงและความดี งามของวิจัยฉบับนี้ออกุทิศให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน และหากมีข้อผิดพลาดประการใดผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ แต่เพียงผู้เดียว

วิศรุต วงษ์น้อม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหานำวิจัย.....	7
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	7
1.4 ขอบเขตการวิจัย	8
1.5 นิยามศัพท์	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับข่าวปลอม (Fake News).....	13
2.1.1 คำนิยามของข่าวปลอม (Definition of Fake News)	16
2.1.2 ข่าวปลอมในฐานะความไร้ระเบียบของข้อมูล (Fake News as Information Disorder)	19
2.1.3 ลักษณะเนื้อหาของข่าวปลอม	25
2.1.4 ผลกระทบของข่าวปลอม (Effects of Fake News).....	31
2.1.5 สถานการณ์ข่าวปลอมในต่างประเทศ	33

2.2 แนวคิดยุคหลังความจริง (Post-truth Era).....	35
2.2.1 ความเป็นมาและนิยาม	35
2.2.2 ปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของสังคมยุคหลังความจริง.....	37
2.3 แนวคิดข่าวสารทางการเมือง (Political News).....	39
2.3.1 ความหมายของคำว่าการเมือง	39
2.3.2 บริบททางการเมืองในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562.....	40
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media).....	43
2.4.1 นิยามสื่อสังคมออนไลน์.....	43
2.4.2 สื่อสังคมออนไลน์และสัญญาณการกั้นกรองบนเฟซบุ๊ก (Social Media and Filter Bubbles on Facebook).....	44
2.4.3 ผลกระทบการเลือกสรรข่าวสารผ่านอัลกอริธึม (The Effects of Algorithmic News Recommendation).....	47
2.4.4 สื่อสังคมออนไลน์กับข่าวปลอม (Social Media and Fake News).....	49
2.5 ทฤษฎีการเลือกเปิดรับสื่อ (Selective Exposure).....	52
2.5.1 กระบวนการเลือกเปิดรับสื่อ (Selective Exposure Processes).....	53
2.5.2 การเลือกเปิดรับสื่อกับข่าวสารทางการเมือง (Selective Exposure and Political News).....	56
2.5.3 การเลือกเปิดรับสื่อเพื่อยืนยันอคติความเชื่อเดิม (Selective Exposure and Confirmation Bias).....	57
2.6 แนวคิดการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-checking).....	59
2.6.1 ประวัติและนิยามการตรวจสอบข้อเท็จจริง	59
2.6.2 มุมมองเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อเท็จจริง.....	61
2.6.3 อคติทางการเมือง จุดยืนทางการเมือง และการตรวจสอบข้อเท็จจริง.....	64
2.6.4 รูปแบบการตรวจสอบข้อเท็จจริง	66
2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	69

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	70
3.1 รูปแบบงานวิจัย	70
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	71
3.2.1 เพจทางการเมือง	71
3.2.2 รูปแบบข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองนำที่ปรากฏบนเพจ	76
3.2.3 ผู้ติดตามเพจทางการเมือง (Followers)	77
3.3 เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	77
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายผล	80
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	82
4.1 บริบททางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	83
4.1.1 บริบททางการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562	83
4.1.2 บริบททางการเมืองวันเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562.....	99
4.1.3 บริบททางการเมืองหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	101
4.2 การวิเคราะห์เนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊ก.....	113
4.2.1 ข้อมูลจากการสำรวจข่าวปลอมทางการเมืองบนเพจทางการเมือง.....	114
4.2.2 ตัวแสดงทางการเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารปลอมทางการเมือง.....	121
4.2.3 ประเด็นด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องที่ทำให้ข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองได้รับความสนใจ.....	130
4.2.4 ประเภทของข่าวปลอมบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	131
4.2.5 ตัวอย่างประเภทข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	135
4.2.6 ลักษณะเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562	142
4.2.7 ตัวอย่างลักษณะเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562.....	144
4.3 กรณีศึกษาข่าวปลอมทางการเมือง	149

4.3.1	กรณีศึกษาที่ 1: นายธนธร จีรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่	149
4.3.2	กรณีศึกษาที่ 2: พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ.....	182
4.4	การสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจทางการเมือง.....	207
4.4.1	ข้อมูลพื้นฐานของติดตามเพจการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562.....	207
4.4.2	ลักษณะการติดตามเพจการเมือง	209
4.4.3	รูปแบบการตัดสินใจเลือกตรวจสอบข้อเท็จจริง.....	215
4.4.4	กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อข้อมูลข่าวสารทางการเมือง.....	218
4.4.5.1	การตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข้อมูลข่าวสารทางการเมืองระดับ ภายใน (Internal Fact-checking).....	218
4.4.5.2	การตรวจสอบและประเมินความเชื่อถือข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในระดับ ภายนอก (External Fact-checking).....	221
4.4.5	สถานการณ์และแรงจูงใจที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริง.....	225
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	235
5.1	สรุปผลการวิจัย	235
5.1.1	ข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 มี รูปแบบและลักษณะที่โดดเด่นอย่างไรบ้าง	236
5.1.2	ปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊ก ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	246
5.1.3	ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact- Checking) เกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองเป็นอย่างไร	249
5.2	อภิปรายผลการศึกษา	250
5.2.1	ข่าวปลอมทางการเมืองและผลกระทบต่อมติมหาชนในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562.....	250
5.2.2	การแบ่งขั้วทางการเมืองและอคติยืนยันความเชื่อเดิมของผู้ติดตามเพจ	257
5.3	ข้อเสนอแนะ	263

5.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยชาวปหลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562.264	
บรรณานุกรม.....	267
ภาคผนวก.....	280
ภาคผนวก ก.....	281
ภาคผนวก ข.....	288
ประวัติผู้เขียน.....	303

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง.....	11
ตารางที่ 2.1 แสดงความแตกต่างระหว่างข่าวปลอม (Fake News) และข่าวจริง (Real News).....	18
ตารางที่ 2.2 ระดับความเท็จจริง (Facticity) และระดับเจตนา (Intention) ของข่าวปลอม.....	27
ตารางที่ 2.3 การจัดประเภทความปกติของข้อมูลตามประเภทเนื้อหา.....	30
ตารางที่ 2.4 ขอบเขตขององค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริง.....	63
ตารางที่ 2.5 การตรวจสอบข้อเท็จจริงจากภายนอก.....	68
ตารางที่ 3.1 รายชื่อเพจทางการเมืองที่เป็นแหล่งในการเก็บข้อมูลเบื้องต้น.....	72
ตารางที่ 3.2 รายชื่อเพจทางการเมืองในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลในการคัดเลือกเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา ข่าวสารปลอมทางการเมือง.....	74
ตารางที่ 3.3 รูปแบบข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊ก.....	76
ตารางที่ 3.4 สรุปประเด็นระเบียบการวิจัย.....	81
ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์กรณีถือหุ้นสื่อบริษัท วี-ลัค.....	90
ตารางที่ 4.2 ลำดับเหตุการณ์กรณีเงินกู้พรรคอนาคตใหม่.....	95
ตารางที่ 4.3 ลำดับเหตุการณ์ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562.....	105
ตารางที่ 4.4 ลำดับเหตุการณ์ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และวันเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562110	110
ตารางที่ 4.5 ลำดับเหตุการณ์หลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562.....	111
ตารางที่ 4.6 รายชื่อเพจทางการเมืองตามประเด็นการนำเสนอและลักษณะเนื้อหา.....	114
ตารางที่ 4.7 จำนวนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเพจในช่วงการ เลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562.....	115
ตารางที่ 4.8 จำแนกข่าวที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562.....	116

ตารางที่ 4.9 จำนวนความถี่(ครั้ง)ข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองที่ได้รับการ หักล้างจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง.....	118
ตารางที่ 4.10 จำนวนความถี่(ครั้ง)ของตัวแสดงทางการเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะ เป็นข่าวปลอมทางการเมือง.....	122
ตารางที่ 4.11 จำนวนความถี่ (ครั้ง) ของนักการเมือง/ผู้นำทางการเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารที่น่า สงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง.....	123
ตารางที่ 4.12 จำนวนความถี่ (ครั้ง) ของพรรคการเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าว ปลอมทางการเมือง.....	125
ตารางที่ 4.13 จำนวนความถี่(ครั้ง)ของหน่วยงานภาครัฐเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็น ข่าวปลอมทางการเมือง.....	126
ตารางที่ 4.14 จำนวนความถี่ (ครั้ง) ของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง/นักกิจกรรมทางการเมืองที่ ปรากฏบนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง.....	127
ตารางที่ 4.15 จำนวนความถี่ (ครั้ง) ของตัวแสดงอื่น ๆ ที่ปรากฏบนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าว ปลอมทางการเมือง.....	128
ตารางที่ 4.16 ประเด็นที่ปรากฏในข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง.....	131
ตารางที่ 4.17 ตารางเปรียบเทียบสัดส่วนประเภทข่าวสารที่น่าสงสัยว่าปลอมทางการเมือง.....	132
ตารางที่ 4.18 ตารางเปรียบเทียบสัดส่วนลักษณะการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็น ปลอมทางการเมือง.....	142
ตารางที่ 4.19 กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 1: นายธนธร จีรุงเรืองกิจ และ พรรคอนาคตใหม่.....	153
ตารางที่ 4.20 สรุปประเด็นของข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในกรณีศึกษาที่ 1.....	177
ตารางที่ 4.21 กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 2: พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ.....	184
ตารางที่ 4.22 สรุปประเด็นของข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในกรณีศึกษาที่ 2.....	202
ตารางที่ 4.23 รายชื่อผู้ติดตามเพจการเมืองและข้อมูลพื้นฐาน.....	207
ตารางที่ 4.24 แนวทางการตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้ติดตามเพจทางการเมือง.....	215

ตารางที่ 4.25 กระบวนการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นชาว ปลอมทางการเมือง.....	223
ตารางที่ 5.1 จำนวนชาวปลอมบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562.....	236
ตารางที่ 5.2 ความเหมือน-ต่างระหว่างกรณีศึกษาของชาวปลอมจากกรณีศึกษา.....	242
ตารางที่ 5.3 สถานการณ์และแรงจูงใจที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริง.....	246
ตารางที่ 5.4 กระบวนการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะ เป็นปลอมทางการเมือง	249
ตารางที่ 5.5 รายชื่อแผนเพจทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเฟซบุ๊กแฟนเพจตงผู้ดี V.2.....	296
ตารางที่ 5.6 รายชื่อแผนเพจทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเฟซบุ๊กแฟนเพจเดอะเมตตาดิ (THE METTAD)	297
ตารางที่ 5.7 รายชื่อแผนเพจทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเฟซบุ๊กแฟนเพจล้านชื่อต้านล้านผิด.....	300
ตารางที่ 5.8 รายชื่อแผนเพจทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเฟซบุ๊กแฟนเพจล้านชื่อต้านล้านผิด.....	301

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 2.1 ประเภทภาวะไร้ระเบียบของข้อมูลข่าวสาร (Information Disorder)	24
รูปภาพที่ 2.2 สัดส่วนของประชากรที่มีความกังวลต่อข้อมูลที่ผิดพลาด (Misinformation).....	34
รูปภาพที่ 2.3 จุดยืนทางการเมืองของพรรคการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	42
รูปภาพที่ 2.4 ปัจจัยที่อัลกอริทึมใช้คำนวณการแสดงผลเนื้อหาผ่านนิวส์ฟีด	46
รูปภาพที่ 2.5 สัดส่วนของแหล่งเยี่ยมชมเว็บไซต์	51
รูปภาพที่ 2.6 กระบวนการเลือกรับรู้.....	54
รูปภาพที่ 2.7 กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง	67
รูปภาพที่ 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	69
รูปภาพที่ 4.1 เพจทางการเมืองสร้างเนื้อหาเพื่อหักล้างข่าวสารทางการเมืองปลอม.....	119
รูปภาพที่ 4.2 เพจนายกเป็นคนตลกนำเนื้อหาการหักล้างข่าวปลอมทางการเมืองจากเพจรามมาแอดดิก	120
รูปภาพที่ 4.3 ตัวอย่างข่าวปลอมทางการเมืองที่สามารถจัดได้หลายประเภท	134
รูปภาพที่ 4.4 ตัวอย่างข่าวปลอมทางการเมืองประเภทติดต่อหรือตัดแปลง	135
รูปภาพที่ 4.5 ตัวอย่างข่าวปลอมทางการเมืองประเภทการรายงานข่าวที่ผิดพลาดของสื่อมวลชน .	136
รูปภาพที่ 4.6 ตัวอย่างข่าวปลอมทางการเมืองประเภททฤษฎีสมคบคิด.....	138
รูปภาพที่ 4.7 แหล่งข้อมูลของคลิปเสียงนายทักษิณ ชินวัตร และนายธนารักษ์ จีรุงเรืองกิจ	139
รูปภาพที่ 4.8 ตัวอย่างข่าวปลอมทางการเมืองประเภทคลิกเบต.....	140
รูปภาพที่ 4.9 ตัวอย่างข่าวปลอมทางการเมืองประเภทคลิกเบตและทฤษฎีสมคบคิด	141
รูปภาพที่ 4.10 ลักษณะเนื้อหาของข่าวสารทางการเมืองปลอมที่ทำให้เข้าใจผิด	144
รูปภาพที่ 4.11 ตัวอย่างลักษณะเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองปลอมแบบติดต่อหรือตัดแปลง.....	145
รูปภาพที่ 4.12 ตัวอย่างลักษณะเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองปลอมแบบประดิษฐ์ขึ้นโดยสมบูรณ์ และแอบอ้างเป็นแหล่งข่าว	146

รูปภาพที่ 4.13 ตัวอย่างลักษณะเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองปลอมแบบบริบทที่เป็นเท็จ	147
รูปภาพที่ 4.14 สัญลักษณ์ของพรรคอนาคตใหม่.....	151
รูปภาพที่ 4.15 RED REBEL ปลอกเปลือกส้มอนาคตใหม่	159
รูปภาพที่ 4.16 พรรคอนาคตใหม่ในฐานะพรรคตัวแทนของพรรคเพื่อไทย	160
รูปภาพที่ 4.17 ภารกิจ 2475 ที่ยังไม่สำเร็จ?.....	161
รูปภาพที่ 4.18 เพลงเดอะเมตาดาดีนำเสนอเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองของกลุ่มเสื้อแดง	162
รูปภาพที่ 4.19 ข้อความบางส่วนของประกาศคณะราษฎร.....	163
รูปภาพที่ 4.20 ระวัง George Soros แทรกแซงเลือกตั้งไทย	164
รูปภาพที่ 4.21 บทความ US and Soros Take Stab at Thai Elections.....	165
รูปภาพที่ 4.22 บทความ After Bleeding Thailand Dry, Soros is Going in for the Kill	167
รูปภาพที่ 4.23 การแอบอ้างเป็นนักการวิชาการที่ไร้ตัวตน	169
รูปภาพที่ 4.24 เพลงเดอะเมมตาดีนำบทความที่เขียนโดยนักวิชาการที่ไร้ตัวตนมาเผยแพร่บนเพจ..	171
รูปภาพที่ 4.25 บทความ West Finds New Anti-china Puppet in Wake of Thai Elections	172
รูปภาพที่ 4.26 บทความที่เป็นถูกใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการเขียนบทความ.....	175
รูปภาพที่ 4.27 สัญลักษณ์ของพรรคพลังประชาชน.....	183
รูปภาพที่ 4.28 ข่าวกรณีที่น่าประหลาดใจเป็นข่าวปลอมเรื่องคำสั่งห้ามนั่งรถคนเดียว	189
รูปภาพที่ 4.29 ข่าวกรณีที่น่าประหลาดใจเป็นข่าวปลอมเรื่องพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา.....	190
รูปภาพที่ 4.30 การหักล้างข่าวปลอมกรณีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา สั่งปิดโครงการ To Be Number 1 ผ่านรายการซัวร์ก่อนแซร์ เพลงปราชญ์สามสี และสำนักข่าว Workpoint News.....	191
รูปภาพที่ 4.31 เอกสารปลอมคำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติปลดผู้นำแหล่งทัพ	192
รูปภาพที่ 4.32 ข่าวสื่อการรัฐประหารซ้อน.....	193
รูปภาพที่ 4.33 เอกสารให้การทำปฏิบัติการเชิงข้อมูลเพื่อส่งเสริมการรับรู้ของประชาชน	194
รูปภาพที่ 4.34 เพลงสติคะลูกกกนำเสนอ 5 จุดสังเกตหนังสือราชการ.....	196
รูปภาพที่ 4.35 เพลงสติคะลูกกกหักล้างข่าวปลอมยกเลิกอาหารกลางวันเด็กทุกโรงเรียน	197

รูปภาพที่ 4.36 คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติกำหนดให้ผู้หญิงเกณฑ์ทหาร	198
รูปภาพที่ 4.37 การหักล้างข่าวปลอมกรณีคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติกำหนดให้เพศหญิงต้องเกณฑ์ทหาร	199
รูปภาพที่ 4.38 ข่าวปลอมกรณีชดเชยค่าเสียหายกรณีเหมืองทองอัครา	200
รูปภาพที่ 4.39 แบบจำลองกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้ติดตามเพจต่อข่าวสารที่สงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง.....	234
รูปภาพที่ 5.1 สัตว์ส่วนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการหักล้างข่าวสารปลอมทางการเมือง.....	237
รูปภาพที่ 5.2 สัตว์ส่วนตัวแสดงทางการเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารปลอมทางการเมือง.....	238
รูปภาพที่ 5.3 สัตว์ส่วนประเภทข่าวสารปลอมทางการเมือง	241
รูปภาพที่ 5.4 สัตว์ส่วนลักษณะการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารปลอมทางการเมือง.....	242

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ใน ค.ศ. 2013 สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) กล่าวถึง ความเสี่ยงที่เกิดจากการลุกลามของข้อมูล (Digital Wildfire) ที่เป็นเท็จและไม่สามารถยืนยันความถูกต้องได้ในยุคดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อโลกความเป็นจริงได้ในหลายมิติ อาทิ กระทบต่อชื่อเสียงของนักการเมือง สถาบันสื่อ รวมถึงทำลายความเชื่อมั่นที่บุคคลมีต่อสังคม (Howell, 2013; Yee, 2017) และยังมีบทบาทในบริบททางการเมืองที่สำคัญโดยเฉพาะในช่วงของการเลือกตั้ง อันเนื่องมาจากข้อมูลลักษณะดังกล่าวสามารถมีผลต่อมติมหาชน (Public Opinion) อันนำไปสู่ชัยชนะของผู้แข่งขันทางการเมืองได้

ภายหลังจากการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 คำว่า “ข่าวปลอม (Fake News)” ได้รับเลือกเป็น “คำแห่งปี” ค.ศ. 2017 ของพจนานุกรมคอลลินส์ (Collins Dictionary) และสมาคมภาษาถิ่นอเมริกัน (American Dialect Society) เนื่องจากข่าวปลอมได้เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจทางสังคมนับตั้งแต่การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016¹ โดยจากบทความของ BuzzFeed พบว่าข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นบนเฟซบุ๊ก (Facebook) มีจำนวนมาก และนำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์ของผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ถึง 8.7 ล้านครั้ง ในช่วงเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2016 (Silverman, 2016)

ศูนย์วิจัยพีว (Pew Research Center)² ในประเทศสหรัฐอเมริกาศึกษาผลกระทบของข่าวปลอม โดยผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าข่าวปลอมส่งผลกระทบต่อการรับรู้ข่าวสาร กล่าวคือ ข่าวปลอมทำให้เกิดความสับสนต่อข่าวสารที่ได้รับซึ่งกลุ่มประชากรร้อยละ 64 กล่าวว่าข่าวปลอมได้เข้ามาทำให้เกิดความสับสนต่อข้อเท็จจริงพื้นฐานและเหตุการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งกลุ่มประชากรร้อยละ 32 กล่าวว่าพบเห็นข่าวปลอมทางการเมืองปรากฏบนสื่อออนไลน์ (Barthel, Mitchell, & Holcomb, 2016)

คำว่าข่าวปลอม (Fake News) หมายถึง ข่าวสารที่ได้รับการพิสูจน์ได้ว่าเป็นเท็จและบิดเบือนหรือเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหลอกลวง ก่อให้เกิดความสับสนต่อสาธารณชนโดย

---

¹ จากผลการศึกษาของ BuzzFeed พบว่ามีผู้อ่านข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 มากกว่าข่าวจริงโดยเฉพาะในช่วง 3 เดือนสุดท้ายของการเลือกตั้งซึ่งข่าวดังกล่าวมีการพาดพิงถึงผู้ลงรับสมัครเลือกตั้ง คือ Hillary Clinton และ Donald Trump โดยร้อยละ 85 ของข่าวปลอม 20 อันดับแรกมีการส่งต่อผ่านเฟซบุ๊กมากที่สุดและมียอดปฏิสัมพันธ์ (Engagement) มากกว่าสำนักข่าวอย่างนิวยอร์กไทม์ (New York Times) วอชิงตันโพสต์ (Washington Post) ฮัฟฟิงตันโพสต์ (Huffington Post) รวมถึงเอ็นบีซีนิวส์ (NBC News) และอื่น ๆ

² ผลวิจัยมาจากการสำรวจประชากรชาวอเมริกันจำนวน 1,002 คน ในช่วงระหว่างวันที่ 1 ถึง 4 ธันวาคม ค.ศ. 2016

ข่าวปลอมมีรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ เอกสาร โฆษณา ใบปลิว หรือฟอร์เวิร์ดเมล (Lazaer, 2018) ซึ่งบริบทในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการรับรู้ข่าวสารของบุคคลแทนการรับรู้ข่าวสารผ่านช่องทางสื่อมวลชนดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม คำว่า “ข่าวปลอม” เป็นคำที่มีความหมายกำกวมและกว้างเกินไปจึงทำให้มีนักวิชาการเสนอว่าข่าวปลอมเป็นส่วนหนึ่งของภาวะไร้ระเบียบของข้อมูล (Information Disorder) ที่ไหลเวียนอยู่ในระบบนิเวศของข้อมูลข่าวสาร

ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีทางด้านการสื่อสารและอินเทอร์เน็ตมีบทบาททำให้รูปแบบการติดต่อสื่อสารในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การติดต่อสื่อสารสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้นผ่านการติดต่อสื่อสารสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงการบริโภคข่าวสาร เช่นเดียวกัน เฟซบุ๊กเป็นหนึ่งในสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมทั้งในระดับโลกและในประเทศไทยเพราะเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานสามารถใช้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในฐานะปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล นอกจากนั้นผู้ใช้งานยังสามารถแบ่งปันความคิดและสามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนออนไลน์ที่เกิดขึ้นบนเฟซบุ๊กได้ตามความสนใจของแต่ละผู้ใช้งาน (Baruah, 2012) นอกจากเฟซบุ๊กเป็นช่องทางหนึ่งในการติดต่อสื่อสารแล้ว เฟซบุ๊กยังเป็นช่องทางหนึ่งที่รวบรวมข่าวสารอีกด้วยซึ่งเกิดจากการผู้ใช้งานจัดทำขึ้นเอง หรือพบจากสื่ออื่น ๆ แล้วนำมาแบ่งปันให้กับผู้ใช้งานบนเฟซบุ๊ก (McIntyre, 2018)

เฟซบุ๊กเข้ามาแทนที่สื่อมวลชนดั้งเดิมในฐานะที่เป็นช่องทางหลักในการติดต่อสื่อสารและเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารทางการเมือง กล่าวได้ว่าเฟซบุ๊กกลายเป็นช่องทางหลักในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง จากรายงานของศูนย์วิจัยพีว พบว่าร้อยละ 61 ของคนรุ่นใหม่ในสหรัฐอเมริกาเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊กมากกว่าช่องทางอื่น ๆ³ (Mitchell, Gottfried, & Matsa, 2015) การบริโภคข่าวสารทางเฟซบุ๊กทำให้ผู้รับสารสามารถติดตามข่าวสารได้อย่างทันที (real-time) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเฟซบุ๊กได้กลายเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองช่องทางหนึ่ง ประกอบกับต้นทุนในการเข้าสู่ตลาดข่าวอินเทอร์เน็ตมีต้นทุนที่ไม่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อดั้งเดิมส่งผลให้เกิดการผลิตข่าวสารอินเทอร์เน็ตในปริมาณมาก

ข้อมูลข่าวสารที่มีจำนวนมากส่งผลให้พฤติกรรมของมนุษย์ด้านการเลือกเปิดรับข่าวสาร (Selective Exposure) ทางการเมืองที่ทำให้ผู้รับสารไม่เกิดการตั้งข้อสงสัยต่อข่าวสารทางการเมืองที่บุคคลได้รับสื่อสังคมออนไลน์หรือการตรวจสอบเท็จจริง (Fact-Checking) เกี่ยวกับนักการเมืองและ

³ ประชากรกลุ่ม Millennials ในประเทศสหรัฐอเมริกาบริโภคข่าวสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊ก ร้อยละ 61 และโทรทัศน์ ร้อยละ 37

พรรคการเมืองโดยเฉพาะนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ กล่าวได้ว่า พฤติกรรมของบุคคลมีแนวโน้มเชื่อในสิ่งที่ยืนยันถึงความเชื่อเดิมของตน (Confirmation Bias) และมีแนวโน้มที่จะเลือกเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในลักษณะที่สอดคล้องกับความคิดหรือความชื่นชอบทางการเมืองที่มีอยู่เดิม อีกทั้งในบริบทของประเทศไทยนั้นยังขาดหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่แจ้งต่อสาธารณชนว่าข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเท็จ ด้วยปัญหาดังกล่าวการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารทางการเมืองบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก

ประเทศไทยประสบปัญหาข่าวปลอมเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักรหรือประเทศอื่น ๆ โดยจากผลการสำรวจของบ้านสมเด็จโพล⁴ ศูนย์สำรวจความคิดเห็นบ้านสมเด็จบ้านสมเด็จสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พบเห็นข่าวปลอม คิดเป็นร้อยละ 85.1 โดยพบเห็นข่าวปลอมในลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดมากที่สุด ข่าวปลอมหรือภาพที่ไม่เกี่ยวข้องนำมาเป็นภาพประกอบ ข้อมูลในข่าวที่ไม่มีความจริงใด ๆ ข่าวปลอมแบบล้อเลียนซ้ำกัน และข่าวปลอมที่เกิดจากการนำคำพูดของบุคคลที่ไม่ได้พูดจริงมาอ้าง ตามลำดับ โดยเฟซบุ๊กเป็นช่องทางที่ผู้ตอบแบบสอบถามพบเจอข่าวปลอมโดยเฉพาะข่าวปลอมทางการเมืองมากที่สุด รองลงมาเป็นข่าวปลอมที่เกิดขึ้นกับนักแสดง ข่าวปลอมหลอกขายสินค้า ข่าวปลอมทางด้านสุขภาพ ข่าวปลอมด้านภัยพิบัติ และข่าวปลอมเรื่องศาสนา ซึ่งจากผลการสำรวจดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของเฟซบุ๊กและบริบททางการเมืองไทยในปัจจุบัน กล่าวคือเฟซบุ๊กเป็นทั้งแหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและยังเป็นแหล่งของข่าวปลอมทางการเมืองสืบเนื่องมาจากการเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2562 จึงมีการใช้ข่าวปลอมทางการเมืองจำนวนมากเพื่อโจมตีพรรคการเมืองและผู้ลงรับสมัครเป็นนายกรัฐมนตรี

อนึ่ง ประเทศไทยในปัจจุบันได้เผชิญกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองมาเป็นระยะเวลาเกือบศตวรรษซึ่งวิกฤตการณ์ดังกล่าวเกิดจากความคิดทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองและผู้คนในสังคมที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันซึ่งนำไปสู่การแบ่งขั้วทางการเมือง หรือที่คนในสังคมใช้เรียกกันว่าเป็นสงครามระหว่าง “เสือเหลือง” และ “เสือแดง” ซึ่งจากความขัดแย้งดังกล่าวนำไปสู่การแทรกแซงอำนาจจากฝ่ายทหารเพื่อยุติความขัดแย้งทางการเมืองเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งสืบเนื่องยาวนานถึงปัจจุบันที่หัวหน้า คณะรักษาความรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรีและยังคงดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าคณะ และ

⁴ ผลการสำรวจมาจากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 1,211 กลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 20-23 กุมภาพันธ์ 2562

เมื่อไม่นานมานี้ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นบุคคลที่อยู่ในบัญชีรายชื่อเพื่อเสนอในการเป็นนายกรัฐมนตรี สำหรับการเลือกตั้งทั่วไปที่จะเกิดขึ้น

แม้การปกครองภายใต้รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนจำนวนมาก แต่ยังมีกลุ่มคนอีกจำนวนหนึ่งที่ต่อต้านรัฐบาลดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากข่าวปลอมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใส่ร้ายหรือทำให้รัฐบาลเสื่อมเสียชื่อเสียงผ่านทางสื่อสังคมอย่างเฟซบุ๊ก อาทิ เพจ “KonThaiUK” มีการสร้างข่าวปลอมโดยใช้พาดหัวข่าวเกี่ยวกับเรื่องเรือเหาะและเรื่องชื่อดาวเทียม (ประชาไท, 2561) หรือมีการลอกเลียนชื่อของสำนักข่าวหนังสือพิมพ์บนโลกออนไลน์โดยมีการใช้ชื่อให้คล้ายกับสำนักข่าว “ข่าวสด” เป็น “ข่าวปด” บนเฟซบุ๊กเพื่อเสนอข่าวที่เป็นประเด็นทางสังคมรวมทั้งประเด็นทางการเมืองในลักษณะที่เสียดสีและบิดเบือนไปจากความเป็นจริงซึ่งส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของข่าวสารบนเฟซบุ๊กโดยข่าวปลอมเหล่านี้อาจทำให้ประชาชนที่เปิดรับสื่อผ่านทางเฟซบุ๊กเกิดความสับสนว่าข่าวใดเป็นข่าวจริงและข่าวใดเป็นข่าวปลอม

อย่างไรก็ตามในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป ในประเทศไทยที่กำหนดวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562⁵ เป็นวันเลือกตั้งของประเทศไทยจะเห็นว่าได้มีการรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะทางสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งในช่วงเวลาของการหาเสียงดังกล่าวได้มีเหตุการณ์การแพร่กระจายของข่าวปลอมทางการเมืองโดยเฉพาะข่าวปลอมที่เกิดขึ้นกับพรรคเพื่อไทยที่มีกระแสว่าพรรคเพื่อไทยได้ให้นาย ชัชชาติ สิทธิพันธุ์ เป็นรายชื่อในบัญชีนายกรัฐมนตรีลำดับที่ 1 ของพรรคเพื่อไทยซึ่งข่าวดังกล่าวนี้เป็นข่าวที่มาจากสำนักข่าวที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ ของประเทศไทย อาทิ สำนักข่าว TNN สำนักข่าวข่าวสด โพสต์ทูเดย์ ผู้จัดการออนไลน์ และกรุงเทพธุรกิจ เป็นต้น ซึ่งภายหลังข่าวสารปลอมดังกล่าวได้รับการชี้แจงว่าเป็นการรายงานที่ผิดพลาดของสื่อเอง (สันติชัย อาภรณ์ศรี, 2562)

นอกจากนี้ ประเด็นทางสังคมที่เป็นที่ถกเถียงในขณะนั้นก่อให้เกิดข่าวปลอมที่ผูกโยงไปถึงนักการเมืองหรือพรรคการเมือง อาทิ กรณีข่าวระหว่างคอนโดมิเนียมกับวัดไทรที่มีการร้องเรียนให้หยุดตีระฆัง⁶ ได้มีการนำภาพของนายธนาธร จึงกักรุ่งเรือง แกนนำพรรคอนาคตใหม่ และใส่ข้อความว่า “ผมว่าน่าจะหยุดตีระฆังนะ ถ้าสร้างความเดือดร้อน ไม่รู้สิผมไม่ได้นับถือพุทธ” จากนั้นได้โพสต์

⁵ จากเดิมกำหนดวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ภายหลังคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) มีมติให้วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 เป็นวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)

⁶ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2561 ผู้อาศัยคอนโดในย่านพระราม 3 ได้ส่งหนังสือถึงเจ้าอาวาสวัดไทร ความว่าประชาชนแจ้งเรื่องร้องทุกข์ว่าได้รับความเดือดร้อนในกรณีที่วัดไทรตีระฆังส่งเสียงดังรบกวน ตั้งแต่เวลา 03.30 – 04.00 น. เป็นประจำทุกวันโดยสาเหตุของแกลมได้ขอความร่วมมือวัดไทรเพื่อลดเสียงลงในระดับที่มีความเหมาะสม ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวได้รับความสนใจและเป็นที่ยกเถียงกันในสื่อสังคมออนไลน์เป็นอย่างมากเนื่องจากการตีระฆังของวัดนั้นเป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติกันมาเพื่อปลุกพระให้ปฏิบัติศาสนกิจโดยเฉพาะการทำวัดเช้าและไปบิณฑบาต อีกทั้งวัดยังเป็นสถานที่ที่สร้างมาเป็นระยะเวลานานในขณะที่คอนโดมิเนียมสร้างขึ้นเมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา

ผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจที่มีชื่อว่า เดรัจฉานนิวส์ ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการชี้แจงผ่านเฟซบุ๊กของนายธนาร จิงกิจรุ่งเรื่องว่าชาวดังกล่าวว่าเป็นชาวปลอม (ประชาไท, 2561)

จากกรณีชาวปลอมทางการเมืองข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลาก่อนการเลือกตั้งได้เกิด ชาวปลอมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองและนักการเมืองอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตามจากบริบทของ ประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับชาวปลอมทางการเมืองโดยเฉพาะซึ่งมีความ แตกต่างกับบริบทของต่างประเทศโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ ข้อเท็จจริง และทำหน้าที่หักล้างหรือชี้แจงข้อมูลที่ถูกต้องแก่สาธารณชน อาทิ Politifact⁷ ซึ่งเป็น องค์กรที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่มีการอ้างอิงถึงนักการเมืองในระดับรัฐบาลกลาง ระดับมลรัฐ หรือ ระดับท้องถิ่น รวมไปถึงพรรคการเมือง โดยการตรวจสอบข้อเท็จจริงขององค์กรมีการจัดระดับว่าแต่ ละข่าวสารมีความจริงมากน้อยเพียงใด หรือองค์กร FactCheck.org ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรตรวจสอบ ข้อเท็จจริงทางการเมืองที่เก่าแก่ที่สุดโดยองค์กรดังกล่าวจะทำหน้าที่คล้ายคลึงกับองค์กร PolitiFact โดยให้ความสำคัญกับข่าวสารที่มีการกล่าวอ้างถึงผู้แสดงทางการเมือง เช่น ประธานาธิบดี สมาชิก สภา ผู้รับสมัครเลือกตั้งประธานาธิบดีหรือผู้ที่อยู่ในบริบททางการเมือง และ Washington Post's Fact Checker ของสำนักข่าวเดอะวอชิงตันโพสต์ (The Washington Post) ให้ความสำคัญกับ การตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อนักการเมืองและกลุ่มพิทักษ์สิทธิทางการเมือง เป็นต้น

ประเทศไทยมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงและให้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อมาหักล้าง ข้อความที่เป็นเท็จ คือ ศูนย์ข่าวก่อนแซร์⁸ แต่เนื้อหาหลักของการนำเสนอคือการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ ประชาชนด้านสุขภาพไม่ใช่ข้อมูลหรือข่าวสารทางการเมืองโดยการทำงานของศูนย์ข่าวก่อนแซร์มี ความคล้ายคลึงกับองค์กร FackCheck.org ซึ่งเป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการหักล้างและให้ ข้อมูลทางด้านวิทยาศาสตร์และสุขภาพที่ถูกต้อง นอกจากนี้ จากการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมยังพบว่า ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยมีรายการโทรทัศน์ที่ทำหน้าที่คล้ายคลึงกับศูนย์ข่าวก่อนแซร์ อาทิ รายการวิทยาศาสตร์สว่าง รายการข่าวระนะแม่ม่างแซร์นะมั่ว และรายการแซร์ให้ไว เซ็คให้แซร์ เป็น ต้น โดยรายการข้างต้นเป็นรายการโทรทัศน์ที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาทางด้านวิทยาศาสตร์และ สุขภาพมากกว่าประเด็นทางการเมือง

⁷ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 2007 โดยเป็นโครงการของหนังสือพิมพ์แทมปาเบย์ไทม์ (Tampa Bay Times) (ภายหลังใช้ชื่อว่าเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก ไทม์ : St. Petersburg Times) หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 2018 ได้มีการย้ายองค์กร PolitiFact ไปขึ้นอยู่กับสถาบัน Poynter ซึ่งเป็นองค์กรไม่ แสวงหากำไรในเมืองเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก มลรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยองค์กรดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบคำพูดหรือคำ กล่าวอ้างของผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 2008

⁸ สำนักข่าวไทย บริษัทมหาชน องค์กรสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (บมจ.อ.ส.ม.ท.) ร่วมกับกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และหน่วยงานพันธมิตรเปิดตัวศูนย์ข่าวก่อนแซร์เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2560

อนึ่ง กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (Ministry of Digital Economy and Society) ได้จัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม (Anti-Fake News Center)⁹ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชนเพื่อสร้างความเข้าใจและรู้ทันข่าวปลอม อย่างไรก็ตาม การทำหน้าที่ของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมก่อให้เกิดด้านการดำเนินงานตามข้อปฏิบัติตามมาตรฐานสากลของเครือข่ายการตรวจสอบข้อเท็จจริงสากล (International Fact-Checking Network: IFCN)¹⁰ โดยเฉพาะด้านความเป็นกลางทางการเมือง เนื่องจากการสำรวจเนื้อหาที่ได้รับการหักล้างจากศูนย์ดังกล่าวนั้นจะพบว่าข่าวปลอมที่ได้รับการยืนยันว่าเป็นข่าวปลอมส่วนมากจะเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลโดยตรง แต่ในความเป็นจริงข่าวปลอมที่มุ่งโจมตีนักการเมืองและพรรคการเมืองฝั่งตรงข้ามรัฐบาลก็มีปริมาณมากเช่นเดียวกัน แต่ไม่ได้รับการชี้แจงหรือให้ข้อมูลที่ถูกต้องผ่านทางศูนย์

ความสำคัญของการตรวจสอบข้อเท็จจริงเห็นได้จากเครือข่ายการตรวจสอบข้อเท็จจริงสากลที่ร่วมมือกับองค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริงทั่วโลกได้กำหนดวันที่ 2 เมษายนของทุกปีเป็นวันตรวจสอบข้อเท็จจริงสากล (International Fact-Checking Day) เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการตรวจสอบข้อเท็จจริงและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมต่อการตรวจสอบข้อเท็จจริงไม่เฉพาะองค์กรที่รับผิดชอบต่อการตรวจสอบข้อเท็จจริงเท่านั้นแต่บุคคลทั่วไปก็สามารถมีส่วนร่วมได้ด้วย อาทิ นักศึกษา สื่อมวลชน และผู้ใช้งานสื่อทั่วไป เป็นต้น

การศึกษาการตรวจสอบข้อเท็จจริงปรากฏในงานวิจัยของ Nieminen & Rapeli (2018) เรื่อง Fighting Misperceptions and Doubting Journalist' Objectivity: A Review of Fact-checking Literature กล่าวว่า การตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชน โดยสื่อต้องนำเสนอข่าวที่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁹ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (Ministry of Digital Economy and Society: MDES) ในฐานะกระทรวงผู้รับผิดชอบได้จัดตั้ง “ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม (Anti-Fake News Center)” ขึ้น มีหน้าที่หลักในการติดตาม ตรวจสอบ และรับแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ บนสื่อสังคมออนไลน์และในระบบอินเทอร์เน็ต พร้อมวิเคราะห์แนวโน้มและบ่งชี้ข้อมูลที่เป็นข่าวปลอม แล้วประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ตรวจสอบและผลิตข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง จากนั้นจึงเผยแพร่ต่อสาธารณชน ผ่านกลไกภาคสื่อสารมวลชน อาทิ สำนักข่าวไทย สมาคมนักข่าว หน่วยงานเครือข่ายภาครัฐ/ภาคเอกชนและ ภาคประชาชน

¹⁰ ให้ความสำคัญต่อ ความเป็นอิสระขององค์กรที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด (Independence) ความโปร่งใสของระเบียบวิธีเชิงวารสารศาสตร์ที่ส่งผลต่อการอธิบายข้อมูลเพิ่มเติมและการตัดสินใจในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง (Transparency) ความแม่นยำของข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ ออกไป (Accuracy) ความร่วมมือ (Collaboration) กับสื่อมวลชนและองค์กรด้านเทคโนโลยี ความเป็นธรรม (Fairness) ต่อเนื้อหาที่ครอบคลุมมุมมองต่าง ๆ อย่างรอบด้านและต่อผู้รับสาร และหลักปฏิบัติด้านธุรกิจ (Business Practice) ที่ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ในด้านพันธกิจ ค่านิยม และประวัติของแหล่งทุนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นกลางและเกิดความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์

ปราศจากอคติ และนำเสนอหรือรายงานข่าวที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง (Fact-centered) ซึ่งในงานวิจัยขึ้นดังกล่าวให้ความสำคัญกับกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงในฐานะที่เป็นหน้าที่หนึ่งของสื่อมวลชนที่ทำหน้าในการหักล้างข่าวปลอมหรือความเชื่อที่ผิด (Debunking) ผ่านการชี้แจงหรือให้ข้อมูลที่ถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม Tandoc et al. (2017) ศึกษา การตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ในระดับบุคคลซึ่งชี้ให้เห็นว่าการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลเกิดขึ้นผ่านกระบวนการที่สำคัญ 2 กระบวนการ คือ (1) กระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล หมายถึง บุคคลใช้ประสบการณ์ ความรู้ รวมถึงสัญชาตญาณในการตรวจสอบข้อเท็จจริง และ (2) กระบวนการที่เกิดขึ้นภายนอกตัวบุคคล หมายถึง บุคคลตรวจสอบข้อเท็จจริงที่กับบุคคลอื่น ๆ โดยเฉพาะกับผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์โดยผู้วิจัยได้ยึดแบบจำลองจากงานวิจัยดังกล่าวมาเป็นกรอบในการศึกษาการตรวจสอบความจริงต่อข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

ด้วยเหตุดังกล่าว งานวิจัยครั้งนี้เห็นความสำคัญที่จะศึกษาเรื่อง “ข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562” โดยงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงรูปแบบของข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นบนเฟซบุ๊ก รวมไปถึงวิธีการพิสูจน์ยืนยันข้อเท็จจริงประเมินความน่าเชื่อถือต่อข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล

1.2 ปัญหาวิจัย

1. ข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไปในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 มีรูปแบบและลักษณะที่โดดเด่นอย่างไรบ้าง
2. ปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เป็นอย่างไร
3. ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) เกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะที่โดดเด่นข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

3. เพื่อศึกษากระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) เกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตที่จะทำการศึกษา โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาตัว “สาร (message)” รวมทั้งการกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking Processes) ข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้ง โดยมีขอบเขตการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อตอบคำถามนำวิจัยให้ครบถ้วนและชัดเจน ดังต่อไปนี้

1. **การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)** โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysing) ข่าวสารปลอมทางการเมืองที่ปรากฏผ่านเฟซบุ๊ก ในช่วง วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2561¹¹ ถึง วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2562¹² โดยนำมาบันทึกลงตารางรหัส (Coding Sheet) เพื่อจำแนกประเภทเนื้อหาและรูปแบบข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้น ตลอดจนแจกแจงเป็นความถี่เป็นจำนวนและร้อยละ
2. **การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)** ด้วยวิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 27 คน ได้แก่
  1. ผู้ติดตามเพจเดอะเมตาดาตี
  2. ผู้ติดตามเพจล้านล้านชื่อต้านล้างผิด
  3. ผู้ติดตามเพจปราชญ์สามสี
  4. ผู้ติดตามเพจนายกเป็นคนตลก
  5. ผู้ติดตามเพจสติคะลูกกกก
  6. ผู้ติดตามเพจตบดิน
  7. ผู้ติดตามเพจพลเมืองได้กลับ
  8. ผู้ติดตามเพจดงผู้ดี V.2
  9. ผู้ติดตามเพจไอลอร์
  10. ผู้ติดตามเพจกลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย

¹¹ คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 22/2561 เรื่อง การให้ประชาชนและพรรคการเมืองได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

¹² เป็นช่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยคาดการณ์ว่าจะมีการก่อตั้งรัฐบาลขึ้น

11. ผู้ติดตามเพจนี้แห่งประเทศไทย
12. ผู้ติดตามเพจเมืองไทยในกะลา

1.5 นิยามศัพท์

1. ข่าวดปลอมทางการเมือง หมายถึง ข่าวดสารทางการเมืองที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊กทางการเมืองที่นำเสนอประเด็นด้านเนื้อหาเกี่ยวกับตัวแสดงทางการเมืองตามมติการเมืองเชิงสถาบัน¹³ ได้แก่ นักการเมือง พรรคการเมือง บุคคลที่อยู่ในคณะรัฐมนตรี หน่วยงานภาครัฐ หรือกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง ต่อไปนี้

- (1) เป็นข่าวดสารที่ได้รับการตรวจสอบแล้วว่าเป็นข่าวดปลอมหรือข้อมูลเท็จผ่านสำนักข่าวอย่างน้อย 2 และ/หรือ รายการข่าววีรก่อนแชร์
- (2) เป็นข่าวดสารที่ได้รับการตรวจสอบแล้วว่าเป็นข่าวดปลอมหรือข้อมูลเท็จจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) เช่น พรรคการเมือง หน่วยงานภาครัฐ นักการเมือง นักวิชาการ เพจทางการเมือง
- (3) เป็นข่าวดสารที่มีแนวโน้มที่จะข่าวดสารปลอมทางการเมือง คือ ข่าวดสารที่ไม่ปรากฏแหล่งอ้างอิงข้อมูลหรืออ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ มีลักษณะที่โจมตีหรือเสียดสี ผังตรงข้ามอย่างชัดเจน และข่าวดสารทางการเมืองที่มีลักษณะยั่วให้คลิก (Clickbait)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹³ จุมพล หมินพานิช (2539) ได้นิยามขอบข่ายคำว่าการเมืองในมติเชิงสถาบันว่าประกอบไปด้วย กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง นักการเมือง พรรคการเมือง นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาล รัฐสภา ระบบศาล ระบบราชการ

2. ปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริง หมายถึง ปัจจัยด้านการเลือกเปิดรับสื่อ (Selective Exposure) และอคติยืนยันความเชื่อเดิม (Confirmation Bias) ของผู้ติดตามเพจทางการเมืองที่นำไปสู่การเลือกและตัดสินใจของผู้ติดตามเพจต่อการเลือกตรวจสอบข้อเท็จจริง วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินความน่าเชื่อถือข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่พบเห็นผ่านเพจเลือกติดตาม

3. กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง หมายถึง วิธีการพิสูจน์และกระบวนการของผู้ติดตามเพจทางการเมืองในตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือเมื่อพบเห็นข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองเพื่อยืนยันและสามารถตระหนักได้ว่าข่าวสารทางการเมืองที่พบเห็นบนเฟซบุ๊กเป็นข่าวสารทางการเมืองที่เป็นจริง (True) กึ่งจริง (Half-true) หรือเป็นเท็จ (False) โดยมีวิธีการและกระบวนการหลักที่เกี่ยวข้องด้วยกัน 2 กระบวนการ¹⁴ ได้แก่ (1) กระบวนการพิสูจน์ยืนยันข้อเท็จจริงจากกระบวนการภายใน (Internal) แบบเชิงรับ (Passive) และแบบเชิงรุก (Active) และ (2) วิธีการพิสูจน์ยืนยันข้อเท็จจริงจากกระบวนการภายนอก (External) ดังตาราง ต่อไปนี้ (ตารางที่ 1.1)

---

¹⁴ ผู้วิจัยอ้างอิงวิธีและกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงของ Tandoc Jr และคณะ (2018) จากงานวิจัยเรื่อง Audiences' acts of authentication in the age of fake news: A conceptual framework

ตารางที่ 1.1 กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง

กระบวนการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารทางการเมือง	
การตรวจสอบข้อเท็จจริงระดับภายใน	การตรวจสอบข้อเท็จจริงระดับภายนอก
แบบเชิงรับ	<p>ผู้ติดตามเพจจะอาศัยแหล่งข้อมูลภายนอกเพื่อตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือ โดยแบ่งเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและรัฐศาสตร์ เพื่อนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองใกล้เคียงกัน และครอบครัว ■ แหล่งข้อมูลที่เป็นสื่อมวลชน ได้แก่ สำนักข่าวออนไลน์ และสื่อมวลชนดั้งเดิม ■ การค้นหาผ่านกูเกิล
แบบเชิงรุก	
<p>ผู้ติดตามเพจเลือกที่พิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ของเพจ และมีการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมเมื่อเกิดความสงสัยต่อสิ่งที่ได้รับโดยมีขั้นตอนต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ พิจารณาความน่าเชื่อถือของเพจ ■ ความน่าเชื่อถือของเนื้อหา ■ การค้นหาผ่านช่องทางค้นหาผ่านเฟซบุ๊ก ■ ดูความคิดเห็นของผู้ใช้งานคนอื่น ๆ ที่มีต่อเรื่องนั้น 	

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาต่อไปในอนาคตเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่มีต่อข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไปในประเทศไทย พ.ศ. 2562
2. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารปลอมทางการเมือง และเพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่องข่าวปลอมทางการเมือง
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข่าวปลอมทางการเมืองบนสื่อสังคมออนไลน์

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562” เป็นการศึกษาเกี่ยวกับข่าวสารปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นบนเพจที่นำเสนอประเด็นทางการเมืองเพื่อทราบถึงประเภทและลักษณะเนื้อหาข่าวปลอมช่วงการเลือกตั้งทั่วไป และ ปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลเลือกและตัดสินใจตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารทางการเมือง รวมทั้งรูปแบบและวิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-checking) ที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคล โดยการตอบคำถามวิจัยมีกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดข่าวปลอม (Fake News)

- 2.1.1 คำนิยามของข่าวปลอม
- 2.1.2 ข่าวปลอมในฐานะความไร้ระเบียบของข้อมูล
- 2.1.3 ลักษณะเนื้อหาของข่าวปลอม
- 2.1.4 ผลกระทบของข่าวปลอม
- 2.1.5 สถานการณ์ข่าวปลอมในต่างประเทศ

2.2 แนวคิดยุคหลังความจริง (Post-truth)

- 2.2.1 ความเป็นมาและนิยาม
- 2.2.2 ปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของสังคมยุคหลังความจริง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมือง (Political News)

- 2.3.1 คำนิยามของการเมือง
- 2.3.2 บริบททางการเมืองในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562

2.4 แนวคิดสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

- 2.4.1 นิยามสื่อสังคมออนไลน์
- 2.4.2 สื่อสังคมออนไลน์และสัญญาศาสตร์แห่งการกลั่นกรอง
- 2.4.3 ผลกระทบจากการเลือกสรรข่าวสารผ่านอัลกอริธึม
- 2.4.4 สื่อสังคมออนไลน์กับข่าวปลอม

2.5 ทฤษฎีการเลือกเปิดรับสื่อ (Selective Exposure)

- 2.5.1 กระบวนการเลือกเปิดรับสื่อ
- 2.5.2 การเลือกเปิดรับสื่อกับข่าวสารทางการเมือง

- 2.5.3 การเลือกเปิดรับสื่อเพื่ออคติยืนยันความเชื่อเดิม
- 2.6 แนวคิดการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking)
  - 2.6.1 ประวัติและนियามการตรวจสอบข้อเท็จจริง
  - 2.6.2 การตรวจสอบข้อเท็จจริงกับข่าวสารทางการเมือง
  - 2.6.3 มุมมองต่อการตรวจสอบข้อเท็จจริง
  - 2.6.4 รูปแบบการตรวจสอบข้อเท็จจริง
- 2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับข่าวปลอม (Fake News)

การศึกษาประเด็นด้านข่าวปลอมต้องพิจารณาความเป็นข่าว เนื่องจากข่าวปลอมเป็นข้อมูลข่าวสารชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคม โดยคำว่าข่าว (News) มีนักวิชาการให้ความหมายของคำดังกล่าวในเชิงวารสารศาสตร์ศาสตร์ (Journalism) ที่หลากหลาย แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ได้รับการกำหนดไว้ตายตัว และครอบคลุม อย่างไรก็ตามข่าวได้รับการยอมรับด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ (1) ข่าวต้องเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง และเป็นเรื่องราวที่ได้รับการรายงานหรือแจ้งให้สาธารณชนรับรู้ และเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อดีต หรือเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต (English, Hach, & Rolnicki, 1996)

Jamieson et al. (1982) กล่าวว่า ข่าวเป็นเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดจากผู้ที่ทำหน้าที่ในองค์กรข่าวสารผ่านกระบวนการสื่อสาร ข่าว การเขียนข่าว การผลิตและการแพร่กระจายข่าว และข่าวจะต้องประกอบไปด้วยข้อเท็จจริง (Facts) และข้อความเชิงวาทศิลป์ (Rhetoric Messages) เพื่อสร้างอิทธิพลแก่ผู้อ่านและผู้ชมต่อการรับรู้ความเป็นจริงทางสังคม

Kershner (2008) ให้ความหมาย ข่าว คือเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้น มีความน่าสนใจ และมีความสำคัญต่อสาธารณชน โดยจากนิยามดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของข่าวทั้ง 3 ประการ คือ (1) เหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้น (Timely) หมายถึง การรายงานหรือสถานการณ์อย่างฉับไวให้ผู้อ่านทราบทันทีที่เหตุการณ์เกิดขึ้น (2) ความน่าสนใจ (Interesting) หมายถึง ความใกล้ชิด (Proximity) ของเหตุการณ์ที่มีต่อผู้อ่านโดยเกิดจากความใกล้ชิดทางกายภาพและความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิดก็ได้ เช่น ข่าวจะได้รับความสนใจมากเมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้นใกล้ตัวกับรับสาร และ (3) มีความสำคัญต่อสาธารณชน (Significant) หมายถึง ผลกระทบของเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นต่อสาธารณชน เช่น การครองชีพ การศึกษา การดำเนินธุรกิจ เป็นต้น

Kovach & Rosenstiel (2007) กล่าวว่า ข่าวเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากกระบวนการทำงานทางด้านวารสารสนเทศที่อยู่บนความคาดหวังของสังคมว่าข่าวเป็นการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ครบถ้วน และต้องไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จากนิยามดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการ

พิจารณาข่าวผ่านมุมมองขององค์กรด้านข่าวสาร (News Organization) ที่ได้รับการพิจารณาว่าเป็นผลลัพธ์ของการทำงานทางด้านวารสารสนเทศที่รายงานการกระทำหรือเหตุการณ์ในสังคมที่จะประกอบไปด้วยข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์และมีลักษณะการนำเสนอที่ดึงดูดผ่านเนื้อสาร อาทิ การเสนอเรื่องความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคม หรือการรายงานข่าวสารที่ผู้อ่านมีความรู้สึกใกล้ชิดกับเหตุการณ์ดังกล่าว (Graber, 2003)

นอกจากนี้ การทำงานในสายงานดังกล่าวได้รับความคาดหวังจากสังคมว่ามีหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความจริงแก่สาธารณชนโดยปราศจากอคติและไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง เพราะสื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นผู้รักษาประตูข่าวสาร (Gate-keeper) ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่กำหนดวาระและคัดกรองข่าวสารที่มีผลกระทบและมีความสำคัญต่อชีวิตของประชาชน ดังนั้น ข่าวจึงมีนัยยะของความจริงที่สามารถตรวจสอบได้

Potter (2016) กล่าวถึงนิยามของข่าวผ่านมุมมองต่าง ๆ ทั้ง 6 มุมมอง ดังต่อไปนี้

- (1) มุมมองทฤษฎีเสรีนิยม (Liberal Theory Perspectives) : ข่าว หมายถึง การรายงานสถานการณ์ที่มีความสำคัญและอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ถูกต้องต่อสาธารณชนอย่างเพียงพอเพื่อให้เกิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
- (2) มุมมองด้านวารสารศาสตร์เชิงวิชาชีพ (Professional Journalism Perspective) : ข่าว หมายถึง สิ่งที่ได้รับการรายงานจากสื่อมวลชนที่สังกัดอยู่ภายใต้องค์กรทางด้านข่าวสารและปราศจากอิทธิพลของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
- (3) มุมมองด้านวารสารศาสตร์เชิงปฏิบัติการ (Practical Journalism Perspective) : ข่าว หมายถึง สิ่งที่ได้รับการรายงานจากบุคคลที่ปฏิบัติตามหลักการทางวารสารศาสตร์ที่บ่งบอกถึงกระบวนการเกี่ยวกับการผลิตข่าวสาร อาทิ ข้อมูลใดที่ควรปรากฏเป็นข่าวบ้าง หรือการวางโครงสร้างของข่าว เป็นต้น
- (4) มุมมองด้านเศรษฐศาสตร์ (Economic Perspective) : ข่าว หมายถึง เรื่องราวที่หน่วยธุรกิจนำเสนอซึ่งอยู่บนหลักการของการตัดสินใจต่อการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรในลักษณะที่ก่อให้เกิดกำไรสูงสุดและค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด
- (5) มุมมองด้านการตลาด (Marketing Perspective) : ข่าว หมายถึง สิ่งที่หน่วยธุรกิจนำเสนอต่อผู้รับสารเฉพาะกลุ่มเพื่อตอบสนองความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารและความบันเทิง
- (6) มุมมองด้านกระบวนการ (New-working Perspective) : ข่าว หมายถึง การไหลเวียนของเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดจากผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับข่าวเรียนรู้

กระบวนการทางด้านข่าวสารเพื่อให้เรื่องราวได้รับการตีพิมพ์ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านองค์กรด้านข่าวสาร

จากนิยามข้างต้น ข่าวเป็นกระบวนการทางด้านวารสารศาสตร์เพื่อรายงานเหตุการณ์ที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อดีต หรือเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต และจะต้องเป็นการรายงานข่าวสารที่ปราศจากอิทธิพลครอบงำจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงนัยสำคัญของข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตามการศึกษาข่าวปลอมผ่านบริบททางการเมืองมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทราบถึงบริบทเชิงประวัติศาสตร์หรือจุดกำเนิดของข่าวปลอม เนื่องจากข่าวปลอมไม่ได้เป็นปรากฏการณ์ใหม่ในสังคม แต่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ยุคก่อนการพิมพ์ ยุคหลังการพิมพ์อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการประดิษฐ์แท่นพิมพ์ และยุคอินเทอร์เน็ตที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของการสื่อสารและทำให้ข่าวปลอมแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว

จุดกำเนิดของข่าวปลอมสามารถย้อนกลับไปก่อนในยุคก่อนการพิมพ์ (Pre-Printing Press Era) โดยในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นการสันนิษฐานว่าข่าวลือและเรื่องราวที่เป็นเท็จ (Rumor and False Stories) เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นในกลุ่มสังคมมนุษย์ ดังนั้นจึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจข่าวปลอมในยุคปัจจุบัน หรือที่เรียกว่า ความไร้ระเบียบของข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ผิดพลาด ข้อมูลที่บิดเบือน หรือโฆษณาชวนเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับการสื่อสารของมนุษย์มาเป็นเวลานาน

ใน ค.ศ. 1943 เกิดการประดิษฐ์แท่นพิมพ์ขึ้นโดยโยฮันเนส กูเทินแบร์ค (Johannes Gutenberg) ซึ่งทำให้เกิดการแพร่กระจายของข่าวปลอมไปอย่างกว้างขวาง และอัตราการอ่านออกเขียนได้ของคนในสมัยนั้นมีจำนวนไม่มาก เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้ผู้ที่อ่านหรือเขียนคัดแปลงข้อมูลเพื่อทำให้ผู้ที่ไม่รู้หนังสือเข้าใจผิดได้ อย่างไรก็ตามเมื่อบุคคลมีอัตราการรู้หนังสือเพิ่มมากขึ้นทำให้ความสามารถในการเขียนหนังสือที่โน้มน้าวใจผู้อ่านหรือเชื่อถือได้เป็นทักษะที่มีความสำคัญ อีกทั้งทำให้เกิดธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์เป็นจำนวนมากในเวลานั้น อาทิ หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือการ์ตูน โดยมีแรงจูงใจทางการเงินเป็นปัจจัยหลักในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ขึ้นซึ่งแรงจูงใจทางการเงินทำให้มีผู้เข้าสู่ธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์เป็นจำนวนมากและทำให้เกิดการแข่งขันอันนำไปสู่การนำเสนอข่าวสารที่เร้าอารมณ์ผู้อ่าน (Sensationalism) โดยเว็บไซต์ History (2008) ได้กล่าวถึงข่าวลวงเรื่องดวงจันทร์ (The Great Moon Hoax) ในปี 1835 ซึ่งเป็นบทความจำนวน 6 ฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในนิวยอร์กซัน (The New York Sun) โดยเนื้อหาเกี่ยวกับการค้นพบสิ่งมีชีวิตบนดวงจันทร์และประกอบไปด้วยภาพ ไบซัน แพะ ยูนิคอร์น ปีเวอร์สองเท้าไร้หาง และสิ่งมีชีวิตคล้ายมนุษย์ (humanoid) ที่มีปีกเหมือนค้างคาว ผู้สร้างเทวสถาน เป็นต้น (Standage, 2017)

เมื่อสื่อสิ่งพิมพ์ถูกประดิษฐ์ขึ้นทำให้ข่าวลือและเรื่องราวที่เป็นเท็จถูกส่งผ่านสื่อกลางอย่างสื่อสิ่งพิมพ์ อนึ่ง ข่าวลือหรือข่าวปลอมไม่ได้อยู่ในลักษณะของคำพูดในแบบปากต่อปาก (Mouth to Mouth) หรือปรากฏบนสื่อสิ่งพิมพ์ อาทิ หนังสือพิมพ์ โปสเตอร์ ใบปลิว เท่านั้น ในเวลาต่อมาการพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภูมิสื่ออย่างเห็นได้ชัดในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ปรากฏการณ์หนึ่งที่สะท้อนจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงจากการสื่อสารทางเดียว (one-way communication) เป็นการสื่อสารหลายทาง (one-to-many communications) จากการเกิดขึ้นของอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ในช่วงศตวรรษที่ 21 ทำให้เกิดการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายในระยะเวลาอันรวดเร็ว เช่น ข้อมูลที่ผิดพลาด ข้อมูลที่บิดเบือน โฆษณาชวนเชื่อ และเรื่องหลอกลวง แพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วและสะดวกมากขึ้นผ่านการส่งต่อของผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (Peer-to-peer Distribution) (Posetti & Matthews, 2018)

เนื่องจากสังคมเกิดการพัฒนามาถึงยุคที่อินเทอร์เน็ตนอกจากจะการติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างสะดวกสบายมากขึ้นซึ่งข่าวปลอมเริ่มมีการแพร่กระจายผ่านทางฟอร์เวิร์ดเมล (Forward Mail) จากการส่งต่อกันผ่านอินเทอร์เน็ตโดยปราศจากการตรวจสอบความจริง นอกจากนี้การเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ข่าวปลอมแพร่ระบาดอย่างมากบนโลกอินเทอร์เน็ตที่สามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมของผู้บริโภคข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงไปและใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร (Social Media as a Source of Information) ที่จากเดิมการบริโภคข่าวสารต้องอาศัยสำนักข่าว หรือ สื่อมวลชนกระแสหลัก เปลี่ยนมาเป็นการบริโภคข่าวสารที่ได้แชร์บนสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น

นอกจากนี้ พฤติกรรมของผู้บริโภคข่าวสารเป็นไปในลักษณะที่เห็นชอบและเห็นด้วยกับสิ่งที่มีความคิดเห็นตรงความเชื่อและทัศนคติที่มีอยู่ และมีแนวโน้มที่จะเปิดรับข้อมูลที่ถูกใจมากกว่าข้อมูลที่เป็นความจริง (Desirability Bias) (Lazer et al., 2018) จึงทำให้ลดโอกาสในการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับและแชร์ข้อมูลต่อไปยังผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารปลอมแพร่กระจายบนสื่อสังคมออนไลน์ได้

2.1.1 คำนิยามของข่าวปลอม (Definition of Fake News)

เหตุการณ์ทางการเมือง เช่น การลงประชามติออกจากการเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป (Brexit) ของสหราชอาณาจักร หรือ การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 ทำให้เกิดความสนใจต่อปรากฏการณ์ของคำว่า “ข่าวปลอม” เพราะเป็นที่เชื่อกันอย่างกว้างขวางว่าเหตุการณ์ทางการเมืองข้างต้น ข่าวปลอมมีบทบาทสำคัญและนำการบรรลุเป้าประสงค์ที่นำไปสู่ผลลัพธ์ทางการเมืองที่เป็นที่

ประจักษ์ในปัจจุบัน ทั้งนี้มีนักวิชาการได้ให้นิยามของข่าวปลอมไว้มากมาย แต่ยังเป็นที่ยกเถียง เนื่องจากยังไม่มี การให้นิยามของคำว่าข่าวปลอมที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ดังต่อไปนี้

Gelfert (2018) จากการศึกษาเรื่อง Fake News: Definition ได้รวบรวมความหมายของคำว่าข่าวปลอมผ่านมุมมองต่าง ๆ อาทิ สื่อมวลชน นักวิชาการ และนักวิจารณ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการศึกษา ลักษณะของข่าวปลอมที่นำไปสู่ลักษณะของข่าวปลอม 3 ประการ

ประการที่หนึ่ง อินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การสร้างและการเพิ่มขึ้นของข่าวปลอม โดยข่าวปลอมจึงมีความหมายว่า การเผยแพร่คำกล่าวที่เป็นเท็จอย่างจงใจและทราบดีอยู่แล้วว่าเป็นคำกล่าวที่เป็นเท็จ (Klein & Wueller, 2017) และลักษณะเด่นที่สำคัญของข่าวปลอมในยุคสมัยใหม่คือข่าวปลอมที่แพร่กระจายในวงกว้างบนโลกออนไลน์ (Bakir & McStay, 2018)

ประการที่สอง ลักษณะหรือธรรมชาติของข่าวปลอมจะมีลักษณะที่ไม่ขัดแย้งกันระหว่างความจริงและความเท็จ พิจารณาผ่านเหตุการณ์ Pizzagate¹⁵ ที่ Plothow (2017) ให้นิยามข่าวปลอมว่าเป็นเรื่องราวที่ถูกสร้างขึ้นโดยไม่มีพื้นฐานของความจริงเพื่อก่อให้เกิดความบันเทิงหรือเพื่อให้เกิดความเข้าใจผิด ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของ Allcott & Gentzkow (2017) ที่นิยามข่าวปลอมโดยพิจารณาจากเนื้อหาว่าข่าวปลอมเป็นข่าวสารที่ไม่มีความจริงปรากฏอยู่เลย แต่มีรูปแบบการนำเสนอที่มีความคล้ายคลึงกับข่าว

ประการที่สาม รูปแบบการนำเสนอข่าวปลอมจะมีการนำเสนอที่มีความคล้ายคลึงกับการรายงานข่าวของสื่อมวลชน Levy (2017) กล่าวว่า ข่าวปลอมมีการนำเสนอมุมมองที่เป็นเท็จที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมมนุษย์ผ่านรูปแบบและเนื้อหาที่เหมือนกับสื่อมวลชน โดยสอดคล้องและมีความคล้ายคลึงกับนิยามของ Rini (2017) ที่กล่าวว่า ข่าวปลอมคือเรื่องราวที่เป็นเท็จในการพรรณนาเหตุการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงที่มีการรายงานข่าวหรือนำเสนอข่าวปลอมเหมือนกับการรายงานข่าวสารของสื่อมวลชน ทั้งนี้ยังกล่าวว่า ผู้สร้างข่าวปลอมรู้ว่าข่าวดังกล่าวเป็นเรื่องราวที่เป็นเท็จและจงใจส่งผ่านเพื่อให้เกิดการส่งต่อและเพื่อหลอกลวงผู้รับสาร

จากนิยามข้างต้นพบว่า ข่าวปลอม คือ ข่าวที่ผู้สร้างข่าวปลอมทราบดีอยู่แล้วว่าเป็นเท็จหรือไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความจริง และถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจผิดต่อประเด็นต่าง ๆ

¹⁵ Pizzagate เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 โดยเกิดการอีเมลส่วนตัวของจอห์น โปสเดสตา (John Podesta) ซึ่งเป็นประธานรณรงค์การหาเสียงของนาง Hillary Clinton และถูกเผยแพร่ให้แก่สาธารณชนโดยวิกิลีกส์ (WikiLeaks) หลังจากที่มีอีเมลได้เผยแพร่ออกไปได้มีการตีความอีเมลจำนวนมากว่าเกี่ยวข้องกับการค้ำนุษย์โดยเชื่อมโยงไปถึงร้านอาหารและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของพรรคเดโมแครต จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้มีการเผยแพร่บนเว็บไซต์ 4Chan และทวิตเตอร์ (Twitter) โดยกลุ่มการเมืองขวาจัด (Alt-right) นำไปสู่การเหตุการณ์ที่ชายคนหนึ่งจากมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา (North Carolina) เดือนทางไปยังร้านพิซซ่าชื่อ เดอะโคมเม็ต ปิงปอง (The Comet Ping Pong) เพื่อตรวจสอบว่าร้านดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการค้ำนุษย์หรือไม่และในขณะเดียวกันยังใช้นิรโทษกรรมในร้านพิซซ่าดังกล่าวจนทำให้เจ้าของร้านและพนักงานได้รับความอันตราย

ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบจากนิยามของข่าวข่าวต้นจะเห็นถึงความแตกต่างระหว่างข่าวปลอม กล่าวคือ ข่าวเป็นการรายงานข่าวสารที่อยู่บนพื้นฐานของความเท็จจริงซึ่งสะท้อนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม และแหล่งข้อมูลข่าวสารไม่ได้ถูกจำกัดเพียงแต่สื่อมวลชนดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังพบว่าแหล่งข้อมูลข่าวสารทางสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหนึ่งในการบริโภคข่าวสารซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาปรากฏการณ์ข่าวปลอมที่เกิดขึ้นบนเฟซบุ๊ก โดยผู้วิจัยได้ใช้ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข่าวจริง (Real News) และ ข่าวปลอม (Fake News) บนสื่อสังคมออนไลน์ของ (Keohane, 2017) จากหน่วยงาน Buchanan ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงความแตกต่างระหว่างข่าวปลอม (Fake News) และข่าวจริง (Real News)

ข่าวปลอม	ข่าวจริง
ที่อยู่เว็บไซต์ (URL) ที่น่าสงสัย (ลงท้ายชื่อที่อยู่เว็บไซต์ที่แปลกตา เช่น ลงท้ายด้วย .com.co)	มีการอ้างอิงจากหลายแหล่งข่าวที่มีมุมมองที่หลากหลาย
อ้างอิงแหล่งข่าวเพียงแหล่งเดียวหรือไม่อ้างอิง	ใช้ภาษาอย่างตรงไปตรงมา
เรื่องราวที่สร้างขึ้นมาจากการคาดการณ์	ข้อเท็จจริงพิสูจน์ได้จากรายงานหรือข้อมูลเชิงสถิติ

ตารางที่ 2.1 แสดงความแตกต่างระหว่างข่าวปลอม (Fake News) และข่าวจริง (Real News) (ต่อ)

ข่าวปลอม	ข่าวจริง
เรื่องราวที่สร้างขึ้นจากความคิดเห็นมากกว่า นำเสนอเรื่องราวจากหลาย ๆ ความคิดเห็น	ไม่อ้างอิงข้อเท็จจริงทางเลือก (Alternative Fact) ¹⁶
ใช้ภาษาที่กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึก หรือเพิ่มข้อมูลที่ไม่เป็นอยู่บนข้อเท็จจริง	พาดหัวข่าวอยู่บนพื้นฐานของความจริงและ ต้องสะท้อนเรื่องราวของเนื้อหาข่าว
กล่าวถึงทฤษฎีสมคบคิด ¹⁷	ข่าวต้องสะท้อนทุกองค์ประกอบของเรื่องราว โดยไม่เลือกนำเสนอองค์ประกอบใด องค์ประกอบหนึ่ง
ไม่นำเสนอโดยสำนักข่าว	สื่อมวลชนมีความน่าเชื่อถือในเรื่องของความ เป็นกลาง
ใช้วันที่ย้อนหลังหรือไม่ใส่วันที่	วันที่เผยแพร่เป็นปัจจุบัน
ชื่อเรื่องไม่สัมพันธ์กับเนื้อหา	

2.1.2 ข่าวปลอมในฐานะความไร้ระเบียบของข้อมูล (Fake News as Information Disorder)

ข่าวปลอมได้รับความสนใจจากเหตุการณ์การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 เพราะการใช้ข่าวปลอมเพื่อโจมตีคู่แข่งทางการเมืองคือ Hillary Clinton และ Donald Trump โดยจากการศึกษาของเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ BuzzFeed พบว่าในช่วง 3 เดือนก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดี ค.ศ. 2016 ปรากฏการปฏิสัมพันธ์ของผู้ใช้บนเฟซบุ๊กกับข่าวปลอมมากกว่าข่าวที่

¹⁶ ข้อเท็จจริงทางเลือก (Alternative Facts) คือ ข้อเท็จจริงที่ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงหนึ่งที่เกิดขึ้นและได้รับการพิสูจน์แล้ว และมีความน่าเชื่อถือมากกว่า แต่เป็นที่ยอมรับน้อยกว่า โดยคำดังกล่าวมาจากการให้สัมภาษณ์ Kellyanne Conway ที่ปรึกษา Donald Trump ในกรณีที่นักข่าวสอบถามจำนวนผู้เข้าร่วมวันสาบานตนเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการของ Donald Trump ว่าทำให้ถึงมีจำนวนผู้เข้าร่วมงานดังกล่าวจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับกับการเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี Barack Obama ที่มีภาพจากเว็บไซต์สำนักข่าวและสื่อสังคมออนไลน์เปรียบเทียบโดยหนึ่งในภาพที่นำเสนอมาจากเฟซบุ๊กหน่วยงานอุทยานแห่งชาติที่แสดงให้เห็นถึงจำนวนผู้เข้าร่วมที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม Kellyanne Conway กล่าวว่าแต่ละบุคคลมีภาพของความจริงที่แตกต่างกัน

¹⁷ เรื่องราวหรือบทความที่เกิดจากความคิดของคนหรือกลุ่มคน โดยนำเรื่องราวต่าง ๆ มาดัดแปลงหรือปะติดปะต่อเข้าด้วยกันซึ่งอาจจะมีวัตถุประสงค์แอบแฝงอื่น ๆ เพื่อให้ประโยชน์หรือให้โทษต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด หรือเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

นำเสนอผ่านสำนักข่าวนิวยอร์กไทม์ (New York Times) วอชิงตันโพสต์ (Washington Post) เอ็นบีซีนิวส์ (NBC News) และสำนักข่าวอื่น ๆ¹⁸ (Silverman & Singer-Vine, 2016)

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการกล่าวว่า ข่าวปลอมไม่ได้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่โดยข่าวปลอมหรือข้อมูลที่บิดเบือนเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนานมาตั้งแต่เริ่มมีสื่อสิ่งพิมพ์ (Printing Press) และผ่านช่องทางเทคโนโลยีทางการสื่อสารช่องทางต่าง ๆ (Darnton, 2017) และการพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารดังกล่าวทำให้ข่าวสารที่เคยอยู่ในรูปแบบของสื่อมวลชนดั้งเดิม เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น กลายเป็นข่าวสารที่อยู่บนออนไลน์แพลตฟอร์ม (Online Platform) ทำให้การไหลเวียนข่าวสารเปลี่ยนแปลงไปทั้งทางด้านของความเร็วและปริมาณข่าวสารที่รวดเร็วและมากขึ้น

อนึ่ง ในระบบนิเวศของข้อมูลมีข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อมูลที่เท็จที่ไหลเวียนอยู่โดยส่งผลต่อความเชื่อและทัศนคติไม่แตกต่างจากข้อมูลที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง (สุรชาติ บำรุงสุข, 2559) อย่างไรก็ตามก่อนที่ข่าวปลอม (Fake News) จะเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจต่อนักวิชาการแล้วหากย้อนกลับไปศึกษาในบริบททางประวัติศาสตร์จะพบว่าข้อมูลที่บิดเบือนและเป็นเท็จเป็นปรากฏการณ์ที่มีมานานแล้วและถูกใช้เป็นเครื่องมือในการโจมตีทางศัตรูฝั่งตรงข้าม

จากเรียงความของ Romerstein (2001) เรื่อง Disinformation as a KGB Weapon in the Cold War ซึ่งให้เห็นการใช้ข้อมูลที่บิดเบือน (Disinformation) ที่เกิดขึ้นในยุคสงครามเย็นผ่านการปฏิบัติการข่าวสาร (Information Operation) ซึ่งในพจนานุกรมฉบับล่าสุดของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐสหภาพโซเวียต (Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti : KGB) ระเบียบของข้อมูลที่บิดเบือน¹⁹ คือ ชุดข้อมูลที่มีการเตรียมไว้เพื่อสร้างเรื่องราวที่ผิดพลาดหรือสร้างจินตภาพที่สวนทางกับความเป็นจริงให้แก่ศัตรูเพื่อทำให้เกิดการตัดสินใจที่เป็นประโยชน์และสร้างข้อได้เปรียบต่อสหภาพโซเวียต

การใช้ข้อมูลที่บิดเบือนในฐานะอาวุธอย่างหนึ่งของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐสหภาพโซเวียตเริ่มต้นขึ้นในปี ค.ศ. 1923 และมีข้อเสนอจัดตั้งหน่วยงานพิเศษที่มีหน้าที่ในการรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานทางด้านข้อมูลที่ผิดพลาด โดยจากประวัติหน่วยข่าวกรองของรัสเซีย²⁰ ที่กล่าวว่าปฏิบัติการข้อมูลที่ผิดพลาดของสหภาพโซเวียตมีวัตถุประสงค์หลายประการ อาทิ การสร้างอิทธิพล

¹⁸ ในช่วงเวลาดังกล่าวข่าวปลอมที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งจากเว็บไซต์หลอกลวง (Hoax Sites) และบล็อกที่มีฝักใฝ่ทางการเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (Hyper-partisan Blog) มีปริมาณยอดแบ่งปัน (Share) ปฏิกริยา และแสดงความคิดเห็นบนเฟซบุ๊กรวมกัน 8,711,000 ข่าว ซึ่งมีน้อยกว่าข่าวที่นำเสนอจากสำนักข่าว 19 สำนัก โดยข่าวการเลือกตั้งที่นำเสนอจากเว็บไซต์สำนักข่าวนั้นมีจำนวน 7,367,000 ข่าว

¹⁹ ในภาษารัสเซียใช้คำว่า Dezinformatsiya

²⁰ ดูเพิ่มเติมใน Y.M. Primakov, ed., Ocherki Istorii Rossiiskoy Vneshny Razvedki, Mezhdunarodniye Otnosheniya vol. 2 (Moscow: 1996): 13-14.

เหนือศัตรู การใช้ข้อมูลที่ผิดพลาดทางการทหาร การใช้ข้อมูลที่ผิดพลาดเป็นมาตรการเชิงรุก²¹ หรือใช้เพื่อการช่วยเหลือ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์หลักในการใช้ข้อมูลที่ผิดพลาดในยุคสงครามเย็นคือ เพื่อสร้างความสับสนต่อแรงจูงใจหรือขีดความสามารถของสหภาพโซเวียต โดยการให้ความสำคัญต่อปฏิบัติการข่าวสารของสหภาพโซเวียตในยุคสงครามเย็นสะท้อนได้จากการจัดตั้งสถานีในกลุ่มประเทศเป้าหมายซึ่งนำโดยพลเอก Ivan Ivanovich Agayants เจ้าหน้าที่ระดับสูงของหน่วยข่าวกรองที่มีประสบการณ์ทางด้านยุโรปตะวันตกโดยเฉพาะประเทศฝรั่งเศส และได้มีการให้คณะผู้ทำงานได้พัฒนาการรณรงค์โดยใช้ข้อมูลที่ผิดพลาดเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์อีกด้วย

ในช่วงสงครามเย็นมีการใช้ข้อมูลที่บิดเบือนเพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้ามหลายครั้งด้วยกัน โดยปี ค.ศ. 1952 สภาสันติภาพโลก (World Peace Council) ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่สนับสนุนการลดอาวุธ (Disarmament) อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) และการปกครองตนเอง (Interdependence) รวมไปถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติ (Peaceful Co-existence) เป็นองค์กรแรกในการกล่าวอ้างว่าสหรัฐอเมริกาก่อสงครามเชื้อโรคในประเทศเกาหลี (Germ Warfare) ซึ่งจากเอกสารสำคัญของสหภาพโซเวียตแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐสหภาพโซเวียตมีความข้องเกี่ยวกับการแพร่กระจายข้อมูลดังกล่าวด้วยวัตถุประสงค์ที่กล่าวหาสหรัฐอเมริกาว่าได้ใช้อาวุธชีวภาพในประเทศเกาหลีและสาธารณรัฐประชาชนจีน

อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาได้ปฏิเสธต่อการกระทำดังกล่าวและได้กล่าวหาว่าสหภาพโซเวียตเป็นผู้แพร่กระจายข้อมูลที่บิดเบือน โดยในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1953 ผู้นำสหภาพโซเวียตกล่าวว่าการกล่าวหาว่าสหภาพโซเวียตเป็นผู้แพร่กระจายข้อมูลที่บิดเบือนส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของสหภาพโซเวียตซึ่งคณะผู้บริหารระดับสูงของสภารัฐมนตรีสหภาพโซเวียต (The Presidium of the USSR Council of Ministers) ออกหนังสือถึงนายเหมา เจ๋อตง (Mao Tse-tung) ผู้นำสาธารณรัฐประชาชนจีน และนายคิม อิล ซุง (Kim Il Sung) ผู้นำประเทศเกาหลีเหนือให้สื่อมวลชนหยุดตีพิมพ์หรือแพร่กระจายเอกสารที่กล่าวหาว่าสหรัฐอเมริกาได้ใช้อาวุธชีวภาพในประเทศเกาหลีและสาธารณรัฐประชาชนจีน

ข้อมูลที่บิดเบือนยังเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในยุคของสงครามเย็นและสร้างความกังวลในสังคมเนื่องจากการแพร่กระจายข่าวปลอมที่พาดพิงว่าสหรัฐอเมริกาได้สร้างโรคเอดส์เพื่อใช้เป็นอาวุธในช่วงสงคราม คณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐสหภาพโซเวียตและกระทรวงความมั่นคงปลอดภัยแห่งรัฐ (Das Ministerium für Staatssicherheit : Stasi) ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมนี

²¹ Leonid Shabarshin ผู้อำนวยการหน่วยข่าวกรองต่างประเทศ (Foreign Intelligence) ได้กล่าวว่มาตรการเชิงรุก (Active Measures) มีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดความเสียหายทางการเมืองและขวัญกำลังใจของฝ่ายตรงข้ามโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา

แพร่กระจายชุดข้อมูลดังกล่าวผ่านหนังสือพิมพ์ของสหภาพโซเวียตและหนังสือพิมพ์ต่างประเทศใน ค.ศ. 1985 และในขณะเดียวกันการประชุมสุดยอดกลุ่มไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (the Non-Aligned Movement) จัดขึ้นที่เมืองฮาราเร ประเทศซิมบับเว ปรากฏเอกสารฉบับภาษาอังกฤษที่มีชื่อว่า “AIDS – Its Nature and Origin”²² ซึ่งเอกสารดังกล่าวประกอบไปด้วยคำกล่าวอ้างทางวิทยาศาสตร์ที่ดูเกินจริงและมีการใช้คำในลักษณะที่มากเกินไปแต่เอกสารฉบับดังกล่าวได้กล่าวถึงหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่าโรคเอดส์มีต้นกำเนิดมาจากห้องทดลองปฏิบัติการทางทหารของสหรัฐอเมริกา²³ ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้ตอบโต้ข้อมูลดังกล่าวด้วยการกล่าวว่ามลรัฐนิวยอร์กมีตำแหน่งที่ตั้งที่ไกลจากพอร์ตเดทริก มลรัฐแมริแลนด์และตั้งอยู่ใกล้กับเมืองวอชิงตัน มลรัฐวอชิงตัน ดี.ซี. เมืองบัลติมอร์ มลรัฐแมริแลนด์ และเมืองฟิลาเดลเฟีย มลรัฐเพนซิลเวเนีย อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่บิดเบือนเกี่ยวกับโรคเอดส์ได้แพร่กระจายผ่านหนังสือพิมพ์ทั่วโลกซึ่งการแพร่กระจายของชุดข้อมูลดังกล่าวนั้น คณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐสหภาพโซเวียตมุ่งเป้าหมายที่ทหารของสหรัฐอเมริกาตั้งฐานทัพอยู่ในกลุ่มประเทศพันธมิตรนาโต (NATO Countries) ส่งผลให้พลเรือน ณ เวลานั้นได้รับการร้องขอให้ปิดฐานทัพของสหรัฐอเมริกาเพื่อป้องกันโรคเอดส์

การเพิ่มขึ้นของข้อมูลที่บิดเบือนในยุคสงครามเย็นได้นำไปสู่การจัดตั้งคณะทำงานระหว่างหน่วยงานว่าด้วยเรื่องมาตรการเชิงรุกของสหภาพโซเวียต (Inter-agency working group on Soviet active measures) ใน ค.ศ. 1981 ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา (Department of State) คณะทำงานชุดดังกล่าวประกอบด้วยผู้แทนจากหลายหน่วยงาน อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ (Department of State) กระทรวงกลาโหม (Defense Department) สำนักงานสอบสวนกลาง (Federal Bureau of Investigation: FBI) หน่วยข่าวกรองกลาง (Central Intelligence Agency: CIA) และหน่วยงานสารสนเทศสหรัฐอเมริกา (United States Information Agency: USIA) เพื่อจัดการกับปัญหาชุดข้อมูลที่ผิดพลาดของสหภาพโซเวียต โดยใน ค.ศ. 1988 ได้มีการหารือระหว่างสองฝ่ายระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตที่เมืองมอสโก ประเทศรัสเซียเพื่อหาข้อยุติต่อปัญหาดังกล่าว และใน ค.ศ. 1989 เป็นช่วงเวลาที่สหภาพโซเวียตใกล้ล่มสลายข้อมูลที่บิดเบือนก็ลดลงตามไปด้วย

²² Jakob Segal, Lilli Segal และ Ronald Dehmlow เป็นผู้เขียนเอกสารเรื่อง AIDS – Its Nature and Origin

²³ การปรากฏขึ้นครั้งแรกของโรคเอดส์สอดคล้องกับช่วงเวลาการเปิดห้องทดลองปฏิบัติการทางทหาร P-4 ที่พอร์ตเดทริก (Fort Detrick) มลรัฐแมริแลนด์ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันที่โรคเอดส์อยู่ในระยะฟักตัว (Incubation Period) อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่าการแพร่กระจายของโรคเอดส์ไปทั่วโลกนั้นมีแหล่งมาจากมลรัฐนิวยอร์กซึ่งเป็นมลรัฐที่อยู่ห่างไกลจากพอร์ตเดทริก การเกิดขึ้นของโรคเอดส์จากเอกสารข้างต้นอยู่บนสมมติฐานที่ว่าโรคเอดส์เป็นผลผลิตของการเตรียมการอาวุธชีวภาพ

การศึกษาปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับข่าวปลอมมีนักวิชาการเสนอแนะว่าควรหลีกเลี่ยงการใช้คำว่าข่าวปลอม (Fake News) เนื่องจากคำดังกล่าวเป็นคำที่มีความหมายกำกวมซึ่งจากการศึกษาของ Tandoc, Lim, & Ling (2017) เรื่อง Defining “Fake News” : A typology of scholarly definitions เป็นการศึกษาการให้นิยามและจัดประเภทข่าวปลอมผ่านงานวิชาการจำนวน 34 ฉบับที่ตีพิมพ์ระหว่าง ค.ศ. 2003 และ 2017 โดยผู้เขียนงานวิชาการมีการใช้คำว่าข่าวปลอมซึ่งมีความหมายที่ต่างกัน อาทิ ข่าวที่เสียชื่อเสียง ข่าวลือเลียน เนื้อหาที่ประดิษฐ์ขึ้น ข่าวที่ถูกตัดต่อภาพถ่าย การโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์ หรือกล่าวได้ว่ายังไม่มีนิยามที่ตกลงร่วมกันระหว่างนักวิชาการว่า ความหมายของข่าวปลอมคืออะไร อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ting & Song (2017) ของสถาบันนโยบายศึกษา (Institute of Policy Studies)²⁴ กล่าวว่า ข่าวปลอมเป็นคำที่กำกวมเนื่องจากไม่มีเกณฑ์ในการแบ่งชัดเจนระหว่างข่าวปลอมที่มีความลำเอียงทางการเมือง (Slanted News) ข้อมูลที่บิดเบือน ข้อมูลที่ผิดพลาด และข้อมูลที่ผิดพลาด รวมไปถึงข่าวลือบนอินเทอร์เน็ต การสมคบคิดและการลือเลียนทางการเมือง (Mele et al., 2017) ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วความกำกวมทำให้ไม่สามารถแยกได้ระหว่างข้อมูลที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อหลอกลวงผู้อ่าน มีอันตรายทางการเมือง (Politically Dangerous) อันหมายถึง คำว่าข่าวปลอมเป็นคำที่นักการเมืองใช้เพื่อโจมตีแหล่งข้อมูลฝ่ายตรงข้ามว่าเนื้อหาที่น่าเสนอมาเป็นข่าวปลอมซึ่งส่งผลต่อความไว้วางใจของบุคคลที่มีต่อสื่อ²⁵ (Wardle & Derakhshan, 2017)

Wardle & Derakhshan (2017) เสนอว่าควรหลีกเลี่ยงการใช้คำว่าข่าวปลอม เพราะไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดจากมลพิษทางข้อมูล (Information Pollution) ที่หมายถึง ข้อมูลที่ไม่มีประโยชน์ (Useless) ข้อมูลที่มีปริมาณมากเกินไป ข้อมูลที่มีคุณค่าต่ำ (Low-value Information) และข้อมูลที่ไม่ได้เรียกหาหรือต้องการ (Unsolicited) อีกทั้ง ข่าวปลอมเป็นคำที่มีความหมายกว้างเกินไป และมีความกำกวมมาก ดังนั้นการศึกษาข่าวปลอมได้รวมสามแนวคิดอันเกี่ยวกับภาวะความไร้ระเบียบทางข้อมูลข่าวสาร (Information Disorder) เข้าด้วยกัน ดังต่อไปนี้

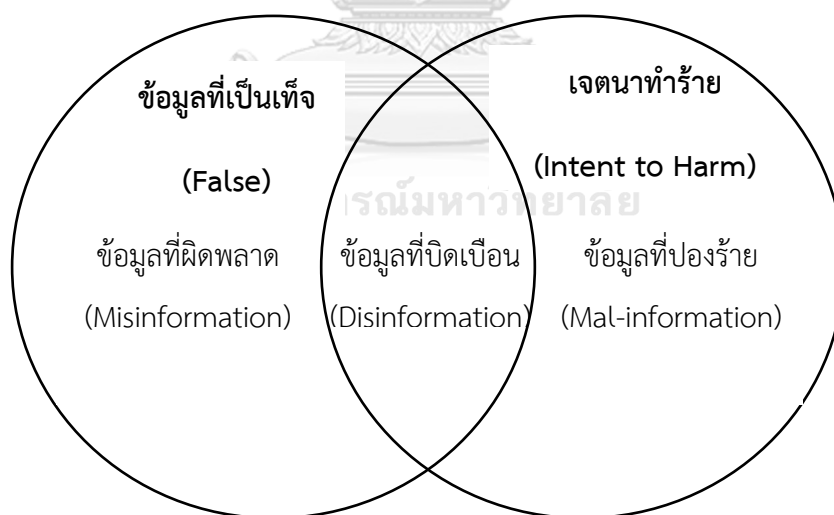
²⁴ สถาบันนโยบายศึกษาก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1988 ในฐานะสถาบันคลังสมอง (Think Tank) เพื่อศึกษาและนำเสนอแนะนโยบายต่อประเทศสิงคโปร์ โดยในปีค.ศ. 2008 กลายเป็นศูนย์วิจัยอิสระของคณะนโยบายสาธารณะ Lee Kuan Yew แห่งมหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (National University of Singapore) และในปัจจุบันสถาบันดังกล่าวได้ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ สร้างความร่วมมือระหว่างผู้นำและสื่อสารผลการศึกษาเชิงนโยบายไปยังประชาชนในวงกว้าง

²⁵ Donald Trump ใช้คำว่าข่าวปลอมต่อการลดทอนความน่าเชื่อถือต่อการรายงานข่าวของนักข่าวและสำนักข่าว เช่น การแสดงความคิดเห็นบนทวิตเตอร์ของ Donald Trump ว่าสำนักข่าว CNN นำเสนอข่าวปลอม

1. ข้อมูลที่ผิดพลาด (Misinformation) หมายถึง ข้อมูลที่บิดเบือนและเป็นเท็จ รวมไปถึงข้อมูลที่มีความผิดพลาดที่เกิดจากความไม่ได้ตั้งใจ แต่ผู้ส่งสารแพร่กระจายข้อมูลเชื่อว่าข้อมูลที่ตนเองส่งต่อเป็นความจริง
2. ข้อมูลที่บิดเบือน (Disinformation) หมายถึง ข้อมูลที่บิดเบือนและเป็นเท็จเช่นเดียวกับข้อมูลข้างต้น แต่ผู้ส่งสารทราบข้อมูลที่แพร่กระจายเป็นข้อมูลที่เป็นเท็จ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารเชื่อในข้อมูล และส่งผลกระทบหรือก่อให้เกิดอันตราย
3. ข้อมูลที่ปองร้าย (Mal-information) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่บนพื้นฐานของความจริง แต่มีวัตถุประสงค์ในการใช้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคล องค์กร หรือประเทศมากกว่าประโยชน์สาธารณะ

จากการจัดประเภทข้างต้นจะเห็นว่าชาวปलอมสามารถพิจารณาได้จากมิติของภาวะความไร้ระเบียบของข้อมูลข่าวสาร (Information Disorder) ทั้ง 3 มิติซึ่งพิจารณาจากมุมมองของวัตถุประสงค์ที่ข้อมูลลักษณะต่าง ๆ ถูกสร้างขึ้นมา อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างนำไปสู่ความผลกระทบต่อสังคมที่คล้ายคลึงกัน อาทิ ข้อมูลที่โจมตีคู่แข่งทางการเมือง ข้อมูลเท็จที่ให้ความรู้ทางสุขภาพ เป็นต้น (Posetti & Matthews, 2018)

รูปภาพที่ 2.1 ประเภทภาวะไร้ระเบียบของข้อมูลข่าวสาร (Information Disorder)
ที่มา : Claire Wardle, 2017 (firstdraft.org)

จากแผนภาพที่ 2.1 ภาวะความไร้ระเบียบของข้อมูลข่าวสารจะส่งผลกระทบต่อทิศทางเดียวกัน แต่เจตนาในการทำให้เกิดอันตรายหรือทำร้ายมีความแตกต่างกันโดยข้อมูลที่ผิดพลาดเป็นลักษณะของข้อมูลที่ไม่ได้มีความประสงค์ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ได้มีเจตนาที่ก่อให้เกิดอันตราย เนื่องจากผู้ส่งสารไม่ทราบได้ว่าข้อมูลที่ส่งต่อเป็นข้อมูลที่เป็นเท็จ ซึ่งมีความแตกต่างกับข้อมูลที่ปองร้ายจะเป็นข้อมูลที่ถูกร่างขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และข้อมูลที่บิดเบือนมีความคล้ายคลึงกับข้อมูลที่ปองร้ายเนื้อหาจากเป็นข้อมูลที่เป็นเท็จและถูกร่างขึ้นเพื่อหลอกลวงผู้เปิดรับตลอดจนเพื่อสร้างผลกระทบต่อมติมหาชนในเรื่องหนึ่ง ๆ

2.1.3 ลักษณะเนื้อหาของข่าวปลอม

การแบ่งประเภทเนื้อหาของข่าวปลอมเป็นเรื่องที่มีความท้าทายเพราะการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเท็จบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยงานวิจัยส่วนมากใช้เกณฑ์เรื่องของความจริง (Truth) เปรียบเทียบกับความเท็จ (Falsity) เป็นเกณฑ์หลักในการวิเคราะห์ข่าวปลอม หรือพิจารณาว่าข่าวปลอมเป็นความผิดปกติของข้อมูลอย่างหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญต่อการแยกแยะระหว่าง “ข่าวปลอมที่มีจุดประสงค์ (Purposeful)” และ “ข้อมูลเท็จอย่างไม่ตั้งใจ (Accidental Misinformation)” อีกทั้งจากข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ที่อ่านข่าวปลอมหรือข้อมูลที่เป็นเท็จ (False Information) ผู้อ่านอาจจะไม่ได้เชื่อข้อมูลดังกล่าว ดังนั้น การจัดประเภทและการวิเคราะห์ที่ใช้แนวคิดเรื่องความจริงและความเท็จไม่เพียงพอต่อการศึกษาข่าวปลอม (Karlova & Fisher, 2013)

นักวิชาการพยายามศึกษาการให้ความหมายของข่าวปลอมและจัดประเภทของข่าวปลอมจากการศึกษาเรื่อง Defining “Fake News” A typology of scholarly definitions ที่ศึกษาและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการให้ความหมายและจัดประเภทข่าวปลอมผ่านจากผลงานวิชาการ 34 ผลงานในช่วง ค.ศ. 2003-2017 (Tandoc Jr., Lim, และ Ling, 2017) โดยสามารถจัดประเภทข่าวปลอมว่ามีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. ข่าวปลอมมีรูปแบบเสียดสี (News Satire) หมายถึง การล้อเลียนโดยใช้อารมณ์ขัน (humor) หรือการกล่าวเกินจริง (Exaggeration) ต่อผู้บริโภคข่าวสารโดยต้องการนำเสนอความบันเทิง (Entertainment) มากกว่าข้อเท็จจริง (Facts) เพื่อดึงดูดผู้รับสาร
2. ข่าวปลอมมีรูปแบบล้อเลียน (News Parody) หมายถึง คือ ข่าวสารที่มีการใช้อารมณ์ขัน (humor) เพื่อสร้างความสนใจแก่ผู้บริโภคข่าวสารและมีรูปแบบการนำเสนอข่าวสารเหมือนกับสื่อมวลชนกระแสหลัก (Mainstream News Media) อีกทั้งยังมีความแตกต่างกับข่าวปลอมแบบแรก คือข่าวปลอมแบบล้อเลียนจะเป็นข้อมูลที่ไม่อยู่บนพื้นฐานของความจริงในการนำเสนอ

3. ข่าวปลอมเป็นข่าวประดิษฐ์ขึ้น (Fabricated Content) หมายถึง ข่าวสารที่ไม่มีฐานความจริงใด ๆ และใช้วิธีการนำเสนอข่าวคล้ายคลึงกับสื่อมวลชนเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ข่าวปลอมในลักษณะดังกล่าวเป็นข่าวปลอมที่พบเห็นได้ในหลายช่องทางอาทิ เว็บไซต์ บล็อก หรือ เครือข่ายสังคมออนไลน์
4. ข่าวปลอมเกิดจากการตัดต่อภาพถ่าย (Photo Manipulation) หมายถึง ข่าวปลอมที่ใช้ภาพถ่ายหรือวิดีโอและใส่คำบรรยายที่แต่งขึ้น
5. ข่าวสารแบบการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ (Advertising and Public Relations) หมายถึง ข่าวปลอมในลักษณะดังกล่าวใช้อธิบายสื่อโฆษณาที่มีรูปแบบการรายงานข่าว (News Report) รวมไปถึงข่าวแจก (Press Release) ที่เผยแพร่ หรือกล่าวได้ว่าข่าวปลอมถูกให้นิยามตามประเภทดังกล่าวเมื่อนักประชาสัมพันธ์ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ในลักษณะของข่าวสาร
6. ข่าวปลอมในฐานะโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) หมายถึง ข่าวที่ถูกสร้างขึ้นในบริบททางการเมืองเพื่อสร้างอิทธิพลต่อการรับรู้ทางการเมืองของสาธารณชน โดยวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อประโยชน์แก่บุคคลสาธารณะ องค์กร และแก่รัฐบาล

งานวิจัยข้างต้นใช้ลักษณะเนื้อหาของข่าวปลอมเพื่อเปรียบเทียบความเท็จจริง (Facticity) กับเจตนา (Intention) ซึ่งความเท็จจริง หมายถึง ระดับของข้อเท็จจริงที่ปรากฏในข่าว อาทิ เช่น ข่าวปลอมที่มีลักษณะเสียดสีจะมีเนื้อหาที่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง แต่นำเสนอในรูปแบบที่ขบขัน ในขณะที่ข่าวปลอมที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นจะไม่ปรากฏความจริงใด ๆ หรือมีระดับของความเท็จจริงในระดับต่ำ

นอกจากนี้ เจตนา หมายถึง ระดับความตั้งใจของผู้สร้างข่าวปลอมว่ามีเจตนาที่จะทำให้ผู้รับสารเข้าใจผิดอย่างน้อยเพียงใด เช่น ข่าวปลอมแบบเสียดสีและล้อเลียนมีการบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันแก่ผู้รับสาร แต่ไม่ได้ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดต่อประเด็นต่าง ๆ ในทางกลับกันเนื้อหาถูกประดิษฐ์ขึ้นและข่าวปลอมที่เกิดจากการตัดต่อภาพถ่ายมีระดับเจตนาที่อยู่ในระดับที่สูงกว่าข่าวปลอมที่เสียดสีหรือล้อเลียน เพราะเป้าหมายของข่าวปลอมลักษณะนี้ คือการให้ข้อมูลที่ผิดและต้องการดึงดูดจำนวนผู้รับสารให้เข้าไปดูเพื่อผลประโยชน์ทางการเงิน ดังนั้นประเภทของข่าวปลอมข้างต้นทั้งเจ็ดประเภทสามารถนำมาจัดระดับความเท็จจริงกับระดับของเจตนาได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 ระดับความเท็จจริง (Facticity) และระดับเจตนา (Intention) ของข่าวปลอม

ระดับความ เท็จจริง (Facticity)	ระดับเจตนา (Intention) ในการหลอกลวง	
	ระดับสูง	ระดับต่ำ
ระดับสูง	☐ ข่าวปลอมเป็นโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์ ☐ ข่าวปลอมในฐานะโฆษณาชวนเชื่อ ☐ ข่าวปลอมเป็นข่าวที่ตัดต่อภาพถ่าย	☐ ข่าวปลอมเป็นข่าวที่มีรูปแบบเสียดสี
ระดับต่ำ	☐ ข่าวปลอมเป็นข่าวที่เนื้อหาที่ประดิษฐ์ขึ้น	☐ ข่าวปลอมเป็นข่าวที่มีรูปแบบล้อเลียน

ที่มา: Tandoc Jr., Lim, และ Ling (2017)

จากตารางที่ 2.2 แสดงระดับความเท็จกับระดับของเจตนาของประเภทของข่าวปลอมโดยจากตารางข้างต้นจะเห็นว่าประเภทของข่าวปลอมที่มีระดับความเท็จจริงและระดับเจตนาในการหลอกลวงอยู่ในระดับสูงได้แก่ ข่าวปลอมที่เป็นการโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์ ข่าวปลอมที่เป็นโฆษณาชวนเชื่อ และข่าวปลอมที่เกิดจากการตัดต่อภาพถ่าย กล่าวคือยังมีการใช้ข้อมูลที่มีความจริงในข่าวปลอมอยู่บ้าง แต่ถูกสร้างขึ้นเพื่อหลอกลวงหรือทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจผิด ในขณะที่ข่าวปลอมที่มีลักษณะเสียดสีนั้นมิใช่ข้อมูลที่มีความจริงอยู่ในระดับที่ต่ำเนื่องจากเนื้อหาของข่าวถูกบิดเบือนแต่ไม่ได้มีเจตนาต่อการหลอกลวงมากเท่าข่าวปลอมทั้งสามประเภทข้างต้น อย่างไรก็ตามข่าวปลอมที่มีความจริงปรากฏอยู่บนเนื้อข่าวระดับที่น้อย คือข่าวปลอมที่ถูกประดิษฐ์ขึ้น แต่มีระดับเจตนาต่อการหลอกลวงในระดับที่สูง โดยมีความคล้ายคลึงกับข่าวปลอมที่มีรูปแบบเสียดสีในเรื่องของระดับของความเท็จจริง แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องของระดับเจตนาโดยข่าวปลอมที่มีรูปแบบเสียดสีนั้นระดับเจตนาที่มีต่อผู้รับสารนั้นอยู่ในระดับที่น้อยกว่า

อย่างไรก็ตาม Wardle (2016) ศึกษาข้อมูลที่ไหลเวียนในช่วงเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016²⁶ พบว่าลักษณะของเนื้อหาของข่าวปลอมในช่วงเวลาดังกล่าว มี 6 ลักษณะ และเมื่อศึกษาลักษณะเนื้อหาของข่าวปลอมให้ละเอียดยิ่งขึ้นซึ่งนำไปสู่การแบ่งลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของข่าวปลอมที่อยู่ในระบบนิเวศทั้ง 7 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาล้อเลียนหรือเสียดสี (Satire or Parody) หมายถึง เนื้อหาที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์หรือเจตนาที่ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ที่ถูกพาดพิงในข่าวปลอมแต่ถูกสร้างขึ้นเพื่อล้อเลียนหรือเสียดสีมากกว่า อย่างไรก็ตามลักษณะการนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวมีศักยภาพในการหลอกลวง (Potential to Fool) เช่นเดียวกัน และสร้างความขบขันแก่ผู้อ่านมากกว่า
2. เนื้อหาเชื่อมโยงเป็นเท็จ (False Connection) หมายถึง พาดหัวข่าว เนื้อหา หรือรูปภาพไม่เกี่ยวข้องกัน หรือไม่สอดคล้องกันในทิศทางเดียวกัน
3. เนื้อหาที่ทำให้เข้าใจผิด (Misleading Content) หมายถึง การใช้ข้อมูลเพื่อตีกรอบต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่ง หรือต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจผิดต่อเรื่องนั้น โดยส่วนมากจะพบในข่าวการเมือง
4. บริบทที่เป็นเท็จหรือผิดบริบท (False Context) หมายถึง การนำเอาเนื้อหาหรือข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงมาประกอบกันเนื้อหาที่เกิดขึ้นในอีกบริบทหนึ่ง (False Contextual Information) เช่น การใช้รูปภาพการเกิดภัยพิบัติในต่างประเทศมาเขียนบรรยายว่าเกิดขึ้นในประเทศไทย

²⁶ Claire Wardle เก็บรวบรวมข้อมูลเท็จในช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 และได้จัดแบ่งประเภทข้อมูลเท็จในช่วงเวลาดังกล่าวออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ (1) **สื่อที่ถูกใช้ในบริบทที่ผิด (Authentic material used in the wrong context)** เกิดขึ้นจากกรณีที่นาย Donald Trump ใช้โฆษณาการรณรงค์หาเสียงที่แสดงให้เห็นถึงผู้พวยพามชายแดนจากประเทศเม็กซิโก แต่ในความจริงเป็นภาพของผู้พวยพจากประเทศโมร็อกโกไปสู่เมืองเมลียา ประเทศสเปน (2) **ปลอมเป็นเว็บไซต์แหล่งข่าว (Imposter news sites)** นาย Eric Trump เป็นบุตรชายของ และนาง Kellyanne Conway ดัน ที่ปรึกษานาย Donald Trump (Counselor of the President) ได้แชร์ข่าวปลอมบนทวิตเตอร์ (Twitter) ซึ่งหากดูที่อยู่ของเว็บไซต์ (URL) จะพบว่ามาจากเว็บไซต์ที่มีความคล้ายคลึงกับเว็บไซต์สำนักข่าวเอบีซีนิวส์ (ABC News) รวมไปถึงเว็บไซต์สำนักข่าวนิวยอร์คไทมส์ (New York Times) และเดลีเมล (Daily Mail) ได้ถูกเลียนแบบเว็บไซต์เช่นเดียวกัน (3) **เว็บไซต์ข่าวปลอม (Fake News Sites)** ในช่วงเวลาการเลือกตั้งสหรัฐอเมริกาได้มีเว็บไซต์ข่าวปลอมทางการเมืองเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์ทางการเงิน อาทิ เว็บไซต์ WorldPoliticus.com TrumpVision365.com USConservativeToday.com DonaldTrumpNews.co และ USADailyPolitics.com ซึ่งเนื้อหาเว็บไซต์ส่วนมากเป็นเนื้อหาที่สนับสนุนนาย Donald Trump (4) **ข้อมูลที่เป็นเท็จ (Fake information)** เป็นข้อมูลที่นำเสนอได้ในรูปแบบที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นกราฟิก รูปภาพ และวิดีโอ (5) **เนื้อหาที่ถูกตัดต่อ (Manipulated Content)** เนื่องด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้การตัดต่อรูปภาพหรือวิดีโอทำได้ง่ายขึ้น แต่อย่างไรก็ตามเนื้อหาในลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายหากเกี่ยวข้องกับประเด็นการเลือกตั้ง การก่อการร้าย และวิกฤตการณ์ทางด้านมนุษยธรรม (6) **เนื้อหาล้อเลียน (Parody Content)** นาย Chuck Todd พิธีกรรายการ Meet the Press ได้สัมภาษณ์นาย Rudy Giuliani ทนายความของประธานาธิบดี Donald Trump และได้กดดันให้อธิบายเกี่ยวกับเนื้อหาบนทวิตเตอร์เกี่ยวกับการได้วาทีครั้งแรก และเมื่อนาย Giuliani ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่าไม่ได้เผยแพร่เนื้อหาดังกล่าวส่งผลให้นาย Todd ต้องแจ้งต่อผู้ชมรายการว่าเนื้อหาบนทวิตเตอร์มาจากบัญชีผู้ใช้งานที่มีล้อเลียนทางการเมืองอยู่แล้ว

5. ปลอมเป็นแหล่งข่าวหรือแอบอ้าง (Imposter Content) หมายถึง การสร้างเนื้อหาหรือข้อมูลในรูปแบบข่าวผ่านการอ้างอิงบุคคลที่สาม หรือแหล่งข่าวที่ไม่มีอยู่จริงหรือแหล่งข่าวที่น่าเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นเท็จ
6. เนื้อหาที่มีการตัดต่อหรือดัดแปลง (Manipulated Content) หมายถึง ข่าวหรือข้อมูลที่ปรับแต่ง ดัดแปลง รวมทั้งการตัดต่อเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของแหล่งข่าวเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และเพื่อทำให้เกิดความสมจริงเนื้อหาที่มีการตัดต่อโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหลอกลวง
7. เนื้อหาที่ประดิษฐ์ (Fabricated Content) หมายถึง เนื้อหาหรือข้อมูลที่ถูกสร้างขึ้นใหม่โดยเนื้อหาไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง

ข่าวปลอมมีรูปแบบที่ต่างกันไปและส่งผลกระทบต่อไปในทางลบ หรือสร้างความเข้าใจผิดแก่สาธารณชนต่อเหตุการณ์ทางสังคม รวมไปถึงตัวบุคคลโดยเฉพาะที่เป็นบุคคลสาธารณะ ข่าวปลอมถูกพิจารณาว่าเป็นความไร้ระเบียบของข้อมูลข่าวสาร (Information Disorder) อย่างหนึ่ง และมีการจัดประเภทของเนื้อหาความไร้ระเบียบของข้อมูลข่าวสารข้างต้นตามลักษณะของข่าวปลอมหรือข้อมูลที่ถูกสร้างขึ้น อย่างไรก็ตามความผิดปกติของข้อมูลมีเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตราย (Intent to Harm) ไม่เท่ากัน จึงทำให้ประเภทเนื้อหาที่อยู่ในระบบนิเวศการไหลเวียนข้อมูลจึงสร้างผลกระทบไม่เท่ากัน ดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 การจัดประเภทความปกติของข้อมูลตามประเภทเนื้อหา

ลักษณะของเนื้อหา (Type of Contents)	ภาวะไร้ระเบียบของข้อมูลข่าวสาร (Information Disorder)		
	ข้อมูลที่ ผิดพลาด	ข้อมูลที่ บิดเบือน	ข้อมูลที่ ปองร้าย
1. เนื้อหาล้อเลียนหรือ เสียดสี			☐ ข้อมูลส่วนบุคคล (Leaks) ☐ ข้อมูลสร้างความ เกลียดชัง (Hate Speech) ☐ ข้อมูลที่คุกคาม (Harassment)
2. เนื้อหาเชื่อมโยงเป็นเท็จ	√		
3. เนื้อหาที่ทำให้เข้าใจผิด	√		
4. บริบทที่เป็นเท็จหรือผิด บริบท		√	
5. ปลอมเป็นแหล่งข่าวหรือ แอบอ้าง		√	
6. เนื้อหาที่มีผ่านการตัดต่อ เนื้อหา		√	
7. เนื้อหาที่ประดิษฐ์		√	

ที่มา : Claire Wardle, 2017 (firstdraft.org)

จากตารางที่ 2.3 การจัดประเภทความผิดปกติของข้อมูลกับประเภทเนื้อหาจะเห็นได้ว่า ข้อมูลที่ผิดพลาดมีลักษณะเนื้อหาที่เชื่อมโยงที่เป็นเท็จ และเนื้อหาที่ทำให้เข้าใจผิด ในทางกลับกัน เนื้อหาที่มีลักษณะบริบทที่เป็นเท็จหรือผิดบริบท ปลอมเป็นแหล่งข่าวหรือแอบอ้าง เนื้อหาที่มีการบิดเบือนและหลอกลวง และเนื้อหาที่ประดิษฐ์ขึ้นเป็นลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในข้อมูลที่บิดเบือน อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าจากตารางดังกล่าวเนื้อหาที่มีลักษณะล้อเลียนหรือเสียดสีจะไม่พิจารณาว่าเป็นเนื้อหาที่อยู่ในความปกติของข้อมูล เนื่องจากเนื้อหาดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายหรือก่อให้เกิดอันตราย

การทบทวนวรรณกรรมข้างต้น จากนิยามของคำว่าข่าวปลอม (Fake News) ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความพยายามของนักวิชาการที่มีต่อการจัดประเภทนิยามของคำว่าข่าวปลอมโดยในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยมุ่งให้ความสนใจต่อข่าวปลอมในฐานะที่ข่าวที่มีลักษณะเสียดสีหรือล้อเลียน ข่าวที่ถูกประดิษฐ์ขึ้น เนื้อหาเชื่อมโยงที่เป็นเท็จ เนื้อหาที่ทำให้เข้าใจผิด เนื้อหาบริบทที่เป็นเท็จหรือผิดบริบท เนื้อหาที่มีการปลอมเป็นแหล่งข่าว โดยมีรูปแบบการนำเสนอเหมือนกับที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสาร รวมทั้งเนื้อหาที่มีการบิดเบือนและหลอกลวงอย่างไรก็ตามยังมีนักวิชาการเสนอว่าไม่ควรหลีกเลี่ยงการใช้ข่าวปลอมและพิจารณาว่าข่าวปลอมนั้นเป็นความผิดปกติของข้อมูล (Information Disorder) อย่างหนึ่งในระบบข่าวสาร

ดังนั้นงานวิจัยเรื่อง “ข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562” ผู้วิจัยให้ความสำคัญของข่าวปลอมในฐานะที่เป็นความผิดปกติของข้อมูลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการให้เกิดความเสียหายต่อบุคคล องค์กร หรือประเทศโดยใช้การจัดแบ่งประเภทความไร้ระเบียบของข้อมูลข่าวสารตามประเภทเนื้อหาเป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่งประเภทเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ในฐานะความไร้ระเบียบของข้อมูลอย่างหนึ่ง อีกทั้งยังประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการสร้างคู่มือลรหัดเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ศึกษา

2.1.4 ผลกระทบของข่าวปลอม (Effects of Fake News)

จากการศึกษาของ Duyn & Collier (2018) เรื่อง Priming and Fake News แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำทางสังคม (Elite) อาทิ นักการเมือง นักข่าว นักเคลื่อนไหวทางการเมือง (Activists) ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายที่ให้ความสำคัญหรือชูประเด็น (Priming) เรื่องข่าวปลอมกับการประเมินค่าของสาธารณชนที่มีต่อข่าวและองค์กรข่าว (News Media) จากศึกษาชี้ให้เห็นว่าเมื่อสาธารณชนได้รับทราบประเด็นข่าวปลอมจากชนชั้นนำทางสังคมจะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือขององค์กรข่าว อีกทั้งการชูประเด็นเรื่องข่าวปลอมไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการแยกแยะระหว่างข่าวปลอมและข่าวจริง

อย่างไรก็ตามได้มี การศึกษาข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในบริบททางการเมืองของ Spohr (2017) เรื่อง Fake News and ideological polarization: Filter bubbles and selective exposure on social media ได้เลือกกรณีศึกษา 2 กรณี ได้แก่ (1) การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 (US presidential election) และ (2) การลงประชามติว่าด้วยสมาชิกภาพของสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร ค.ศ. 2016 (EU referendum in the UK) โดยแก่นหลักของการศึกษางานวิจัยชิ้นดังกล่าวคือความสำคัญของการแบ่งขั้วทางการเมืองที่มีข้อถกเถียงจากนักวิชาการ 2 กลุ่มที่เห็น

ต่างกันโดยมองว่าการแบ่งขั้วทางการเมืองมาจากการทำงานของอัลกอริทึม (Algorithm) มากกว่าโดยทำให้ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในสภาวะ “ห้องเสียงสะท้อน (Echo Chambers)” และ “สูญญากาศแห่งการกลั่นกรอง (Filter Bubbles)” (Pariser, 2012; Rader & Gray, 2015); ในขณะที่นักวิชาการอีกกลุ่มมองว่าการแบ่งขั้วทางการเมืองเกิดจากพฤติกรรมการเลือกเปิดรับสื่อ ทัศนคติที่ยืนยันความเชื่อตัวเอง และทัศนคติที่มีอยู่ซึ่งพฤติกรรมข้างต้นดังกล่าวทำให้ผู้รับสารมีแนวโน้มที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาที่ก่อให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองมากขึ้น (Frey, 1986; Klapper, 1960; Stroud, 2008)

นอกจากนี้ยังพบการทำงานของอัลกอริทึมที่ส่งผลต่อการแบ่งขั้วทางการเมืองโดยจากการศึกษาของ Wong, Levin, & Solon (2016) เรื่อง Bursting the Facebook bubble: we asked voters on the left and right to swap feeds ในบริบทการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 เพื่อทดสอบผลกระทบของการแบ่งขั้วทางการเมืองบนเฟซบุ๊ก โดยผู้ทำการทดสอบสร้างบัญชีผู้ใช้งานเฟซบุ๊ก 2 บัญชีซึ่งแต่ละบัญชีที่ถูกสร้างขึ้นนั้นได้กดติดตามช่องทางข่าวสารที่มีเนื้อหาอนุรักษนิยม (Conservative) และบัญชีเฟซบุ๊กที่กดติดตามช่องทางข่าวสารที่มีเนื้อหาเสรีนิยม (Liberal) โดยผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย²⁷ จำนวน 10 คนต้องเข้าบัญชีเฟซบุ๊กที่มีลักษณะตรงข้ามกับความคิดทางการเมืองของตนเองในช่วงเดือนสุดท้ายก่อนการเลือกตั้ง ผลการศึกษาพบว่าบุคคลที่ได้รับข่าวสารที่มีความแตกต่างจากความเชื่อเดิมหรือห้องเสียงสะท้อน (Echo Chambers) เดิมอันเกิดจากอัลกอริทึมของเฟซบุ๊ก ผู้ใช้งานยืนยันความเชื่อเดิม (Pre-existing Views) ที่มีต่อฝ่ายตรงข้าม (The Other Side) เมื่อเป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะเฟซบุ๊กเชื่อข่าวสารทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊ก

ปัจจัยทางในตัวบุคคลแสดงให้เห็นว่าอัลกอริทึมบนสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองโดยจากการศึกษาของ Liao & Fu (2013) เรื่อง Beyond the Filter Bubble: Interactive Effects of Perceived Threat and Topic Involvement on Selective Exposure to Information ซึ่งชี้ให้เห็นว่าถึงแม้จะมีการให้ข้อมูลที่โต้แย้งกับความเชื่อเดิม แต่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเลือกข้อมูลที่ยืนยันความเชื่อเดิมของตนซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวยังเกี่ยวกับกับปัจจัยอื่น ๆ อาทิ ปัจจัยทางด้านสถานการณ์และปัจจัยทางด้านตัวบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Del Vicario, Zollo, Caldarelli, Scala, & Quattrociochi (2017) เรื่อง Mapping social dynamics on Facebook: The Brexit debate ศึกษาการเปิดรับสื่อและการบริโภคข่าวสารบนเฟซบุ๊ก

²⁷ ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1.ผู้ที่มีความคิดทางการเมืองแบบอนุรักษนิยม (Conservative) จำนวน 5 คน และ 2. ผู้ที่มีความคิดทางการเมืองแบบเสรีนิยม (Liberal) จำนวน 5 คน

ในช่วงการรณรงค์การประชามติออกจากการเป็นสมาชิกภาพสหภาพยุโรป (Brexit) ผ่านการวิเคราะห์รูปแบบการบริโภคข่าวสารที่เกี่ยวกับ “Brexit” ของผู้ใช้งานเฟซบุ๊กจำนวนมากกว่า 1 ล้านคน ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าผู้ใช้งานให้ความสำคัญกับข่าวสารที่ตนเองสนใจและละเอียดข่าวสารประเด็นอื่น ๆ อีกทั้งงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการแบ่งขั้วทางการเมืองนั้นเกิดจากพฤติกรรมของผู้ใช้งานเฟซบุ๊ก อาทิ ความชอบส่วนตัว (Personal Preferences) และรูปแบบการนำเสนอของเนื้อหา (Presentation of Content)

2.1.5 สถานการณ์ข่าวปลอมในต่างประเทศ

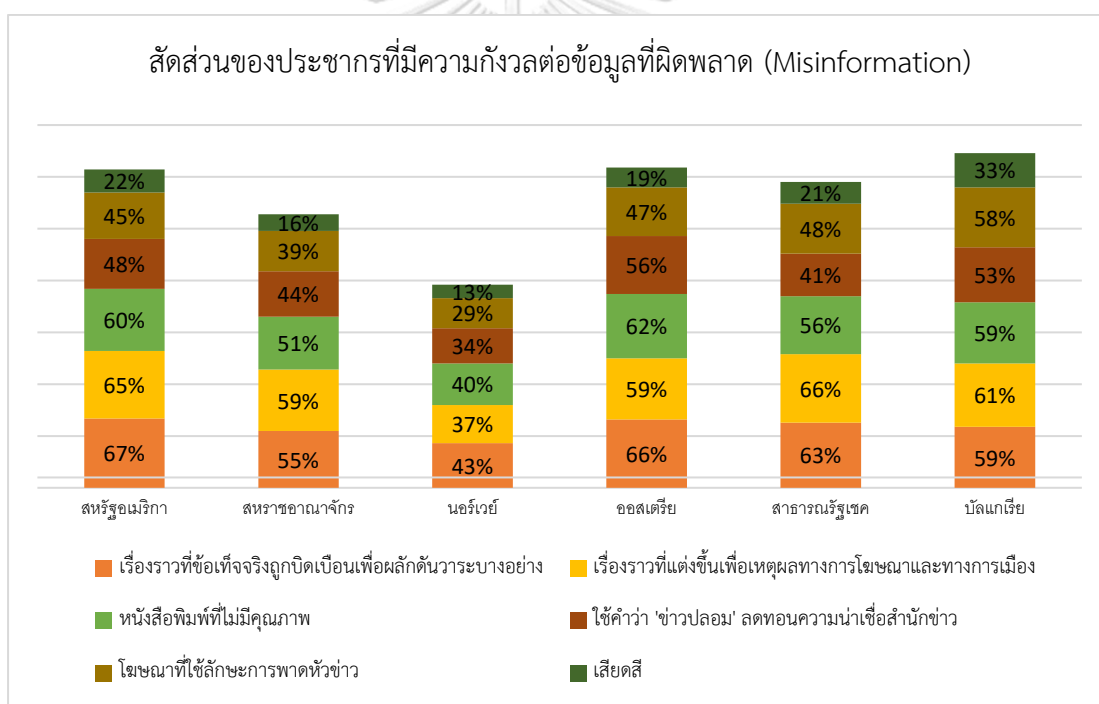
สถานการณ์ข่าวปลอมในต่างประเทศเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นในยุคที่มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) หรือโซเชียลมีเดีย (Social Media) เท่านั้น แต่ในช่วงต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 20 การพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารนอกจากจะทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารที่ง่ายและสะดวกมากขึ้น ยังส่งผลต่อกระบวนการผลิตข่าวสารของสำนักข่าวด้วย กล่าวคือ สำนักข่าวใช้ช่องทางหรือแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นช่องทางในการแพร่กระจายข่าวสาร อีกทั้งการพัฒนาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสำนักข่าวออนไลน์ซึ่งที่เปิดนำไปสู่การแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายบนโลกออนไลน์มากขึ้น (Sunstein 2007; Pariser 2011)

ในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ได้รับความสนใจต่อการศึกษาข่าวปลอมมาก โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก (Facebook) เนื่องจากเฟซบุ๊กมีความแตกต่างจากสื่ออื่น ๆ ในลักษณะที่เนื้อหาต่าง ๆ สามารถส่งต่อไปยังผู้ใช้งาน (Facebook Users) คนอื่น ๆ โดยไม่ต้องผ่านการกลั่นกรองจากบุคคลที่สาม (Third Party Filtering) การตรวจสอบความจริง (Fact-checking) หรือการกลั่นกรองจากกระบวนการบรรณาธิการ (Editorial Judgement) (Allcott และ Gentzkow, 2017)

Hunt Allcott ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก (New York University) และ Matthew Gentzkow ศาสตราจารย์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) ศึกษาข่าวปลอมที่บนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ว่ามีอิทธิพลต่อผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 หรือไม่ โดยผลจากการศึกษาพบว่า 1. สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นช่องทางสำคัญในการติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง แต่ไม่ได้เป็นช่องทางหลักในฐานะแหล่งข่าวเพื่อติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง โดยคนอเมริกาเพียงร้อยละ 14 กล่าวว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข่าวที่สำคัญ 2. ข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงสามเดือนก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาถูกส่งต่อมากถึง 38 ล้านครั้ง โดยแบ่งเป็นข่าวปลอมที่สนับสนุนนาย Donald Trump มีการส่งต่อ 30 ล้านครั้ง ในขณะที่ข่าวปลอมที่สนับสนุนนาง Hillary Clinton มีการส่งต่อ 8 ล้านครั้ง 3. ผู้ใหญ่ชาวอเมริกันโดยเฉลี่ยพบเห็นข่าวปลอมหนึ่งข่าวหรือมากกว่านั้น

ในช่วงสองเดือนก่อนการเลือกตั้ง และมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรชาวอเมริกันจำได้ว่าเคยอ่านข่าวปลอมและหลงเชื่อข่าวปลอมดังกล่าว และ 4. ประชากรชาวอเมริกันมีแนวโน้มที่จะเชื่อข่าวที่สนับสนุนผู้สมัครเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะผู้ที่ไม่เปิดรับมุมมองอื่น ๆ บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Allcott และ Gentzkow, 2017)

นอกจากนี้ สถาบันวิจัย Reuter Institute for the Study of Journalism มหาวิทยาลัยออกฟอร์ดศึกษาวิจัยในหัวข้อ Digital News Report 2018 (Nic, Fletcher, Kalogeropoulos, Levy, & Nielsen, 2018) เรื่องความผิดพลาดของข้อมูล และข้อมูลที่บิดเบือนซึ่งเป็นการศึกษาจากบริษัทโลก โดยในงานวิจัยดังกล่าวแสดงถึง “ความกังวล (Concern over)” และ “การเปิดรับข้อมูล (Exposure to)” จากแพลตฟอร์มที่ต่างกัน โดยในงานวิจัยได้แบ่งประเภทของข้อมูลที่บิดเบือน ดังตารางต่อไปนี้

รูปภาพที่ 2.2 สัดส่วนของประชากรที่มีความกังวลต่อข้อมูลที่ผิดพลาด (Misinformation) ที่มา: Reuter Institute of the Study of Journalism on Digital News Report 2018

จากตารางแสดงสัดส่วนของประชากรที่มีความกังวลต่อข้อมูลที่ผิดพลาด ใน 5 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร นอร์เวย์ ออสเตรีย สาธารณรัฐเชค และบัลแกเรีย พบว่า สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักรมีความกังวลต่อข้อมูลที่ผิดพลาดคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เรื่องราวที่ข้อเท็จจริงถูกบิดเบือนและเรื่องราวจริงถูกบิดเบือนเพื่อเหตุผลทางการเมืองเป็น

ลักษณะข้อมูลที่ผู้คนมีความกังวลมากที่สุด อย่างไรก็ตามประเทศนอร์เวย์ ประเทศออสเตรเลีย หนังสือพิมพ์ที่ไม่มีคุณภาพเป็นสิ่งที่กังวลมากที่สุดมากกว่าการเรื่องราวที่ข้อเท็จจริงถูกบิดเบือนและ เรื่องราวที่แต่งขึ้นเพื่อเหตุผลทางการเมืองและการเมือง การใช้คำว่าข่าวปลอมเพื่อลดทอน ความน่าเชื่อถือสำนักข่าวเป็นที่กังวลในสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลียเนื่องจากนักการเมืองใช้คำ ดังกล่าวเพื่อทำให้สำนักข่าวต่าง ๆ เสียชื่อเสียงในเรื่องของความน่าเชื่อถือในการรายงานข่าวสาร (Newman, 2018)

2.2 แนวคิดยุคหลังความจริง (Post-truth Era)

2.2.1 ความเป็นมาและนิยาม

จากสถานการณ์ทางการเมืองที่สำคัญอย่างการเลือกตั้งประธานาธิบดี ค.ศ. 2016 และการลง ประชาคมติการออกจากสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร ค.ศ. 2016 (Brexit) ไม่เพียงแต่สะท้อนเห็น ถึงปัญหาของข้อมูลข่าวสารปลอมที่แพร่กระจายบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวน ยังพบว่าเหตุการณ์ ทั้งสองสะท้อนปรากฏการณ์ที่บุคคลให้ความกับความบันเทิงและความเห็นส่วนตัวมากกว่าความจริง (วารสาร สามโกเศศ, 2559) หรือที่เรียกว่ายุคหลังความจริง (Post-truth)

คำว่า “ยุคหลังความจริง” นั้น Steve Tesich ได้ใช้คำดังกล่าวในนิตยสารเนชั่น (Nation Magazine) จากบทความที่มีชื่อว่า “A Government of Lies” โดยเป็นบทความที่เขียนเกี่ยวกับ กรณีอื้อฉาวอิหร่าน-คอนทรา²⁸ และสงครามอ่าวเปอร์เซีย²⁹ โดยชี้ให้เห็นถึงสภาพสังคมอเมริกาที่ ผู้นำประเทศต้องการกดทับความจริงที่เกิดขึ้นและทำให้ความเป็นจริงทางการเมืองไม่มีความสำคัญอีก ต่อไป จากประโยคที่ว่า “พวกเราในฐานะที่เป็นอิสระชนได้ตัดสินใจได้อย่างอิสระว่าเราต้องการที่จะ ดำรงอยู่ในโลกหลังความจริง”³⁰ (Tesich, 1992)

ในช่วงปี ค.ศ. 2016 คำดังกล่าวได้รับเลือกเป็นคำศัพท์แห่งปีจากพจนานุกรมออกซ์ฟอร์ด (Oxford Dictionary) โดย Casper Grathwohl ผู้อำนวยการพจนานุกรมออกซ์ฟอร์ดพบการใช้คำ ดังกล่าวที่เพิ่มขึ้นจำนวนมากและไม่มีทางที่จะลดลงในช่วงเดือนมิถุนายนและเดือนกรกฎาคม ค.ศ.

²⁸ กรณีอื้อฉาว "อิหร่าน-คอนทรา" (Iran-Contra) ที่รัฐบาลสหรัฐสมัยประธานาธิบดี Ronald Regan ได้ลักลอบขายอาวุธให้กับอิหร่าน และ นำเงินที่ได้จากอิหร่านส่งไปช่วยกลุ่มกบฏคอนทราที่ต่อสู้กับรัฐบาลสังคมนิยมในนิการากัว

²⁹ สงครามอ่าวเปอร์เซียเป็นปฏิบัติการนำผู้การส่งกำลังและการป้องกันของซาอุดีอาระเบียและปฏิบัติการพายุทะเลทรายโดยเป็นสงคราม ในการยึดครองคูเวตของกองทัพอิรักซึ่งเริ่มเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2533 นั้นถูกนานาชาติประณาม และสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงแห่ง สหประชาชาติพลันใช้วิธีการบังคับทางเศรษฐกิจต่ออิรัก ประธานาธิบดี George W. Bush วางกำลังสหรัฐเข้าสู่ซาอุดีอาระเบียและกระตุ้นให้ ประเทศอื่นส่งกำลังของตนไปที่นั่นด้วยภูมิภาคอ่าวเปอร์เซียระหว่างกำลังผสมจาก 34 ชาตินำโดยสหรัฐอเมริกาต่อประเทศอิรักหลังการบุก ครองและผนวกคูเวตของอิรักซึ่ง

³⁰ ประโยคต้นฉบับ คือ “We, as a free people, have freely decided that we want to live in some post-truth world”

2016 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับการลงประชามติออกจากสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร และคำดังกล่าวยังเป็นวาทกรรมหนึ่ง³¹ที่ให้เกิดผลของผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา (Flood, 2016)

พจนานุกรมออกซ์ฟอร์ดให้นิยามคำดังกล่าวว่าเป็นคำคุณศัพท์ (Adjective) ที่ใช้อธิบายหรือบรรยายเหตุการณ์ที่ความจริงไม่มีความสำคัญต่อมหาชนเท่ากับอารมณ์และความเชื่อส่วนตัว อย่างไรก็ตาม นิยามดังกล่าวชี้ให้เห็นอีกด้วยว่า “Post” นั้นไม่ได้เป็นคำอุปสรรค (Prefix) ที่มีความหมายว่า “หลัง” แต่มีความหมายว่า เหนือกว่า (beyond) หรือเข้ามาแทนที่ (superseding) ความจริง โดยคำว่าหลังความจริงมีนัยยะที่ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์หรือช่วงเวลาที่ยุติธรรมมีความสำคัญน้อยกว่าอารมณ์

Keyes (2013) ให้นิยามคำว่า ยุคหลังความจริง (Post-truth era) ในหนังสือที่ชื่อว่า The Post-truth Era: Dishonesty and Deception in Contemporary Life ว่าเป็นเส้นแบ่งที่เลื่อนรางระหว่างความจริงและความเท็จ ความเชื่อสัตย์และความไม่เชื่อสัตย์ เรื่องจริงและเรื่องเล่า

Horsthemke (2017) ชี้ให้เห็นว่า ยุคของความจริงและข้อเท็จจริงได้เข้าสู่ยุคที่อารมณ์ ความโน้มเอียงและอคติเข้ามามีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการตีความข้อมูลต่าง ๆ ต่อคำแถลงการณ์ทางการเมือง (Political Statement) โดยไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของหลักเหตุและผลหรือหลักฐานที่มีอยู่ซึ่งในมุมมองของ Horsthemke (2017) ชี้ให้เห็นการตีความข้อมูลอยู่เหนือความจริงเนื่องจากไม่มีความพยายามในการสถาปนาความจริงเกิดขึ้น

นอกจากนี้ จากบริบททางการเมืองที่สำคัญสะท้อนให้เห็นการแบ่งขั้วทางการเมืองอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นในบริบทของประเทศไทยผ่านความขัดแย้งทางการเมืองมาเป็นระยะเวลานานมากกว่าศตวรรษ หรือ บริบทต่างประเทศโดยเฉพาะในช่วงการเลือกตั้งหรือการลงประชามติ จึงนำไปสู่ปรากฏการณ์ที่เรียกว่ายุคหลังความจริงทางการเมือง (Post-truth Politics)³¹ หมายถึง คำกล่าวอ้างของนักการเมืองที่มีแนวโน้มที่เท็จได้ถูกกลบเกลาย ถึงแม้ว่าจะมีหลักฐานมาสนับสนุนและชี้ให้เห็นว่าคำกล่าวอ้างทางการเมืองดังกล่าวเป็นเท็จก็ตาม

จากนิยามข้างต้นสามารถสรุปใจความได้ว่า สังคมยุคหลังความจริง คือ สถานการณ์ที่ผู้คนใช้อารมณ์ ความรู้สึก และอคติส่วนตัวเชื่อประเด็นทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะประเด็นทางการเมืองมากกว่าเหตุผลหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ ถึงแม้ว่าจะมีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องชี้แจง

³¹ หรือที่เรียกว่า Post-factual politics หรือ post-reality politics

2.2.2 ปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของสังคมยุคหลังความจริง

Lewandowsky, Ecker, & Cook (2017) สรุปแนวโน้มทางสังคมที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของสังคมยุคหลังความจริงช่วงศตวรรษที่ผ่านมาโดยปัจจัยนั้นมีความเชื่อมโยงกับการเกิดขึ้นของกลุ่มขับเคลื่อนทางการเมืองที่ให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ทางการเมืองมากกว่าหลักฐานเชิงประจักษ์ โดยปัจจัยที่นำไปสู่สังคมยุคหลังความจริงมีดังต่อไปนี้³²

1. ความถดถอยจากทุนทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางด้านค่านิยม (Decline in Social Capital and Shifting Values) คือ ความปรารถนาดี (good will) ความเห็นอกเห็นใจ (empathy) ความเชื่อใจ (trust) ต่อบุคคลและต่อสถาบันสาธารณะและการมีส่วนร่วมภาคพลเมือง³³

2. การขยายตัวของความไม่เท่าเทียม (Growing Inequality) หรือ ช่องว่างระหว่างรายได้ของบุคคลโดยผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างความเหลื่อมล้ำและความถดถอยทางเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาว่าการขยายตัวทางด้านรายได้หยุดชะงักลงตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 ซึ่งความไม่เท่าเทียมดังกล่าวได้นำไปสู่การแบ่งขั้วทางการเมือง (Political Polarization) เช่น การศึกษาของ Andersen & Curtis (2012) ที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ครัวเรือนกับชนชั้นทางสังคม (Social Class Identification) ทั้ง 44 ประเทศ มีการแบ่งขั้วทางด้านเศรษฐกิจมากในกลุ่มประเทศที่มีความไม่เท่าเทียมเกิดขึ้น

3. การขยายตัวของ การแบ่งขั้ว (Increasing Polarization) ในบริบทสังคมอเมริกัน ผู้คนมีแนวโน้มที่จะอยู่ในชุมชนที่มีอุดมการณ์สอดคล้องกับตนเองมากกว่า และในขณะเดียวกันในบริบทของการหาคุณันพบว่าชาวอเมริกันจะเลือกคู่สมรสจากปัจจัยทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองมากกว่าปัจจัยทางสังคมหรือปัจจัยทางด้านชีวภาพ (Motyl, Iyer, Oishi, Trawalter, & Nosek, 2014); (Alford, Hatemi, Hibbing, Martin, & Eaves, 2011) นอกจากนี้ Iyengar and Westwood (2015) (Shanto Iyengar & Westwood, 2015) ศึกษาการแบ่งขั้วในบริบททางการเมืองและพบว่า การแบ่งขั้วทางการเมืองระหว่างผู้ที่ชื่นชอบพรรคเดโมแครตและพรรคริพับลิกันมีระดับความรุนแรงเท่ากับหรือมากกว่าการแบ่งขั้วทางด้านเชื้อชาติซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแบ่งขั้วทางการเมืองเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งนำไปสู่สังคมยุคหลังความจริง

4. ความเชื่อมั่นต่อวิทยาศาสตร์ที่ถดถอยลง (Declining Trust in Science) ในกลุ่มอนุรักษนิยม (Conservatives) มีความแตกต่างจากกลุ่มเสรีนิยม (Liberals) ในด้านความเชื่อมั่นต่อวิทยาศาสตร์ โดยจากการศึกษาของ Gauchat (2012) ที่ศึกษาความเชื่อมั่นของประชาชนในประเทศ

³² ปัจจัยและสถานการณ์ที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของสังคมยุคหลังความจริงเป็นการกล่าวถึงในบริบทประเทศสหรัฐอเมริกา

³³ Social Capital and Community Resilience

สหรัฐอเมริกา ระหว่างปี ค.ศ. 1974 ถึง ปี ค.ศ. 2010 และผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มอนุรักษนิยมมีความเชื่อมั่นต่อวิทยาศาสตร์สูงที่สุดและได้ลดลงต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอนุรักษนิยมที่มีความเชื่อมั่นต่อวิทยาศาสตร์ในระดับปานกลางในตลอดระยะเวลาการศึกษา นอกจากนี้ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate Change) หรือประเด็นทางสังคมโดยเฉพาะการฉีดวัคซีน (Vaccination) พบว่าความเชื่อมั่นที่มีต่อองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ได้ลดลงในกลุ่มอนุรักษนิยมในช่วงปี ค.ศ. 1974 ถึง ปี ค.ศ. 2010

5. การหลงเชื่อแบบไม่สมมาตรในกลุ่มผู้ที่มีความคิดทางการเมือง (Politically Asymmetric Credulity) Lewandowsky, Ecker และ Cook (2017) กล่าวว่า งานวิจัยต่าง ๆ ชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่มีจุดยืนทางการเมืองที่ต่างกันมีความอ่อนไหวต่อข้อมูลที่ผิดพลาด (Misinformation) ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป โดยอ้างอิงจากการศึกษา Pfattheicher & Schindler (2016) จากงานวิจัยชื่อว่า Misperceiving Bullshit as Profound Is Associated with Favorable Views of Cruz, Rubio, Trump and Conservatism และพบว่าความโน้มเอียงทางการเมืองมีผลต่อการตัดสินคำหลอกลวงของนักการเมือง (Bullshits) กล่าวคือ ผู้ที่สนับสนุนฝ่ายผู้สมัครพรรครีพับลิกันจะมองว่าคำหลอกลวงมีความน่าเชื่อถือมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สนับสนุนฝ่ายผู้สมัครพรรคเดโมแครต ทั้งนี้ยังพบว่าผู้ที่มีความเชื่อทางการเมืองแบบอนุรักษนิยมจะมีแนวโน้มสูงที่จะเชื่อคำหลอกลวงของนักการเมืองมากกว่า.

6. พัฒนาการด้านภูมิทัศน์ของสื่อ (Evolution of the Media Landscape) ทำให้ผู้คนสามารถเลือกเสพสื่อที่สอดคล้องกับทัศนคติและอคติเดิมของตนเองหรือกล่าวได้ว่าผู้คนตกอยู่ในห้องแห่งเสียงสะท้อน (Echo Chamber) และเมื่อเปิดรับสื่อช่องทางต่าง ๆ ที่มีความโน้มเอียงทางการเมือง (Slanted Media) ส่งผลให้เกิดความเชื่อที่ผิด แม้ว่าจะมีหลักฐานหรือข้อมูลมายืนยันก็ตาม โดยการเลือกติดตามสื่อที่มีความโน้มเอียงทางการเมืองมีผลต่อการรับรู้ความเป็นจริงในสังคมและยังสร้างความเชื่อที่อยู่เหนือหลักฐานที่มีอยู่ และผู้ที่บริโภคสื่อฝั่งอนุรักษนิยมและเสรีนิยมมีแนวโน้มที่จะเชื่อความเชื่อผิด ๆ (falsehood) ที่นำเสนอผ่านสื่อจากฝั่งตนเองมากกว่า ถึงแม้ว่าข้อมูลนั้นจะมีสื่อมวลชน ผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูล (Fact-checker) หรือนักวิทยาศาสตร์จะไม่เห็นด้วยก็ตาม (Garrett, Weeks, & Neo, 2016)

นอกจากนี้ ทางเลือกในการติดตามข่าวสารมีจำนวนมากทำให้ผู้ติดตามเลือกบริโภคสื่อที่มีความหลากหลายและตรงต่อความต้องการของตนเองมากขึ้นซึ่งทำให้เกิดความหลากหลาย (heterogeneity) ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่สื่อมวลชนดั้งเดิมอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม สื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารประเด็นทางการเมืองที่มีแนวโน้มที่จะใช้ถ้อยคำที่มีความรุนแรงมากขึ้นด้วยการใช้ข้อมูลที่มีลักษณะที่ไม่เป็นความจริง กระตุ้นอารมณ์ ทำให้เข้าใจผิด หรือข้อมูลที่บิดเบือน เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านกระตุ้นอารมณ์ต่าง ๆ เช่น ความโกรธ ความถูกต้อง ความกลัว หรือ

ความคุ้นเคยทางด้านศีลธรรม โดยจากการศึกษาของ Sobieraj & Berry (2011) พบว่า สื่อฝั่งอนุรักษ์นิยมและเสรีนิยมมีการใช้ลักษณะภาษาที่คำทอ ล้อ ฉายา (Name calling) เย้ยหยัน และการเสียดสี ที่เหมือนกัน แต่สื่อฝั่งอนุรักษ์นิยมจะมีการใช้ปริมาณที่มากกว่า

โดยสรุป สังคมยุคหลังความจริงเป็นสิ่งสำคัญกับอารมณ์ ความเชื่อ และทัศนคติของตนเองมากกว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ซึ่งทำให้คุณค่าของความจริงเลือนหายไปโดยเฉพาะในสังคมไทยที่การแบ่งขั้วทางการเมืองทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นตั้งแต่ช่วงก่อนการเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา ซึ่งการทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานวิจัยในลักษณะที่ทำความเข้าใจและวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการเลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง

2.3 แนวคิดข่าวสารทางการเมือง (Political News)

2.3.1 ความหมายของคำว่าการเมือง

การศึกษาเรื่อง “ข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562” ผู้วิจัยมุ่งศึกษาข่าวปลอมในบริบททางการเมืองจึงมีความจำเป็นในการทำความเข้าใจความหมายหรือขอบข่ายคำว่า “การเมือง” ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าคำว่า “การเมือง” มีนักวิชาการให้ความหมายดังต่อไปนี้ อริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาเมธีการเมืองคนแรกที่พูดถึงเรื่องการเมืองในหนังสือชื่อ “Politics” กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมืองและหนทางเดียวที่ทำให้มนุษย์เพิ่มพูนความฉลาดและศักยภาพของตนเองได้คือการเข้าไปข้องเกี่ยวกับการเมือง อีกทั้งยังให้คำจำกัดความของคำว่า การเมืองว่าหมายถึง “การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อสาธารณประโยชน์” (สุกานดา วรพันธุ์พงศ์, 2458)

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2535) ให้คำจำกัดความของคำว่าการเมืองว่าเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของรัฐ โดยพื้นฐานเมื่อมนุษย์รวมตัวกันจึงต้องมีรัฐบาลซึ่งทำให้คนในสังคมถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลักคือผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ (2539) กล่าวว่า การเมืองเป็นเรื่องของการช่วงชิงอำนาจ การใช้อำนาจทางการเมืองรวมถึงการรักษาอำนาจทางการเมือง โดยอำนาจทางการเมืองเป็นอำนาจในการร่างนโยบาย การบริหารประเทศและสังคม รวมถึงอำนาจในการแต่งตั้งบุคคลเพื่อช่วยในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

จุมพล หมินพานิช (2539) เสนอความหมายของคำว่าการเมืองและได้แบ่งประเภทคำนิยามของคำดังกล่าวออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

- (1) การเมืองเชิงด้านสถาบัน หมายถึง การเมืองเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในสังคม เพราะสถาบันดังกล่าวเป็นที่มาของอำนาจทางการเมืองซึ่งเป็นกลไกสำคัญต่อ

การจัดการความสัมพันธ์ของผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยตัวแสดงทางการเมืองในมิติเชิงสถาบันคือ กลุ่มผลประโยชน์ นักการเมือง พรรคการเมือง นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาล รัฐสภา ระบบศาล รวมไปถึงระบบราชการ เป็นต้น

- (2) การเมืองเชิงหน้าที่ หมายถึง การเมืองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจซึ่งการใช้ อำนาจถือว่าเป็นหน้าที่หนึ่งของการเมือง กล่าวคือ การเมืองคือกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือคำสั่งเพื่อให้คนในสังคมปฏิบัติตาม โดยผู้ที่มีอำนาจหรือองค์กรหลักในการบังคับให้เกิดการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับคือรัฐบาล
- (3) การเมืองในแง่ของระบบ หมายถึง การเมืองเป็นการจัดสรรทรัพยากรหรือสิ่งที่มีคุณค่าที่มีอยู่อย่างจำกัดให้แก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกันโดยคุณค่า หมายถึง คุณค่าทางการเมืองในเรื่องของสิทธิเสรีภาพ คุณค่าทางเศรษฐกิจ คือ การประกอบอาชีพ และคุณค่าทางสังคม หมายถึง การได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมหรือการได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ตัวแสดงหลักทางการเมืองที่อยู่ในระบบนั้นได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ พรรคการเมือง รัฐบาลหรือ คณะรัฐมนตรี และรัฐสภา

ในการทบทวนวรรณกรรมในส่วนที่ 2.2 จะเห็นได้ว่าการเมืองเป็นองค์ประกอบหนึ่งทางสังคมที่มีหน้าที่ในการบังคับให้ผู้ที่ถูกปกครองปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ของผู้ปกครองรวมยังเป็นระบบที่มีหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรให้กระจายไปอย่างทั่วถึงแก่ประชาชนโดยตัวแสดงทางการเมือง (Political Actors) ในมิติเชิงสถาบันที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญนั้นคือ นักการเมือง พรรคการเมือง นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี โดยขอบเขตที่ผู้วิจัยมุ่งให้ความสนใจและใช้เป็นกรอบในการวิจัยคือการรายงานข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองโดยเฉพาะการเลือกตั้ง เนื่องสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งได้กำหนดให้วันที่ 24 มีนาคม 2562 เป็นวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งการเลือกตั้งที่จะถึงได้สะท้อนให้เห็นของคำว่าการเมืองในมิติเชิงสถาบันซึ่งประกอบไปด้วยตัวแสดงทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง คือ นักการเมือง พรรคการเมือง นายกรัฐมนตรี บุคคลที่อยู่ใน คณะรัฐมนตรี หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง

2.3.2 บริบททางการเมืองในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562

หลังจากวิกฤตทางการเมืองไทย พ.ศ. 2556-2557 จากการประท้วงรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นำโดยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองชื่อว่าคณะกรรมการประชาชนเพื่อการ

เปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.)³⁴ โดยมีนายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้นำในการประท้วงซึ่งการประท้วงดังกล่าวมีสาเหตุมาจากพรรคเพื่อไทยเสนอร่างพระราชบัญญัติ นิรโทษกรรมความผิดทั้งหมดของทุกฝ่ายย้อนหลังไปถึงปี พ.ศ. 2547 โดยเน้นไปที่การจำกัดอิทธิพลของนายทักษิณ ชินวัตร เป็นหลัก จนนำไปสู่การทำรัฐประหารของฝ่ายทหาร ในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) (ประภาพร สีหา, 2560)

ภายใต้การบริหารประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งมี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้ารักษาความสงบในช่วงปี 2557-2562 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวมีการเรียกร้องให้มีการจัดตั้งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นระยะอันเนื่องมาจากกระบวนการเลือกกฎหมายที่เกิดขึ้นเป็นในลักษณะที่ล่าช้าส่งผลให้การเลือกตั้งถูกเลื่อนออกไป โดยในเดือนมกราคม พ.ศ. 2562 มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกา (พ.ร.ฎ) ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2562 หลังจากนั้นนายอิทธิพร บุญประคอง ประธานกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ได้ประกาศจัดการเลือกตั้งฯ เป็นวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ให้เป็นวันเลือกตั้งทั่วไป³⁵

การเลือกตั้งฯ ดังกล่าวเป็นที่ได้รับความสนใจต่อสาธารณชนเนื่องจากเกิดพรรคการเมืองใหม่ และมีการใช้คนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาททางการเมือง อาทิ พรรคอนาคตใหม่ โดยมีนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจเป็นหัวหน้าพรรค มีนโยบายที่สร้างความสนใจแก่คนรุ่นใหม่ รวมไปถึงพรรคประชาธิปัตย์ได้ให้นายพิริชฐ์ วัชรสินธุ์ เป็นแกนนำคนรุ่นใหม่พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งรวมไปถึงการจัดตั้งพรรคพลังประชารัฐซึ่งเป็นพรรคการเมืองใหม่ที่ได้รับกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมเช่นเดียวกัน เนื่องจากพรรคดังกล่าวได้เชิญให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติและนายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้าพรรคและเป็นลงรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ซึ่งในทางกฎหมายพรรคการเมืองนั้นไม่สามารถลงรับสมัครเลือกตั้งได้ และมีความวิตกกังวลว่าจะเป็นการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

พรรคการเมืองจำนวนมากทั้งที่จัดตั้งใหม่และก่อตั้งไว้อยู่ก่อนแล้วมีจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม ในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยที่ทีมงานข่าวจีเอ็มเอ็ม 25 (GMM25) สำนักรวจจุดยืนพรรคการเมืองต่าง ๆ ในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไปและได้แบ่งเป็นสามจุดยืนทางการเมืองหลัก ดังต่อไปนี้

³⁴ ชื่อเดิมคือ คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

³⁵ วันที่ 4-16 มีนาคม พ.ศ. 2562 วันลงคะแนนเสียงนกราชาอาณาจักร และวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2562 เป็นลงคะแนนเสียงนอกเขตเลือกตั้ง (เลือกตั้งล่วงหน้า)

กางชื่อ 18 พรรคสู่การเลือกตั้ง หลังหมดเขตย้ายค่ายหวังลง ส.ส.

	ชื่อพรรค	สโลแกน	แกนนำสำคัญ
พรรคเพื่อไทย และพันธมิตร	เพื่อไทย	พรรคเพื่อไทย หัวใจคือประชาชน	คุณหญิงสุดารัตน์ เกยุราพันธุ์ พล.ต.ท.วีโรจน์ เปาอินทร์
	ไทยรักชาติ	โลกก้าวไกล ไทยต้องก้าวทัน	ร.ท.ปรัชชาพล พงษ์พาณิชย์
	เพื่อธรรม	ยึดมั่นประชาธิปไตย สร้างโอกาสใหม่ให้ประชาชน	นลินี ทวีสิน เยาวภา วงศ์สวัสดิ์
	เพื่อชาติ	โลกก้าวไกล ไทยต้องก้าวทัน	สงคราม ทิศเลิศไพโรจน์ จตุพร พรหมพันธุ์
	ประชาชาติ	ชาติของประชาชน บนฐาน สังคมพหุวัฒนธรรม	วันมูหะมัดนอร์ มะทา
พรรคภูมิใจไทย พ.อ.ประยุทธ์	พลังประชารัฐ	โลกเปลี่ยน ไทยต้องปรับ ทางเลือกใหม่ของการเมืองไทย ก้าวข้ามความขัดแย้ง	อุตตม สาวนายน สนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์
	ประชาชนปฏิรูป	ช่วยเหลือประชาชน ทางด้านกฎหมาย "ตรวจสอน ถ่วงตุล อำนาจรัฐ"	ไพบุลย์ นิตติวัจน
	รวมพลัง ประชาชาติไทย	ปฏิรูปเปลี่ยนแปลง ประเทศ	ม.ร.ว.จตุมงคล โสเทณฑ สุเทพ เทือกสุบรรณ
*พรรคนี้เดิมประกาศหนุน'พ.อ. ประยุทธ์' แต่ต่อมาระบุว่าจะขึ้นอยู่กับความต้องการของประชาชน			
พรรคที่ไม่เอา คสช.	อนาคตใหม่	ไทย 2 เท่า เท่าเทียมกัน เท่าทันโลก	ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ปิยบุตร แสงกนกกุล
	เสรีรวมไทย	รวมพลัง สร้างชาติ	พล.ต.อ.เสรีพิศุทธ์ เตมียาเวส
	ก้าวหน้า	ไม่หาเสียง แต่หาเรื่อง	สมบัติ บุญงามอนงค์
	สามัญชน	ประชาธิปไตยจากฐานราก สิทธิมนุษยชน เท่าเทียมเป็นธรรม	เลิศศักดิ์ คำคงศักดิ์
พรรคที่ยังไม่ประกาศ จุดยืนชัดเจน	ประชาธิปไตย	ประชาธิปไตย มุ่งจัดความเหลื่อมล้ำ และความยากจน	อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
	พลังธรรมใหม่	รวมพลัง สร้างสังคม ธรรมาธิปไตย	นพ.ร.วิ ภาสคณาภรณ์
	ภูมิใจไทย	ลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจประชาชน	อนุทิน ชาญวีรกูล ศักดิ์สยาม ชิดชอบ
	ชาติไทยพัฒนา	ก้าวข้ามความขัดแย้ง ร่วมแรงปฏิรูป ประเทศไทย	กัญญา ศิลปอาชา
	ชาติพัฒนา	ชาติพัฒนา No Problem	นพ.วรรณรัตน์ ชาญนุกูล
พลังท้องถิ่นไท	ประเทศไทย ต้องเดินหน้า	ชัชวาลย์ คงอุดม	

GMMTV 25

รูปภาพที่ 2.3 จุดยืนทางการเมืองของพรรคการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

ที่มา: GMMTV

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีเว็บ (Web 2.0) ทำให้การติดต่อสื่อสารของผู้คนในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงเพราะเว็บ 2.0 เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยเป็นแพลตฟอร์มหนึ่งในการติดต่อสื่อสารของผู้คนในยุคปัจจุบัน เป็นช่องทางหนึ่งในการบริโภคข่าวสาร และเป็นช่องทางการส่งต่อข่าวสารโดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารทางการเมือง (Political Information) ไปยังผู้ใช้งานสื่อสังคมคนอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว (Moy, Xenos, & Hussain, 2012) ทั้งนี้พบว่าในประเทศที่พัฒนาแล้วการบริโภคข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนดั้งเดิม (Traditional Mass Media) มีอัตราที่ลดลงในขณะที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

อย่างไรก็ตาม สื่อสังคมที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงการบริโภคข่าวสารทางการเมืองได้รับความสนใจจากนักวิชาการที่ให้ความสนใจต่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์กับพฤติกรรมทางการเมืองที่ปรากฏในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ (Baumgartner & Morris, 2009; Bode, 2012; Pasek, more, & Romer, 2009) และแสดงให้เห็นว่าการรับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง หรือความรู้ทางการเมืองไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงการบริโภคข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อมวลชนดั้งเดิม (Traditional Mass Media) อีกต่อไป อาทิ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ หรือวิทยุ แต่ยังสามารถบริโภคข่าวสารดังกล่าวผ่านสื่อดิจิทัลได้เช่นเดียวกัน ซึ่งรวมไปถึงการเปิดรับข้อมูลการณรงค์ทางการเมืองบนสื่อออนไลน์ และผ่านทางเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ (Dimitrova, Shehata, Strömbäck, & Nord, 2011; Kenski & Stroud, 2006)

2.4.1 นิยามสื่อสังคมออนไลน์

ในวงการวิชาการคำว่าสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ยังไม่มีการให้คำจำกัดความที่เป็นทางการและเป็นที่ยอมรับซึ่งทำให้มีการนิยามสื่อสังคมในหลายความหมายและทำให้ยากต่อการสร้างความร่วมกันต่อการศึกษาสื่อสังคมออนไลน์ในบริบทต่าง ๆ (Effing, van Hillegersberg, & Huibers, 2011; Kaplan & Haenlein, 2010; Kietzmann, Hermkens, McCarthy, & Silvestre, 2011; Xiang & Gretzel, 2010) กล่าวว่า สื่อสังคมออนไลน์ใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของโทรศัพท์เคลื่อนที่ และเทคโนโลยีบนเว็บไซต์เพื่อสร้างแพลตฟอร์มที่สามารถโต้ตอบได้โดยบุคคลหรือกลุ่มคนสามารถส่งต่อ และสร้างเนื้อหาได้ รวมทั้งสนทนาและปรับแต่งเนื้อหาที่ผู้ใช้งานสร้างขึ้นมาเอง (User-Generated Content) ในขณะที่ Safko & Brake (2009) มองว่าสื่อสังคมออนไลน์หมายถึงกิจกรรม แนวปฏิบัติและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนที่ผู้คนรวมตัวกันบนโลกออนไลน์เพื่อส่งต่อข้อมูล ความรู้ และความคิดเห็นผ่านทางสื่อที่ถูกออกแบบมาเพื่อการสนทนา (Conversational Media) ในขณะที่ Xiang & Gretzel (2010) มองสื่อสังคมออนไลน์ผ่านมุมมองของผู้ใช้งาน (Consumer-based view) ที่สามารถเข้าใจสื่อสังคมออนไลน์ได้ผ่านการมองว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็น

โปรแกรมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อใช้งานบนอินเทอร์เน็ต (Internet-based Applications) ที่ส่งผ่านเนื้อหาที่ผู้ใช้งานได้สร้างขึ้นมาเอง (User-generated Contents)

จากนิยามของนักวิชาการข้างต้น สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) หมายถึง สื่อที่ใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารที่เป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีเว็บ 2.0 (Web 2.0) ผ่านการสร้างแพลตฟอร์มที่สามารถตอบโต้ระหว่างผู้ใช้งานที่รวมตัวกันอยู่บนโลกออนไลน์โดยอาศัยอินเทอร์เน็ตเพื่อสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร แบ่งปันและแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ หรือความคิดเห็นที่ผู้ใช้งานสร้างเนื้อหานั้นขึ้นมาเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) อย่างไรก็ตามจากนิยามข้างต้นจะเห็นได้ว่านักวิชาการให้ความสำคัญกับสื่อสังคมออนไลน์ของข้อความที่ปรากฏผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อย่างเช่น Russo, Watkins, Kelly, & Chan (2008) ที่กล่าวว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นกิจกรรมที่อำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารผ่านทางออนไลน์ เครือข่ายและการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้งานคนอื่น ๆ จากคำนิยามของสื่อสังคมออนไลน์ดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาที่ทำให้นิยามที่ยังไม่ได้เป็นที่เห็นพ้องในวงการวิชาการนั้นทำให้นิยามของสื่อสังคมออนไลน์ทับซ้อนกับเทคโนโลยีการสื่อสารอื่น ๆ อาทิ อีเมล (E-mail) ที่มีนิยามคล้ายคลึงกับสื่อสังคมออนไลน์

2.4.2 สื่อสังคมออนไลน์และสูญญากาศแห่งการกลั่นกรองบนเฟซบุ๊ก (Social Media and Filter Bubbles on Facebook)

ผู้คนในยุคสมัยใหม่ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารแทนสื่อมวลชนดั้งเดิมซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นจากการที่สำนักข่าวใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะเฟซบุ๊กที่เป็นช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร อีกทั้งเฟซบุ๊กที่นอกจากจะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารแล้วยังทำหน้าที่เปรียบเสมือนผู้รักษาประตูข่าวสาร (Gate-Keeper) และเป็นผู้กำหนดระเบียบวาระข่าวสาร (Agenda-setting) ผ่านการกระบวนกรคัดสรรเนื้อหาของเฟซบุ๊กผ่านอัลกอริทึม

นอกจากนี้ การคัดสรรเนื้อหาบนเฟซบุ๊กย่อมมีความแตกต่างจากการคัดสรรเนื้อหาของสื่อมวลชนดั้งเดิม กล่าวคือ สื่อมวลชนดั้งเดิมโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ที่การคัดเลือกประเด็นข่าวสารมาจากบรรณาธิการผ่านการใช้เกณฑ์คุณค่าข่าว (News Values) เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกข่าวสารที่ได้เพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าจะอะไรควรพิจารณาว่าเป็นข่าวหรือไม่เป็นข่าว รวมไปถึงแง่มุมของเรื่องราวต่าง ๆ ที่ถูกนำเสนอด้วย Palmer (2000) ในทางกลับกันการเลือกสรรข่าวสารให้ปรากฏอยู่บนหน้านิวส์ฟีดบนเฟซบุ๊กไม่ได้เกิดจากการกระบวนกรคัดสรรของกองบรรณาธิการแต่เกิดจากการทำงานของอัลกอริทึมโดยการทำงานของอัลกอริทึมไม่ได้เจาะจงเฉพาะเนื้อหาที่เป็นข่าวสารประเภทใดประเภท

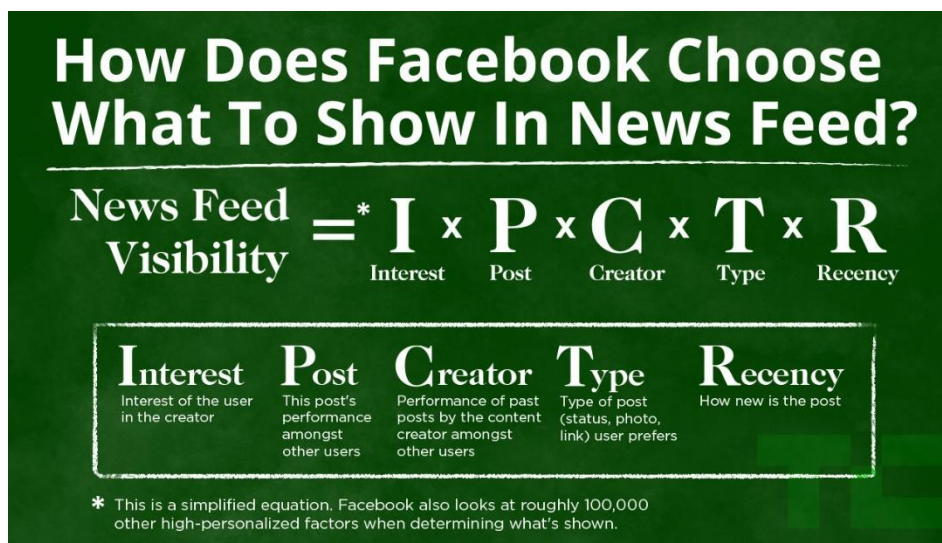
หนึ่งเท่านั้นแต่ยังครอบคลุมเนื้อหาทุกประเภท (Sitting และ Zuckerberg, 2013) ซึ่งการคัดสรรข่าวสารผ่านอัลกอริทึมอาจจะนำไปสู่สูญญากาศแห่งการถกเถียงได้

Pariser (2012) เป็นผู้คิดค้นคำว่าสูญญากาศแห่งการถกเถียงในหนังสือเรื่อง The Filter Bubble โดยหมายถึง การที่สื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์พยายามจัดสรรเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้งานและส่งผลต่อการรับข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งก่อให้เกิดชุมชนบนโลกออนไลน์ที่มีลักษณะที่แยกขาดออกจากกันอันเนื่องมาจากผู้รับสารบริโภคข้อมูลที่อยู่บนสื่อสังคมออนไลน์ที่มีลักษณะที่สนับสนุนความคิดและทัศนคติเดิมของบุคคล

สื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กถูกนักวิชาการตั้งคำถามต่อระบบการคัดสรรเนื้อหาผ่านระบบอัลกอริทึม (Algorithmic Curation) ที่ปรากฏบนหน้านิวส์ฟีดของผู้ใช้งานแต่ละบุคคลเนื่องจากว่าอัลกอริทึมเกิดขึ้นจากการออกแบบของมนุษย์และการออกแบบระบบอัลกอริทึมแต่ละครั้งต้องอาศัยมนุษย์ในการออกแบบซึ่งการออกแบบนั้นมีความคล้ายคลึงกับการทำงานของบรรณาธิการในการเลือกข่าวสารผ่านสื่อมวลชนดั้งเดิมในเรื่องของอคติที่ปรากฏต่อการเลือกข่าวสารเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามก็มีความเป็นในการทำความเข้าใจกระบวนการทำงานของอัลกอริทึมเฟซบุ๊กในการเลือกสรรเนื้อหาให้ปรากฏบนหน้านิวส์ฟีด Constine (2013 อ้างถึงใน วรางคณา อุทยานอก, 2560) กล่าวถึงปัจจัยที่อัลกอริทึมคำนวณเพื่อแสดงเนื้อหาให้ปรากฏบนหน้านิวส์ฟีดของผู้ใช้งาน โดยปัจจัยดังกล่าวมี ดังต่อไปนี้

1. ความสนใจของผู้ใช้งาน (Interest) หมายถึง ความสนใจของผู้ใช้งานเฟซบุ๊กตั้งแต่ในอดีตซึ่งรวมไปถึงจำนวนไลค์ การส่งต่อข้อมูล และการแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ต่าง ๆ
2. โพสต์ (Post) หมายถึง ความนิยมของโพสต์ที่ได้รับจากผู้ใช้งานเฟซบุ๊กคนอื่น ๆ ว่าเห็นโพสต์ดังกล่าวมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ใช้งานคนอื่น
3. ผู้สร้างเนื้อหา (Creator) หมายถึง จำนวนยอดกดไลค์ การส่งต่อ หรือแสดงความคิดเห็นของผู้สร้างโพสต์ โดยความนิยมเกิดจากการที่คนดูต่อเนื้อหาในอดีตของผู้สร้างโพสต์
4. ประเภทของโพสต์ (Type) หมายถึง รูปแบบของเนื้อหาที่ผู้ใช้งานเฟซบุ๊กสร้างขึ้นบนเฟซบุ๊กซึ่งรูปแบบสามารถอยู่ในรูปของ สเตตัส รูปภาพ หรือลิงก์ ที่ผู้ใช้งานเฟซบุ๊กนิยมเข้าไปดู
5. ความสดใหม่ (Recency) หมายถึง โพสต์ที่ปรากฏมีความสดใหม่หรือมีความเป็นปัจจุบันมากน้อยเพียงใด

รูปภาพที่ 2.4 ปัจจัยที่อัลกอริธึมใช้คำนวณการแสดงผลเนื้อหาผ่านนิวส์ฟีด
ที่มา: Constine (2014)

เฟซบุ๊กใช้อัลกอริธึมในการคัดเลือกเนื้อหาหรือข่าวสารให้ปรากฏบนหน้านิวส์ฟีดของผู้ใช้งานแต่ละคนแล้วยังพบข้อกังวลที่เกิดขึ้นในหมู่นักวิชาการต่อการทำงานของอัลกอริธึมของเฟซบุ๊กผ่านการศึกษาของ Moeller & Helberger (2018) เรื่อง Beyond the filter bubble: Concepts, myths, evidence and issues for future debates ที่กล่าวถึงข้อกังวลของอัลกอริธึมที่ทำหน้าที่คัดกรองข่าวสารอาจจะทำให้เกิดหรือนำไปสู่

(1) การแบ่งแยกออกเป็นสองขั้ว (Polarization) โดยคำว่า การแบ่งแยกออกเป็นสองขั้ว หมายถึง การที่บุคคลได้รับข่าวสารที่สนับสนุนความเชื่อหรือทัศนคติเดิมของบุคคล³⁶ เพื่อเป็นการตอกย้ำความเชื่อและทัศนคติที่บุคคลมีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเด่นชัด เมื่อปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในสังคมจะทำให้สังคมมุ่งเข้าสู่สังคมที่มีความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์

(2) การแตกแยกของมณฑลสาธารณะ (Fragmentation of Public Sphere) หมายถึง อัลกอริธึมเข้ามาลดทอนการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการประเด็นข่าวสารที่ผ่านการจัดลำดับความสำคัญของข่าวสารให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของผู้ใช้งานแต่ละคน (Individualized) ซึ่งหากมองในแง่บวกจะเห็นได้ว่าทำให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์และความสามารถในการบริโภคข่าวสารที่ดีขึ้น ในทางกลับกันอัลกอริธึมได้ส่งผลกระทบต่อด้านลบที่ว่าปริมาณสาธารณะควรจะเป็นที่ที่บุคคลเห็นว่าเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นและประเด็นใดสำคัญต่อสังคมบ้างโดยส่งผลให้ปริมาณสาธารณะที่มีร่วมกัน

³⁶ เกิดจากการอัลกอริธึมคัดเลือกข่าวสารที่ตรงกับความเชื่อและทัศนคติของผู้ใช้งานแต่ละคน

ฟังทลายลงและทำให้การรับรู้ประเด็นต่าง ๆ ในสังคมที่แตกต่างกันออกไป หรือกล่าวได้ว่าบุคคลอาจจะคิดว่าข่าวสารที่ตนเองพบเจอบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากบุคคลได้พบเจอข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งบ่อยครั้งโดยปราศจากการตระหนักว่าบุคคลอาจจะเป็นส่วนน้อยของสังคมก็เป็นได้

(3) ความเหลื่อมล้ำที่เกิดกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (News divides: filter bubbles for specific groups) หมายถึง ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์บางกลุ่มที่ติดตามข่าวสารทางการเมืองอัลกอริธึมจะคัดเลือกข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และศึกษาเหตุการณ์ทางการเมืองในเชิงลึกมากกว่าผู้ที่ไม่ติดตามข่าวสารทางการเมืองอัลกอริธึมจะไม่คัดเลือกข่าวสารที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองปรากฏบนสื่อสังคมออนไลน์แทน

(4) การคัดเลือกข่าวสารด้วยอัลกอริธึมเป็นวิธีการหนึ่งในการสถาปนาและรวบรวมอำนาจทางการตลาด และสร้างการพึ่งพิงทางการตลาดในลักษณะใหม่ (Algorithmic recommendations can be means to establish and consolidate economic market power, and create new dependencies) การคัดกรองข่าวสารหรือคัดสรรข่าวสารผ่านอัลกอริธึมให้เหมาะสมกับผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทต่อการเปิดรับข้อมูลข่าวสารในแง่มุมมองที่หลากหลายนำไปสู่การแข่งขันที่เกิดขึ้นระหว่างสื่อมวลชนดั้งเดิมและสื่อใหม่ในการนำเสนอข่าวสารซึ่งต้องอาศัยเนื้อหา รวมทั้งข้อมูลนำเข้า (Input Data) เป็นจำนวนมากและเพียงพอรวมทั้งเทคโนโลยีการคัดกรองข่าวสารสมัยใหม่ โดยจะเห็นได้ว่าสื่อใหม่อย่างสื่อสังคมออนไลน์มีข้อได้เปรียบทั้งทางด้านจำนวนข้อมูลและการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมเนื้อหา นั้น ๆ van Dijck & Poell (2015) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของกระบวนการคัดเลือกข่าวสารผ่านบรรณาธิการ (Editorial Process) เป็นการคัดเลือกข่าวสารผ่านอัลกอริธึม (Algorithmic Process) อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของแพลตฟอร์มจากสื่อมวลชนดั้งเดิมไปสู่สื่อใหม่โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์

2.4.3 ผลกระทบการเลือกสรรข่าวสารผ่านอัลกอริธึม (The Effects of Algorithmic News Recommendation)

อุตสาหกรรมเว็บไซต์ อาทิ กูเกิล (Google) และ แอมมะซอน (Amazon) ผ่านมาได้ใช้อัลกอริธึมมาใช้ในอุตสาหกรรมเพื่อปรับแต่ง (Customize) หรือการโฆษณาส่วนบุคคล (Personalize Advertisements) ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อให้ผู้ใช้งานเว็บไซต์ดังกล่าวซื้อผลิตภัณฑ์ที่บริษัทนำเสนอด้วยการใช้อัลกอริธึมซึ่งเปรียบเสมือนกับการคาดเดาสิ่งที่บุคคลได้กระทำและสิ่งที่บุคคลชื่นชอบผ่านเว็บไซต์ อย่างไรก็ตาม การใช้อัลกอริธึมยังถูกนำไปใช้ในการคัดเลือกข่าวสาร อาทิ เว็บไซต์ Yahoo News หรือ The News York Times ที่ใช้อัลกอริธึมเพื่อคัดเลือกข่าวแก่ผู้รับสารรวมทั้งสื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นแพลตฟอร์มที่อัลกอริธึมเป็นกลไกหลักในการคัดเลือก

ข่าวสารเช่นเดียวกันซึ่งนำไปสู่ปรากฏการณ์ห้องเสียงสะท้อนอันหมายถึง การที่ข้อมูล ความคิด ความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งถูกขยายหรือผลิตซ้ำบนสื่อสังคมออนไลน์ที่สอดคล้องกับทัศนคติที่มีอยู่ก่อนหน้าแล้วทำให้ไม่เกิดการตั้งคำถามหรือท้าทายข้อมูลที่ได้รับซึ่งส่งผลให้ผู้รับสารมีทัศนคติที่คับมากและไม่ได้เห็นความแตกต่างของความคิด

นอกจากนี้ การคัดกรองข่าวสารผ่านอัลกอริธึมที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ห้องเสียงสะท้อนแล้วการทำงานของอัลกอริธึมยังทำให้ผู้รับสารอยู่ท่ามกลางข้อมูลที่สอดคล้องกับความเชื่อของตนเองอีกด้วย กล่าวคือ อัลกอริธึมทำให้เกิดการแบ่งแยกออกเป็นสองขั้วทางความคิดผ่านการศึกษาของ Möller และ Helberger (2018) เรื่อง Beyond the filter bubble: Concepts, myths, evidence and issues for future debates ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการคัดเลือกว่าข่าวสารผ่านอัลกอริธึมตั้งแต่ ค.ศ. 2015 เป็นต้นไป โดยการรวบรวมการศึกษาทางด้านผลกระทบโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลัก ดังต่อไปนี้ (1) ผลกระทบต่อความหลากหลายของเนื้อหา (Diversity of Content) และ (2) ผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ใช้งาน (Effects on Users Attitudes and Behavior) ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

ในกรณีของความหลากหลายของเนื้อหา Bakshy, Messing, & Adamic (2015) เรื่อง Exposure to ideologically diverse news and opinion on Facebook (Bakshy et al., 2015) เป็นการศึกษาอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีผลต่อการเปิดรับข่าวสาร³⁷ ที่มีลักษณะของความขัดแย้งต่ออุดมการณ์เดิมของผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์หรือไม่ซึ่ง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการที่บุคคลพบเห็นข่าวสารที่ขัดแย้งต่ออุดมการณ์เดิมขึ้นอยู่กับเพื่อนและข้อมูลที่ได้รับการส่งต่อจากเพื่อนในเฟซบุ๊กมากกว่าซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเปิดรับสื่อของบุคคลเป็นปัจจัยที่ยังมีความสำคัญถึงแม้ว่าอัลกอริธึมของเฟซบุ๊กเป็นตัวคัดกรองข่าวสาร ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของ Flaxman (2016) ชี้ให้เห็นว่าการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และโปรแกรมค้นหาบนอินเทอร์เน็ตมีความเกี่ยวข้องกับความคับแคบทางด้านอุดมการณ์ของผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์อย่างเพิ่มขึ้นซึ่งมีความแตกต่างจากผู้อ่านข่าวสารจากเว็บไซต์สำนักข่าวโดยตรงที่ได้รับข่าวสารที่มีความแตกต่างเชิงอุดมการณ์หรือความเชื่อเดิมที่มีของผู้รับสาร

ผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ใช้งาน Beam (2013) จากการศึกษาเรื่อง Automating the News: How Personalized News Recommender System Design Choices Impact News Reception โดยงานวิจัยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการเลือกสรรข่าวสารให้เหมาะสมกับผู้ใช้งาน (Personalization of News) ที่มีต่อการเปิดรับข่าวสารที่มาจาก

³⁷ Bakshy และคณะ ได้แบ่งประเภทข่าวในการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) ข่าวหนัก (Hard News) เช่น ข่าวระดับชาติ ข่าวการเมือง หรือข่าวระหว่างประเทศ และ (2) ข่าวเบา (Soft News) ได้แก่ ข่าวกีฬา ข่าวบันเทิง หรือข่าวท่องเที่ยว

แหล่งสารที่มีความขัดแย้งกันทางด้านทัศนคติของ จากผลการศึกษาข้างต้นพบว่าปัจจัยการเลือกเปิดรับข่าวสาร (Selective Exposure) เป็นผลมาจากการคัดเลือกข่าวสารที่เกิดจากกระบวนการของอัลกอริธึม อีกทั้งยังพบว่าการปรับแต่งเนื้อหาข่าวสารที่เกิดจากผู้ใช้งานเองก็ส่งผลให้เกิดการเปิดรับข่าวสารที่มีมุมมองที่มีความหลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ งานวิจัยของ Dylko et al. (2017) เรื่อง The dark side of technology: An experimental investigation of the influence of customizability technology on online political selective exposure ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีที่ปรับแต่งเนื้อหาให้ตรงกับความสนใจของผู้ใช้งานกับการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง โดยผลจากการศึกษาพบว่าเทคโนโลยีการปรับแต่งข่าวสารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้งานเพิ่มระดับการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองบนสื่อออนไลน์ ในขณะที่เดียวกันได้สร้างปรากฏการณ์ห้องเสียงสะท้อนและสุญญากาศฟองสบู่ตัวกรอง (Pariser, 2012; Sunstein, 2002) ในขณะเดียวกันยังพบว่าเทคโนโลยีดังกล่าวเป็นการลดระดับการเปิดรับข่าวสารที่สนับสนุนทัศนคติในทางตรงกันข้าม (counter attitude) มากกว่าการเพิ่มระดับของการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่สอดคล้องกับทัศนคติของผู้ใช้งาน

2.4.4 สื่อสังคมออนไลน์กับข่าวปลอม (Social Media and Fake News)

ข้อมูลข่าวสารบนโลกออนไลน์ในปัจจุบันที่มีแหล่งสารที่มีความแตกต่างกันในด้านคุณภาพกันมากขึ้นเนื่องจากสื่อสังคมทำให้ผู้ใช้งานสามารถสร้างเนื้อหาและเผยแพร่บนสื่อสังคมออนไลน์ได้ ทำให้สถานะของผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เป็นทั้งผู้ส่งสาร (Sender) กล่าวได้ว่าผู้ใช้งานเป็นแหล่งสาร (Source of Information) และเป็นผู้รับสาร (Receiver) ได้ในเวลาเดียวกัน ดังนั้น การที่ใครก็ตามที่ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์สร้างเนื้อหาขึ้นเป็นจำนวนมากส่งผลให้การประเมินความน่าเชื่อถือและความน่าไว้วางใจต่อข้อมูลดังกล่าว โดยนักวิชาการทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ (Library and Information Science) ศึกษาความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่ปรากฏบนสื่อออนไลน์โดยแบ่งประเภทเนื้อหาในการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) เนื้อหาที่เกิดจากการสร้างขึ้นของผู้ใช้งาน (User-Generated Content) และ (2) เนื้อหาที่มาจากสื่อดั้งเดิม (Traditional Media Content) ซึ่งพบว่าผู้รับสารให้ความเชื่อถือต่อเนื้อหาที่มาจากสื่อดั้งเดิมมากกว่าสื่อที่มาจากผู้ใช้งานสร้างขึ้นเอง (Fritch & Cromwell, 2001; Rubin & Liddy, 2006; Riech, 2014)

อย่างไรก็ตาม ความน่าเชื่อถือข้อมูลที่สร้างขึ้นจากสื่อดั้งเดิมได้รับความน่าเชื่อถือและได้รับความไว้วางใจมากกว่าเนื้อหาที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) กลายเป็นช่องทางหนึ่งในการบริโภคข่าวสารโดยเฉพาะข่าวสารทางการเมืองโดยการศึกษาของสถาบันพีว (Pew Research Center) เรื่อง More Americans are

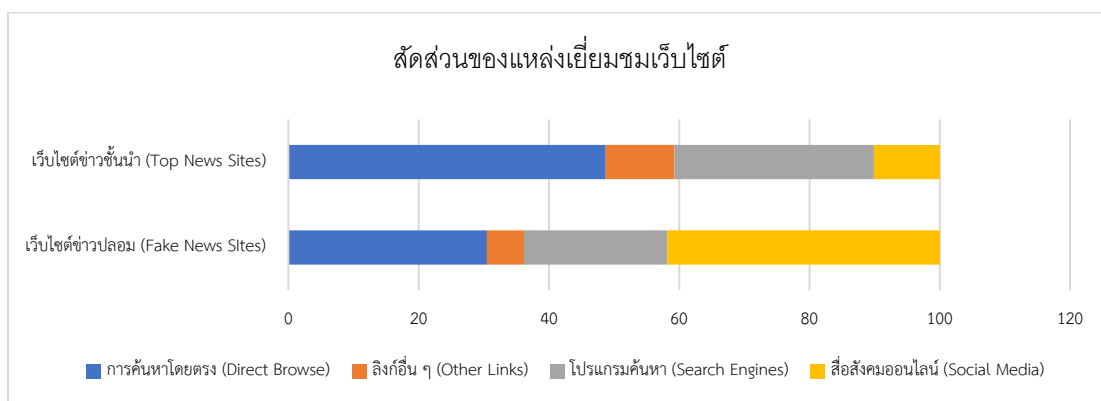
turning to multiple social media sites for news พบว่าเฟซบุ๊กเป็นช่องทางในการบริโภคข่าวสารโดยประชากรอเมริกันร้อยละ 45 ใช้เฟซบุ๊กในการบริโภคข่าวสาร อีกทั้งจากการศึกษาของสถาบันพีว (Pew Research Center, 2016) เรื่อง Many Americans Believe Fake News Is Sowing Confusion โดยศึกษาคนอเมริกันจำนวน 1,002 คนพบว่าคนอเมริกันร้อยละ 64 กล่าวว่าเนื้อหาที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นสร้างความสับสนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ปัจจุบัน และโดยภาพรวมคนอเมริกันเชื่อว่าข่าวทางการเมืองที่อยู่บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นข่าวสารที่ถูกสร้างขึ้น ในด้านของพฤติกรรมการส่งต่อเนื้อหาที่ถูกสร้างขึ้นหรือข่าวปลอมมีจำนวนร้อยละ 14 และคนอเมริกันร้อยละ 14 ส่งต่อข่าวปลอมโดยทราบดีอยู่แล้วว่าเนื้อหาดังกล่าวบิดเบือน

จากงานวิจัยของ Allcott และ Gentzkow (2017) เรื่อง Social Media and Fake News in the 2016 Election พบว่าสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการแพร่กระจายของข่าวปลอมทางการเมืองเมื่อเปรียบเทียบกับเว็บไซต์ข่าวชั้นนำ (Top News Sites) ของสหรัฐอเมริกาจำนวน 690 เว็บไซต์³⁸ และเว็บไซต์ข่าวปลอม (Fake News Sites) จำนวน 69 เว็บไซต์³⁹ โดยพบว่าสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทน้อยต่อเว็บไซต์สำนักข่าวหรือกล่าวได้ว่ามีเพียงร้อยละ 10 ในขณะที่เว็บไซต์ข่าวปลอมสื่อสังคมมีบทบาทอย่างมากในการแพร่กระจายของข่าวปลอมซึ่งคิดเป็นร้อยละ 41.8 หรือคิดเป็น 4 เท่าเมื่อเปรียบเทียบกับเว็บไซต์ข่าวจริง (แผนภาพที่ 2.3) อีกทั้ง งานวิจัยชิ้นดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้รับสารว่ามีการรับข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางเว็บไซต์ของสำนักข่าว (www.wsj.com) เว็บไซต์ที่ถูกอ้างอิงมาจากเว็บไซต์อื่น ๆ ซึ่งแหล่งอ้างอิงส่วนใหญ่จะรวมไปถึงสื่อสังคมออนไลน์ (การคลิกลิงก์ที่ปรากฏในหน้านิวฟีด (News Feed) บนเฟซบุ๊ก และผ่านโปรแกรมค้นหา (Search Engine)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

³⁸ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลผ่านเว็บไซต์ Alexa (www.alexa.com)

³⁹ ดูเพิ่มเติมใน Brayton, Ed (2016) เรื่อง Please Stop Sharing Links to These Sites และ Zimdars, Melissa (2016) เรื่อง False, Misleading, Clickbait-y, and Satirical 'News' Sources.

รูปภาพที่ 2.5 สัดส่วนของแหล่งเยี่ยมชมเว็บไซต์

ที่มา: Allcott และ Gentzkow (2016) เรื่อง Social Media and Fake News in the 2016 Election

จากงานวิจัยข้างต้น เฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำให้ข่าวปลอมโดยเฉพาะข่าวปลอมทางการเมืองแพร่กระจายในโลกออนไลน์มีความสอดคล้องกับการศึกษา Guess, Nyhan, & Reifler (2018) เรื่อง Selective Exposure to Misinformation: Evidence from the consumption of fake news during the 2016 U.S. presidential campaign พบว่าเฟซบุ๊กเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ เช่น กูเกิล (Google) ทวิตเตอร์ (Twitter) และอีเมล (E-mail) มีเนื้อหาที่เป็นข่าวปลอมมากที่สุดหรือคิดเป็นร้อยละ 22.1 ในขณะที่สื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ มีเนื้อหาข่าวปลอมที่ปรากฏต่ำกว่าร้อยละ 10 ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวพบว่าเฟซบุ๊กเป็นช่องทางหลักของข่าวปลอม หรือ เฟซบุ๊กเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ผู้รับสารได้รับเนื้อหาที่เท็จหรือบิดเบือนมากยิ่งขึ้น โดย Silverman และ Singer-Vine (2016) กล่าวว่าประชากรอเมริกันร้อยละ 23 หรือมากกว่า 3,000 คน กล่าวว่าเฟซบุ๊กเป็นช่องทางหลักในฐานะที่เป็นแหล่งข่าวสาร

นอกจากนี้ การศึกษาสื่อสังคมออนไลน์กับข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในบริบททางการเมืองในต่างประเทศ ยังพบการศึกษาสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ห้องเสียงสะท้อนในบริบทการเลือกตั้งในประเทศไทย พ.ศ. 2557 ของ Grömping (2014) เรื่อง 'Echo Chambers': Partisan Facebook Groups during the 2014 Thai Election ในงานวิจัยดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเฟซบุ๊กแฟนเพจทางการเมืองในช่วงของการเลือกตั้งโดยแบ่งประเภทของแฟนเพจออกเป็น 2 ประเภทหลักได้แก่ (1) สนับสนุนการเลือกตั้ง (Pro-election) และ (2) ปฏิรูปก่อนการเลือกตั้ง (Reform before election) ซึ่งผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปรากฏการณ์ห้องเสียงสะท้อนที่เป็นสมมติฐานของการวิจัยได้เป็นไปตามที่สมมติฐานที่ตั้งไว้คือผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์จะแสดงความ

คิดเห็น แบ่งปัน และกดถูกใจเฟซบุ๊กแฟนเพจทางการเมืองที่สอดคล้องกับทัศนคติทางการเมืองของตน อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่าการเลือกเปิดรับสื่อมีอิทธิพลช่วงการเลือกตั้งในช่วงเวลาดังกล่าวเนื่องจากผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาที่มีความแตกต่างทางด้านมุมมองทางการเมือง

2.5 ทฤษฎีการเลือกเปิดรับสื่อ (Selective Exposure)

ปรากฏการณ์ที่บุคคลมีแนวโน้มในการเลือกบริโภคสื่อใด ๆ ที่สอดคล้องกับมุมมองและความเชื่อเดิม และมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงบริโภคสื่อที่น่าเสนาะมุมมองที่แตกต่างหรือท้าทายมุมมองความเชื่อเดิมของบุคคล โดยปรากฏการณ์ดังกล่าวเรียกว่า การเลือกเปิดรับสื่อ (Selective Exposure) การศึกษาเรื่องการเลือกเปิดรับข่าวสารได้รับความสนใจจากนักวิชาการในช่วง ค.ศ. 1960 เพราะพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อของบุคคลนำไปสู่การแบ่งแยกออกเป็นสองขั้วและความเป็นหนึ่งเดียวกันของกลุ่มสังคม อีกทั้ง ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการศึกษารากฐานเชิงจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของอคติและพฤติกรรมของบุคคล

ในช่วงแรกของการศึกษาการเลือกเปิดรับสื่อโดยเฉพาะบริบทของสื่อสารมวลชน (Mass Communication) ซึ่งการศึกษาของ Lazarsfeld, Berelson, & Gaudet (1940) เรื่อง Erie County⁴⁰ เป็นการศึกษาในบริบทการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา พบว่า สื่อรณรงค์ทางการเมืองไม่มีอิทธิพลต่อความคิดของประชาชน แต่มีอิทธิพลต่อการสนับสนุนความตั้งใจเดิมของประชาชนที่มีอยู่เดิมต่อผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งประธานาธิบดี นอกจากนี้ ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โทรทัศน์ได้กลายเป็นช่องทางหนึ่งในการรับข่าวสารของคนอเมริกันจึงนำไปสู่การศึกษาการหาเสียงทางการเมืองผ่านโทรทัศน์ (Televised Political Campaign) ของ Schramm & Carter (1959) เรื่อง Effectiveness of Political Telethon⁴¹ ที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการเลือกเปิดรับสื่อทางการเมือง กล่าวคือ ผู้ชื่นชอบพรรครีพับลิกัน (Republicans) เปิดรับสื่อหาเสียงทางการเมืองของนายวิลเลียม โนแลนด์ (William Knowland) ซึ่งนักการเมืองพรรครีพับลิกันมากกว่าผู้ที่ชื่นชอบพรรคเดโมแครต (Democrats)

การศึกษาด้านการเลือกเปิดรับสื่อผูกโยงกับบริบททางประวัติศาสตร์โฆษณาชวนเชื่อโดยในช่วงเวลาดังกล่าวโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอยู่ในทุกครัวเรือนในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงทำให้ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 1950 ปรากฏความเชื่อของนักจิตวิทยาว่าบุคคลมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงสาร (Messages)

⁴⁰ สสำรวจพฤติกรรมของประชาชนในเขตอีรี (Erie County) มลรัฐโอไฮโอ ค.ศ. 1940

⁴¹ การศึกษาดังกล่าวให้ความสำคัญกับการรณรงค์หาเสียงทางการเมืองผ่านโทรทัศน์ของนายวิลเลียม โนแลนด์ ในค.ศ. 1958 โดยการรณรงค์หาเสียงทางการเมืองผ่านโทรทัศน์เป็นระยะเวลามากกว่า 24 ชั่วโมงติดต่อกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้รับชมการรณรงค์ดังกล่าวจำนวน 65 คน

ที่ขัดแย้งกับความคิดเห็นเดิมที่มีอยู่ (Cooper & Jahoda, 1947) จากความเชื่อข้างต้นนำไปสู่ การศึกษาการเลือกเปิดรับสื่อในช่วงบริบทสงครามโลกครั้งที่ 2 ของสำนักวิจัยประยุกต์ทาง สังคมศาสตร์ (Bureau of Applied Social Research) มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย (Columbia University) และพบว่าปัจเจกบุคคลที่มีอคติ (Prejudiced Individuals) มีความการุณในลักษณะที่ แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบกับปัจเจกบุคคลที่ไม่มีอคติ (Non-Prejudiced Individuals) กล่าวคือ ปัจเจกบุคคลที่มีอคติจะเลือกภาพการุณที่สอดคล้องกับความเชื่อเดิมที่มีอยู่ซึ่งสอดคล้องกับผลศึกษา ดังข้างต้นที่ว่า ปัจเจกบุคคลจะรับสารเดียวกันแต่ตีความหมายที่แตกต่างกันออกไป

2.5.1 กระบวนการเลือกเปิดรับสื่อ (Selective Exposure Processes)

การเลือกเปิดรับข่าวสารอยู่บนสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจของบุคคล กล่าวคือ การเลือกเปิดรับคือการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับมุมมอง ของตนเองและการตัดสินใจไม่สิ้นสุดในขั้นการเลือกเปิดรับข่าวสารยังไม่สิ้นสุด แต่ยังคงพบว่าบุคคลยัง ดำเนินการเลือกข้อมูลอย่างต่อเนื่องเพื่อหาข้อมูลในการเปรียบเทียบและเพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจ เปิดรับข่าวสารอีกด้วย ซึ่งการเลือกเป็นรับข่าวสารเจือปนไปด้วยอคติของบุคคลที่เป็นผลมาจากปัจจัย ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงการตัดสินใจ Frey (1986)

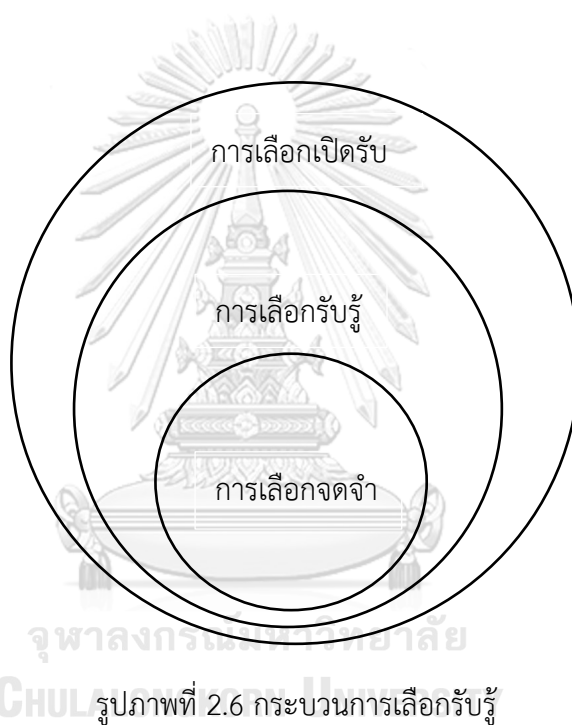
อย่างไรก็ดี เมื่อบุคคลได้รับข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความเชื่อ ความคิดเห็น ทศนคติ ความรู้ หรือประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมจะทำให้ผู้รับสารเกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุล หรือมีความไม่สบายใจ ซึ่ง เรียกปรากฏการณ์ดังกล่าวว่าความไม่สอดคล้องทางการรับรู้ (Cognitive Dissonance) ซึ่งมาจาก ทฤษฎีการไม่สอดคล้องทางการรับรู้ของ Festinger (1962) กล่าวว่าความไม่สบายทางจิตใจ (Mental Discomfort) จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลตระหนักได้ว่าความเชื่อ ความคิด หรือทัศนคติตนเองยึดถืออยู่ ขัดแย้งกัน และบุคคลจะหาวิธีการลดความไม่สอดคล้องโดยผ่านพฤติกรรมหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ไม่ สอดคล้องให้เกิดความสอดคล้องขึ้น หรือการหลีกเลี่ยงข้อมูลที่ทำให้เกิดความไม่สอดคล้องหรือหา ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเชื่อของบุคคลแทน

Klapper (1960) ในหนังสือชื่อ “The Effects of Mass Communication” โดยเนื้อหา หลักของหนังสือเล่มดังกล่าว คือ สื่อไม่มีอิทธิพลในการชักจูงให้บุคคลเชื่อตามสิ่งที่สื่อนำเสนอ ในขณะที่สื่อมีอิทธิพลในการสนับสนุนความเชื่อเดิมของบุคคล และไม่ได้เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ ผู้รับสารเนื่องจากมีปัจจัยและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ทำให้สื่อไม่ได้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนความคิดของ บุคคล โดยปัจจัยและเงื่อนไขมีดังต่อไปนี้

- (1) อคติและกระบวนการเลือกเปิดรับข่าวสาร การเลือกรับรู้ และการเลือกจดจำที่เกี่ยวข้อง
- (2) กลุ่มและบรรทัดฐานของกลุ่มที่บุคคลเป็นส่วนหนึ่ง

- (3) การแพร่กระจายเนื้อหาระหว่างบุคคล
- (4) การใช้อำนาจนำทางความคิด
- (5) ธรรมชาติของสื่อมวลชน

ปัจจัยและเงื่อนไขข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการเปิดรับสารไม่ได้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือส่งผลกระทบต่อในการโน้มน้าวใจให้บุคคลเชื่อสิ่งที่สื่อนำเสนอ และยังพบว่าบุคคลจะมีพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงข่าวสารผ่านกระบวนการในการเลือกเพื่อคัดกรองข่าวสารที่ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ ซึ่งนำไปสู่การเลือกไม่รับรู้หรือไม่เลือกตีความที่ Klapper (1960) นำเสนอกระบวนการเลือกรับรู้ผ่าน 3 กระบวนการ ต่อไปนี้

รูปภาพที่ 2.6 กระบวนการเลือกรับรู้

- (1) การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) หมายถึง บุคคลมีแนวโน้มที่จะเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจข่าวสารที่สอดคล้องกับการความคิดเห็นและความสนใจที่มีอยู่เดิม และมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจ
- (2) การเลือกรับรู้ (Selective Perception) หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากการที่บุคคลเลือกรับรู้ข่าวสาร บุคคลจะเกิดการเลือกรับรู้หรือตีความข่าวสารตามความรู้ทัศนคติ ประสบการณ์เดิมของบุคคล รวมทั้งความคาดหวัง สภาพร่างกาย หรือสภาวะอารมณ์ในขณะนั้น
- (3) การเลือกจดจำ (Selective Retention) หมายถึง แนวโน้มการเลือกจดจำข่าวสารที่สอดคล้องกับความรู้ ความสนใจ ทัศนคติ รวมไปถึงประสบการณ์เดิมของบุคคลเพื่อ

นำเข้าไว้เป็นประสบการณ์ของตนเอง และมีแนวโน้มที่จะเลือกไม่สนใจหรือลืมซึ่งเป็นข่าวสารที่ขัดแย้งกับความคิดของตนเอง

อนึ่ง กระบวนการเลือกรับรู้ไม่ได้เกิดขึ้นกับบุคคลทุกคนในทุกสถานการณ์การสื่อสาร เนื่องจากบุคคลมีความต้องการในการเปิดรับข่าวสารที่มีความแตกต่างกันโดย กาญจนา แก้วเทพ (2543) ได้กล่าวถึงปัจจัยความต้องการข่าวสารของบุคคลซึ่งส่งผลให้เกิดความหลากหลายของพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารหรือเป็นตัวแปรแทรกกลางในแบบจำลองการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (Stimulus-Response Model) โดยหลักการเลือกเปิดรับข่าวสารของผู้รับสารมี 4 หลัก ดังนี้

- (1) หลักการเลือกให้ความสนใจ (Principle of Selective Attention) หมายถึง บุคคลมีเข้าใจต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในลักษณะที่แตกต่างกันกล่าวได้ว่าบุคคลมีเครื่องกรองทางจิตใจ (Mental Filters) เพื่อกรองข่าวสารจำนวนมากโดยข่าวสารที่ผ่านเครื่องกรองทางจิตใจจะเป็นข่าวที่ผู้รับสารให้ความสนใจหรือสอดคล้องกับความคิดหรือความสนใจเดิม เช่น การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้งบุคคลจะมีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจกับข่าวสารทางการเมืองที่เกิดขึ้นกับพรรคการเมืองและบุคคลทางการเมืองที่ชื่นชอบ
- (2) หลักการเลือกรับรู้ (Principle of Selective Perception) หมายถึง ความแตกต่างทางด้านความคิด ความเชื่อ ทศนคติ รวมไปถึงประสบการณ์มีผลต่อการเลือกรับรู้ และเลือกตีความข่าวสารโดยผู้รับสารจะตีความข่าวสารที่ต่างกันอย่างออกไป เช่น บุคคลเลือกรับรู้และตีความนโยบายของพรรคการเมืองว่าเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติมากกว่านโยบายที่มาจากอีกพรรคการเมืองหนึ่ง
- (3) หลักการเลือกจดจำ (Principle of Selective Recall) หมายถึง เป็นขั้นตอนที่เกิดจากการเลือกรับรู้ข่าวสารใดข่าวสารหนึ่งของบุคคลและเป็นขั้นตอนที่เกิดคู่ขนานกับการให้ความสนใจต่อข่าวสารซึ่งในการเลือกจดจำบุคคลมีแนวโน้มที่เลือกจดจำข่าวสารที่ตนเองให้ความสนใจและได้ผ่านการตีความแล้วว่าได้สอดคล้องกับความเชื่อและทศนคติที่มีอยู่เดิม
- (4) หลักการเลือกแบบมีปฏิกริยา (Principle of Selective Action) หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลที่เกิดหลังจากการเลือกจดจำข่าวสารซึ่งเป็นปฏิกริยาที่เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ต่อเนื่องกันจากการเลือกให้ความสนใจ การเลือกรับรู้ และการเลือกจดจำ เช่น บุคคลลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองหลังจากได้ข่าวสารทางการเมืองสอดคล้องกับทศนคติทางการเมืองของตน

จากกระบวนการข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกับกระบวนการเลือกรับรู้ของ Klapper (2016) เนื่องจากกระบวนการเลือกรับรู้ไม่ได้นำไปสู่การเกิดขึ้นของพฤติกรรมซึ่งจากการเลือกรับรู้กาญจนา แก้วเทพ (2543) ได้ขยายกระบวนการการเลือกรับรู้ซึ่งนำไปสู่การเกิดขึ้นของพฤติกรรมหลังจากผู้รับสารเลือกจดจำข่าวสารแล้ว โดยในกระบวนการดังกล่าวผู้วิจัยมองว่าการเลือกเปิดรับข่าวสารในช่วงก่อนการเลือกตั้งในประเทศไทยผู้รับสารไม่เพียงแต่เลือกรับรู้ตีความข่าวสารทางการเมืองเพียงอย่างเดียวแต่นำไปสู่การการมีปฏิกริยาในเชิงพฤติกรรมที่ผู้รับสารลงคะแนนเสียงให้แก่พรรคการเมืองที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองของตนเอง

2.5.2 การเลือกเปิดรับสื่อเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมือง (Selective Exposure and Political News)

การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อในปัจจุบันที่สื่อสังคมออนไลน์นอกจากจะเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้งานคนอื่น ๆ ที่อยู่ในสื่อสังคมออนไลน์เดียวกัน แต่สื่อสังคมออนไลน์ยังทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลในการติดตามข่าวสารหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโดยเฉพาะในช่วงก่อนการเลือกตั้งในประเทศไทย พ.ศ. 2562 จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนดั้งเดิมอย่างสำนักข่าวต่าง ๆ ได้มีการนำเสนอข่าวสารทางการเมืองบนสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก อีกทั้งพรรคการเมืองและนักการเมืองยังใช้สื่อสังคมออนไลน์ช่องทางต่าง ๆ อาทิ เฟซบุ๊กของพรรคอนาคตใหม่ พรรคเพื่อไทย หรือพรรคพลังประชารัฐ เป็นต้น เพื่อใช้ในการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายทางการเมืองให้แก่ผู้รับสารบนเฟซบุ๊ก

อย่างไรก็ดี ภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนแปลงข้างต้นได้นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมากทำให้ผู้รับสารไม่สามารถบริโภคข่าวสารบนสื่อสังคมออนไลน์ได้ทั้งหมดจึงเกิดการเลือกรับข่าวสารบางประเภท อีกทั้งพฤติกรรมของบุคคลที่เลือกเปิดรับข่าวที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองของตนมีนักวิชาเรียกปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า อคติยืนยันจากสิ่งที่ตนเองเชื่อ (Confirmation Bias) เป็นปัจจัยทางด้านจิตวิทยาโดยหมายถึง การแสวงหาหรือตีความหลักฐานที่โน้มเอียงสู่ความเชื่อ ความคาดหวัง หรือสมมติฐานที่มีอยู่เดิมของบุคคล

การศึกษาการเลือกเปิดรับสื่อ Frey (1986) กล่าวว่าบุคคลมีแนวโน้มต่อการเปิดรับข้อมูลที่ยืนยันความเชื่อเดิมมีอยู่เดิม ในขณะที่เดียวกันก็ลดความเป็นไปได้ในการเปิดรับข้อมูลที่บุคคลเชื่อที่ขัดแย้งกับความเชื่อเดิมของโดยเฉพาะข่าวสารทางการเมือง ในปัจจุบัน จากการศึกษาของ An, Quercia, & Crowcroft (2013) เรื่อง Fragmented Social Media: A Look into Selective Exposure to Political News เป็นการศึกษาการบริโภคข่าวสารผ่านเว็บไซต์ที่มีจุดยืนทางการเมือง

ที่แตกต่างกัน⁴² ซึ่งจากการศึกษาพบว่าผู้ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเสรีนิยม (Liberal) และอนุรักษนิยม (Conservative) มีการบริโภคข่าวสารที่มีความสอดคล้องกับอุดมการณ์ที่ตนเองมีอยู่ในปริมาณมาก แสดงให้เห็นว่าการเลือกเปิดรับสื่อยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของบุคคล สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Knobloch-Westerwick & Jingbo (2009) เรื่อง Looking the Other Way: Selective Exposure to Attitude-Consistent and Counterattitudinal Political Information พบว่า นอกจากบุคคลมีแนวโน้มที่จะอ่านข่าวสารทางการเมืองที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองแล้วยังพบว่าผู้ที่อ่านข่าวสารทางการเมืองในลักษณะดังกล่าวยังใช้เวลาในการอ่านข่าวสารทางการเมืองที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีอยู่เดิม

การเลือกเปิดรับสื่อยังได้รับการศึกษาในช่วงการเลือกตั้งในต่างประเทศได้มีการศึกษาซึ่งผลการศึกษานับสนุนว่าบุคคลบริโภคข่าวสารที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมือง พรรคการเมือง และบุคคลทางการเมืองที่บุคคลชื่นชอบโดย Guess, Nyhan และ Reifler (2018) กล่าวว่าในช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 ผู้สนับสนุนนาย Donald Trump มีแนวโน้มมากที่จะเข้าเว็บไซต์ข่าวปลอมที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับนาย Donald Trump ในขณะที่การเปิดรับสื่อที่สนับสนุนนาง Hillary Clinton มีพฤติกรรมการเปิดรับโดยเข้าเว็บไซต์ข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับนาง Hillary Clinton เช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าเมื่อบุคคลต้องตัดสินใจบริโภคข่าวสารทางการเมืองบุคคลจะเลือกข่าวสารที่ตรงกับอุดมการณ์ทางการเมืองของตน (Bennett และ Iyengar, 2008; Iyengar และ Hahn, 2009)

2.5.3 การเลือกเปิดรับสื่อเพื่อยืนยันอคติความเชื่อเดิม (Selective Exposure and Confirmation Bias)

เมื่อบุคคลได้รับข้อมูลที่สวนทางกับความคิด ความเชื่อ หรือทัศนคติเดิมที่มีอยู่เดิมซึ่งทำให้เกิดความอึดอัดทางจิตใจและทำให้เกิดแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลเลือกที่จะหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะสวนทางหรือท้าทายความเชื่อเดิม (attitude-challenging information) หรือเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่สอดคล้องกับความเชื่อที่มีอยู่เดิมเพียงอย่างเดียว (Confirmation Bias)

Westerwick, Kleinman, & Knobloch-Westerwick (2013) ศึกษาผลกระทบที่เกิดจากความสอดคล้องของทัศนคติ (Attitude Consistency) ความสำคัญของทัศนคติ (Attitude

⁴² ผู้วิจัยแบ่งประเภทช่องทางเผยแพร่ข่าวสารออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) แหล่งข่าวแบบเสรีนิยมหรือฝ่ายซ้าย (Liberal News Outlet) (2) แหล่งข่าวแบบอนุรักษนิยมหรือฝ่าย (Conservative) และ (3) แหล่งข่าวที่เป็นกลาง (Center News Outlet)

Importance) และความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล (Source Credibility) ต่อการเลือกเปิดรับข้อมูล ข่าวสารทางการเมือง โดยผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าคุณคนจะเลือกเปิดรับและใช้ระยะเวลาานกับ ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่สอดคล้องกับทัศนคติเดิม เช่นเดียวกับ Silvia Knobloch-Westerwick et al. (2015) ยังพบการศึกษาแบบไม่ทดลอง (Non-experimental Studies) ที่มุ่งศึกษาอคติยืนยัน ความเชื่อเดิมที่มีต่อการบริโภคข่าวสารในบริบทประเทศเยอรมันโดยพบว่าความสอดคล้องและความ ไม่สอดคล้องทางปัญญาที่เกิดขึ้นต่อการบริโภคข่าวหนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์กัน คือบุคคลจะมี แนวโน้มที่จะเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับความเชื่อของตนเอง

Knobloch-Westerwick, Mothes, Johnson, Westerwick, & Donsbach (2015) กล่าวว่า นักวิชาการส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่าอคติยืนยันตัวตนเกิดขึ้นในประเทศประชาธิปไตยตะวันตก (Western Democracies) มากกว่าที่จะเกิดขึ้นในบริบทสหรัฐอเมริกาที่เปรียบเทียบพฤติกรรมเชิง สารสนเทศ (Information Behavior) ของผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของสองพรรคการเมืองหลัก ๆ คือ พรรคคริสเตียนประชาธิปไตย (Christian Democratic Union: CDU) และพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democratic Party of Germany: SPD) โดยพบว่าผู้ที่ลงคะแนนเสียงให้กับ พรรคคริสเตียนประชาธิปไตยจะมีชื่นชอบข้อมูลที่สอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองของตนเองมากกว่า อีกทั้งยังศึกษาเชิงทดลองในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการปราศรัยเกี่ยวกับโรงงานปฏิกรณ์นิวเคลียร์ใน ประเทศเยอรมันซึ่งพบว่าเมื่อให้บุคคลอธิบายให้กับคนอื่น ๆ นั้นบุคคลจะมีแนวโน้มที่จะเลือกประเด็น ที่สอดคล้องกับจุดยืนเดิมในเรื่องนั้นมากกว่าเรื่องที่สวนทางกับจุดยืนเดิมของตนเอง

นอกจากนี้ Knobloch-Westerwick et al. (2017) ศึกษาเรื่อง Confirmation Bias, Ingroup Bias, and Negativity Bias in Selective Exposure to Political Information ระดับการ เลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจะมีปริมาณมากถ้าหากบุคคลมีโอกาสนในการเลือกข้อมูล ข่าวสารที่สอดคล้องกับตนเอง โดยสอดคล้องกับทฤษฎีความไม่คล่องจงทางปัญญา (Festinger, 1957) ที่กล่าวว่าบุคคลจะใช้อคติยืนยันเพื่อหลีกเลี่ยงอารมณ์เชิงลบเนื่องจากข้อมูลข่าวสารที่สวนทาง กับทัศนคติเดิมจะทำให้เกิดความไม่คล่องจงทางปัญญาและนำไปสู่ความอึดอัดทางจิตใจ

จากการทบทวนวรรณกรรมในส่วนที่ 2.5 ทฤษฎีการเลือกเปิดรับสื่อ ทำให้เห็นว่าบุคคลมีการ เลือกเปิดรับสื่อทางการเมืองที่สอดคล้องกับความเชื่อหรือทัศนคติเดิมของตนเองมากกว่าการเปิดรับ สื่อที่ตรงข้ามกับอุดมการณ์ ผ่านกระบวนการเลือกเปิดรับ เลือกรับรู้ และเลือกจดจำ ซึ่งถือว่าเป็น กระบวนการหลักในการเลือกเปิดรับสื่อของบุคคล อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สนับสนุนทฤษฎีการเลือกเปิดรับสื่อไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้ จะเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการเลือกเปิดรับข่าวสารทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงก่อน การเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 โดยหากเป็นไปตามทฤษฎีดังกล่าวจะทำให้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการ ตรวจสอบข้อเท็จจริงและประเมินความน่าเชื่อถือข้อมูลข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้น

2.6 แนวคิดการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-checking)

2.6.1 ประวัติและนิยามการตรวจสอบข้อเท็จจริง

การตรวจสอบความจริงมีความหมายที่แตกต่างกันทางด้านวารสารศาสตร์ 2 ประการ กล่าวคือ ประการแรก การตรวจสอบความจริงเป็นการทำงานของสื่อมวลชนในการพิสูจน์อักษรและพิสูจน์ยืนยันคำพูดหรือคำกล่าวอ้างต่าง ๆ ของผู้รายงานข่าวและตรวจสอบความสัมพันธ์ของข่าวสารที่มาจากกการรายงานข่าวของผู้สื่อข่าวกับการเนื้อหาของข่าวก่อนที่จะเผยแพร่สู่สาธารณชน กล่าวได้ว่า การตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นการควบคุมคุณภาพของข่าวสารในภาพรวม การตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นจุดเริ่มต้นของการหนังสือพิมพ์สมัยใหม่ (Scriber, 2016) เนื่องมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารทำให้ปริมาณการหมุนเวียนข่าวสารบนสื่อออนไลน์มีปริมาณมากและรวดเร็ว อีกทั้งสื่อสังคมออนไลน์เปิดพื้นที่ให้ผู้ใช้งานสามารถสร้างและผลิตเนื้อหา รวมถึงข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกมากขึ้น และบ่อยครั้งข่าวสารถูกส่งผ่านผู้ใช้งานบนสื่อสังคมออนไลน์โดยปราศจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงเนื่องจากมีปริมาณมากและหมุนเวียนไปอย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตามการตรวจสอบข้อเท็จจริงไม่ได้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นใหม่แต่อย่างใด แต่เป็นกระบวนการทำงานของสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อหนังสือพิมพ์ โดยเว็บไซต์ใหม่แมกกาซีน (Times Magazine) Fabry (2017) กล่าวถึง บุคคลผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบความจริง (Fact-checkers) ว่า ก่อนที่จะมีตำแหน่งนี้หน้าที่ในการตรวจสอบความจริงหรือยืนยันข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของผู้รายงานข่าวและบรรณาธิการมาก่อน

ในช่วงปลายของศตวรรษที่ 19 และช่วงต้นของศตวรรษที่ 20 อุตสาหกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ของสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏบนเนื้อหาของข่าวสารมากขึ้นเพราะในช่วงเวลาดังกล่าวสื่อมีการนำเสนอเรื่องราวที่ปราศจากข้อเท็จจริงและไม่ได้ผ่านกระบวนการคัดค้านในเชิงข่าวสารอย่างถูกต้อง โดยใช้วิธีการพาดหัวข่าวที่เกินความเป็นจริงเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน (Yellow Journalism) และข่าวสารที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการขุดคุ้ยเรื่องของการทุจริต เมื่อเป็นเช่นนั้น การทำงานของสื่อถูกทำให้มีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น (Professionalization) ซึ่งรวมไปถึงการมีแนวทางที่กำหนดร่วมกันในการปฏิบัติงานและก่อตั้งองค์กรที่มีความเป็นมืออาชีพขึ้นด้วยจึงนำไปสู่การทำงานของสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ที่ให้ความสำคัญกับความแม่นยำและปราศจากอคติในการนำเสนอข่าวสารให้แก่สาธารณชน

นิตยสารไทม์ (Time Magazine) เป็นนิตยสารฉบับแรก ๆ ที่ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อเท็จจริงเห็นได้จากการจ้างบุคลากรเพื่อตรวจสอบความก่อนเผยแพร่ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่ได้เรียกตำแหน่งดังกล่าวว่าผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยผู้ที่ทำงานในตำแหน่งผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงคนแรกคือแนนซี ฟอร์ด (Nancy Ford) ในช่วงแรกของการทำงานคือทำสัญลักษณ์และตัดเก็บบทความที่

น่าสนใจจากหนังสือพิมพ์ และขอบเขตงานได้ขยายไปสู่การตรวจสอบวันที่ ชื่อ และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในบทความที่ปรากฏบนนิตยสารไทม์

ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อพันธกิจของสื่อมวลชนคือการรายงานหรือนำเสนอข่าวสารที่มีความเป็นกลางโดยจะต้องแยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น ซึ่งการทำหน้าที่ตามความคาดหวังดังกล่าวแสดงให้เห็นการมีแนวทางในการรายงาน หรือนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนที่แสดงให้เห็นถึง ความเป็นกลาง และไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือมีความเป็นวัตถุวิสัย (Objectivity) (Chalaby, 1996; Pingree, 2011; Schudson, 2001; Streckfuss, 1990) ซึ่งคือการนำเสนอหรือรายงานข่าวสารต้องสามารถตรวจสอบและมีหลักฐานในเชิงข่าวสาร กล่าวคือ การรายงานข่าวสารจะต้องให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงเป็นศูนย์กลาง (Fact-centered) ซึ่งเป็นคุณค่าที่สำคัญในการทำงานของสื่อมวลชน

อย่างไรก็ดี เหตุการณ์ทางการเมืองโดยเฉพาะการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 มีการใช้ข่าวปลอมเพื่อโจมตีคู่แข่งทางการเมืองจำนวนมาก และยังแพร่กระจายไปในวงกว้าง โดยไม่ได้ผูกติดกับบริบททางการเมืองเพียงอย่างเดียวแต่ยังรวมไปถึงเรื่องของสุขภาพ เศรษฐกิจ และประเด็นทางสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศและประเด็นระหว่างประเทศ เป็นต้น (Amazeen, Thorson, Muddiman, & Graves, 2016)

Uscinski & Butler (2013)ให้ความหมาย Fact-checking ว่าเป็นกระบวนการที่เปรียบเทียบ **คำพูด**หรือข้อกล่าวอ้างทางการเมืองและนโยบาย ประเด็นทางสังคมและประวัติศาสตร์ รวมถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเพื่อชี้ให้เห็นว่าประเด็นใดบ้างที่มีลักษณะที่เป็นเท็จ อย่างไรก็ตาม ผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงพยายามตรวจสอบถ้อยแถลงที่ไม่ได้เป็นข้อเท็จจริงและไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าถ้อยแถลงเป็นสิ่งที่จริงหรือสิ่งที่เป็นเท็จ อีกทั้งเครื่องมือทางด้านสื่อสารมวลชนไม่สามารถตอบสนองต่อการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นจึงนำไปสู่การเกิดขึ้นขององค์กรต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความจริงแทนที่จะเป็นการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนเอง การทำงานขององค์กรดังกล่าวทำหน้าที่มากกว่าการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อชี้ให้เห็นถึงความจริงที่อยู่ถ้อยแถลงต่าง ๆ

สถาบันสื่อมวลชนอเมริกัน (American Press Institute) ให้คำจำกัดความของผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงและการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checker and Fact-checking) ว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความรู้ผ่านการรายงานและค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติมต่อเนื้อหาที่ถูกกล่าวอ้างและถูกสร้างขึ้นโดยนักการเมืองหรือใครก็ตามที่คำแถลงการณ์ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ในสังคม อีกทั้ง องค์กรดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้ข้อมูลที่ชัดเจนและได้รับการตรวจสอบแล้วให้แก่ผู้รับสารเพื่อใช้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นทางเลือกในการลงคะแนนเสียงและต่อการตัดสินใจทางการเมืองที่สำคัญ

จากนิยามในมุมมองดังกล่าวเน้นย้ำหน้าที่ของผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงว่ามีหน้าที่การตรวจสอบข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้เท่านั้น (Verifiable facts) (Elizabeth, 2014)

2.6.2 มุมมองเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อเท็จจริง

Nieminen และ Rapeli (2010) ศึกษาเรื่อง Fighting Misperceptions and Doubting Journalist' Objectivity: A Review of Fact-checking Literature รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบข้อเท็จจริงและแบ่งมิติของการศึกษาการตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็น 3 มิติ ดังต่อไปนี้

มิติที่ 1 มิติด้านผลกระทบของการตรวจสอบข้อเท็จจริง (The Effects of Fact-checking) สามารถพิจารณาผลกระทบดังกล่าวได้ 2 ด้าน ได้แก่

(1) ผลกระทบด้านบวกของการตรวจสอบข้อเท็จจริง กล่าวคือ การตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับข่าวลือส่งผลให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่าข่าวลือดังกล่าวเป็นเท็จมากกว่าบุคคลที่รับฟังข่าวลือเพียงอย่างเดียว (Weeks & Garrett, 2014) โดยผลกระทบทางบวกของการตรวจสอบข้อเท็จจริงยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wood & Porter (2019) เรื่อง The Elusive Backfire Effect: Mass Attitudes' Steadfast Factual Adherence พบว่าบุคคลยอมรับข้อมูลที่ถูกต้อง ถึงแม้ว่าข้อมูลดังกล่าวจะท้าทายความผูกพันทางอุดมการณ์เดิม (Ideological commitments)

(2) ผลกระทบด้านลบของการตรวจสอบข้อเท็จจริง กล่าวคือ การตรวจสอบข้อเท็จจริงไม่ได้มีประสิทธิภาพต่อบุคคลที่ถูกแรงกระตุ้นทางการเมือง อีกทั้งอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลต่อต้านข่าวสารที่มากัดค้านกับชาวปลอม (Nyhan & Reifler, 2010) ซึ่งสอดคล้องจากงานวิจัยของ Thorson (2016) เรื่อง Belief Echoes: The President Effects of Corrected Misinformation พบว่าข้อมูลที่ผิดพลาด (Misinformation) ส่งผลกระทบต่อทัศนคติและมีแนวโน้มที่ทำให้บุคคลคงทัศนคติเดิมต่อข้อมูลข่าวสาร แม้ว่าข้อมูลเหล่านี้ได้รับการหักล้างแล้วก็ตาม โดยเรียกปรากฏการณ์ที่ว่าเป็นคือ ผลตรงข้าม (Backfire Effect)

มิตินี้ 2 มิติด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริงในฐานะอาชีพของสื่อมวลชน (Fact-checking as a Profession) ในงานวิจัยชิ้นดังกล่าวให้ความสำคัญในเรื่องของผู้ที่รับผิดชอบในตำแหน่งตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-checker) โดยสาเหตุที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวเรื่องการตรวจสอบข้อเท็จจริงคือสื่อมวลชนไม่สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบคำกล่าวอ้างที่เป็นเท็จได้ ในการศึกษาในมิตินี้ดังกล่าวยังกล่าวถึงแนวปฏิบัติการตรวจสอบข้อเท็จจริง ถึงแม้ว่าหลักปฏิบัติดังกล่าวยังเป็นที่ยกเถียงในกลุ่มนักวิชาการ (Nieminen และ Rapeli, 2010) โดย Graves (2017) ได้ให้กล่าวถึงแนวปฏิบัติของสื่อมวลชนต่อการตรวจสอบข้อเท็จจริง 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

- (1) เลือกคำกล่าวอ้างที่ต้องการจะตรวจสอบ
- (2) ติดต่อกลุ่มเป้าหมาย
- (3) สืบหาคำกล่าวอ้างที่เป็นเท็จ
- (4) ปรีกษาผู้เชี่ยวชาญและแหล่งสารที่หลากหลาย
- (5) เผยแพร่สิ่งที่ได้รับการตรวจสอบแล้วอย่างตรงไปตรงมา

มิตินี้ 3 มิตินี้เกี่ยวกับมิติมหาชนกับการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Public Opinion about Fact-checking) การรวบรวมการศึกษาศึกษาการตรวจสอบข้อเท็จจริงในมิตินี้ดังกล่าวพบว่ายังมีจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาในมิตินี้ดังกล่าวอย่างจำกัด อย่างไรก็ตามงานวิจัยของ Brandtzaeg & Følstad (2017) เรื่อง Trust and Distrust in Online Fact-checking Services กล่าวถึงภูมิทัศน์ขององค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-checking Services Landscapes) และความคิดเห็นบนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่มีต่อองค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยนักวิชาการทั้งสองได้จัดแบ่งประเภทขององค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท

ตารางที่ 2.4 ขอบเขตขององค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริง

องค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริง		
ข่าวลือและข่าวลวง ออนไลน์ (Online and Hoaxes)	คำกล่าวอ้างทางการเมือง และ สาธารณชน (Political and Public Claims)	ประเด็นเฉพาะเจาะจงหรือ ประเด็นที่เป็นที่ถกเถียง (Specific and Controversies)
Snopes.com	FactCheck.org	StopFake
Hoax-Slayer	PolitiFact	TruthBeTold
ThruOrFiction.com	The Washington Post Fact Checker	#RefugeeCheck
HoaxBusters	CNN Reality Check	Climate Feedback
Viralgranskaren - Metro	Full Fact	Brown Moses Blog (เปลี่ยนชื่อเป็น Bellingcat)

ที่มา: Brandtzaeg และ Følstad (2017)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากตารางข้างต้น ผู้วิจัยศึกษาความน่าเชื่อถือของบุคคลที่มีต่อความน่าเชื่อถือขององค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยผู้วิจัยเลือกศึกษาองค์กรที่มีหน้าที่ดังกล่าว 3 องค์กร ได้แก่ (1) Snopes (2) FactCheck.org และ (3) Stopfake ผ่านการเก็บข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้ใช้งานแสดงความคิดเห็นต่อองค์กรดังกล่าว เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ บล็อก กระทู้ หรือหนังสือพิมพ์ออนไลน์ โดยพบว่าองค์กร FactCheck.org และ Snopes ซึ่งเป็นองค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริงทางการเมืองและข่าวลือต่าง ๆ พบว่านั้นบุคคลมีการรับรู้ในแง่ลบในเรื่องของความไม่เป็นกลางทางการเมืองโดยมองว่าองค์กรทั้งสองมีความเอียงซ้าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jamieson (2014) ในหนังสือเรื่อง Electing the President 2012: The Insiders' View โดยสัมภาษณ์นักวางแผนกลยุทธ์การรณรงค์ทางการเมือง (Political Campaign Strategists) เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการตรวจสอบ

ความจริงพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีทัศนคติต่อการตรวจสอบความจริงในแง่ลบ เนื่องจากความแม่นยำของผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ไม่มีความสอดคล้องกัน

2.6.3 อคติทางการเมือง จุดยืนทางการเมือง และการตรวจสอบข้อเท็จจริง

Lewandowsky, Ecker และ Cook (2017) กล่าวว่า สังคมยุคหลังความจริงมีอิทธิพลต่อการลดทอนความเชื่อมั่นที่มีต่อข้อเท็จจริงหรือความเป็นจริงและส่งผลให้ข้อเท็จจริงนั้นไม่มีความสำคัญหรือไม่ได้รับการยอมรับอีกต่อไป หรือกล่าวได้ว่า ประเด็นที่สำคัญของสังคมยุคหลังความจริงคือบุคคลสามารถเลือกความเป็นจริงของตนเองได้โดยใช้ความเชื่อและอคติของตนเองในการตัดสินใจและมองข้ามข้อเท็จจริงหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ไป เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้การเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ การยืนยันว่าถูกต้องหรือเป็นความจริงลดลงไปด้วย

กระแสการแบ่งขั้วทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศและต่างประเทศทำให้บุคคลเลือกติดตามสื่อที่มีลักษณะสอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองเดิมของตนเองและเลือกที่จะหลีกเลี่ยงสื่อที่สวนทางกับจุดยืนทางการเมืองเดิมของตนเองอีกด้วยซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งของการเกิดขึ้นหรือนำไปสู่สังคมยุคหลังความจริง เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมส่งผลต่อกระบวนการตรวจสอบข้อมูลจริงที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมืองและนโยบายสาธารณะเพราะบุคคลเลือกเชื่อสิ่งที่ตนเองต้องการจะเชื่อมากกว่า หรือกล่าวได้ว่าบุคคลมีแรงจูงใจทางการเมืองที่ทำให้การให้ข้อมูลที่ถูกต้องไม่มีประสิทธิภาพในการลดความเข้าใจผิดลง รวมทั้งอุดมการณ์ทางการเมืองของบุคคลทำให้เพิ่มแรงต้านต่อข้อมูลที่ถูกต้อง

งานวิจัยจำนวนมากให้ความสำคัญกับศึกษาประสิทธิภาพของการหักล้างข้อมูลข่าวสารปลอม โดยงานของ Nyhan และ Reifler (2010) ชื่อว่า When Corrections Fail: The Persistence of Political Misperceptions ได้ชี้ให้เห็นว่า การให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับกลุ่มตัวอย่างไม่ได้ช่วยลดความเข้าใจผิดต่อประเด็นต่าง ๆ ทางการเมืองและยังตอกย้ำความเข้าใจผิดต่อเรื่องนั้น ๆ ด้วยหรือเรียกได้ว่าเกิดผลในทางตรงกันข้าม (Backfire Effect) และมีความเกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลแบบจูงใจอีกด้วย (Motivated Reasoning)

จากงานวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับ Nyhan, Reifler, & Ubel (2013) เรื่อง The Hazards of Correcting Myths about Health Care Reform เป็นการศึกษาการรับรู้ที่ผิดพลาด (Misperception) ในเรื่องการปฏิรูปด้าน Health Care และประเด็นสุขภาพอื่น ๆ โดยผลจากการศึกษาพบว่า การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง (Corrective Information) สามารถลดความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับประเด็นด้านนโยบายสุขภาพได้ในบางกลุ่มเท่านั้น และจะเกิดผลในทางตรงกันข้ามกับกลุ่มผู้ที่มีความรู้ทางการเมืองมาก (Politically Sophisticated) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการให้ข้อมูลที่ถูกต้องไม่เพียงพอต่อการให้เหตุผลแบบจูงใจในกลุ่มคนที่มีความรู้ทางการเมืองมาก

การศึกษาของ Jarman (2016) เรื่อง Influence of Political Affiliation and Criticism on the Effectiveness of Political Fact-Checking เป็นการศึกษาบทบาทของความโน้มเอียงทางการเมืองที่มีต่อการระดับการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อแถลงการณ์ของนาย Barack Obama ในเรื่องนโยบายการปฏิรูปผู้อพยพ ปี ค.ศ. 2013⁴³ โดยผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าความโน้มเอียงทางการเมือง (Political Affiliation) และความฝักใฝ่แบบเลือกข้าง (Partisan) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพต่อการตรวจสอบข้อเท็จจริง กล่าวคือ ผู้ที่มีจุดยืนทางการเมืองสนับสนุนพรรคเดโมแครตยังคงมองว่าคำแถลงการณ์ของนาย Barack Obama มีความน่าเชื่อถือมากกว่าผู้ที่มีจุดยืนสนับสนุนพรรครีพับลิกัน ถึงแม้ว่าจะได้อ่านข้อมูลจากองค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ชี้ให้เห็นว่าคำแถลงการณ์ดังกล่าวเป็นเท็จก็ตาม

นอกจากนี้ Jarman (2016) กล่าวว่า ความโน้มเอียงทางการเมืองยังส่งผลต่อการประเมินความน่าเชื่อถือของบทวิเคราะห์จากการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-check Analysis) เกี่ยวกับแถลงการณ์ของนักการเมืองอีกด้วย กล่าวคือ การตรวจสอบข้อเท็จจริงจะมีประสิทธิภาพมากเมื่อบุคคลมีความเชื่อว่าการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ข้อแก้ไขข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง (True Correction) อย่างไรก็ตาม บทวิเคราะห์ที่มีจากองค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริงยังถูกนำไปตีความที่เข้าข้างจุดยืนทางการเมืองที่ชื่นชอบ ซึ่งนำไปสู่การทำความเข้าใจเรื่องของปฏิกิริยาย้อนกลับ (Boomerang Effect) กล่าวคือ ผู้ที่ชื่นชอบพรรคเดโมแครตใช้บทวิเคราะห์จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงแบบกึ่งจริง (Half-true) สนับสนุนความเชื่อตนเองต่อแถลงการณ์ของนาย Barack Obama

Shin & Thorson (2017) ศึกษาเรื่อง Partisan Selective Sharing: The Biased Diffusion of Fact-Checking Messages on Social Media ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจากทวิตเตอร์ในช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2012⁴⁴ เพื่อศึกษาว่าความฝักใฝ่แบบเลือกข้าง (Partisanship) ของผู้ใช้งานทวิตเตอร์มีส่วนในการสร้างรูปแบบการแชร์ข้อความและแสดงความคิดเห็นที่มีต่อผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งจากบัญชีองค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริงทั้ง 3 ได้แก่ (1) The Tampa Bay Times Politifact (2) Factcheck.org และ (3) The Washington Post Fact-checker ซึ่งผลการศึกษาพบว่าคติทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกแชร์ข้อความฝั่งที่ตนเองชื่นชอบที่ได้รับการ

⁴⁴ ในเดือนตุลาคม 2012 เพราะว่าเป็นช่วงที่มีการโต้วาทีผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา (U.S. Presidential Debate) จำนวน 3 ครั้ง และมีผู้สมัครชิงตำแหน่งรองประธานาธิบดี (U.S. Vice Presidential Debate) จำนวน 1 ครั้งซึ่งนำไปสู่การทำงานในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นจำนวนมาก

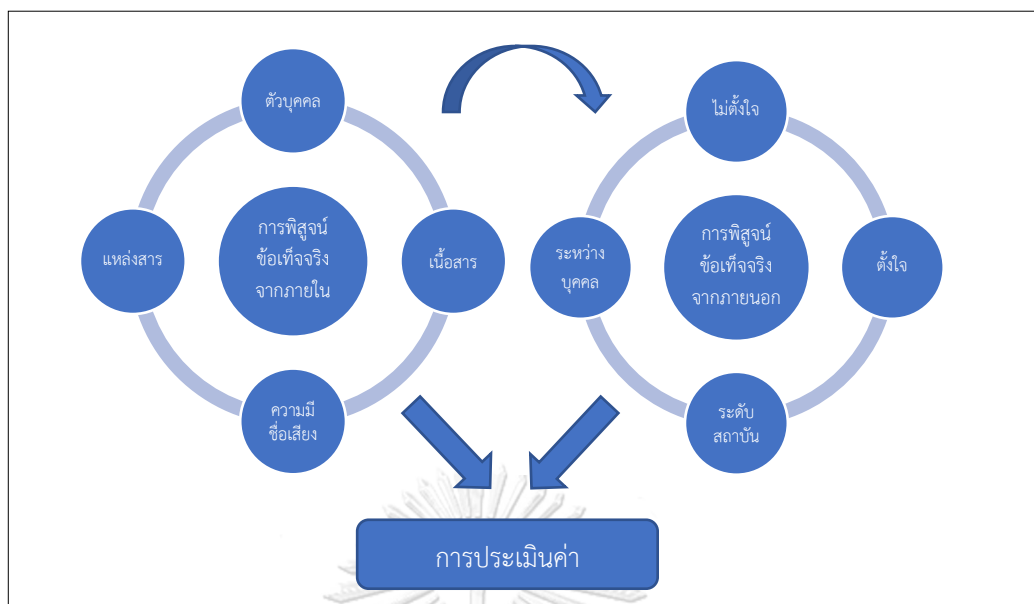
ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ว ทั้งนี้ส่งผลให้เกิดความคับแค้นทางอุดมการณ์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง เช่น ข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบและมีทิศทางที่เป็นลบต่อ Barack Obama จะดึงดูดผู้ที่ชื่นชอบพรรค รีพับลิกัน ในขณะที่ข้อความลักษณะดังกล่าวของนาย Romney จะไม่ดึงดูดผู้ที่ชื่นชอบพรรค เดโมแครต เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องของการตรวจสอบข้อเท็จจริงแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านการเลือกเปิดรับสื่อของบุคคลนั้นส่งผลต่อประสิทธิภาพของการตรวจสอบข้อเท็จจริง กล่าวคือ ประสิทธิภาพของการตรวจสอบข้อเท็จจริงลดลงเนื่องจากบุคคลยังคงต้องการข้อมูลหรือข่าวสารที่สอดคล้องกับความคิด ความเชื่อและทัศนคติเดิมของตนเองมากกว่าหรือต้องการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อยืนยันอคติเดิมที่มีอยู่เท่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยมองได้นำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีประยุกต์ใช้ในการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกและเพื่อวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวสารปลอมทางการเมือง

2.6.4 รูปแบบการตรวจสอบข้อเท็จจริง

สื่อสังคมออนไลน์นอกจากจะเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มแล้วยังเป็นช่องทางในการบริโภคข่าวสารเช่นเดียวกัน จากการศึกษาของ Gabelkov, Ramachandran, Chaintreau, & Legout (2016) ในเรื่อง Social Clicks: What and Who Gets Read on Twitter พบว่าผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ร้อยละ 59 ส่งต่อข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์โดยอ่านเพียงแค่ว่าหัวข้อข่าวเท่านั้น และผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์มีแนวโน้มที่จะส่งต่อข้อความหรือข่าวสารที่ยืนยันความเชื่อเดิมของตนเองให้แก่ผู้ใช้งานสื่อสังคมคนอื่น ๆ โดยปราศจากการตรวจสอบข้อเท็จจริง ดังนั้นในงานวิจัยเรื่องข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กก่อนการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 ผู้วิจัยให้ความสำคัญต่อการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในระบบปัจเจกบุคคลว่ามีรูปแบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างไร

ผู้วิจัยอ้างอิงการศึกษาของ Tandon Jr และคณะ (2018) ที่ศึกษาว่าบุคคลมีการประเมินความน่าเชื่อถือข้อมูลที่พบเห็นจากสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบใดบ้างผ่านการศึกษาวิจัยในเรื่อง Audiences' acts of authentication in the age of fake news: A conceptual framework ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลองการพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นกลไกที่ทำงานต่อเนื่องกัน ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

รูปภาพที่ 2.7 กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง
ที่มา : Tandon Jr และคณะ (2018)

จากแผนภาพการตรวจสอบข้อเท็จจริงประกอบไปด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การพิสูจน์ข้อเท็จจริงจากภายใน (Internal acts of authentication) หมายถึง เมื่อบุคคลพบเห็นข่าวสารบนสื่อสังคมออนไลน์จะยึดหลักในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงผ่านองค์ประกอบผ่าน (1.1) ตัวบุคคล (Self) คือ บุคคลตรวจสอบข่าวสารผ่านประสบการณ์ ความรู้ และสัญชาตญาณของตนเอง (1.2) แหล่งข่าวสาร (Source) คือ พิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งสารจาก เช่น องค์กรข่าวที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียง และ (1.3) เนื้อสาร (Message) คือ น้ำเสียงและลักษณะของข่าวสารบนสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้น เมื่อบุคคลพิสูจน์ความจริงผ่านองค์ประกอบทั้ง 3 มีความแน่ใจแล้วว่าข่าวที่พบเห็นบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นข่าวจริงก็จะหยุดการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามหากการประเมินความน่าเชื่อถือที่มาจากองค์ประกอบภายในไม่สามารถตอบสนอง หรือบุคคลไม่เชื่อว่าข่าวสารที่พบเห็นเป็นข่าวจริงจะนำไปสู่การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในขั้นตอนที่ 2 คือ (2) การพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่มาจากภายนอก (External acts of authentication) หมายถึง บุคคลตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวสารจากแหล่งข้อมูลภายนอกโดยสามารถเกิดขึ้นได้ 2 รูปแบบคือ (2.1) รูปแบบที่เกิดจากความไม่ตั้งใจ (Incidental) และ (2.2) รูปแบบที่เกิดจากความตั้งใจ (Intentional) ซึ่งรูปแบบการตรวจสอบข้างต้นยังผูกโยงกับปัจจัยที่จะช่วยให้บุคคลตรวจสอบข่าวสารได้ 2 ระดับ คือระดับระหว่างบุคคล (Interpersonal) คือ การที่บุคคลตรวจสอบข้อเท็จจริงกับบุคคลอื่น ๆ โดยเฉพาะเพื่อนที่อยู่ในสังคมออนไลน์เดียวกัน และระดับสถาบัน (Institutional) คือ การตรวจสอบข้อเท็จจริงผ่านองค์กรข่าวสาร

หรือแหล่งสารที่น่าเชื่อถือได้ โดยการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่มาจากภายนอกสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี

ตารางที่ 2.5 การตรวจสอบข้อเท็จจริงจากภายนอก

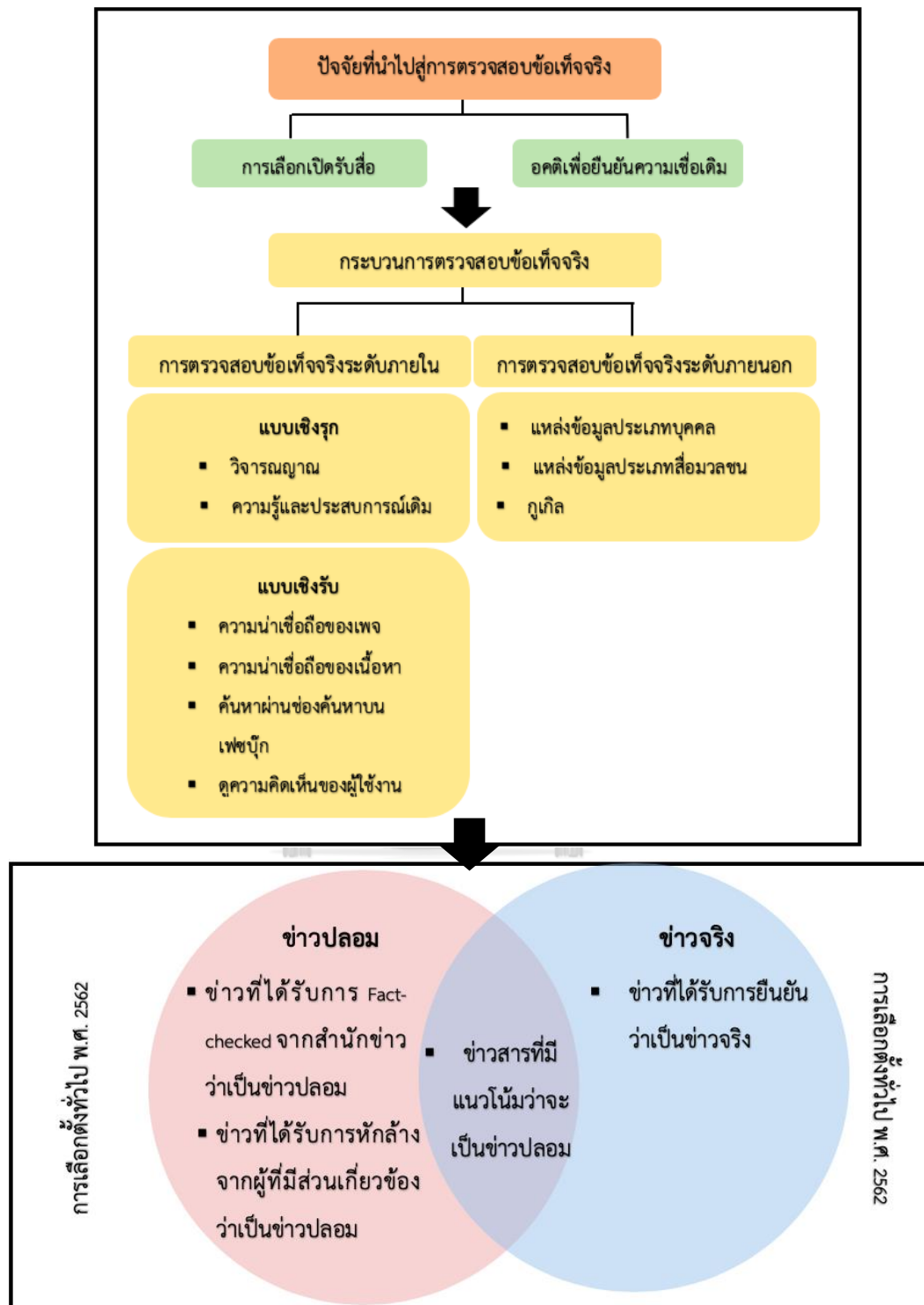
ระดับการตรวจสอบข้อเท็จจริงภายนอก	การตรวจสอบที่เกิดจากความไม่ตั้งใจ	การตรวจสอบที่เกิดจากความตั้งใจ
ระดับสถาบัน	☐ พบเห็นข่าวสารบนสื่อสังคมออนไลน์จากสื่ออื่น ๆ	☐ ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกูเกิล (Google) ☐ ตรวจสอบกับเว็บไซต์กระแสหลัก
ระดับระหว่างบุคคล	☐ พบเห็นเพื่อนที่ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ส่งต่อข่าวสาร	☐ สอบถามเพื่อน ☐ สอบถามคนในครอบครัว ☐ สอบถามผู้เชี่ยวชาญ

ที่มา: Tandon, E.C. et.al. (2018)

มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การทบทวนวรรณกรรมแนวคิดเรื่องการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) นั้นผู้วิจัยมุ่งให้เห็นภาพรวมของการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยการตรวจสอบข้อเท็จจริงนั้นถูกพิจารณาว่าเป็นการทำงานของสื่อมวลชนในการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อบุคคลสาธารณะ อย่างไรก็ตามในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยให้ความสนใจต่อการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลว่ามีการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างไรบ้างโดยการตรวจสอบข้อเท็จจริงนั้นคือการพิสูจน์ข้อมูลที่บุคคลได้พบเห็นบนเฟซบุ๊ก

2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปภาพที่ 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะที่โดดเด่นของข้อมูลข่าวสารปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบน เฟซบุ๊ก และศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมือง ตลอดจนรูปแบบตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่พบเจอ

งานวิจัยดังกล่าวเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะของข่าวสารปลอมทางการเมืองที่ปรากฏขึ้นบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ในส่วนของงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ติดตามเพจทางการเมืองที่มีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาตามความโน้มเอียงทางการเมืองที่แตกต่างกัน โดยระเบียบวิธีวิจัยที่กำหนดไว้มีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยแบ่งวิธีการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนหลักเพื่อให้สอดคล้องและบรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ได้ โดยรูปแบบของงานวิจัยมีดังต่อไปนี้

- 3.1.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดประเภทและศึกษาลักษณะที่โดดเด่นของข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ทั้งนี้ การศึกษาดังกล่าวดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ถึง เดือน 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2562
- 3.1.2 การวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case Studies) ข้อมูลข่าวสารปลอมทางการเมืองจากการวิเคราะห์เนื้อหาข้างต้นเพื่อวิเคราะห์ลักษณะที่โดดเด่นและรูปแบบเฉพาะของข้อมูลข่าวสารปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในบริบทประเทศไทยในกรณีศึกษา 2 ได้แก่ (1) กรณีนายธนารท จีรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ และ (2) กรณีของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของทั้งสองกรณีและนำไปสรุปลักษณะที่โดดเด่นของข่าวปลอมทางการเมือง

- 3.1.3 การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ติดตามเพจทางการเมือง จำนวนทั้งสิ้น 27 คน เพื่อนำไปสู่ปัจจัยและรูปแบบการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวสารทางการเมืองบนเฟซบุ๊ก

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 เพจทางการเมือง

(1) เกณฑ์การเลือกเพจทางการเมือง

เพจที่นำเสนอประเด็นและเรื่องราวทางการเมืองในปัจจุบันมีจำนวนมากเกินกว่าที่จะศึกษา และบางเพจนำเสนอเนื้อหาที่ไม่ครอบคลุมในช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษา หรือ หยุดเคลื่อนไหวการนำเสนอเนื้อหาจึงทำให้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างเพจที่ใช้ในการศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผ่านการพิจารณาเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) เพจที่มีความเคลื่อนไหวและนำเสนอเนื้อหาประเด็นทางการเมืองครอบคลุมช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษาตั้งแต่วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ถึง 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 ทั้งนี้จะต้องเป็นเพจที่สร้างขึ้นก่อนวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2561 เช่นเดียวกัน
- 2) เพจต้องมีจำนวนบัญชีผู้ติดตาม (Followers) ไม่ต่ำกว่า 50,000 บัญชี เพื่อให้แน่ใจว่าเพจดังกล่าวเป็นที่รู้จักในวงกว้าง
- 3) มีการนำเสนอเนื้อหาทางการเมืองบนเพจอย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้น เพจที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาในฐานะที่เป็นแหล่งข่าวสารทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ตามเกณฑ์ข้างต้นจะได้เพจที่ใช้ในการศึกษาทั้งจำนวนทั้งสิ้น 4 เพจ โดยแบ่งตามลักษณะการนำเสนอประเด็นทางการเมืองได้ 2 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

- (ก) กลุ่มเพจที่นำเสนอเนื้อหาที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คณะรักษาความสงบแห่งชาติ และพรรคพลังประชารัฐ หรือ P1 ได้แก่ เพจ เดอะเมตตาดิ (The Mettad) และ เพจล้านชื่อต้านล้างผิด
- (ข) กลุ่มเพจที่นำเสนอเนื้อหาที่สนับสนุนนายธนาร จิ่งเรืองกิจ พรรคอนาคตใหม่ และพรรคร่วมฝ่ายค้าน หรือ F1 ได้แก่ เพจพลเมืองโต้กลับ (Resistant Citizen) และ เพจคงผู้ดี V.2

ตารางที่ 3.1 รายชื่อเพจทางการเมืองที่เป็นแหล่งในการเก็บข้อมูลเบื้องต้น

ลักษณะ เพจ	ชื่อเพจ	URL: www.facebook.com/	จำนวนไลก์ (Like)	จำนวน ผู้ติดตาม (Followers)
P1	เดอะเมตตาดี้	themetad/	134,252	142,548
	ล้านชื่อต้านล้างผิด	antiamnesty/	679,491	668,471
F1	พลเมืองโต้กลับ	resistantcitizen/	84,569	86,150
	ดงผู้ดี V.2	thainobilityV2/	294,150	306,107

อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นพบว่าข่าวสารทางการเมืองที่ปรากฏบนเพจทางการเมืองมีจำนวนไม่มาก และไม่สามารถนำมาศึกษาในเชิงลึกเพื่อวิเคราะห์แบบกรณีศึกษาได้ จึงเพิ่มจำนวนเพจในการศึกษาจากการเลือกเพจที่เกี่ยวข้อง (Related Pages) ของเพจทั้ง 4 ที่เลือกศึกษาในข้างต้นโดยจากการสำรวจมีเพจทางการเมืองที่เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 68 เพจที่มีการนำเสนอเนื้อหาทางการเมืองที่ฝึกฝัฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน

อนึ่ง นอกจากจำนวนเพจที่มีจำนวนมาก ยังพบว่าจำนวนเพจที่เกี่ยวข้องของเพจทั้งสองกลุ่มมีจำนวนไม่สมดุลกัน เนื่องจากกลุ่มเพจที่นำเสนอเนื้อหาที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คณะรักษาความสงบแห่งชาติและพรรคพลังประชารัฐ (P1) มีจำนวนมากกว่าอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น

เพื่อป้องกันอคติจากตัวผู้วิจัยในการเลือกเพลงจึงให้บุคคลรอบตัว จำนวน 10 คนกดไลก์เพลงทั้ง 4 ได้แก่ เพลงเดอะเมตดาดี เพลงล้านชื่อน้านล้านผิต เพลงพลเมืองโต้กลับ และเพลงดงผู้ดี V.2 ซ้ำงต้นเพื่อดูว่า อัลกอริทึมของเฟซบุ๊กมีการแนะนำเพลงที่เกี่ยวข้องเหมือนหรือต่างกันอย่างไร (ภาคผนวก ข.) แล้วจึงเลือกเพลงที่มีได้รับการแนะนำมากกว่า 7 คนขึ้นไปนำมาสู่เพลงทางการเมืองที่เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 12 เพลง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 รายชื่อเพจทางการเมืองในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลในการคัดเลือกรายชื่อเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาข่าวสารปลอมทางการเมือง

ลักษณะ เพจ	รายชื่อเพจ	URL: www.facebook.com/	ประเด็นของเนื้อหาที่นำเสนอในเพจ	วันที่เพจสร้างขึ้น (วัน/เดือน/ปี)	จำนวน ไลค์	จำนวน ผู้ติดตาม
P1	เดอะมมตาดิ	themettad/	นำเสนอเนื้อหาที่โจมตีบุคคลทางการเมืองโดยเฉพะพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา คณรัภษาควาามสงบแห่งชาติ (คสช.) รวมไปถึงพรรคพลังประชาชน ในลักษณะที่มองว่าบุคคลทางการเมืองและพรรคการเมืองเป็นเผด็จการ และไม่เคารพอธิธิธิของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยและนำเสนอประเด็นของนักเคลื่อนไหวทางการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยในช่วงของการเลือกตั้งทั่วไป	11/ก.ย./2560	134,252	142,548
	ล้านชื่อต้านล้านผิด	antiamnesty/		14/08/2556	680,470	669,531
	นายกเป็นคนตลก	nayoktalok/		18/05/2558	1,126,598	1,148,471
	ปราชญ์สามสี	siamgreatwarriors/		3/03/2558	101,886	108,821
	สติคะลูกกกก	satikaluk/		25/01/2561	67,225	71,130
	ตบตีน	tobedin/		28/08/2556	62,348	63,815

ตารางที่ 3.2 รายชื่อเพจทางการเมืองในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลในการคัดเลือกเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาข่าวสารปลอมทางการเมือง (ต่อ)

ลักษณะเพจ	รายชื่อเพจ	URL:	ประเด็นของเนื้อหาที่นำเสนอในเพจ	วันที่เพจสร้างขึ้น (วัน/เดือน/ปี)	จำนวนไลก์	จำนวนผู้ติดตาม	
F1	พลเมืองโต้กลับ	Resistantcitizen/	นำเสนอประเด็นและเนื้อหาในลักษณะที่เสียสละ และนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนายธนารัฐรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่	30/01/2558	84,567	86,148	
	ดงผู้ดี V2	thainobilityV2/	นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับนายธนารัฐรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่	23/10/2557	292,844	304,727	
	iLaw	iLawClub/	นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับนายธนารัฐรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่	29/10/2552	267,049	272,623	
	กลุ่มที่ฟื้นฟูประชาธิปไตย	democracyrestoration/	โดยส่วนมาก และเพจทางการเมืองจะมีลักษณะการนำเสนอประเด็นที่เน้นการพูดคุยข้อมูลของบุคคลและองค์กรทางการเมืองฝ่ายตรงข้ามเพื่อใช้เป็นประเด็นโจมตีทางการเมือง	24/04/2560	58,646	68,641	
	นี่แหละประเทศไทย	neelare.Thailand/			21/04/2559	322,951	344,184
	การเมืองไทยในกะลา	PoliticsKalaland/			4/12/2558	648,530	949,908
รวม	12 เพจ						

3.2.2 รูปแบบข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองนำที่ปรากฏบนเพจ ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2562 โดยมีเกณฑ์เลือกข่าวสารมีดังต่อไปนี้

1) ข่าวสารทางการเมืองจะต้องกล่าวถึงหรือพาดพิงตัวแสดงทางการเมืองและปรากฏบนเพจทางการเมืองเฟซบุ๊กที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยแบ่งรูปแบบของข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเป็น 3 ระดับตามระดับความเป็นทางการจากการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวสาร (ตารางที่ 3.3) ได้แก่

ตารางที่ 3.3 รูปแบบข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊ก

ข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562		
1. ข่าวสารทางการเมืองบนเฟซบุ๊กที่ได้รับการตรวจสอบ (Fact-checked) และหักล้าง (Debunked) ผ่านสำนักข่าว	2. ข่าวสารปลอมทางการเมืองที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) และชี้แจงสถานะข้อเท็จจริงได้แก่นักการเมือง พรรคการเมือง นักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ	3. ข่าวสารทางการเมืองบนเฟซบุ๊กที่มีแนวโน้มเข้าข่ายเป็นข่าวปลอม (ไม่ผ่านการตรวจสอบและหักล้างผ่านสำนักข่าว)

2) ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่นำมาศึกษาจะต้องเป็นข่าวสารที่ปรากฏบนเพจทางการเมืองในระยะเวลาระหว่าง วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ถึง วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาก่อน ระหว่าง และหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

3) สำหรับข่าวสารประเภททางการเมืองต้องได้รับการหักล้างว่าเป็นข้อมูลข่าวสารปลอมผ่านสำนักข่าวอย่างน้อย 2 สำนักข่าว และ/หรือ รายการข่าวก่อนแชร์

4) สำหรับประเภททางการเมืองข่าวสารต้องได้รับการชี้แจงหรือหักล้างผ่านผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งโดยเป็นผู้ที่ถูกพาดพิงหรือถูกกล่าวถึงในข่าวสารปลอมทางการเมือง

5) ข่าวสารปลอมประเภทไม่ทางการเมืองจะเป็นข่าวสารที่ผู้วิจัยเลือกศึกษามาเองโดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาข่าวสารประเภทดังกล่าว คือ ข่าวสารทางการเมืองที่ถูกนำเสนอไม่มีแหล่งอ้างอิงหรือ

อ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ ข่าวสารมีลักษณะโจมตีหรือเสียดสีฝังตรงข้ามอย่างชัดเจน และ ข่าวสารทางการเมืองที่มีลักษณะยั่วให้คลิก (Clickbait)

3.2.3 ผู้ติดตามเพจทางการเมือง (Followers)

ผู้วิจัยเลือกผู้ติดตามเพจโดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) อย่างน้อยเพจละ 2 คน ผู้วิจัยเลือกผู้ติดตามเพจที่มีระยะเวลาในการติดตามเพจทางการเมืองในในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 (ติดตามในช่วงระหว่างวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ถึง วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2562) และเป็นผู้ที่มีสิทธิ์ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้การตอบรับการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 27 คน มีนามสมมติดังต่อไปนี้

1. ผู้ติดตามเพจเดอะเมตดาดี ได้แก่ คุณบลู คุณเบส คุณลาเต้
2. ผู้ติดตามเพจล้านล้านชื่อด้านล้างผิด ได้แก่ คุณฝน คุณสมรภัทร
3. ผู้ติดตามเพจปราชญ์สามสี ได้แก่ คุณฟลุค คุณเดซี่
4. ผู้ติดตามเพจนายกเป็นคนตลก ได้แก่ คุณแบงค์ คุณทิวา
5. ผู้ติดตามเพจสติคะลูกกกก ได้แก่ คุณเพรย์ คุณทับทิม
6. ผู้ติดตามเพจตบดิน ได้แก่ คุณพี คุณสอง
7. ผู้ติดตามเพจพลเมืองโต้กลับ ได้แก่ คุณไนท์ คุณวิภาวดี
8. ผู้ติดตามเพจจดผู้ดี V.2 ได้แก่ คุณเอพริล คุณมิกกี้ คุณไหม้
9. ผู้ติดตามเพจไอลอร์ว ได้แก่ คุณตุลย์ คุณธีร์
10. ผู้ติดตามเพจกลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย ได้แก่ คุณต้นสน คุณปอนด์
11. ผู้ติดตามเพจนี้แหละประเทศไทย ได้แก่ คุณแม็ก คุณสายลม
12. ผู้ติดตามเพจการเมืองไทยในกะลา ได้แก่ คุณชาร์ป คุณวิน คุณวาริน

3.3 เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ 1) ตารางลงรหัสข้อมูลข่าวปลอมทางการเมือง (Coding Sheet) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure Interview) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังต่อไปนี้

3.3.1 ปัญหานำวิจัยข้อ 1 ที่ว่า ชาวปทุมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 มีรูปแบบและลักษณะที่โดดเด่นอย่างไรบ้าง

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเพื่อตอบปัญหานำวิจัย ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์เนื้อหา

เครื่องมือในการวิเคราะห์เนื้อหา คือ ตารางลงรหัสข้อมูลข่าวสารปทุมทางการเมืองที่ปรากฏผ่านเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 (ตารางที่ 3.4) ประกอบไป 5 ส่วนที่สำคัญดังมีประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารปทุมทางการเมือง หมายถึง ลักษณะและทิศทางการนำเสนอเนื้อหาของเพจที่เลือกศึกษา ช่วงระยะเวลาที่ข้อมูลข่าวสารปทุมปรากฏขึ้น ระดับความเป็นทางการของการหักล้าง (Debunking) จำนวนยอดปฏิสัมพันธ์ (Engagement) แหล่งข้อมูลข่าวสาร และรายละเอียดเหตุการณ์เบื้องต้น

2) ตัวแสดงทางการเมือง หมายถึง ตัวแสดงทางการเมืองในระดับสถาบันที่ปรากฏบนข่าวสารปทุมผ่านเฟซบุ๊ก แบ่งเป็น (1) ผู้นำทางการเมือง/นักการเมือง (2) พรรคการเมือง (3) นายกรัฐมนตรี (4) บุคคลที่อยู่ในคณะรัฐมนตรี (5) หน่วยงานภาครัฐ (6) กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง เพื่อทำความเข้าใจและทราบความถี่ของชาวปทุมทางการเมืองว่ามีตัวแสดงทางการเมืองใดปรากฏบ้าง

3) ประเด็นด้านเนื้อหา หมายถึง การกำหนดประเด็นหรือวาระของผู้สร้างเนื้อหาเพื่อโจมตีนักการเมืองและพรรคการเมืองฝั่งตรงข้ามและเพื่อสร้างความสนใจในการดึงดูดผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ (1) การทำหน้าที่ขององค์กรภาครัฐ/เจ้าหน้าที่รัฐหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (2) พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักการเมือง (เช่น พฤติกรรมเชิงชู้สาว คอร์รัปชัน หรือ หมิ่นสถาบันหลักของไทย) (3) การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของนักการเมืองและพรรคการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และ (4) ข่าวลือที่พาดพิงผู้นำทางการเมืองที่มีชื่อเสียงของประเทศไทยในอดีต

4) ประเภทของข่าวสารปทุมทางการเมือง หมายถึง รูปแบบและโครงสร้างของข้อมูลข่าวสารปทุม โดยแบ่งเป็น (1) คลิปเบท (2) ทฤษฎีสมคบคิด (3) เนื้อหาเข้าข้าง/โจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (4) ข่าวลือ (5) ข้อมูลที่เกิดจากสำนักข่าวรายงานผิดพลาด

5) ลักษณะการนำเสนอ หมายถึง รูปแบบของเพจทางการเมืองโดยพิจารณาจากเนื้อหาการนำเสนอเนื้อหาของข่าวสารปทุมทางการเมืองบนเพจซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ประเภท ดังต่อไปนี้ (1) เนื้อหาล้อเลียนหรือเสียดสี (2) เนื้อหาเชื่อมโยงที่เป็นเท็จ (3) เนื้อหาที่ทำให้เข้าใจผิด (4) บริบทที่เป็นเท็จ (5) ปลอมเป็นแหล่งข่าวหรือแอบอ้าง

(6) เนื้อหาที่บิดเบือนหรือหลอกลวง และ (7) เนื้อหาที่ประดิษฐ์ขึ้น เพื่อทำความเข้าใจในลักษณะเนื้อหาของข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

3.3.2 ปัญหานำวิจัยข้อ 2 ที่ว่า ปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เป็นอย่างไร และ

ปัญหานำวิจัยข้อ ข้อ 3 ที่ว่า ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) เกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เป็นอย่างไร ผู้วิจัยใช้วิธีแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อตอบปัญหานำวิจัยทั้งสองข้อ มีรายละเอียด ดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก

รายละเอียดของเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ โดยใช้คำถามสัมภาษณ์และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ประกอบไปด้วยประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ 3 ประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง : ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์และทัศนคติทางการเมือง เช่น

1. อายุ เพศ
2. อาชีพ
3. ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมาชื่นชอบหรือไม่ชอบนักการเมืองและพรรคการเมืองไหนเป็นพิเศษ
4. เหตุการณ์ยุบพรรคอนาคตใหม่มีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง และคิดว่า การลงโทษได้สัดส่วนกับความผิดหรือไม่

ประเด็นที่สอง : พฤติกรรมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์และประสบการณ์การพบเห็นข่าวปลอมในช่วงก่อนการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562

5. ทำไมถึงติดตามเพจ (ระบุชื่อเพจ) เพราะอะไร
6. คุณได้ติดตามเพจทางการเมืองอื่น ๆ อีกหรือไม่ พอจะบอกได้ไหมว่ามีเพจอะไรบ้าง
7. คุณเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเพจ เช่น การกดไลก์ แสดงความคิดเห็นหรือการแชร์ข้อมูล หรือไม่ แล้วทำบ่อยแค่ไหน
8. ในทางกลับกันคุณเคยเปิดดูเพจที่มีความคิดหรือจุดยืนทางการเมืองที่ไม่ตรงกับคุณบ้างไหม

9. จากการติดตามเพจ (ระบุชื่อเพจ) คิดว่ามีการนำเสนอประเด็นทางการเมืองหรือเรื่องราวทางการเมืองอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่สาม : พฤติกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

10. คุณเคยเจอข่าวปลอมใหม่โดยเฉพาะข่าวปลอมทางการเมืองยกตัวอย่างให้ฟังได้ไหม แล้วรู้ได้ยังไงว่าเป็นข่าวปลอม
11. ถ้าเจอข่าวปลอมสองข่าวพร้อมกันระหว่างข่าวปลอมที่เกี่ยวกับพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา คสช. พรรคพลังประชารัฐและพรรคร่วมรัฐบาล และ ข่าวปลอมที่เกี่ยวกับนายธนารท จິงรุ่งเรืองกิจ พรรคอนาคตใหม่ และพรรคร่วมฝ่ายค้านจะเลือกตรวจสอบข้อเท็จจริงของฝั่งไหนก่อน
12. คุณมีขั้นตอนการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างไรบ้าง
13. มีบ้างไหมที่เห็นข้อมูลข่าวสารหรือเรื่องราวทางการเมืองแล้วเชื่อมั่นที่ โดยไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลก่อน เพราะคิดว่าข้อมูลอาจจะตรงกับสิ่งที่เรารู้ยู่เดิม

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายผล

หลังจากผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาปริมาณเพื่อวางแนวทางในการวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะที่โดดเด่นของข้อมูลข่าวสารปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้ง จากนั้นจึงแยกแยะและจัดหมวดหมู่ประเภทของข่าวสารปลอมทางการเมืองตามลักษณะโดดเด่นที่ปรากฏหลังจากผ่านกรณีศึกษา

ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึกในเรื่องของปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมือง รวมทั้งรูปแบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงจะวิเคราะห์ข้อมูลผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากผู้ติดตามเพจ 27 คน ดังนั้นข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.4 สรุปประเด็นระเบียบการวิจัย

คำถามนำวิจัย	แนวคิด	วิธีการวิจัย	แหล่งข้อมูล
1. ชาวปloomทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไปในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 มีรูปแบบและลักษณะที่โดดเด่นอย่างไรบ้าง	แนวคิดชาวปloom	การวิเคราะห์เนื้อหา	ชาวสารปloomทางการเมืองจากเพจทางการเมืองจำนวน 12 เพจ
	แนวคิดเกี่ยวกับชาวสารทางการเมือง		
2. ปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เป็นอย่างไร	ทฤษฎีการเลือกเปิดรับสื่อ	การสัมภาษณ์เชิงลึก	ผู้ติดตามเพจทางการเมืองจำนวน 27 คน
	แนวคิดยุคหลังความจริง (Post-truth Era)	การวิจัยเอกสาร	
3. ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) เกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เป็นอย่างไร	แนวคิดการตรวจสอบข้อเท็จจริง	การสัมภาษณ์เชิงลึก	ผู้ติดตามเพจทางการเมืองจำนวน 27 คน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562” มีวัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาถึงลักษณะข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเพจทางการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะที่โดดเด่นของข่าวปลอมทางการเมือง และศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับปัจเจกบุคคลต่อข้อมูลที่มีลักษณะที่เป็นเท็จและบิดเบือน อีกทั้ง รูปแบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลพบเจอข้อมูลที่เป็นเท็จและบิดเบือน โดยมีคำถามนำวิจัยหลัก 3 ข้อ ต่อไปนี้

1. ข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไปในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 มีรูปแบบและลักษณะที่โดดเด่นอย่างไรบ้าง
2. ปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เป็นอย่างไร
3. ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) เกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เป็นอย่างไร

การวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากเพจทางการเมืองและเพจที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 เพจ ได้แก่ เพจพลเมืองได้กลับ เพจตงผู้ดี V.2 เพจเดอะเมตาดาดี เพจล้านชื่อต้านล้างผิด เพจตบตัน เพจกลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย เพจiLaw เพจการเมืองไทยในกะลา เพจสติคะลูกกกก เพจนายกเป็นคนตลก เพจนี้แหละประเทศไทย เพจปราชญ์สามสี อีกทั้งใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อที่ (2) และ (3) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ติดตามเพจทางการเมืองจำนวน 27 คน

ในส่วนของการนำเสนอผลการวิจัยในบทนี้จะเป็นการเสนอผลการวิจัยใน 4 ส่วน ได้แก่ (1) บริบททางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 (2) การวิเคราะห์เนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 (3) กรณีศึกษาข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และ (4) การสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจการเมือง โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 บริบททางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

4.1 บริบททางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

4.1.1 บริบททางการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562

ภายหลังจากการชุมนุมตามท้องถนนของมวลชนในนามคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ระหว่างปี พ.ศ. 2556 – 2557 เพื่อขับไล่รัฐบาลพรรคเพื่อไทยนำโดยนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร⁴⁵ หัวหน้าพรรคเพื่อไทย และพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก และจัดตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (กอ.รส.) เพื่อควบคุมสถานการณ์ความขัดแย้งและสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงนั้น รวมทั้งมีการควบคุมการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ และกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยคณะที่นำโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้ชื่อเรียกว่าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

หลังจากการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ประกาศคำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติให้ยุติการชุมนุมและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเป็นระยะเวลา 5 ปี ซึ่งการยึดอำนาจการปกครองดังกล่าวถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงมีการฉีกรัฐธรรมนูญฉบับเดิม คือ ฉบับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญทั้งหมด 36 คน ที่มาจกสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) คณะรัฐมนตรี (ครม.) และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แต่งตั้งคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญที่มีนายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ⁴⁶ อย่างไรก็ตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนั้นสภาปฏิรูปแห่งชาติไม่รับรัฐธรรมนูญฉบับของคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ ในขณะที่รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวให้อำนาจคณะรักษาความสงบ

⁴⁵ ช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วง ปี พ.ศ. 2556-2557 นับว่าเป็นวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นเพื่อขับไล่รัฐบาลพรรคเพื่อไทยที่โดยมีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี นำโดยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง คือ คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (เดิมมีชื่อว่า คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (People's Democratic Reform Committee) โดยมีชื่อย่อว่ากลุ่ม กปปส.

⁴⁶ ประธานคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ

แห่งชาติแต่ตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (ครธ.) โดยมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์⁴⁷ เป็นประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

การร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีความสำคัญต่อการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เป็นอย่างมากเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนั้นมีการออกแบบการลงคะแนนการเลือกตั้งใหม่ คือ ระบบเลือกตั้งจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed Member Apportionment System: MMA) แบบใหม่โดยเป็นระบบการเลือกตั้งที่กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จำนวน 500 โดยแบ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 350 คน โดยใช้ระบบเลือกแบบ “หนึ่งเขตหนึ่งคน” อันหมายถึง มีสิทธิ์เท่ากันในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเป็นตัวแทนของเขต และ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีชื่อ 150 คน อีกทั้งในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้มีการเขียนบทเฉพาะกาลที่กำหนดให้อำนาจแก่คณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 250 คน มีอำนาจในการลงคะแนนเลือกนายกรัฐมนตรี อีกทั้งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวยังกำหนดด้วยว่า คุณสมบัติของนายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ให้พรรคการเมืองเสนอรายชื่อนายกรัฐมนตรีไม่เกิน 3 ชื่อแทน

ในวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2562 มีการเผยแพร่คำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ 22/2561 เรื่องการให้ประชาชนและพรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งคำสั่งดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องจากคำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ 53/2560 ข้อ 8 ว่าด้วยให้คณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติพิจารณาแก้ไขหรือเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมายอันเป็นอุปสรรคต่อการเลือกตั้งหลังจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (พ.ร.ป) ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้รับการประกาศใช้ และมีผลบังคับใช้ วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2562 เช่นเดียวกัน

คำสั่งดังกล่าวที่อนุญาตให้มีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมีสาระที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับบริบททางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยเฉพาะ การยกเลิกประกาศ คสช. ที่ 57/2557 ข้อ 2 ว่าด้วย “ห้ามมิให้พรรคการเมืองที่มีอยู่แล้วดำเนินการประชุม หรือดำเนินกิจการใด ๆ ในทางการเมือง และการดำเนินการเพื่อการจัดตั้งหรือจดทะเบียนพรรคการเมืองให้ระงับไว้เป็นการชั่วคราว รวมทั้งให้ระงับการจัดสรรเงินสนับสนุนแก่พรรคการเมืองของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองไว้เป็นการชั่วคราว” รวมทั้งการยกเลิกคำสั่งอื่น ๆ ที่เป็นข้อจำกัดในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง⁴⁸

⁴⁷ ปัจจุบันเป็นรักษาการนายกรัฐมนตรี และเป็นอดีตสมาชิกคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ และเป็นพลเรือนเพียงคนเดียวที่อยู่ในคณะ

⁴⁸ ยกเลิกคำสั่งหัวหน้าคสช. ที่ 53/2561 ว่าด้วยการดำเนินการกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ข้อ 4 จัดให้มีการประชุมใหญ่เพื่อแก้ไขข้อบังคับและจัดทำคำประกาศอุดมการณ์ทางการเมือง ของพรรคการเมืองและนโยบายของพรรคการเมืองให้ถูกต้องตามที่

พรรคการเมืองเกิดใหม่กับการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

ในช่วงปี พ.ศ. 2561 มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นใหม่หรือเรียกได้ว่าเป็นตัวแสดงทางการเมืองใหม่ที่ปรากฏขึ้น อาทิ พรรคพลังสังคม พรรคแผ่นดินธรรม พรรคพลังครูไทย หรือพรรครวมพลังประชาธิปไตย⁴⁹ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม พรรคการเมืองที่จัดตั้งใหม่ที่ได้รับ ความสนใจจากมวลชนคือ พรรคพลังประชารัฐ และพรรคอนาคตใหม่ โดยทั้งสองพรรคการเมืองนั้นมีจุดยืนหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนและช่วงชิงฐานคะแนนเสียงที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังมีพรรคไทยรักษาชาติที่ได้รับความนิยมต่อสาธารณชนจากการเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีบัญชีรายชื่อของพรรคในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป

พรรคพลังประชารัฐ

พรรคพลังประชารัฐเป็นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยเป็นพรรคการเมืองลำดับที่ 3 ซึ่งจัดแจ้งชื่อพรรคเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2561 โดยมีนายอุตตม สาวนายน เป็นหัวหน้าพรรคพลังประชารัฐ พรรคการเมืองดังกล่าวมีวิสัยทัศน์ทางการเมืองที่เน้นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สร้างเสถียรภาพทางการเมืองเพื่อขับสังคมไทยไปสู่สังคมที่ปราศจากความขัดแย้ง ผ่านนโยบายที่ให้ความสำคัญของภาคประชาชนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ นโยบายส่งเสริมสวัสดิการประชารัฐซึ่งเน้นขจัดความเหลื่อมล้ำ เศรษฐกิจประชารัฐเพื่อสร้างความสามารถและสร้างโอกาสที่เท่าเทียมของคนในสังคม และสังคมประชารัฐเน้นการสร้างสังคมที่สงบสุข เข้มแข็ง และแบ่งปัน นอกจากนี้ยังมีนโยบายที่เน้นพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร หรือ “BANGKOK #กรุงเทพต้องดีกว่านี้” โดยนโยบายดังกล่าวได้ให้ความสำคัญต่อ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และเลือกหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง เหนือพรรคการเมือง นายทะเบียนสมาชิก และกรรมการบริหารอื่นของพรรคการเมือง ตามข้อบังคับของพรรคการเมือง ที่แก้ไขใหม่ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มีการยกเลิกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๕๗/๒๕๕๗ เรื่อง ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญบางฉบับมีผลบังคับใช้ต่อไป ลงวันที่ ๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๓/๒๕๕๘ เรื่อง การรักษา ความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ ลงวันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๘ การประชุมใหญ่ดังกล่าว นอกจากจะต้องดำเนินการตามข้อบังคับของพรรคการเมืองที่ใช้บังคับอยู่แล้ว ยังต้องมีหัวหน้า สาขาพรรคการเมืองไม่น้อยกว่าสี่สาขา และมีสมาชิกของพรรคการเมืองซึ่งรวมกันแล้วมีจำนวนไม่น้อยกว่าสองร้อยห้าสิบคน เข้าร่วมประชุมและมีสิทธิลงคะแนนเสียงในการแก้ไขข้อบังคับและ เลือกหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคด้วย

ยกเลิกคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 13/2561 ว่าด้วย การดำเนินการตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (เพิ่มเติม) ข้อ 6 ว่าด้วย พรรคการเมืองจะดำเนินการประชาสัมพันธ์หรือติดต่อสื่อสารกับผู้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ภายในพรรคการเมืองและสมาชิกของพรรคการเมืองของตน โดยผ่านวิธีทางเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ แต่การดำเนินการต้องไม่มีลักษณะเป็นหาเสียง ทั้งนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะรักษาความสงบแห่งชาติอาจกำหนดลักษณะต้องห้ามของการประชาสัมพันธ์หรือการติดต่อสื่อสารที่จะมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือสิ่งให้มีภาระงับการดำเนินการดังกล่าวได้

⁴⁹ พรรคการเมืองดังกล่าวมีนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นผู้ยื่นจดแจ้งชื่อพรรคการเมืองต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)

การพัฒนาระบบการคมนาคมของกรุงเทพมหานคร อาทิ การปรับปรุงทางเท้าให้มีความปลอดภัย หรือ ขยายเวลาการเดินทางขนส่งสาธารณะ เป็นต้น ให้ความสำคัญต่อการยกระดับทางเศรษฐกิจ เช่น การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนสมาร์ตทำโอเดย์ สร้างศูนย์กลางค้าขาย (Bangkok Shop) ถนนคนเดิน ประชากร 50 เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังมีนโยบายที่ยกระดับความปลอดภัย ความปลอดภัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร รวมทั้งนโยบายที่ส่งเสริมการศึกษาอย่างเท่าเทียม

จากจุดยืนและพรรคข้างต้นนั้นเป็นนโยบายที่ส่งเสริมและความเท่าเทียมไม่เพียงแต่ในเฉพาะ พื้นที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น แต่มุ่งยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมโดยรวมด้วย อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งพรรคพลังประชาชนได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากสังคม หลังจากที่พรรคพลัง ประชากรเสนอชื่อให้พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีของพรรค พลังประชาชน เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีและ หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติซึ่งโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคฝ่ายค้าน 7 พรรค⁵⁰ มองว่า การดำรงตำแหน่งดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งขัดต่อคุณสมบัติต้องห้ามในการดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี⁵¹ ภายหลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีมติเอกฉันท์วินิจฉัย เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2562 ว่า พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่มีลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามที่ฝ่ายค้าน ยื่นเรื่องให้ตรวจสอบ เนื่องจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและเป็นหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาตินั้นมา จากการยึดอำนาจการปกครอง และเป็นการใช้อำนาจรัฐภายใต้การบังคับบัญชา ของหน่วยงานใด รวมทั้งมีหน้าที่เป็นการเฉพาะชั่วคราวเท่านั้น ดังนั้นศาลจึงวินิจฉัยว่าพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่ขาดคุณสมบัติที่ขัดต่อการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁵⁰ พรรคการเมืองฝ่ายค้านที่ยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้พิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แก่ พรรคเพื่อไทย

⁵¹ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ระบุคุณสมบัติรัฐมนตรีและลักษณะต้องห้าม คือ มาตรา 160 (6) ว่า ด้วย รัฐมนตรีจะต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 98 โดยมาตรา 98 (15) ระบุว่า รัฐมนตรีต้องไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

พรรคอนาคตใหม่

พรรคอนาคตใหม่ (Future Forward Party) เกิดขึ้นในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และเป็นพรรคการเมืองที่ได้รับความนิยมจากคนรุ่นใหม่เป็นอย่างมาก ด้วยนโยบายการหาเสียงที่ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในด้านต่าง ๆ ของประเทศ รวมทั้งนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง พรรคอนาคตใหม่ ได้จัดแจ้งชื่อพรรคการเมืองใกล้เคียงกับพรรคพลังประชารัฐ คือวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2561 โดยมีนายธนธร จิรังค์เรืองกิจ⁵² เป็นหัวหน้าพรรคการเมือง และนายปิยบุตร แสงกนกกุล⁵³ เป็นเลขาธิการพรรค ทั้งนี้พรรคอนาคตใหม่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยยึดวิสัยทัศน์ทั้ง 3 ประการคือ 1.ทำงานทางด้านการเมืองอย่างสร้างสรรค์ 2. ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นเจ้าของ 3. มุ่งเน้นทำงานทางการเมืองในระยะยาว ผ่านนโยบายของพรรคที่เน้นในเรื่องของการปฏิรูประบบต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น การยกเลิกระบบราชการรวมศูนย์ (เน้นการกระจายอำนาจ กระจายคน กระจายงบ) ปฏิวัติการศึกษา (ลงทุนในถูกจุดและลดความเหลื่อมล้ำ) และไทยเท่าเทียม (สวัสดิการถ้วนหน้าครบวงจร) ซึ่งถือว่าเป็นนโยบายพื้นฐานที่พรรคการเมืองใช้ดำเนินกิจการของรัฐ

นอกจากนโยบายข้างต้นแล้ว ยังมีนโยบายด้านอื่น ๆ ของพรรค อาทิ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (เลิกใช้พลาสติกภายใน 4 ปี และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากขยะ) เศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อประชาชน (นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และการส่งเสริมการสร้างธุรกิจของไทยให้มีขีดความสามารถเท่าเทียมกับนานาชาติ) นโยบายการขนส่งสาธารณะเพื่อทุกคน (ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการคมนาคมสาธารณะ และสร้างเศรษฐกิจด้วยอุตสาหกรรมรถไฟ) เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁵² นายธนธร จิรังค์เรืองกิจ ทายาทธุรกิจบริษัทไทยซัมมิท นักเคลื่อนไหวทางการเมือง และได้เข้าสู่สนามทางการเมืองอย่างเต็มตัวในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ในฐานะผู้ก่อตั้งและหัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ นายธนธร จิรังค์เรืองกิจ สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์โดยในระหว่างการศึกษานั้นได้เข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมในกับกลุ่มสมัชชาคนจนในช่วงรัฐบาลนายชวน หลีกภัย (สารคดี, 2550) โดยหลังจากสำเร็จการศึกษาได้เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสาขาการเงินระหว่างประเทศที่โรงเรียนธุรกิจสเตรตัน มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก สหรัฐ และศึกษาต่อปริญญาโทใบที่ 3 สาขากฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ ที่มหาวิทยาลัยซังคังท์กัลเลน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ หลังจากจบการศึกษาได้ทำงานกับองค์กรนอกภาครัฐ ซึ่งในเวลาต่อมาบิดาของเขาได้เสียชีวิตลงจึงได้เข้ามารับช่วงบริหารธุรกิจต่อจากบิดาในช่วงปี พ.ศ. 2545 ในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง นายธนธร จิรังค์เรืองกิจ ได้เคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงระยะ 10 ปีที่ผ่านมาโดยเข้าร่วมการประชุมร่วมกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ซึ่งกลายเป็นประเด็นที่ใช้ในการโจมตีทางการเมืองในช่วงเวลาต่อมา

⁵³ นายปิยบุตร แสงกนกกุล ผู้ร่วมก่อตั้งและเลขาธิการพรรคอนาคตใหม่ อดีตประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยหลังจากจบจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นายปิยบุตร แสงกนกกุล เข้ารับการศึกษาในระดับปริญญาโทและเอกที่ประเทศฝรั่งเศส และเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้เป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มคณะราษฎรที่มีบทบาทการผลักดันการแก้ไขกฎหมายมาตรา 112 ซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมไทยเป็นอย่างมาก

นโยบายข้างต้นจะเห็นได้ว่านโยบายของพรรคอนาคตใหม่ได้รับความสนใจจากมวลชน และได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ในขณะเดียวกัน เช่น นโยบายปฏิรูปกองทัพจากข้อเสนอจากพลโทพงศกร รอดชมภู รองหัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ ที่เสนอให้มีการใช้ระบบคณะเสนาธิการร่วมรัฐบาลพลเรือนอยู่เหนือกองทัพ และมีข้อเสนอลดกำลังพลจากเดิม 330,000 เหลือ 170,000 และลดจำนวนทหารยศระดับสูง คือ จำนวนนายพล จาก 1,600 เหลือ 400 โดยมีนโยบายที่สำคัญคือนโยบายลดงบประมาณกระทรวงกลาโหม จำนวน 50,000 ล้านบาท เป็นต้น โดยนโยบายข้างต้นได้รับความสนใจและได้รับการสนับสนุนจากมวลชน ในขณะเดียวกันได้กระแสวิพากษ์วิจารณ์จากพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม รวมทั้งสถาบันความมั่นคงของประเทศ คือ กองทัพบก โดยเฉพาะพลเอก อภิรัชต์ คงสมพงษ์ ผู้อำนวยการกองทัพบก

จากหุ้หนังสือสู่การยุติบทบาทสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นอกจากแรงสนับสนุนและกระแสวิพากษ์วิจารณ์แล้วจะได้ว่าในช่วงเวลาก่อนการเลือกตั้งทั่วไปจนถึงช่วงหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ได้รับความสนใจจากกรณี “ถือหุ้หนังสือ” โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นจะสิ้นสุดลงเมื่อมีคุณสมบัติต้องห้ามตามมาตรา 101 ข้อ 6 ที่ระบุว่า “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 98” โดยมาตรา 98 ข้อ 3 ระบุว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้ในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ ” โดยเหตุการณ์ดังกล่าวนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากสำนักข่าวอิศราได้รายงานข่าวว่า นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และภรรยา⁵⁴ โอนหุ้บริษัท วี-ลัก มีเดียให้นางสมพร จึงรุ่งเรืองกิจ ผู้เป็นมารดา ในวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นระยะก่อนวันเลือกตั้ง 3 วัน อย่างไรก็ตาม นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ กล่าวว่าได้โอนหุ้บริษัทดังกล่าวเมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2562 แล้ว

นายศรีสุวรรณ จรรยา เลขาธิการพรรคพิทักษ์รัฐธรรมนูญไทย ยื่นเรื่องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้ตรวจสอบคุณสมบัติการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และหลังจากที่เขาได้การรับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งต่อมามีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบสำนวนเพื่อช่วยดำเนินการสืบสวนและไต่สวน “คดีการถือครองหุ้หนังสือ” และเมื่อคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้ตรวจสอบพบว่านายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ถือหุ้หนังสือ บริษัท วี-ลัก เป็นความจริง โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติแจ้งข้อกล่าวหาและให้เวลา 7 วันในการชี้แจงกรณี

⁵⁴ รวิพรรณ จึงรุ่งเรืองกิจ

ดังกล่าว และในเวลาต่อมา คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องกรณีการถือครองหุ้นสื่อต่อศาลรัฐธรรมนูญ⁵⁵ เพื่อให้พิจารณาคณะสมบัติของนายธนธร จีรุงเรืองกิจ อย่างไรก็ตามภายหลังได้มีมติ 8 ต่อ 1 มีคำสั่งให้นายธนธร จีรุงเรืองกิจยุติปฏิบัติหน้าที่การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่งผลให้นายธนธร จีรุงเรืองกิจ ต้องออกจากสภาพร้อมทั้งกล่าวว่า “สักวันหนึ่ง ผมจะกลับมา” ท้ายสุด เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ศาลรัฐธรรมนูญนัดฟังคำวินิจฉัยสถานภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายธนธร จีรุงเรืองกิจ กรณีถือหุ้นสื่อบริษัทวี-ลัก โดยสามารถสรุปเหตุการณ์กรณีถือหุ้นสื่อผ่านเส้นระยะเวลาได้ดังต่อไปนี้

---

⁵⁵ ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเอกฉันท์ 9 ต่อ 0 มีคำสั่งรับคำร้องกรณีการพิจารณาคณะสมบัติการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ นายธนธร จีรุงเรืองกิจ

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์กรณีถือหุ้นสื่อบริษัท วิ-ลัค

วัน/เดือน/ปี	ช่วงเวลา	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
21/03/2562	ก่อนการ เลือกตั้ง ทั่วไป พ.ศ. 2562	- สำนักข่าวอิศรา รายงานข่าวกรณีนางสมพร จรุงเรืองกิจ มารดา นายชนาธร จรุงเรืองกิจ และกรรมการบริษัท วิ-ลัค จำกัด ยื่นจดทเพเบียนต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ที่ระบุนายชื้อคณะผู้ถือหุ้นรายใหม่จำนวน 5 คน (จากเดิม 10 คน) โดยปราศจากชื่อนายชนาธร จรุงเรืองกิจ และนางวิพรธณ จรุงเรืองกิจ ผู้เป็นภรรยา ณ วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นระยะเวลา 3 วันก่อนการเลือกตั้ง (ไทยรัฐ, 2562)
23/03/2562		- นายชนาธร จรุงเรืองกิจ ซึ่งแจ้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ว่าได้โอนหุ้นทั้งของตนเองและภรรยาให้กับมารดาตั้งแต่วันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2562 พร้อมทั้งแสดงหลักฐานตราสารโอนหุ้นพร้อมลายเซ็นพยานทั้ง 2 คน (ไทยพีบีเอส, 2562)
25/03/2562	หลังการ เลือกตั้ง ทั่วไป พ.ศ. 2562	- นายศรีสุวรรณ จรรยา เลขาธิการสมาคมองค์การพิทักษ์รัฐธรรมนูญไทยยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ให้ตรวจสอบคุณสมบัติของนายชนาธร จรุงเรืองกิจ ในการรับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 98(3) ระบุถึงคุณสมบัติต้องห้ามในการใช้สิทธิรับสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่าเป็นเจ้าของหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ (ไทยพีบีเอส, 2562)
29/03/2562		- นายชนาธร จรุงเรืองกิจ กล่าวว่าเป็นบริษัท วิ-ลัค ปิดตัวเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 และยืนยันว่าโอนหุ้นไปเมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2562 (ไทยรัฐ, 2562)
02/04/2562		- นายชนาธร จรุงเรืองกิจ ซึ่งแจ้งผ่านเฟซบุ๊กส่วนตัวเองได้โอนหุ้นให้มารดาโดยใช้หลักฐานใบจ่ายเช็คจากธนาคารกรุงไทยศรีอยุธยา จำกัด สาขาบางนา-ตราด ฉบับวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2562 และได้ชี้แจงว่าผู้ถือหุ้น บริษัทดังกล่าวมีเพียง 5 คน (ไทยรัฐ, 2562; The Matter, 2562)

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์กรณีถือหุ้นสื่อบริษัท วี-ลัค (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	ช่วงเวลา	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
03/04/2562		<ul style="list-style-type: none"> - เกิดข้อสงสัยต่อการทำตราสารโอนหุ้นว่าเกิดการทำธุรกรรมเมื่อใด เนื่องจาก วันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2562 เนื่องจาก ณ เวลานั้น นายธนธร จรุงเรืองกิจ ได้เดินทางไปทำกิจกรรมเปิดตัวผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จังหวัดบุรีรัมย์ทั้ง 8 เขต และเมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2562 ได้เดินทางไปช่วยผู้สมัครหาเสียงที่จังหวัดสุรินทร์ (ไทยรัฐ, 2562)
04/04/2562	หลังการเลือกตั้งทั่วไป	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดตั้งคณะกรรมการช่วยตรวจสอบสำนวนเพื่อดำเนินการสืบสวนและไต่สวนกรณีถือหุ้นสื่อ (ไทยพีบีเอส, 2562; The Matter, 2562)
22/04/2562	พ.ศ. 2562	<ul style="list-style-type: none"> - นายปิยะบุตร แสงกนกกุล และพรพรคนาคตใหม่ชี้แจงว่ามีเงินหลักฐาน และทำตามกฎหมายที่ระบุเอาไว้ (สำนักข่าวอิศรา, 2562; The Matter, 2562)
23/04/2562		<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนรวบรวมพยานหลักฐานและแถลงข้อกล่าวหาว่านายธนธร จรุงเรืองกิจ เป็นเจ้าของบริษัทหรือผู้ถือหุ้นในบริษัท จึงมีมติแจ้งข้อกล่าวหาว่านายธนธร จรุงเรืองกิจ และให้เวลาในการเข้าชี้แจง และแสดงหลักฐานเพื่อแก้ข้อกล่าวหาภายใน 7 วันนับตั้งแต่วันที่ส่งข้อชี้แจงข้อกล่าวหา (ไทยรัฐออนไลน์, 2562; ไทยพีบีเอส, 2562; The Matter, 2562)
30/04/2562		<ul style="list-style-type: none"> - นายธนธร จรุงเรืองกิจ นำหลักฐานการโอนหุ้นจำนวน 26 หุ้น ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง (The Matter, 2562)

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์กรณีถือหุ้นสื่อบริษัท วี-ลัค (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	ช่วงเวลา	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
16/05/2562		- คณะกรรมการมีมติยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยสมาชิกภาพของนายชนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 82 วรรค 4 เป็นผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด อันเป็นลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัคร รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 101 (6) ประกอบมาตรา 98 (3) (ไทยพีบีเอส, 2562)
23/05/2562	หลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	- ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเอกฉันท์พิพากษาการฉีกหุ้นสื่อ 8 ต่อ 1 และให้นายชนาธร จึงรุ่งเรืองกิจปฏิบัติหน้าที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (The Matter, 2562)
25/05/2562		- นายชนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ถูกเชิญออกจากห้องประชุมสภาในวันเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรวันแรก
02/09/2562		- นายชนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้พิจารณายกเลิกคำสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) (ไทยพีบีเอส, 2562)
04/09/2562		- ศาลรัฐธรรมนูญยกเลิกคำร้องของนายชนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ที่มีคำสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่เนื่องจากยังไม่พบพฤติการณ์อันเป็นเหตุให้เปลี่ยนแปลงคำสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่เดิม (ไทยพีบีเอส, 2562)
		- องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งบัลลังก์ไต่สวนพยานกรณี กกด. ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 82 ว่าสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายชนาธรสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 101 (6) ประกอบมาตรา 98 (3) หรือไม่ กรณีคัดกรองหุ้นสื่อมวลชนซึ่งเข้าลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่จะสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยมีการไต่สวนพยาน 10 ปาก ประกอบด้วยนายชนาธร และสมาชิกในครอบครัวรวม 5 คน พนักงานบริษัทวิ-ลัค 2 คน ทนายความ 2 คน และคนขับรถ 1 คน (ไทยพีบีเอส, 2562)

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์กรณีถือหุ้นสื่อบริษัท วิ-ลัค (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	ช่วงเวลา	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
15/11/2562		- นายธนสาร จรุงเรืองกิจ แฉลงปิดคดีถือหุ้นสื่อ และพรรคขนาดคึกใหม่ยืนยันว่าได้โอนหุ้นก่อนสมบูรณ์ตามกฎหมายก่อนการรับสมัครการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562
18/11/2562	หลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	- ทีมทนายของนายธนสาร จรุงเรืองกิจฟ้องร้องต่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินคดีความถือหุ้นสื่ออย่างไม่เป็นธรรม โดยฟ้องร้องนายอิทธิพร บุญประคอง ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พร้อมทั้งสมาชิก อีก 7 คน ว่ามีมูลเหตุจูงใจในการเร่งรัดทำคดีความดังกล่าวซึ่งศาลได้ประทับฟ้องไว้แล้ว (ไทยพีบีเอส, 2562)
20/11/2562		ศาลรัฐธรรมนูญนัดฟังคำวินิจฉัยสถานภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายธนสาร จรุงเรืองกิจ กรณีถือหุ้นสื่อ และวินิจฉัยให้นายธนสาร จรุงเรืองกิจ พ้นจากสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากการถือหุ้นสื่อบริษัท วิ-ลัค จำกัด นับตั้งแต่วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2562

จากเงินกู้ยืมการยุบพรรคอนาคตใหม่

นอกจากศาลรัฐธรรมนูญมีวินิจฉัยให้นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจพ้นจากสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วยังมีเหตุการณ์ที่ทำให้นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจและพรรคอนาคตใหม่ต้องยุติบทบาททางการเมืองลง โดยในช่วงหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้เผยแพร่บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจและคู่สมรสในกรณีที่เข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพบว่ามีการปล่อยกู้ให้กับพรรคอนาคตใหม่จำนวน 191.2 ล้านบาท

หลังจากนั้น นายศรีสุวรรณ จรรยา ยื่นเรื่องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้ตรวจสอบการให้กู้เงินแก่พรรคอนาคตใหม่ว่าผิดกฎหมายห้ามบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดให้แก่พรรคการเมืองที่มีมูลค่าเกินกว่า 10 ล้านบาทต่อปีหรือไม่ และนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจยังคงเคยให้สัมภาษณ์ที่สมาคมผู้สื่อข่าวต่างประเทศว่าตนเองยอมรับว่าได้ให้พรรคอนาคตใหม่ยืมเงินจำนวน 110 ล้านบาทในการดำเนินกิจกรรมการหาเสียงในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 (ไทยรัฐ, 2562) และเหตุการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่การยุบพรรคอนาคตใหม่และตัดสิทธิ์กรรมการบริหารพรรคจำนวน 10 ปี โดยสามารถสรุปเหตุการณ์กรณีถือหุ้นสื่อผ่านเส้นระยะเวลาได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 ลำดับเหตุการณ์กรณีเงินกู้พรรคขนาดใหญ่

วัน/เดือน/ปี	ช่วงเวลา	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
20/09/2562		<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้เผยแพร่บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของนายธนธร จีรังเรืองกิจและคู่สมรสในกรณีที่เข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพบว่ามีการปล่อยกู้ให้กับพรรคอนาคตใหม่จำนวน 191.2 ล้านบาท
23/09/2562	<p>หลังการเลือกตั้ง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - นายศรีสุวรรณ จรรยา ส่งหนังสือถึงคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้พิจารณาถึงกรณีเงินกู้ของพรรคอนาคตใหม่ว่าผิดกฎหมายการบริจาคนเงิน หรือทรัพย์สินที่เป็นประโยชน์ต่อพรรคการเมืองหรือไม่
19/11/2562	<p>ทั่วไป พ.ศ. 2562</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติให้พรรคอนาคตใหม่ส่งเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกู้เงินเพื่อวินิจฉัยเย่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อีกทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งชี้แจงว่าได้เคยแจ้งพรรคอนาคตใหม่ให้ส่งเอกสารดังกล่าว แต่ทางพรรคอนาคตใหม่ไม่ได้ส่งเอกสารดังกล่าวให้คณะกรรมการวินิจฉัยคำร้องและปัญหาหรือข้อโต้แย้ง
11/12/2562		<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาพรรคอนาคตใหม่เนื่องจากเป็นความผิดจาก การฝ่าฝืนมาตรา 72 แห่งราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560⁵⁶
25/12/2562		<ul style="list-style-type: none"> - ศาลรัฐธรรมนูญมีมติรับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาวินิจฉัยคำสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่ตามมาตรา 92 แห่งร่างราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560⁵⁷

⁵⁶ มาตรา ๗๒ ห้ามมิให้พรรคการเมืองรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด โดยรัฐหรือควรจะรู้ว่าได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีแหล่งที่มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

⁵⁷ มาตรา ๙๒ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อสั่งยุบพรรคการเมืองนั้น (๑) กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 4.2 ลำดับเหตุการณ์กรณีเงินกู้พรรคอนาคตใหม่ (ต่อ)

รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป		
วัน/เดือน/ปี	ช่วงเวลา	
12/02/2563	หลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	<ul style="list-style-type: none"> - ศาลรัฐธรรมนูญ ยกคำร้องที่พรรคอนาคตใหม่ ขอให้ศาลเปิดการสอบสวนพยานคดีเงินกู้ 191.2 ล้านบาท แต่ให้ขยายวันให้พยานทั้งหมดส่งคำชี้แจงมาใหม่ ภายในวันจันทร์ที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 และยังคงยึดคำสั่งเดิมของศาลรัฐธรรมนูญที่นัดวินิจฉัยคดีเงินกู้ในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 - มีคำสั่งให้พยานบุคคลรวม 17 ปาก ของพรรคอนาคตใหม่ จัดทำบันทึกถ้อยคำเป็นยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นหนังสือยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ เลขธิการคณะกรรมการเลือกตั้งในฐานะผู้เกี่ยวข้องจัดทำความเห็นเป็นหนังสือและส่งเอกสารต่อศาลรัฐธรรมนูญในวันเดียวกัน - ศาลรัฐธรรมนูญนัดฟังคำวินิจฉัยเพื่อพิจารณาการยื่นอุทธรณ์คดีใหม่โดยศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยโดยมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่
21/02/2563		

พรรคไทยรักษาชาติ

พรรคไทยรักษาชาติเป็นพรรคการเมืองในลำดับที่ 11/2552 โดยเป็นพรรคการเมืองที่จัดแจ้งชื่อเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งเดิมมีชื่อว่าพรรครัฐไทย และภายหลังได้มีการเปลี่ยนชื่อพรรครัฐไทยเป็นพรรคไทยรักษาชาติ⁵⁹ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการประชุมใหญ่ของพรรคเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2561 และมีนายเอกสิทธิ์ เจาทานนท์ และนายศิริเมศร์ เสถียรจุฑิกานนท์ เป็นหัวหน้าพรรคและเลขาธิการพรรคคนแรก

ในช่วงของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 นั้นได้มีการแต่งตั้งให้ร้อยโท ปรีชาพล พงษ์พาณิชย์ และนายमितติ ตียะไพรัช ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคและเลขาธิการพรรคดังกล่าว พรรคไทยรักษาชาติได้รับกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ของการเป็นพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องกับพรรคเพื่อไทยหรือพรรคสาขาของพรรคเพื่อไทย เนื่องจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและอดีตรัฐมนตรีของพรรคเพื่อไทย⁶⁰ จำนวนหนึ่งย้ายสังกัดและเข้ามาเป็นกรรมการบริหารพรรคดังกล่าว

พรรคไทยรักษาชาติได้รับความสนใจจากสาธารณชนและสื่อมวลชนเป็นอย่างมากในช่วงที่พรรคการเมืองต่าง ๆ เริ่มดำเนินการเสนอชื่อผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีของพรรคการเมือง⁶¹ ซึ่งในส่วนของพรรคไทยรักษาชาตินั้นได้เสนอชื่อบุคคลที่เป็นนายกรัฐมนตรีในรายชื่อของพรรคการเมืองต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 โดยพรรคไทยรักษาชาติเสนอ พระนามทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี เป็นนายกรัฐมนตรีในบัญชีรายชื่อของพรรคเพียงชื่อเดียว ภายหลังจากในวันเดียวกันโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยเผยแพร่พระราชโองการ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ให้ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนฯ ยุติบทบาททางการเมือง ซึ่งความจากประกาศสถาบันพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทยมีใจความว่า “พระราชินี พระรัชทายาทและพระบรมราชวงศ์ทุกพระองค์อยู่ในหลักการเกี่ยวกับการดำรงอยู่เหนือการเมืองและความเป็นกลางทางการเมืองของพระมหากษัตริย์ด้วย และไม่สามารถดำรงตำแหน่งใด ๆ ในทางการเมืองได้ เพราะจะเป็นการขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”

⁵⁹ ก่อนหน้าที่จะเปลี่ยนเป็นพรรคไทยรักษาชาตินั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคดังกล่าวเป็นพรรคไทยรวมพลัง ซึ่งเป็นผลจากการประชุมใหญ่วิสามัญ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2553

⁶⁰ ไครบ้าง

⁶¹ ในช่วงเวลาเดียวกัน พรรคพลังประชารัฐได้เสนอชื่อให้ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีในบัญชีของพรรค ส่วนพรรคอนาคตใหญ่ เสนอชื่อให้นายธนาร จรุงเรืองกิจ พรรคประชาธิปัตย์ เสนอชื่อนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ โดยพรรคการเมืองกลุ่มดังกล่าวเสนอเพียงรายชื่อเดียว ในขณะที่พรรคเพื่อไทยได้เสนอ คุณหญิงสุภารัตน์ เกตุราพันธ์ นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ และนายชัยเกษม นิติสิริ เป็นนายกรัฐมนตรีในรายชื่อของพรรค

โดยเหตุการณ์ดังกล่าวนั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ตรวจสอบการเสนอรายชื่อ นายกรัฐมนตรีของพรรคไทยรักษาชาติ

การเสนอรายชื่อ นายกรัฐมนตรีบัญชีรายชื่อของพรรคไทยรักษาชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นเรื่องยุบพรรคไทยรักษาชาติต่อศาลรัฐธรรมนูญและเพื่อให้ตรวจสอบว่าการเสนอรายชื่อผู้สมัครเป็นนายกรัฐมนตรีของพรรคคนนั้นผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (พ.ร.ป.) ว่าด้วยพรรคการเมือง พุทธศักราช 2560 มาตรา 92 ข้อ 2 ว่าด้วย “กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ซึ่งต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีมติเอกฉันท์รับคำร้องยื่นยุบพรรคไทยรักษาชาติไว้พิจารณา ทั้งนี้ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ยุบพรรคไทยรักษาชาติพร้อมทั้งตัดสิทธิ์กรรมการบริหารพรรคห้ามลงรับสมัครเลือกตั้ง จดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองเป็นเวลา 10 ปี ดังนั้นในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 พรรคไทยรักษาชาติจึงไม่มีบทบาททางการเมืองหลังจากมีคำตัดสินยุบพรรคดังกล่าว

4.1.2 บริบททางการเมืองวันเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

การเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรไทย

ในช่วงของการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีช่วงระยะเวลาในช่วงของการเลือกตั้งเป็น 2 ช่วง ได้แก่ 1. การเลือกตั้งทั่วไปนอกราชอาณาจักร และ 2. การเลือกตั้งทั่วไป โดยในช่วงการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรนั้นประเทศไทยได้มีการเปิดให้ประชาชนลงทะเบียนเลือกตั้งนอกเขตเพื่อให้มั่นใจว่าประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเลือกตั้งอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งได้กำหนดช่วงเวลาในการลงทะเบียนการเลือกตั้งล่วงหน้า ตั้งแต่วันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 โดยมีผู้ลงทะเบียนเลือกตั้งล่วงหน้าทั้งสิ้น 2,752,119 คน (Asian Network for Free Election, 2019)

นอกจากนี้ ประเทศไทยได้กำหนดให้ตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2562 ถึง วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2562 เป็นวันเลือกตั้งล่วงหน้าและผู้ลงทะเบียนเลือกตั้งล่วงหน้าถือว่าเป็นคนไทยกลุ่มแรกที่ได้สิทธิ์การเลือกตั้งนับตั้งแต่การรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งล่วงหน้าโดยเฉพาะการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรนั้นประสบกับปัญหาหลากหลายประการ อาทิ การเตรียมการคูหาการเลือกตั้งที่ไม่เพียงพอซึ่งส่งผลให้ผู้มาใช้สิทธิ์การเลือกตั้งต้องต่อแถวจำนวนมาก ข้อมูลของผู้ลงทะเบียนเลือกตั้งไม่ถูกต้อง หรือ บัตรลงคะแนนที่ส่งทางไปรษณีย์ถึงล่าช้าหรือส่งผิดที่ เป็นต้น

อันนา หล่อวัฒนตระกูล (2562) ได้เขียนบทความชื่อ “จัดการพลาดหรือลิดรอนสิทธิ? สรุปลปัญหาเลือกตั้งล่วงหน้านอกราชอาณาจักรใน 8 ประเทศ⁶²” ปัญหาการเลือกตั้งล่วงหน้าในพื้นที่นอกราชอาณาจักรไทย บนเว็บไซต์ประชาไท โดยบทความดังกล่าวได้กล่าวถึงปัญหาการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ อาทิ การเลือกตั้งที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ประสบกับปัญหาคุหาเลือกตั้งไม่เพียงพอต่อผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้งซึ่งเจ้าหน้าที่สถานทูตได้ใช้ลังกระดาษเพื่อเป็นคุหาเสริมซึ่งได้รับกระแสวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว กรณีการเลือกตั้งที่กรุงหนานจิง สาธารณรัฐประชาชนจีน ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งชาวไทยกว่า 500 คน ไม่ได้รับบัตรเลือกตั้งทางไปรษณีย์ รวมทั้งข้อมูลที่กรอกลงทะเบียนออนไลน์นั้นสูญหาย หรือกลายเป็นตัวอักษรที่อ่านไม่ออก อีกทั้งการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรไทยที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ และนครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการรายงานปัญหาของการเลือกตั้งเนื่องจากบัตรเลือกตั้งมีข้อผิดพลาดโดยชื่อสมัครเลือกตั้งไม่ตรงกับพรรคการเมืองที่ตนเองนั้นสังกัดซึ่งก่อให้เกิดความสับสนต่อผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

เหตุการณ์การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

ประเทศไทยได้มีการกำหนดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี พ.ศ. 2562 วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกนับตั้งแต่การรัฐประหารยึดอำนาจเมื่อปี พ.ศ. 2562 และนับว่าเป็นครั้งแรกที่ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม (MMA) เพื่อเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 500 คน จากระบบแบ่งเขต 350 คน และระบบบัญชีรายชื่อ 150 คน

อย่างไรก็ตามในช่วงของวันเลือกตั้งทั่วไปนั้นมิได้มีผู้สังเกตการณ์การเลือกตั้งทั้งหมด 11 ประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศ 1 องค์กร ได้แก่ ผู้แทนจากสถานเอกอัครราชทูตเครือรัฐออสเตรเลีย ประจำประเทศไทย คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งราชอาณาจักรภูฏาน ราชอาณาจักรกัมพูชา มาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐประชาธิปไตยติมอร์-เลสเต สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และองค์กร International IDEA⁶³ นอกจากนี้ในการเลือกตั้งดังกล่าวนี้มูลนิธิองค์การกลางเพื่อประชาธิปไตย (พีเน็ต) ซึ่งเป็นองค์กรสังเกตการณ์เลือกตั้งได้กล่าวถึงปัญหาของการ

⁶² บทความดังกล่าวได้รับการเผยแพร่ครั้งแรกเป็นฉบับภาษาอังกฤษชื่อว่า “Voter suppression or mismanagement? Thais face obstacles as overseas voting begins”

⁶³ องค์กร International IDEA (The International Institute for Democracy and Electoral Assistance) เป็นสถาบันระหว่างรัฐบาล ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่มีส่วนช่วยเหลือให้การเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ มีหลักเกณฑ์อันเป็นที่ยอมรับในระดับสากล เพื่อนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

เลือกตั้งในครั้งนี้ อาทิ พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ประจำเขตหน่วยเลือกตั้งนั้นมีลักษณะที่ไม่เข้มงวดต่อกฎระเบียบข้อบังคับ หรือการพบเห็นการทุ่มเงินซื้อเสียงในช่วงการปราศรัยหาเสียง และในช่วงคืนก่อนใกล้การเลือกตั้งในหลายพื้นที่ รวมทั้งบัตรเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรของประเทศนิวซีแลนด์ส่งมาไม่ทันในช่วงเวลาหย่อนบัตรเลือกตั้งเวลา 17.00 จำนวน 1,500 ใบซึ่งภายหลังคณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยบัตรดังกล่าวว่าเป็นบัตรเสีย (ไทยพีบีเอส, 2562) นอกจากนี้ ในคืนเดียวกันกับวันเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 คณะกรรมการการเลือกตั้งแถลงต่อสื่อมวลชนหยุดนับคะแนน หลังจากนับคะแนนการเลือกตั้งไปแล้วร้อยละ 94 พร้อมทั้งระบุจำนวนยอดผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 33,775,230 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 65.95

หลังจากการเลือกตั้งเพียงหนึ่งวัน นายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีเขียนลงในหนังสือพิมพ์เดอะนิวยอร์กไทม์ (The New York Times) ผ่านบทความชื่อ “Thaksin Shinawatra: The Election in Thailand Was Rigged” เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดยวิจารณ์การทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งว่ามีปัญหาและดำเนินการไปอย่างล่าช้า และชี้ให้เห็นว่าในบางพื้นที่นั้นคะแนนผู้ที่สมัครได้รับเลือกเกินผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รวมทั้ง ผลคะแนนการเลือกตั้งไม่ตรงกับคะแนนที่คูหาการเลือกตั้งมีรายงานว่ามีบัตรเลือกตั้งที่ลงคะแนนเสียงไม่ถูกต้องแต่เลือกพรรคพลังประชารัฐกลับถูกนับเป็นบัตรดี และมีบัตรเลือกตั้งถูกนับเป็นบัตรเสียมากเกินไป (Thaksin Sinawatra, 2019)

4.1.3 บริบททางการเมืองหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

การเมืองหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 สิ้นสุดลง ประเทศไทยยังอยู่ในสถานการณ์ที่ยังไม่มีความแน่นอนว่าพรรคการเมืองหรือบุคคลใดจะเข้ามาบริหารประเทศซึ่งเหตุการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงวันเดียวกับการเลือกตั้งทั่วไป คือ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ประกาศลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรค เนื่องจากผลคะแนนการเลือกตั้งไม่เป็นผลตามที่คาดหมายไว้ อีกทั้งในคืนวันเดียวกันของวันเลือกตั้งนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งแถลงการณ์หยุดนับคะแนนโดยหยุดนับคะแนนหลังจากที่นับคะแนนคิดเป็นร้อยละ 94 โดยการประกาศผลดังกล่าวเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561⁶⁴ ซึ่งผลการนับคะแนนดังกล่าวพบว่า มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป จำนวน 35,409,952 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 51,035,392

⁶⁴ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561⁶⁴ ข้อ 169 ที่ว่า เมื่อสำนักงานได้รับรายงานผลการเลือกตั้งตามข้อ 159 แล้ว ให้จัดให้มี การแสดงผลการเลือกตั้งอย่างไม่เป็นทางการต่อสาธารณะ โดยให้แสดงผลไม่เกินร้อยละเก้าสิบห้าของจำนวนหน่วยเลือกตั้งทั้งหมด

คน เป็นบัตรดี จำนวน 32,883,884 ใบ ในส่วนของบัตรเสียพบว่ามีจำนวน 1,998,573 ใบ และบัตรไม่เลือกผู้สมัครใด (โหวตโน) จำนวน 527,479 ใบ

ภายหลังจากการเลือกตั้งเพียง 3 วัน คือวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2562 พรรคการเมือง 6 พรรค ได้แก่ พรรคเพื่อไทย พรรคอนาคตใหม่ พรรคเสรีรวมไทย พรรคประชาชาติ พรรคเพื่อชาติ และพรรคพลังประชาชนไทย มีมติร่วมจัดตั้งรัฐบาลฝ่ายประชาธิปไตยโดยมีวิสัยทัศน์ในการต่อต้านและหยุดยั้งการสืบทอดอำนาจรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และมีความหวังว่าจะต้องรวบรวมเสียงในสภาให้เกิดกว่า 255 เสียง และคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แถลงผลการนับคะแนนการเลือกตั้งอย่างไม่เป็นทางการซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2562⁶⁵

ถึงแม้ว่าการเลือกตั้งทั่วไปได้ผ่านมาแล้ว ประชาชนได้ตั้งข้อสงสัยต่อการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งในเรื่องของความโปร่งใสอีกเช่นเดียวกัน หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ (2562) ผู้สื่อข่าวบีบีซีไทย ได้กล่าวถึง ปัญหาด้านการดำเนินงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใสในการจัดการเลือกตั้งที่ผ่านมา เช่น บัตรเลือกตั้งของผู้ลงคะแนนเสียงนอกราชอาณาจักร มามาทันการคัดแยกและจัดส่งไปยังสถานที่นับคะแนนไม่ทันจึงทำให้บัตรเลือกตั้งไม่สามารถนำมานับคะแนนได้ และหนึ่งในปัญหาที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นอย่างมาก คือ ปัญหาบัตรแข็งโดยปัญหาบัตรแข็งนั้นเกิดจากการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปแสกนบัตรใช้สิทธิ์ดังกล่าว แต่ไม่ได้ลงคะแนนเสียงจึงทำให้จำนวนบัตรเลือกตั้งที่นำมานับคะแนนกับบัตรเลือกตั้งที่ถูกใช้ไม่ตรงกัน หรือ ปัญหาบัตรเกิดใหม่ในหีบซึ่งจากรายงานของ หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ ชี้ให้เห็นข้อมูลที่สับสนและมีความคลาดเคลื่อนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เช่น จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพิ่มขึ้นกว่า 3 หมื่นและจำนวนผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้งเพิ่มขึ้นมากกว่า 4 ล้านคนหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 หลังจากการแถลงเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 อีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องที่นั่งส่วนเกิน (Overhang) ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินจำนวนที่นั่งในรัฐสภา เป็นต้น

เวลาต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งแถลงผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตอย่างเป็นทางการ หรือคิดเป็นจำนวนผู้มีสิทธิการเลือกตั้งร้อยละ 100⁶⁶ โดยเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตอย่างเป็นทางการ จำนวน 349 คน⁶⁷ จาก 350 คน และมีการ

⁶⁵ พรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุด 5 อันดับได้แก่ 1. พรรคพลังประชารัฐ 8,433,137 คะแนน 2. พรรคเพื่อไทย 7,920,630 คะแนน 3. พรรคอนาคตใหม่ 6,265,950 คะแนน 4. พรรคประชาธิปัตย์ 3,947,726 คะแนน 5. พรรคภูมิใจไทย 3,732,883 คะแนน

⁶⁶ อย่างไรก็ตามประชาชนได้ตั้งคำถามถึงจำนวนผู้มีสิทธิการเลือกตั้งที่เพิ่มขึ้น 4 ล้านคน ซึ่งเกินจำนวนตามความเป็นจริงไปมากโดยนายฤกษ์ เอื้อวงศ์ รองเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งชี้แจงว่าจะเกิดจาก บัตรแข็ง

⁶⁷ การประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ครบมีสาเหตุมาจากนาย สุรพล เกียรติไชยากร ผู้สมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 8 จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดมาจากพรรคเพื่อไทย ถูกแจกใบส้ม เนื่องจากมีการกระทำที่เข้าข่ายผิดพระราชบัญญัติ

ประกาศรับรองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 149⁶⁸ คน ในวันถัดมา นอกจากนี้ ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนั้นมีการเผยแพร่ประกาศการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา 250 คน บนเว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษาซึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมเป็นอย่างมากในทั้งในเรื่องของกระบวนการแต่งตั้ง และความเป็นกลางในการทำงานทางการเมืองของวุฒิสภา เนื่องจากวุฒิสภาที่ได้รับการแต่งตั้งเกือบทั้งหมดเป็นข้าราชการทหารและข้าราชการตำรวจ จำนวน 104 คน และยังเป็นใกล้ชิดตัวของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญ อาทิ พลเอก ปรีชา จันทร์โอชา (น้องชายพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) พลเรือเอก ศิษฐวัชร วงษ์สุวรรณ (น้องชายของ พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ) อีกทั้ง จากรายงานของสำนักข่าวบีบีซีไทย (2560) ได้ตรวจสอบรายชื่อสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 250 คน พบว่า จำนวนเกือบครึ่งของสมาชิกวุฒิสภานั้นในอดีตเคยดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกองค์กรตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 และรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พุทธศักราช 2557 (บีบีซีไทย, 2562)

ภายหลังจากการประกาศรายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ และรายชื่อสมาชิกวุฒิสภาเรียบร้อยแล้วนั้น การประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 1 เริ่มขึ้นโดยในวาระการประชุมดังกล่าวนั้นเป็นการเลือกประธานสภาซึ่งผลปรากฏว่า นายชวน หลีกภัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกเป็นประธานสภาด้วยมติ 258 เสียง ต่อ 235⁶⁹ เสียง และในวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นช่วงเวลาภายหลังการประชุมสภาโดยเป็นการประชุมวาระสำคัญ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา 73(2) ว่าด้วย “ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถานศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด” โดยผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตมีพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกและคิดเป็นจำนวนที่นั่งในรัฐสภา ดังต่อไปนี้ 1. พรรคเพื่อไทย จำนวน 136 คน 2. พรรคพลังประชารัฐ จำนวน 97 คน 3. พรรคภูมิใจไทย จำนวน 39 คน 4. พรรคประชาธิปัตย์ จำนวน 33 คน 5. พรรคอนาคตใหม่ จำนวน 30 คน 6. พรรคประชาชนชาติ จำนวน 6 คน 7. พรรคชาติไทยพัฒนา จำนวน 6 คน 8. พรรครวมพลังประชาชาติไทย จำนวน 1 คน 9. พรรคชาติพัฒนาจำนวน 1 คน

⁶⁸ พรรคการเมืองที่ได้รับเลือกแบบบัญชีรายชื่อและคิดเป็นจำนวนที่นั่งในรัฐสภามีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1. พรรคอนาคตใหม่ จำนวน 50 คน 2. พรรคประชาธิปัตย์ จำนวน 19 คน 3. พรรคพลังประชารัฐ จำนวน 18 คน 4. พรรคภูมิใจไทย จำนวน 12 คน 5. พรรคเสรีรวมไทย จำนวน 12 คน 6. พรรคเศรษฐกิจใหม่ จำนวน 6 คน 7. พรรคเพื่อชาติ จำนวน 5 คน 8. พรรคชาติไทยพัฒนา 4 คน 9. พรรครวมพลังประชาชาติไทย จำนวน 4 คน 10. พรรคชาติพัฒนา จำนวน 2 คน 11. พรรคพลังท้องถิ่นไทย จำนวน 3 คน 12. พรรครักษ์ผืนป่าประเทศไทย จำนวน 2 คน 13. พรรคประชาชนชาติ จำนวน 1 คน 14. พรรคพลังปวงชนไทย 1 คน 15. พรรคพลังชาติไทย จำนวน 1 คน นอกจากนี้ยังมี 11 พรรคการเมืองขนาดเล็กที่ได้รับเลือกแบบบัญชีรายชื่อที่มีที่นั่งในรัฐสภาพรรคละ 1 คน โดยมีรายชื่อพรรคการเมืองดังต่อไปนี้ พรรคประชาภิวัฒน์ พรรคพลังไทยรักไทย พรรคไทยศรีวิไลย์ พรรคประชานิยม พรรคครูไทยเพื่อประชาชน พรรคประชาชนธรรมไทย พรรคประชาชนปฏิรูป พรรคพลเมืองไทย พรรคประชาธิปัตย์ใหม่ พรรคพลังธรรมใหม่ และพรรคไทรภักธรรม

⁶⁹ ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 1 นายชวน หลีกภัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ และนายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเพื่อไทยได้รับการเสนอชื่อเพื่อดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภาโดยนายชวนหลีกภัยได้รับคะแนนเสียง 258 เสียง ส่วนนายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ ได้รับคะแนนเสียง 238 จึงทำให้นายชวน หลีกภัยได้ตำแหน่งประธานรัฐสภา

เนื่องจากประชุมสภาดังกล่าวนั้นเป็นการประชุมเพื่อเลือกนายกรัฐมนตรี และผลจากการประชุมสภาดังกล่าวนี้ ได้มีมติให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 29 ของประเทศไทย⁷⁰

ในเวลาต่อมาพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้นัดประชุมคณะรัฐมนตรีและคณะรักษาความสงบแห่งชาติซึ่งนับว่าเป็นการประชุมครั้งสุดท้ายในฐานะที่เป็นรัฐบาลที่มาจากการยึดอำนาจเพื่อยุติความขัดแย้งทางการเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2557 และเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 เป็นการบริหารรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงนายกรัฐมนตรี สมัยที่ 2

---

⁷⁰ การลงคะแนนเสียงเลือกนายกรัฐมนตรีคนที่ 29 ของประเทศไทยจากการประชุมสภานั้นพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีโดยมีพรรคการเมืองและพรรคการเมืองที่ลงคะแนนเสียงให้กับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แก่ 1. สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 249 เสียง (นายพรเพชร วิชิตชลชัย ในฐานะรองประธานรัฐสภาได้งดการออกเสียงดังกล่าว) 2. พรรคพลังประชารัฐ จำนวน 116 เสียง 3. พรรคประชาธิปัตย์ จำนวน 51 เสียง 4. พรรคภูมิใจไทย จำนวน 50 เสียง 5. พรรคชาติไทยพัฒนา จำนวน 10 เสียง 6. พรรครวมพลังประชาชาติไทย จำนวน 5 เสียง 7. พรรคชาติพัฒนา จำนวน 3 เสียง 8. พรรครักษ์พินป่าประเทศไทย จำนวน 2 เสียง 9. พรรคพลังชาติไทย จำนวน 1 เสียง และ 10. พรรคการเมืองขนาดเล็กอื่น ๆ จำนวน 10 เสียง

ตารางที่ 4.3 ลำดับเหตุการณ์ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

วัน/เดือน/ปี	ช่วงเวลา	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
22/05/2557	ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	- คณะที่นำโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ยึดอำนาจจากรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พรรคเพื่อไทย โดยคณะผู้ยึดอำนาจใช้ชื่อว่าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และประกาศฉบับที่ 4/2557 ให้งดการแพร่ภาพของสถานีโทรทัศน์ทุกช่องเพื่อให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างถูกต้อง
21/08/2557		- สถานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) มีมติให้ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ด้วยคะแนนเสียง 191 ต่อ 0 เสียง (ไทยรัฐ, 2557)
06/09/2558		- คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ (กยร.) ที่มีความวาทศิลป์ที่ อูวรรมโณ เป็นประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ไม่ผ่านการเห็นชอบจากสภาปฏิรูปแห่งชาติ
05/10/2558		- คณะรักษาความสงบแห่งชาติแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรร.) โดยมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน เพื่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
29/03/2559		- คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาการพิจารณาแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเสร็จสิ้น

ตารางที่ 4.3 ลำดับเหตุการณ์ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	ช่วงเวลา	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
07/08/2559	ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	- วันออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ⁷¹
06/04/2560		- ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อย่างเป็นทางการ และนับว่าเป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 20 ของประเทศหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
25/01/2561		- สภานิติบัญญัติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (พ.ร.บ.) ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ⁷²

⁷¹ ผลการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปรากฏว่า ผ่านประชามติด้วยคะแนนเสียง 16,820,402 (ร้อยละ 61.35) ไม่เห็นชอบจำนวน 10,598,037 เสียง (38.65) ในขณะที่เกี่ยวกับผลการออกเสียงประชามติในประเด็นเพิ่มเติมว่า ด้วยบทเฉพาะกาลในร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนมติด้วยคะแนนเสียง 15,132,050 (ร้อยละ 58.07) และไม่เห็นชอบด้วยคะแนนเสียง 10,926,648 (ร้อยละ 41.93)

⁷² การร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (พ.ร.บ.) ส่งผลให้มีการเลือกตั้งทั่วไปต้องเลื่อนออก 90 วันไปถึงช่วงต้นปี พ.ศ. 2562

ตารางที่ 4.3 ลำดับเหตุการณ์ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	ช่วงเวลา	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
02/03/2561	ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป	- พรรคพลังประชาชนรัฐ (พปชร.) จัดแจ้งชื่อพรรคการเมืองต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) โดยมีนายอุตุตม สวานายน เป็นหัวหน้าพรรค
15/03/2561		- พรรคอนาคตใหม่ (อนค.) จัดแจ้งชื่อต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) โดยมีนายชนนาร จิงรุ่งเรืองกิจ เป็นหัวหน้าพรรค
11/12/2561	พ.ศ. 2562	- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ 53/2560 อนุญาตให้สามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้
23/01/2562		- ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกา (พรฎ.) ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2562 ⁷³

⁷³ มาตรา 1 พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า "พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ.2562"

มาตรา 2 พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นการเลือกตั้งทั่วไป

มาตรา 4 ให้ระงับการเลือกตั้งรักษาการตามพระราชกฤษฎีกานี้

ตารางที่ 4.3 ลำดับเหตุการณ์ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	ช่วงเวลา	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
4/02/2562 – 08/02/2562	ก่อนการ เลือกตั้ง ทั่วไป พ.ศ. 2562	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เปิดรับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และแบบบัญชีรายชื่อ และพรรคการเมืองส่งรายชื่อผู้ที่เป็นนายกรัฐมนตรีของแต่ละพรรค - พรรคไทยรักชาติเสนอชื่อ ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนนาถราชไมตรีปิฎกชื่อของพรรคไทยรักชาติ - พรรคพลังประชาชนเสนอชื่อ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีชื่อของพรรคพลังประชาชน - พรรคอนาคตใหม่เสนอชื่อ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ เป็นนายกรัฐมนตรีชื่อของพรรคอนาคตใหม่ - พรรคประชาชนไทยเสนอชื่อ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรีชื่อของพรรคประชาชนไทย - พรรคเพื่อไทยเสนอชื่อเสนอชื่อ คุณหญิงสุดาร์ตน์ เกียรติพันธุ์ นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ และนายชัยเกษม นิติสิริ เป็นนายกรัฐมนตรีชื่อของพรรคเพื่อไทย (ปีพ.ศ. 2562)
11/02/2562		<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ประกาศรายชื่อผู้ลงคะแนนของพรรคประชาธิปัตย์ เป็นนายกรัฐมนตรีชื่อของพรรคไทยรักชาติ เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขการตั้งชื่อพรรคการเมือง และความเป็นกลางทางการเมืองของพระมหากษัตริย์ และไม่สามารคัดค้านได้ ทางการเมืองได้ (ปีพ.ศ. 2562)

ตารางที่ 4.3 ลำดับเหตุการณ์ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี		ช่วงเวลา	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
11/02/2562	ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	-	คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ประกาศรายชื่อผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งของพรรคไทยรักชาติ เนื่องจากพระบรมวงศานุวงศ์ทรงอยู่ในหลักการเกี่ยวกับการเมือง และความ เป็นกลางทางการเมืองของพระมหากษัตริย์ และไม่สามารถดำรงตำแหน่งใด ๆ ทางการเมืองได้ (ปีซีทีไทย, 2562)
14/02/2562	พ.ศ. 2562	-	คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยสั่งยุบพรรคไทยรักชาติ ⁷⁴
07/03/2562	พ.ศ. 2562	-	ศาลรัฐธรรมนูญพิพากษายุบพรรคไทยรักชาติ

⁷⁴ คณะกรรมการการเลือกตั้งให้เหตุผลว่าการกระทำของพรรคไทยรักชาติผิดต่อพระราชบัญญัติพรรคการเมือง มาตรา 92 ที่ระบุว่า เมื่อคณะกรรมการมีหลักฐานอันควรเชื่อว่าพรรคการเมืองใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ให้ยื่นศาลรัฐธรรมนูญเพื่อสั่งยุบพรรคการเมืองนั้น

(1) กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

(2) กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(3) กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 20 วรรคสอง มาตรา 28 มาตรา 36 มาตรา 44 มาตรา 45 มาตรา 46 มาตรา 72 หรือมาตรา 74

(4) มีเหตุอันจะต้องยุบพรรคการเมืองตามที่มิบัญญัติกำหนด

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการได้ส่วนแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อว่าพรรคการเมืองกระทำการตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง และเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น

ตารางที่ 4.4 ลำดับเหตุการณ์ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และวันเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

วัน/เดือน/ปี		ช่วงเวลา	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
06/03/2562	ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	-	- เลือกตั้งนอกราชอาณาจักรไทย
13/03/2562			- เลือกตั้งนอกระหว่างจังหวัด
17/03/2562			- เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2562
24/02/2562	วันเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562		- คณะกรรมการการเลือกตั้งแถลงหยุดนับคะแนนผลการเลือกตั้งหลังจากนับไปแล้วร้อยละ 95 - นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ประกาศลาออกจากรئاسةพรรคประชาธิปัตย์ หลังทราบผลคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างไม่เป็นทางการ

ตารางที่ 4.5 ลำดับเหตุการณ์หลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

วัน/เดือน/ปี	ช่วงเวลา	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
28/03/2562		- คณะกรรมการการเลือกตั้งได้แถลงผลการนับคะแนนการเลือกตั้งอย่างไม่เป็นทางการ
07/05/2562- 08/05/2562		- คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ อย่างเป็นทางการ
14/05/2562	หลังการ เลือกตั้ง ทั่วไป	- เว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษาเผยแพร่ประกาศแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 269 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย จำนวน 250 คน
24/05/2562	พ.ศ. 2562	- พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน พร้อม ด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ไปทรงเปิดประชุมรัฐสภา ณ ห้องประชุมวิเทศสโมสร กระทรวงการ ต่างประเทศ (ปีชวไทย, 2562)
25/05/2562		- ในพิธีเปิดประชุมรัฐสภา มีสมาชิกวุฒิสภา 250 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 498 คน เข้าร่วมพิธีดังกล่าว
28/03/2562		- นายชวน หลีกภัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบัญชีรายชื่อพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับเลือกเป็นประธานสภา ในการประชุม สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ปีที่ 1 ครั้งที่ 1 (สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่ 1)
28/03/2562		- คณะกรรมการการเลือกตั้งได้แถลงผลคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตอย่างเป็นทางการ

ตารางที่ 4.5 ลำดับเหตุการณ์หลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	ช่วงเวลา	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
07/05/2562- 08/05/2562		- คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ
14/05/2562		- เว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษาเผยแพร่ประกาศแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 269 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน 250 คน
24/05/2562		- พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ไปทรงเปิดประชุมรัฐสภา ณ ห้องประชุมวิเทศสโมสร กระทรวงการต่างประเทศ (ปีชั้ไทย, 2562)
25/05/2562		- ในพิธีเปิดประชุมรัฐสภา มีสมาชิกวุฒิสภา 250 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 498 คน เข้าร่วมพิธีดังกล่าว
05/06/2562		- นายชวน หลีกภัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบัญชีรายชื่อพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับเลือกเป็นประธานสภา ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ปีที่ 1 ครั้งที่ 1 (สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่ 1)
21/07/2562		- ประชุมสภาครั้งที่ 3 มีวาระที่สำคัญคือการเลือกนายกรัฐมนตรี โดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรี สมัยที่ 2 ด้วยคะแนนเสียงที่มาจากวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 500 เสียง
25/07/2562		- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีส่งคำสั่งแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและสมาชิกวุฒิสภาให้กับสมาชิกวุฒิสภาก่อนการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาในวันที่ 25-26 กรกฎาคม พ.ศ. 2562
		- พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อรัฐสภา

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊ก ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

4.2 การวิเคราะห์เนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊ก

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข่าวสารที่มีความน่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมจากเพจทางการเมืองจำนวน 12 เพจ ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่มีการอนุญาตให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง⁷⁵ จนถึงช่วงที่มีการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศโดยจากการเก็บข้อมูลพบว่าเพจทางการเมืองและเพจที่เกี่ยวข้องสามารถจัดกลุ่มตามประเด็นและทิศทางการนำเสนอประเด็นทางการเมืองบนเพจ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ ตามช่วงระยะเวลาของการเลือกตั้งทั่วไป ดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มเพจทางการเมืองที่สนับสนุนนายธนารท จรุงเรืองกิจ/พรรคอนาคตใหม่ และพรรคร่วมฝ่ายค้าน มีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่โจมตีบุคคลทางการเมืองโดยเฉพาะพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) รวมไปถึงพรรคพลังประชารัฐ ในลักษณะที่มองว่าบุคคลทางการเมืองและพรรคการเมืองเป็นเผด็จการ และไม่เคารพต่อสิทธิของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย และนำเสนอประเด็นของนักเคลื่อนไหวทางการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยในช่วงของการเลือกตั้งทั่วไป นอกจากนี้ เพจทางการเมืองในกลุ่มดังกล่าวยังรายงานประเด็นด้านกฎหมายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติอย่างต่อเนื่องที่ให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามในเรื่องการดำเนินงานและความชอบธรรมขององค์กรและเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเพจที่เข้าข่ายในกลุ่มดังกล่าวนี้ ได้แก่ เพจดวงผู้ดี v.2 เพจพลเมืองโต้กลับ (Resistant Citizen) เพจไอลอร์ (iLaw) เพจกลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย เพจนี้แหละประเทศไทย และเพจการเมืองไทยในกะลา

(2) กลุ่มเพจทางการเมืองที่สนับสนุนพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา/คณะรักษาความสงบแห่งชาติ/พรรคพลังประชารัฐ และพรรคร่วมรัฐบาล จะมีการนำเสนอประเด็นและเนื้อหาในลักษณะที่เสียดสี และนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนายธนารท จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ โดยส่วนมาก และเพจทางการเมืองจะมีลักษณะการนำเสนอประเด็นที่เน้นการขุดคุ้ยข้อมูลของบุคคลและองค์กรทางการเมืองฝ่ายตรงข้ามเพื่อใช้เป็นประเด็นโจมตีทางการเมือง และพยายามเชื่อมโยงเรื่องราวพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามว่าเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองพรรคหนึ่งในอดีตที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งทางการเมืองกลุ่มคนเสื้อเหลือง-เสื้อแดง เพจทางการเมืองในกลุ่มนี้ ได้แก่ เพจเดอะเมตดาดี

⁷⁵ วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2562 มีคำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ 22/2561 บนเว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษา เรื่องการให้ประชาชนและพรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

(The Mattad) เพลี่ยนชื่อต้านล้างผิด เพลี่ยนายกเป็นคนตลก เพลี่ยนปราชญ์สามสี เพลี่ยนสติคะลูกกกก และตบดิน

ตารางที่ 4.6 รายชื่อเพลงทางการเมืองตามประเด็นการนำเสนอและลักษณะเนื้อหา

รายชื่อเพลงทางการเมืองตามประเด็นการนำเสนอและลักษณะเนื้อหา	
สนับสนุนพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา/ คสช./ พรรคพลังประชารัฐ และพรรคร่วม รัฐบาล	สนับสนุนนายธนารท จรุงเรืองกิจ/พรรค อนาคตใหม่ และพรรคร่วมรัฐบาล
เดอะเมตตาดิ (The Mattad)	พลเมืองโต้กลับ (Resistant Citizen)
ล้านชื่อต้านล้างผิด	ดงผู้ดี V.2
นายกเป็นคนตลก	iLaw
ปราชญ์สามสี	กลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย
สติคะลูกกกก	นี้แหละประเทศไทย
ตบดิน	การเมืองไทยในกะลา

4.2.1 ข้อมูลจากการสำรวจข่าวปลอมทางการเมืองบนเพลงทางการเมือง

ผู้วิจัยศึกษาและเก็บข่าวที่มีความน่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองผ่านการกำหนดขอบเขตการวิจัยที่ได้วางไว้ และเมื่อได้ข่าวปลอมทางการเมืองที่ใช้ในการวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ทราบถึงปริมาณข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ที่เลือกใช้ในการศึกษาโดยแบ่งข่าวปลอมตามช่วงระยะเวลาที่ปรากฏ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 จำนวนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเพจในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

ข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองบนเพจในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562		
ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป (11 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ถึง 23 มีนาคม พ.ศ. 2562)	ระหว่างการเลือกตั้งทั่วไป (24 มีนาคม พ.ศ. 2562)	หลังการเลือกตั้งทั่วไป (25 มีนาคม พ.ศ. 2562 ถึง 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2562)
26	76	31
รวม (ทุกช่วงเวลา) 57 ชิ้น		

จากตารางข้างต้นแสดงปริมาณข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเพจในช่วงการเลือกตั้งทั่วไปจำนวนทั้งสิ้น 57 ชิ้น โดยแบ่งเป็นข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ปรากฏในช่วงก่อนการเลือกตั้งซึ่งมีจำนวนมากที่สุดในช่วงหลังการเลือกตั้งทั่วไป จำนวน 26 ชิ้น รองลงมาเป็นข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป จำนวน 31 ชิ้น และไม่ปรากฏข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในระหว่างการเลือกตั้งทั่วไป ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่าในช่วงระหว่างการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 นั้นไม่พบข่าวปลอมอาจจะเนื่องจากพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 กำหนดห้ามนักการเมืองและประชาชนทั่วไปหาเสียงในช่วงเวลาดังกล่าว

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ผู้วิจัยจำแนกข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเพจผ่านลักษณะการตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยแบ่งเป็น (1) ข่าวสารที่ได้รับการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากสำนักข่าวอย่างน้อย 2 สำนักข่าวและ/หรือได้รับการหักล้างผ่านรายการ “ชัวร์ก่อนแชร์” ซึ่งเป็นรายการตรวจสอบข้อเท็จจริงของไทยที่มีความน่าเชื่อถือระดับชาติ (2) ข่าวสารทางการเมืองที่ได้รับการตรวจสอบผ่าน

⁷⁶ ในช่วงระหว่างการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 มีการกำหนดห้ามหาเสียงตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2562 ถึง วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 เวลา 00.00 ซึ่งนอกจากจะห้ามนักการเมืองและพรรคการเมืองหาเสียงแล้ว ยังห้ามไม่ให้ประชาชนทั่วไปหาเสียงทั้งทางวิทยุกระจายเสียงและทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยหากฝ่าฝืนโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ⁷⁷ และ (3) ข่าวสารทางการเมืองที่เข้าข่ายเป็นข่าวปลอม⁷⁸ (ไม่ได้รับการตรวจสอบและหักล้างผ่านสำนักข่าว หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง) โดยสามารถสรุปเป็นตารางเพื่อให้เห็นสัดส่วนข่าวปลอมในแต่ละกลุ่มที่ปรากฏบนเพจทางการเมืองดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 จำแนกข่าวที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

รายชื่อเพจทางการเมือง	จำนวนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง ที่เลือกใช้ในการศึกษา			รวม
	ได้รับการ ตรวจสอบ ข้อเท็จจริง	ได้รับการหักล้าง จากผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้อง	มีแนวโน้มเข้าข่าย เป็นข่าวปลอม	
กลุ่มเพจทางการเมืองที่สนับสนุนนายพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา/คณะรักษาความสงบ แห่งชาติ/พรรคพลังประชารัฐ และพรรคร่วมรัฐบาล				
1. เดอะเมตาดาดี	-	2	7	9
2. ล้านชื่อต้านล้างผิด	-	7	2	9

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁷⁷ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) คือบุคคลหรือหน่วยงานที่ตกเป็นเป้าหมายของข่าวปลอมในลักษณะที่ถูกกล่าวถึง หรือพาดพิง ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เช่น นักการเมือง นักวิชาการ หน่วยงานภาค หน่วยงานภาคเอกชน หรือ สื่อมวลชน เป็นต้น

⁷⁸ ข่าวสารทางการเมืองที่มีแนวโน้มที่จะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองเกิดจากที่ผู้วิจัยพิจารณาด้วยตนเองผ่าน (1) ข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏขาดแหล่งอ้างอิง หรือ อ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ (2) มีรูปแบบและทิศทางการเขียนที่โจมตีฝ่ายตรงข้ามแบบสุดโต่งและไม่ได้นำเสนอเพื่อให้ข้อมูลที่ชัดเจน (3) ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะยั่วให้คลิก (Clickbait) ทั้งนี้ข้อมูลที่มีแนวโน้มที่จะปลอมจะผ่านการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อให้รายละเอียดว่าข้อมูลข่าวสารในประเภทดังกล่าวเป็นเท็จอย่างไร

ตารางที่ 4.8 จำแนกข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ในแต่ละเพจทางการเมือง (ต่อ)

รายชื่อเพจทางการเมือง	จำนวนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง ที่ปรากฏบนเฟซบุ๊ก			รวม
	ได้รับการ ตรวจสอบ ข้อเท็จจริง	ได้รับการหักล้าง จากผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้อง	มีแนวโน้มเข้าข่าย เป็นข่าวปลอม	
กลุ่มเพจทางการเมืองที่สนับสนุนนายพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา/คณะรักษาความสงบ แห่งชาติ/พรรคพลังประชารัฐ และพรรคร่วมรัฐบาล				
3. สติคะลูกกกก	1	11	-	12
4. ตบดิน	2	2	1	5
5. นายกเป็นคนตลก	-	7	-	7
6. ประชาญ์สามสี	2	2	2	6
กลุ่มเพจทางการเมืองที่สนับสนุนนายธนารท จีรุงเรืองกิจ/พรรคอนาคตใหม่ และพรรคร่วม ฝ่ายค้าน				
7. พลเมืองโต้กลับ	-	1	-	1
8. ดงผู้ดี V.2	1	1	-	2
9. กลุ่มฟื้นฟู ประชาธิปไตย	-	-	2	2
10. ไอลอว์ (iLaw)	-	-	-	0
11. นี่แหละประเทศไทย	1	1	-	2
12. การเมืองไทยในกะลา	-	2	-	2
รวม	7	36	14	57

จากตารางข้างต้น พบว่า จำนวนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 มีจำนวนทั้งหมด 57 ชิ้น แบ่งเป็นข่าวปลอมทางการเมืองที่ได้รับการหักล้าง (debunked) ผ่านผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากที่สุด จำนวน 37 ชิ้น รองลงมา คือ ข้อมูลข่าวสาร

ทางการเมืองที่มีแนวโน้มเข้าข่ายเป็นข่าวปลอมทางการเมือง จำนวน 14 ชิ้น และ ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ได้รับการตรวจสอบ (fact-checked) น้อยที่สุด จำนวน 7 ชิ้น

นอกจากนี้ จากตารางข้างต้นยังแสดงให้เห็นว่าข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นปลอมทางการเมืองในช่วงของการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เป็นข้อมูลข่าวสารที่ได้รับการหักล้างจากผู้ที่เกี่ยวข้องในข้อมูลข่าวสารทางการเมืองนั้น ๆ จำนวนมากที่สุดซึ่งสามารถแบ่งประเภทของข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองที่ได้รับการหักล้างจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ที่มีความหลากหลายดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 จำนวนความถี่(ครั้ง)ข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองที่ได้รับการหักล้างจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการหักล้างข้อมูล ข่าวสารปลอม	จำนวน	%
1. พรรคการเมือง	-	-
2. หน่วยงานภาครัฐ	1	2.70
3. นักการเมือง	3	8.11
4. นักวิชาการ	-	-
5. เพจทางการเมือง	33	89.19
รวม	37	100%

จากตารางที่ 4.9 พบว่าข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองที่ได้รับการหักล้างจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง แพนเพชบุ๊กทางการเมืองมีจำนวนมากที่สุด จำนวน 33 ชิ้น รองลงมาคือนักการเมือง จำนวน 3 ชิ้น และจากหน่วยงานภาครัฐน้อยที่สุด จำนวน 1 ชิ้น ตามลำดับ และไม่ปรากฏผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เป็นพรรคการเมืองและนักวิชาการหักล้างข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองเลย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบข้อมูลที่มีน่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองจำนวนมากได้รับการหักล้างจากเพจทางการเมืองบ่อยครั้ง แต่การเลือกประเด็นการหักล้างข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับ

นักการเมืองและพรรคการเมืองนั้นจะขึ้นอยู่กับจุดยืนทางการเมืองของเพจ กล่าวคือ เพจที่สนับสนุนนักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ขึ้นชอบจะมีลักษณะการหักล้างข่าวปลอมที่คล้ายคลึงกัน คือ ชี้แจงว่าข่าวสารฝ่ายที่สนับสนุนไม่เป็นความจริง กล่าวคือ เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อชี้แจงต่อผู้ติดตามเพจว่าข้อมูลข่าวสารที่เคยได้รับมานั้นไม่เป็นความจริง แต่อยู่ในลักษณะที่เสียดสี และกล่าวหาว่าฝ่ายตรงข้ามแพร่กระจายข่าวปลอม ตัวอย่างเช่น ข่าวปลอมเรื่องคนสมัครสมาชิกพรรคอนาคตใหม่ได้รับการหักล้างข้อมูลจากเพจล้านชื่อต้านล้างผิดซึ่งเป็นเพจที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารของพรรคอนาคตใหม่ในทิศทางลบ โดยข่าวปลอมดังกล่าวมีรูปแบบคล้ายกับรายงานข่าวและมีการใช้รูปภาพจากประชาชนไปปรับสมัครภาษาเกาหลีและทักษะการทำงานที่ศูนย์การค้าตึกคอมอุดรธานี ในการรายงานข่าวเพื่อให้เกิดความเข้าใจผิด กล่าวคือ การนำรูปภาพจากบริบทหนึ่งมาใส่ในอีกบริบทหนึ่ง ดังรูปภาพต่อไปนี้ (ภาพที่ 4.1)

รูปภาพที่ 4.1 เพจทางการเมืองสร้างเนื้อหาเพื่อหักล้างข่าวสารทางการเมืองปลอม

ที่มา: เพจล้านชื่อต้านล้างผิด

ข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองยังได้รับการหักล้างผ่านการนำเสนอเนื้อหาของเพจด้วยการแชร์ข้อมูลมาจากเพจทางการเมืองและเพจที่ไม่ใช่การเมือง เช่น กรณีที่เห็นเป็นข่าวว่าพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ออกคำสั่งห้ามนั่งรถคนเดียวหากฝ่าฝืนจะโดนปรับ 500 โดยจากข่าวสารข้างต้นนั้นมีลักษณะการรายงานข่าวสารใช้รูปแบบการรายงานคล้ายกับข่าวที่นำเสนอโดยสำนักข่าวมีออาซีฟ และมีเนื้อหาที่ไม่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง อย่างไรก็ตาม เพจนายกเป็นคนตลก ได้ชี้แจงว่าข่าวสารดังกล่าวเป็นข่าวปลอมโดยนำข้อมูลมาจากเพจดราม่าแอดดิก (Drama-addict) ซึ่งเป็นเพจที่นำเสนอเนื้อหาประเด็นทางสังคม (รูปภาพที่ 4.2)

รูปภาพที่ 4.2 เพจนายกเป็นคนตลกนำเสนอเนื้อหาการหักล้างข่าวปลอมทางการเมืองจากเพจดราม่าแอดดิก
ที่มา: เพจนายกเป็นคนตลก

กล่าวโดยสรุป ข้าราชการที่น่าสงสัยว่าจะเป็นชาวปลอมทางการเมืองบนเพจในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เป็นข้าราชการที่ได้รับการห้ก้างจากเพจทางการเมือง หรือ ผ่านผู้ดูแลเพจ (Admin) ที่สร้างเนื้อหาขึ้นมาเพื่อมาห้ก้างข้าราชการปลอมทางการเมืองที่การนำเสนอข้อมูลห้ก้างที่มีต่อเนื้อหาของนักการเมืองเพจไม่ชื่นชอบ และในขณะเดียวกันจะห้ก้างในลักษณะที่เสียตสีหรือมีนัยยะว่าฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้สร้างชาวปลอมขึ้น หรือแชร์มาจากเพจทางการเมืองที่นำเสนอข้อมูลข้าราชการที่ได้รับการห้ก้างไปแล้วซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นข้อมูลที่มาจากเพจทางการเมืองอย่างเดียว แต่ยังพบการนำข้อมูลห้ก้างจากเพจที่นอกเหนือจากเพจการเมืองอีกด้วย

4.2.2 ตัวแสดงทางการเมืองที่ปรากฏบนข้าราชการปลอมทางการเมือง

การวิเคราะห์ตัวแสดงทางการเมืองที่ถูกพูดถึงหรือตกเป็นกลุ่มเป้าหมายของข้าราชการที่น่าสงสัยว่าจะเป็นปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ผู้วิจัยใช้กรอบการแบ่งตัวแสดงทางการเมืองแบบมิติเชิงสถาบัน จุมพล หมินพานิช (2539) ดังนี้ นักการเมือง พรรคการเมือง หน่วยงานภาครัฐ และ กลุ่มเคลื่อนไหว/นักกิจกรรมทางการเมือง โดยผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาในประเด็นดังกล่าวมีต่อไปนี้

จากการวิเคราะห์ข้าราชการเมืองที่มีความน่าสงสัยว่าจะปลอมโดยใช้กรอบการวิเคราะห์ตัวแสดงทางการเมือง (Political Actors) พบว่าเพจทางการเมืองทั้งสองกลุ่มมีการนำเสนอข้อมูลข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองมากที่สุด จำนวน 57 ครั้ง พรรคการเมืองรองลงมา จำนวน 33 ครั้ง หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 11 ครั้ง และ กลุ่มเคลื่อนไหว/นักกิจกรรมทางการเมืองน้อยที่สุด จำนวน 3 ครั้ง ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 จำนวนความถี่(ครั้ง)ของตัวแสดงทางการเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารที่มีน่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง

ตัวแสดงทางการเมืองที่ปรากฏบนเนื้อหาที่สงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอม	จำนวน	%
1. นักการเมือง	62	47.69
2. พรรคการเมือง	31	20.67
3. หน่วยงานภาครัฐ	20	13.33
4. กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง/นักกิจกรรมทางการเมือง	7	4.67
5. ตัวแสดงอื่น ๆ ⁷⁹	30	20.00
รวม	150	100%

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบตัวแสดงทางการเมืองในการวิเคราะห์ตัวแสดงทางการเมืองที่ปรากฏในข่าวที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง พบว่า นักการเมืองและพรรคการเมืองเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่ปรากฏมากที่สุดบนเพจ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงสัดส่วนตัวแสดงทางการเมืองและตัวแสดงอื่น ๆ ที่ปรากฏในช่วงเวลาที่ศึกษาดังต่อไปนี้

ผู้นำทางการเมืองและนักการเมืองที่ปรากฏบนเนื้อหาที่สงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมมากที่สุดคือ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ (19 ครั้ง) รองลงมาเป็น นายทักษิณ ชินวัตร (10 ครั้ง) นายปิยบุตร แสงกนกกุล (7 ครั้ง) นางสาวพรณิการ์ วานิช (5 ครั้ง) พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (4 ครั้ง) พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (4 ครั้ง) พลเอกประวิตร วงศ์สุวรรณ (2 ครั้ง) นายพงศกร รอดชมภู⁸⁰ (2 ครั้ง) และ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (1 ครั้ง) นางสาวสุภารัตน์ เกยุราพันธุ์ (1 ครั้ง) นายจूरินทร์ ลักษณะวิศิษฐ์ (1 ครั้ง)

⁷⁹ ตัวแสดงอื่น ๆ เป็นตัวแสดงเป็นทั้งตัวแสดงทางการเมือง และไม่ได้เป็นตัวแสดงทางการเมือง แต่ปรากฏร่วมบนข้อมูลข่าวสารทางการเมือง เช่น สื่อมวลชน นักวิชาการ เป็นต้น

⁸⁰ รองหัวหน้าพรรคอนาคตใหม่

นายกรณ์ จิตกวนิช⁸¹ (1 ครั้ง) นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร (1 ครั้ง) นายชำนาญ จำเริญ (1 ครั้ง) นายปรีดี พนมยงค์ (1 ครั้ง) นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ (1 ครั้ง) จอมพลถนอม กิตติขจร (1 ครั้ง) ตามลำดับ
 ตั้งแผนภาพแสดงสัดส่วน ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.11 จำนวนความถี่ (ครั้ง) ของนักรการเมือง/ผู้นำทางการเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารที่มีนำ
 สงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง

นักรการเมือง/ผู้นำทางการเมืองที่ปรากฏบนเนื้อหาที่สงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอม	จำนวน	%
1. นายธนธร จีรุงเรืองกิจ	19	30.65
2. นายทักษิณ ชินวัตร	10	16.13
3. นายปิยบุตร แสงกนกกุล	7	11.29
4. นางสาวพรรณิการ์ วานิช	5	8.06
5. พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา	4	6.45
6. พลเอกเปรม ติณสูลานนท์	4	6.45
7. พลเอกประวิตร วงศ์สุวรรณ	2	3.23
8. พลโทพงศกร รอดชมภู	2	3.23
9. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	1	1.61
10. นางสาวสุดารัตน์ เกยุราพันธุ์	1	1.61
11. นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์	1	1.61

⁸¹ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคประชาธิปัตย์

ตารางที่ 4.11 จำนวนความถี่ (ครั้ง) ของนักการเมือง/ผู้นำทางการเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารที่มีนำเสนอสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง (ต่อ)

นักการเมือง/ผู้นำทางการเมืองที่ปรากฏบนเนื้อหาที่สงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอม	จำนวน	%
12. นายกรณ์ จิตกวนิช	1	1.61
13. นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร	1	1.61
14. นายชำนาญ จำเริญ	1	1.61
15. นายปรีดี พนมยงค์	1	1.61
16. นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์	1	1.61
17. จอมพลถนอม กิตติขจร	1	1.61
รวม	62	100%

ในส่วนของตัวแสดงที่เป็น **พรรคการเมืองหรือกลุ่มจัดตั้งทางการเมือง** พบว่า รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) (6 ครั้ง) ถูกพาดพิงในข่าวปลอมมากที่สุด รองลงมา คือ พรรคอนาคตใหม่ (5 ครั้ง) พรรคเพื่อไทย (4 ครั้ง) พรรคพลังประชารัฐ (3 ครั้ง) พรรคประชาธิปัตย์ (3 ครั้ง) พรรคเศรษฐกิจใหม่ (2 ครั้ง) และพรรคชาติไทยพัฒนา (1 ครั้ง) พรรคประชาชนปฏิรูป (1 ครั้ง) พรรคสามัญชน (1 ครั้ง) พรรคเพื่อชาติ (1 ครั้ง) พรรคไทยรักษาชาติ (1 ครั้ง) พรรครวมพลังประชาชาติไทย (1 ครั้ง) พรรคภูมิใจไทย (1 ครั้ง) พรรคประชาชนชาติ (1 ครั้ง) ตามตารางแสดงสัดส่วน ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.12 จำนวนความถี่ (ครั้ง) ของพรรคการเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง

พรรคการเมืองหรือกลุ่มจัดตั้งทางการเมือง ที่ปรากฏบนข่าวที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าว ปลอม	จำนวน	%
1. รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ	6	19.35
2. พรรคอนาคตใหม่	5	16.13
3. พรรคเพื่อไทย	4	12.90
4. พรรคพลังประชารัฐ	3	9.68
5. พรรคประชาธิปัตย์	3	9.68
6. พรรคเศรษฐกิจใหม่	2	6.45
7. พรรคชาติไทยพัฒนา	1	3.23
8. พรรคประชาชนปฏิรูป	1	3.23
9. พรรคสามัญชน	1	3.23
10. พรรคเพื่อชาติ	1	3.23
11. พรรคไทยรักษาชาติ	1	3.23
12. พรรครวมพลังประชาชาติไทย	1	3.23
13. พรรคภูมิใจไทย	1	3.23
14. พรรคประชาชาติ	1	3.23
รวม	31	100%

นอกจากนี้ ตัวแสดงทางการเมืองที่เป็น **หน่วยงานภาครัฐ** พบว่า กองทัพบก มีจำนวนมากที่สุด (8 ครั้ง) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) (3 ครั้ง) รองลงมา สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) (2 ครั้ง) กองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อย (กกล.รส) (2 ครั้ง) คณะกรรมการกำกับดูแลด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (2 ครั้ง) และ ศาลรัฐธรรมนูญ (1 ครั้ง) ธนาคารออมสิน (1 ครั้ง) กระทรวงกลาโหม (1 ครั้ง) ตามลำดับ ดังตารางแสดงสัดส่วนต่อไปนี้

ตารางที่ 4.13 จำนวนความถี่(ครั้ง)ของหน่วยงานภาครัฐเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง

หน่วยงานภาครัฐที่ปรากฏบนเนื้อหาที่สงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง	จำนวน	%
1. กองทัพบก	8	40.00
2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	3	15.00
3. สภานิติบัญญัติแห่งชาติ	2	10.00
4. กองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อย	2	10.00
5. คณะกรรมการกำกับดูแลด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์	2	10.00
6. ศาลรัฐธรรมนูญ	1	5.00
7. ธนาคารออมสิน	1	5.00
8. กระทรวงกลาโหม	1	5.00
รวม	20	100%

กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง/นักกิจกรรมทางการเมือง จากการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า นักกิจกรรมและกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ปรากฏบนข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้ง

ทั่วไปมากที่สุดคือ ญัฐา มหัทธนา (2 ครั้ง) รองลงมาเป็น อเนก ชานฟราน⁸² (1 ครั้ง) รังสิมันต์ โรม (1 ครั้ง) บอล ภาคินี (1 ครั้ง) ไอหนูย (1 ครั้ง) และ เพนกวิ้น (1 ครั้ง) ตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.14 จำนวนความถี่ (ครั้ง) ของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง/นักกิจกรรมทางการเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง

กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง/นักกิจกรรมทางการเมืองที่ปรากฏบนเนื้อหาที่สงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอม	จำนวน	%
1. นางสาวญัฐา มหัทธนา	2	58.57
2. อเนก ชานฟราน	1	14.29
3. นายรังสิมันต์ โรม	1	14.29
4. บอล ภาคินี	1	14.29
5. ไอหนูย	1	14.29
6. นายพริษฐ์ ชิวารักษ์ (เพนกวิ้น)	1	14.29
รวม	7	100%

การวิเคราะห์ข่าวปลอมที่ปรากฏบนเพจไม่พบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มกิจกรรมทางการเมืองโดยตรง แต่จะปรากฏกับนักกิจกรรมทางการเมืองเป็นส่วนมากซึ่งนักกิจกรรมทางการเมืองที่พบนั้นจะเป็นกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่คล้ายคลึงกันกล่าว คือ ต่อต้านคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) สนับสนุนไม่ให้มีการเลือกตั้ง และเรียกร้องประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามยังพบว่านักกิจกรรมทางการเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองอนาคตใหม่โดยพบว่ารังสิมันต์ โรม นั้นภายหลังได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

⁸² มีชื่อจริงว่า มนุญ ชัยชนะ หรือ อเนก ชัยชนะ แคนนำเสื้อแดงย้ายเข้ามาอยู่ที่เมืองซานฟรานซิสโก (San Francisco) มลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California)

ตัวแสดงอื่น ๆ เป็นตัวแสดงทางการเมืองที่ปรากฏอยู่บนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง เช่น สื่อมวลชน ข้าราชการในองค์กรอิสระ หรือ องค์กรอิสระ โดยจากการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่าตัวแสดงอื่น ๆ พบว่า George Soros เป็นตัวแสดงทางการเมืองถูกพาดพิงมากที่สุด (4 ครั้ง) และเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจ (4 ครั้ง) รองลงมาคือ สำนักข่าวเดอะแสดนดาร์ด (3 ครั้ง) นายขวัญชัย วรสูตร⁸³ (3 ครั้ง) สำนักข่าวเดลินิวส์ (2 ครั้ง) สำนักข่าวเว็คพอยท์ (2 ครั้ง) รองศาสตราจารย์ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์⁸⁴ (2 ครั้ง) อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ (2 ครั้ง) ผู้บัญชาการทหารบก (2 ครั้ง) และ สำนักข่าวมติชน (1 ครั้ง) นายสนธิ ลิ้มทองกุล (1 ครั้ง) ศาสตราจารย์พิเศษชาญวิทย์ เกษตรศิริ (1 ครั้ง) พี่น้องตระกูลอึ้งภากรณ์ (1 ครั้ง) คณะทูตานุทูตสังเกตการณ์การรับฟังข้อกล่าวหาของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ (1 ครั้ง) นายฉัตรไชย จันทร์พรายศรี (1 ครั้ง) และ นายปกรณ์ มหรรณพ (1 ครั้ง)

ตารางที่ 4.15 จำนวนความถี่ (ครั้ง) ของตัวแสดงอื่น ๆ ที่ปรากฏบนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง

ตัวแสดงอื่น ๆ	จำนวน	%
สื่อมวลชน		
1. สำนักข่าวเดลินิวส์	2	6.45
2. สำนักข่าวเว็คพอยท์	2	6.45
3. สำนักข่าวมติชน	1	3.23
4. สำนักข่าวเดอะแสดนดาร์ด	3	9.68
5. นายสนธิ ลิ้มทองกุล	1	3.23

⁸³ นายขวัญชัย วรสูตร อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและเป็นนักมวยของคณะรัฐศาสตร์ได้ชกหน้าพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในขณะที่ทำหน้าที่เป็นประธานในงานพิธีปิดกีฬามหาวิทยาลัยรามคำแหง

⁸⁴ หรือรองศาสตราจารย์ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์ เป็นนักวิชาการและนักรัฐศาสตร์ชาวไทยที่เคยดำรงตำแหน่งนักการทูตระหว่าง ปี พ.ศ. 2537-2553 และหลังจากนั้นได้ผันตัวเข้าสู่การวิชาการโดยดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกียวโต (Kyoto University) ที่ศูนย์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา (Center for Southeast Asian Studies) ในช่วงการบริหารประเทศภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้กลายเป็นผู้ลี้ภัยทางการเมืองเนื่องจากวิพากษ์วิจารณ์สถาบันทหารอย่างต่อเนื่องจึงถูกเรียกไปปรับทัศนคติและออกหมายจับเนื่องจากไม่ไปรายงานตัว

ตารางที่ 4.15 จำนวนความถี่ (ครั้ง) ของตัวแสดงอื่น ๆ ที่ปรากฏบนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง (ต่อ)

ตัวแสดงอื่น ๆ	จำนวน	%
นักวิชาการ		
6. ศาสตราจารย์พิเศษชาลวิทย์ เกษตรศิริ	1	3.23
7. รองศาสตราจารย์ปวิณ ชัชวาลพงศ์พันธ์	2	6.45
8. อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์	2	6.45
ตัวแสดงอื่น ๆ		
9. George Soros	4	12.90
10. พี่น้องตระกูลอึ้งภากรณ์	1	3.23
11. ผู้บัญชาการทหารบก	2	6.45
12. เจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจ	4	12.90
13. ขวัญชัย วรสุต	3	9.68
14. คณะทูตานุทูตสังเกตการณ์การรับฟังข้อกล่าวหาของนายธนธร จิริงรุ่งเรืองกิจ	1	3.23
15. นายฉัตรไชย จันทร์พรายศรี	1	3.23
16. แคทเธอริน เกอร์สัน ⁸⁵	1	3.23
17. นายปรกรณ์ มหรรณพ	1	3.23
รวม	31	100%

จากตารางข้างต้นพบว่า ตัวแสดงอื่น ๆ บนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองสามารถแยกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแสดงที่เป็นสื่อมวลชน นักวิชาการ และตัวแสดงที่เกี่ยวข้องทางการเมือง โดยจากการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่าตัวแสดงที่ปรากฏบนข้อมูลข่าวสารมากที่สุดคือ George Soros⁸⁶ (4 ครั้ง) และ เจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจ (4 ครั้ง) รองลงมา คือ สำนักข่าว

⁸⁵ เจ้าหน้าที่ฝ่ายรณรงค์ประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล (Amnesty International)

⁸⁶ George Soros หรือที่ได้รับการขนานนามว่าเป็น “พ่อมดการเงิน” ซึ่งเป็นผู้โจมตีค่าเงินบาทจนเป็นที่รู้จักในสังคมไทยในช่วงวิกฤตการณ์ค่าเงินบาท ปี พ.ศ. 2540 และเหตุการณ์การโจมตีค่าเงินปอนด์ของประเทศไทย ค.ศ. 1992 ทำให้ George Soros กลายเป็นที่รู้จักทั่วโลก นอกจากนี้ยังเป็นผู้ก่อตั้งมูลนิธิสังคมเปิด (The Open Society Foundation) ที่ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศต่าง ๆ เพื่อ

เดอะแอสตันดาร์ต (3 ครั้ง) นายขวัญชัย วรสุตร (3 ครั้ง) สำนักข่าวเดลินิวส์ (2 ครั้ง) สำนักข่าวเว็คพอยท์ (2 ครั้ง) รองศาสตราจารย์ปวิน ชวัลลพพงศ์พันธ์ (2 ครั้ง) อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ (2 ครั้ง) ผู้บัญชาการทหารบก (2 ครั้ง) และ สำนักข่าวมติชน (1 ครั้ง) นายสนธิ ลิ้มทองกุล (1 ครั้ง) ศาสตราจารย์พิเศษชาญวิทย์ เกษตรศิริ (1 ครั้ง) พี่น้องตระกูลอึ้งภากรณ์ (1 ครั้ง) คณะทูตานุทูต สังกัดการณการรับฟังข้อกล่าวหาของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ (1 ครั้ง) นายฉัตรไชย จันทร์พรายศรี (1 ครั้ง) และ นายปกรณ์ มหรรณพ (1 ครั้ง)

อนึ่ง ตัวแสดงอื่น ๆ ที่ปรากฏบนข้อมูลข่าวสารที่มีความน่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองจะอยู่ในรูปแบบของการพาดพิง กล่าว เป็นการรายงานข่าวของสำนักข่าวที่ผลิตผลาดในกรณีที่มีการรายงานข่าวกรณีพาดพิงให้ลบลูบจากทหารและตำรวจ หรือ การทำงานของบุคลากรสังกัดภาครัฐที่มีผู้ทำงานสังกัดหน่วยงานภาครัฐตกเป็นเป้าหมายของข่าวปลอม กรณีที่เห็นเป็นข่าวว่ามีการปลดเจ้าหน้าที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นต้น

4.2.3 ประเด็นด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องที่ทำให้ข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองได้รับความสนใจ

การวิเคราะห์ข่าวที่น่าสงสัยว่าเป็นข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ยังปรากฏประเด็นหลักหรือแก่นของเรื่องราวทางการเมืองที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารได้รับความสนใจจากผู้ใช้งานเฟซบุ๊ก และทำให้เกิดความโดดเด่นและมีลักษณะเฉพาะของข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในบริบททางการเมืองในประเทศไทย โดยประกอบไปด้วยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวแสดงทางการเมืองทั้งสิ้น ดังนี้ ประเด็นการคอร์รัปชัน การทำหน้าที่ขององค์กรภาครัฐ/เจ้าหน้าที่รัฐ การออกกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อสาธารณสุข เป็นต้น โดยสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังต่อไปนี้

ส่งเสริมและเสริมสร้างความเท่าเทียมและประชาธิปไตย โดย George Soros ตกเป็นเป้าหมายบนข่าวสารที่มีความน่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมจากบทความที่เขียนผ่านเว็บไซต์ New Eastern Outlook โดยนักการเมืองที่ไรท์มีชื่อว่า Tony Cartalucci ผ่านบทความที่มีชื่อว่า US and Soros Take Stab at Thai Elections และ West Finds New Anti-China Puppet in Wake of Thai Elections นอกจากนี้ ยังปรากฏบทความจากเว็บไซต์เดียวกันและเขียนโดย Jean Perier ผ่านบทความที่มีชื่อว่า After Bleeding Thailand Dry, Soros is Going in for the Kill ซึ่งบทความทั้ง 3 ชิ้นนี้ได้รับการนำมาแปลและเผยแพร่บนเพจเดอะแอสตันดาร์ตขึ้นโดยเนื้อหาของบทความนั้นกล่าวถึงบทบาททางการเมืองและทางการเมืองเพื่อแทรกแซงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เพื่อผลประโยชน์จาก

ตารางที่ 4.16 ประเด็นที่ปรากฏในข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง

ประเด็นด้านเนื้อหา	จำนวน	%
1. การทำหน้าที่ขององค์กรภาครัฐ/เจ้าหน้าที่รัฐ หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเมือง	26	45.61
2. พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักการเมือง (เช่น พฤติกรรมเชิงชู้สาว คอร์รัปชัน หรือ หมิ่นสถาบันหลักของไทย)	13	22.81
3. การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของนักการเมืองและพรรคการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	10	17.54
4. ข่าวลือที่พาดพิงผู้นำทางการเมืองที่มีชื่อเสียงของประเทศไทยในอดีต	8	14.04
รวม	57	100.00%

จากตารางข้างต้นพบว่า ประเด็นที่ทำให้ข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองเป็นที่สนใจและโดดเด่นมากที่สุดคือ การทำหน้าที่ขององค์กรภาครัฐ/เจ้าหน้าที่รัฐ หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (32 ครั้ง) คิดเป็นร้อยละ รองลงมาคือ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักการเมือง (เช่น พฤติกรรมเชิงชู้สาว คอร์รัปชัน หรือ หมิ่นสถาบันหลักของไทย) (18 ครั้ง) การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของนักการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 (14 ครั้ง) ในขณะที่ ข่าวลือที่พาดพิงผู้นำทางการเมืองที่มีชื่อเสียงของประเทศไทยในอดีต (8 ครั้ง) น้อยที่สุด

4.2.4 ประเภทของข่าวปลอมบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

จากการวิเคราะห์ข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 จำนวน 57 ชิ้นสะท้อนให้เห็นถึงประเภทข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏโดยพบว่าข่าวปลอมทางการเมืองของกลุ่มเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา/คสช. และพรรคพลังประชารัฐพบข่าวปลอมที่เป็นข้อมูลที่ถูกระบุขึ้นมากที่สุด ซึ่งแตกต่างจากเพจที่สนับสนุนนายธนธร จีรังเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ที่พบการรายงานที่ผิดพลาดของสื่อมากที่สุด ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ตารางเปรียบเทียบสัดส่วนประเภทข่าวสารที่น่าสงสัยว่าปลอมทางการเมือง

สัดส่วนประเภทข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ของแต่ละเพจ				
ประเภทข่าวปลอม ทางการเมือง	กลุ่มเพจสนับสนุนพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา/คสช. และพรรคพลังประชาชนรัฐ	%	กลุ่มเพจสนับสนุนนาย ธนารท จรุงเรืองกิจ และ พรรคอนาคตใหม่	%
คลิกเบท ⁸⁷	14	22.95	-	-
ทฤษฎีสมคบคิด ⁸⁸	6	9.84	-	-
การโจมตีฝ่ายใดฝ่าย หนึ่ง	21	34.43	4	44.44
ข่าวลือ	11	18.03	1	11.11
ข้อมูลที่เกิดจากสำนัก ข่าวรายงานผิดพลาด	9	17.75	4	44.44
รวม	61	100.00	9	100.00

จากการวิเคราะห์ข่าวปลอมทางการเมืองทั้งหมด 57 ชิ้นพบว่า กลุ่มเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาและพรรคพลังประชาชนรัฐ ปรากฏประเภทข่าวปลอมในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ที่เป็นการโจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากที่สุด (21 ครั้ง) รองลงมาเป็นคลิกเบท (14 ครั้ง) ข่าวลือ (11 ครั้ง) ข้อมูลที่เกิดจากสำนัก ในขณะที่กลุ่มเพจที่สนับสนุนนายธนารท จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ พบข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดจากสำนักข่าวรายงานผิดพลาดมากที่สุด (15 ครั้ง) และการโจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (4 ครั้ง) และข่าวลือน้อยที่สุด (1 ครั้ง)

⁸⁷ คลิกเบท หรือ ยั่วให้คลิก เป็นข่าวปลอมชนิดหนึ่งที่ใช้พาดหัวข่าว รูปภาพ และที่อยู่เว็บไซต์ที่คล้ายคลึงกับสำนักข่าวมีอาชีพ และโดยส่วนมากข่าวปลอมทางการเมืองที่อยู่รูปแบบคลิกเบทนั้นจะมีการใช้คำว่านิวส์ (News) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ

⁸⁸ ทฤษฎีสมคบคิด คือ เรื่องราวหรือบทความที่ถูกสร้างขึ้นมาจากความเชื่อหรืออคติทางการเมืองของบุคคลหรือ กลุ่มคน หรือองค์กรต่าง ๆ โดยนำเอาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาเชื่อมโยงเข้าเป็นเรื่องเดียวกันเพื่อโจมตีหรือให้โทษต่อบุคคล องค์กร หรือประเทศ

อนึ่ง เนื่องจากจำนวนข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเพจนั้นมีการนับซ้ำ เพราะข่าวปลอมหนึ่งชิ้นสามารถถูกจัดเป็นประเภทได้มากกว่าหนึ่งประเภท ตัวอย่างเช่น กรณีของอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ที่ถูกพาดพิงว่ากล่าวถึงการเมืองไทยและนายทักษิณ ชินวัตร โดยข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในรูปแบบการรายงานข่าว (Imposter) ผ่านเรื่องราวที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยปราศจากความจริง (Fabricated) ดังนั้น การนับความถี่เพื่อจัดประเภทข่าวปลอมจึงเกิดการนับซ้ำได้ (ภาพที่ 4.3)

มีการนำเสนอข้อมูลที่คล้ายกับการรายงานข่าวของสื่อมวลชนทั่วไป เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือโดยมีที่อยู่เว็บไซต์คือ TONGPRADEN.COM

เนื้อหาของข่าวที่ปรากฏนั้นไม่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงเนื่องจากเป็นข้อความที่ถูกแต่งขึ้นและใช้และใช้องค์ประกอบด้านความมีชื่อเสียงของบุคคลเพื่อสร้างความน่าสนใจและเพื่อดึงดูดผู้อ่าน โดยบุคคลที่ถูกพาดพิงได้แก่ นายทักษิณ ชินวัตร และ นายเฉลิมชัย ฆิษิตพิพัฒน์ (ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม))

“พูดให้ถูกคือ ทักษิณมีอำนาจ เติบโตจนสิ้นคตอนประเทศจนวายได้ขนาดนี้ ก็เพราะรู้จักใช้ประโยชน์ จากระบอบนี้นั่นแหละ ที่ทุกวันนี้มันกลายเป็นระบอบทักษิณไปแล้ว เพราะทักษิณได้กระจายอำนาจ และบริวาร ครอบคลุมนหน่วยงานต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมาก สมัยอยู่ในอำนาจ จึงทำให้ทักษิณ เหมือนกลายเป็นผู้รับประโยชน์สูงสุด ตามอีกรอบ สมมุติพรั้งนี้ ตระกูลทักษิณหายไปจาก โลก คิดว่าไอ้ระบอบไทยๆ ที่ยังรากลึก มาก่อนทักษิณจะมาเล่นการเมืองเสียอีก มันจะหายไปหรือเปล่า ข้าราชการ ตำรวจ ประชาชน นักการเมืองทุกคน จะพร้อมใจกัน เป็นคนดีซึ้นมากกว่า เดิมทีหรือ ถ้า โลกช่างสวยงาม คิดแบบนี้มันจริงๆหรือ”

ข้อความส่วนหนึ่งที่พาดพิงนายทักษิณ ชินวัตร และจากการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมพบว่าเนื้อหาดังกล่าวเกิดจากผู้สร้างข่าวปลอมแต่งเรื่อง

รูปภาพที่ 4.3 ตัวอย่างข่าวปลอมทางการเมืองที่สามารถจัดได้หลายประเภท
ที่มา: เพจปราชญ์สามสี

4.2.5 ตัวอย่างประเภทข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.

2562

ตัวอย่างที่ 1

รูปภาพที่ 4.4 ตัวอย่างข่าวปลอมทางการเมืองประเภทตัดต่อหรือดัดแปลง
 ที่มา : เฟซบุ๊กกลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย Democracy Restoration Group – DRG

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าข้อมูลชุดดังกล่าวถูกจัดประเภทว่าเป็นข่าวปลอมที่เกิดขึ้นจากการตัดต่อหรือดัดแปลง เนื่องจากชุดข้อมูลดังกล่าวได้ใช้รูปภาพที่มาจากคลิปวิดีโอของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ⁸⁹ อดีตหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ โดยจากรูปข้างต้นนั้นเป็นรูปที่มาจากคลิปหาเสียงระยะเวลา 41 วินาที ของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยมีใจความหลักว่าปฏิสนักรการเมืองโก่งเพราะนักการเมืองที่โก่งนั้นถูกใช้เป็นข้ออ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมในการปฏิบัติ และไม่จัดตั้งรัฐบาลร่วมกับเผด็จการ รวมทั้งพรรคประชาธิปัตย์จะนำประเทศออกจาก “วงจรรูปการ” ดังกล่าว แต่ข้อมูลหรือเนื้อหาที่ปรากฏบนเพจมีการนำรูปที่มาจากคลิปจริง แต่คำพูดดังกล่าวมีการแก้ไขและตัดต่อเข้าไป เพื่อแสดงถึงจุดยืนของพรรคประชาธิปัตย์ที่สนับสนุนพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งถึงแม้ว่าในโพสต์ดังกล่าวจะใช้คำบรรยายว่านาย อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้ประกาศลาออกอย่างเป็นทางการแล้วก็ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจผิดจากชุดข้อมูลผ่านการตัดต่อหรือดัดแปลงได้

ตัวอย่างที่ 2

รูปภาพที่ 4.5 ตัวอย่างข่าวปลอมทางการเมืองประเภทการรายงานข่าวที่ผิดพลาดของสื่อมวลชน

ที่มา: เพจนี้แหละประเทศไทย

⁸⁹ ลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2562 ก่อนการประชุมรัฐสภาที่มีวาระสำคัญคือการโหวตลงคะแนนเลือกนายกรัฐมนตรี

ข่าวสารที่ได้รับการนำเสนอผ่านเพจดังกล่าวเป็นข่าวปลอมประเภทที่เกิดจากการรายงานข่าวที่ผิดพลาดของสื่อมวลชนโดยข่าวดังกล่าวเป็นข่าวที่เกิดขึ้นในช่วงหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยเพจดังกล่าวนำเนื้อหาจากสำนักข่าวไทยรัฐที่มีการรายงานข่าวประเด็นที่ว่าเด็กนักเรียนชั้น ม. 6/2 โรงเรียนชุมพลโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย โดยโรงเรียนได้จัดการประกวดพานไหว้ครูประเภทความคิดสร้างสรรค์ซึ่งมีเด็กนักเรียนได้ประดิษฐ์พานไหว้ครูที่มีนัยยะทางการเมือง โดยได้ประดิษฐ์พานไหว้ครูที่มีรูปร่างคล้ายกับตาชั่งที่ข้างที่มีน้ำหนักมาเขียนว่า 250 เสียง และข้างที่มีน้ำหนักเบาที่เขียนว่าหลายล้านเสียง⁹⁰ จากคำบอกเล่าของนักเรียนที่ประดิษฐ์พานไหว้ครู หมายถึง เสียงของประชาชนไม่เท่าเทียมกับเสียงของสมาชิกวุฒิสภา 250 เสียงที่มีสิทธิ์โหวตลงคะแนนเลือกนายก รวมทั้งพานไหว้รูปอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย โดยท้ายที่สุด ทหารได้บุกโรงเรียนเพื่อสั่งให้ลบรูปพานไหว้ครูดังกล่าว⁹¹

อย่างไรก็ตาม ข่าวปลอมดังกล่าวได้รับการหักล้างว่าไม่เป็นความจริง เนื่องจากว่า พันเอก สุวารี โฆษกกองทัพบกชี้แจงเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2562 ว่าจากการตรวจสอบเบื้องต้นนั้นจากหน่วยทหารในพื้นที่ไม่มีคำสั่งหรือไม่มีหน่วยทหารใดในพื้นที่จังหวัดหนองคาย เข้าไปตรวจสอบโรงเรียนและสั่งให้ลบรูปพานไหว้ครูดังกล่าว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁹⁰ พานไหว้ครูที่มีนัยยะทางการเมืองเกิดจากในช่วงเวลาดังกล่าวมีการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ซึ่งการผู้ได้รับการแต่งตั้งมาจากการที่พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อคัดเลือกสมาชิกวุฒิสภาด้วยตนเองทั้งหมด 250 คน ซึ่งจากเดิมตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 กำหนดให้วุฒิสภาซึ่งราษฎรเลือกตั้งมาจำนวน 200 คน

⁹¹ ล่าสุดข่าวดังกล่าวสำนักพิมพ์ไทยรัฐได้เปลี่ยนพาดหัวข่าวเป็น “เปิดใจหน้าเศร้า เด็ก ม.6 ทำพานไหว้ครู จี้ใจ 250 ส.ว. ตำรวจบุก สั่งลบรูปเห็น”

ตัวอย่างที่ 3

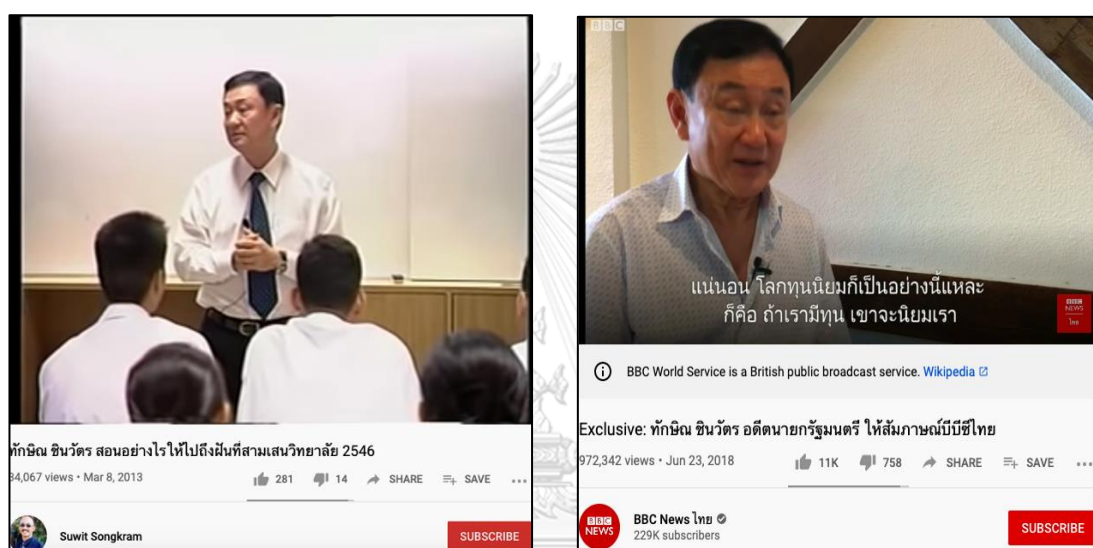

รูปภาพที่ 4.6 ตัวอย่างข่าวปลอมทางการเมืองประเภททฤษฎีสมคบคิด
ที่มา: เพจตงผู้ดี V.2

จากรูปภาพข้างต้นเป็นข่าวสารปลอมทางการเมืองที่ผ่านการตัดต่อ (Manipulated content) โดยนำคลิปเสียงที่เป็นบทสนทนาของชายสองคนโดยใช้เงาที่สื่อถึงนายทักษิณ ชินวัตร และ นายธนธร จีรุงเรืองกิจที่กำลังขอคำแนะนำในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยมุ่งเป้าไปที่เยาวชนเป็นหลัก คลิปเสียงดังกล่าวเป็นคลิปเสียงที่นำมาจากหลายแหล่ง เช่น คลิปชื่อสอนอย่างไรให้ไปถึงฝันที่นายทักษิณ ชินวัตร สอนคณิตศาสตร์นักเรียนชั้นมัธยม โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2546 และคลิปที่ให้สัมภาษณ์กับสำนักข่าวบีบีซีไทย เผยแพร่เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2561⁹²

⁹² Exclusive: ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ให้สัมภาษณ์บีบีซีไทย (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RSaoa6n0a0Q>)

จากกรณีคลิปเสียงดังกล่าวได้รับความสนใจเนื่องจากสำนักข่าวเนชั่นนำเสนอคลิปเสียงดังผ่านรายการข่าวข้นคนเนชั่นเมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2562⁹³ โดยต่อมาเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์จริยธรรมของสื่อมวลชนในการนำเสนอประเด็นดังกล่าว รวมทั้งผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตตรวจสอบและชี้แจงเป็นจำนวนมากว่าคลิปเสียงนั้นผ่านการตัดต่อ รวมทั้งนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ชี้แจงผ่านรายเก็บทกจากเนชั่นภาคเที่ยงเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2562 ว่ามาตรฐานด้านจริยธรรมการทำงานของสื่อตกต่ำลง และเรียกร้องให้สำนักข่าวเนชั่นรับผิดชอบต่อด้านายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และผู้รับข่าวสารดังกล่าวอีกด้วย

รูปภาพที่ 4.7 แหล่งข้อมูลของคลิปเสียงนายทักษิณ ชินวัตร และนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ
ที่มา: youtube.com

⁹³ คลิปเสียงข้างต้นถูกเผยแพร่ก่อนหน้านี้นบนเว็บไซต์ยูทูบ (Youtube) เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดยมีชื่อว่า could this be the biggest plot in Thai politics?

ตัวอย่างที่ 4

รูปภาพที่ 4.8 ตัวอย่างข่าวปลอมทางการเมืองประเภทคลิกเบท

ที่มา : เพจสติคะลูกกก

จากข่าวสารปลอมดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นประเภทคลิกเบทโดยมีการใช้ที่อยู่เว็บไซต์ที่คล้ายกับสำนักข่าวหลัก ๆ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการใช้คำว่านิวส์ (News) ต่อท้ายชื่อเว็บไซต์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ประเด็นที่ปรากฏในข้อมูลดังกล่าวนั้นเป็นเรื่องของคำสั่งของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ออกคำสั่งให้ยกเลิกอาหารกลางวันเด็กประถม โดยเนื้อที่ปรากฏในข่าวนั้นคือ “มีคำสั่งด่วนจากนายกรัฐมนตรีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ให้ยกเลิกอาหารกลางวันเด็กทานฟรีทั้ง 46000 โรงเรียนทั่ว ดัดงบประมาณส่วนนี้ไปเพิ่มไปสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวกับนักศึกษาวิชาทหาร ประเทศมีผลนับตั้งแต่ 30 มิถุนายน เป็นต้นไป รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายแพทย์ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ จึงมาคำสั่งอย่างเป็นทางการในวันที่ 10 มิถุนายน”⁹⁴

⁹⁴ ข้อความข้างต้นผู้วิจัยคัดลอกมาจากเนื้อความที่ปรากฏบนข่าวปลอมซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าข้อความดังกล่าวใช้คำที่ตลกหล่น และมีคำผิดจึงเป็นที่น่าสังเกตในเบื้องต้นอยู่แล้วว่าข่าวดังกล่าวจะเป็นข่าวปลอมตั้งแต่แรกเพราะหากเป็นการรายงานข่าวผ่านสำนักข่าวจะไม่ปรากฏข้อผิดพลาดดังกล่าว

ตัวอย่างที่ 5

รูปภาพที่ 4.9 ตัวอย่างข่าวปลอมทางการเมืองประเภทคลิกเบทและทฤษฎีสมคบคิด
ที่มา: เพจปราชญ์สามสี

ข่าวสารปลอมทางการเมืองข้างต้นนั้นเป็นข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเมืองที่จัดว่าเป็นข่าวปลอมประเภทถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยสมบูรณ์โดยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมีการแอบอ้างหรือใช้รูปของผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคมซึ่งจากรูปข้างต้นคือ อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) พ.ศ. 2554 และนายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี เพื่อสร้างความน่าสนใจและเพื่อดึงดูดให้ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์กดเข้าไปอ่าน โดยเนื้อหาที่ปรากฏในเนื้อข่าวนั้นมีความสำคัญว่าความวุ่นวายทางการเมืองไทยในปัจจุบันนั้นไม่ได้เกิดจากระบอบที่มาจากพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่บริหารประเทศอยู่ในขณะนั้น แต่เป็นระบอบแบบ “ไทย ๆ” ที่เกิดจากการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการบริหารงานหรือปกครองประเทศ รวมทั้งความไม่ซื่อสัตย์และไม่มีอุดมการณ์ทางการเมือง อีกทั้งยังกล่าวถึงระบอบทักษิณที่นำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทยด้วย

อย่างไรก็ตาม ข่าวปลอมข้างต้นได้รับการหักล้าง เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 เพจแฟนพันธุ์แท้ อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ได้ถ่ายคลิปอาจารย์เฉลิมชัย แล้วโพสต์ลงในเพจซึ่งอาจารย์เฉลิมชัย ได้กล่าวว่า มีผู้เขียนเรื่องราวขึ้นมาเองแล้วใช้ตนเองแอบอ้างซึ่งอาจารย์เฉลิมชัยยืนยันแล้วว่าไม่ได้เขียนข้อความดังกล่าว โดยอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ได้กล่าวว่า “ให้ผมสร้างวัดเถอะ ให้ผมอยู่กับเรื่องศาสนา อยู่กับความสงบ อย่าเสี-กเอาผมมาโยงเกี่ยวกับการเมือง มึงจะทำอะไรกันก็ทำไป อย่ามาโยงกับกู การเมืองมาที่ไรเอากูไปยุ่งทุกทีเลย” (คมชัดลึก, 2562)

กล่าวโดยสรุป จากตัวอย่างประเภทของข่าวที่นำเสนอจะเห็นว่าข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 นั้นพบว่าข้อมูลจากเพจทั้งสองกลุ่มมีความคล้ายคลึงกัน

ในลักษณะที่ว่าข่าวที่น่าสงสัยว่าจะปลอมจะสามารถจัดประเภทของข่าวปลอมได้มากกว่าหนึ่งประเภท เช่น ข่าวปลอมประเภทที่ทำให้เข้าใจผิด และเป็นข่าวปลอมที่เกิดจากสำนักข่าวรายงานข่าวสารที่ผิดพลาดในเวลาเดียวกัน

4.2.6 ลักษณะเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562

จากการศึกษาข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 จำนวน 57 ชิ้น ผ่านลักษณะการนำเสนอเนื้อหา แสดงให้เห็นว่าลักษณะการนำเสนอเนื้อหานั้นกลุ่มเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา/คสช. และพรรคพลังประชารัฐ และกลุ่มเพจที่สนับสนุนนายธนารักษ์รุ่งเรืองกิจและพรรคอนาคตใหม่ โดยสัดส่วนความถี่ของลักษณะการนำเสนอเนื้อหาข่าวปลอมตามรายละเอียดในตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 ตารางเปรียบเทียบสัดส่วนลักษณะการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นปลอมทางการเมือง

สัดส่วนลักษณะการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ของแต่ละเพจ				
ประเภทข่าวปลอมทางการเมือง	กลุ่มเพจสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา/คสช. และพรรคพลังประชารัฐ	%	กลุ่มเพจสนับสนุนนายธนารักษ์รุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่	%
ล้อเลียน/เสียดสี	-	-	-	-
เชื่อมโยงเป็นเท็จ	-	-	-	-
ทำให้เข้าใจผิด	48	49.48	6	50.00
บริบทที่เป็นเท็จ	8	8.25	1	8.33

ตารางที่ 4.18 ตารางเปรียบเทียบสัดส่วนลักษณะการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นปลอมทางการเมือง (ต่อ)

สัดส่วนลักษณะการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ของแต่ละเพจ				
ปลอมเป็นแหล่งข่าวหรือแอบอ้าง	16	16.49	-	-
ตัดต่อหรือตัดแปลง	-	-	2	16.67
ประดิษฐ์ขึ้นโดยสมบูรณ์	25	22.77	3	25.00
รวม	97	100.00	12	100.00

จากการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ทราบถึงลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของข่าวที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 พบว่า กลุ่มเพจพรรคที่สนับสนุนพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ นั้นปรากฏลักษณะการนำเสนอข่าวปลอมที่ทำให้เข้าใจผิดมากที่สุด (48 ครั้ง) รองลงมาเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยสมบูรณ์ (25 ครั้ง) ปลอมเป็นแหล่งข่าวหรือแอบอ้าง (16 ครั้ง) บริบทที่เป็นเท็จ (8 ครั้ง) ตามลำดับ นอกจากนี้กลุ่มเพจที่สนับสนุนนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจและพรรคอนาคตใหม่ ปรากฏลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่ทำให้เข้าใจผิดมากที่สุด (6 ครั้ง) รองลงมา คือ ข่าวปลอมที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยสมบูรณ์ (3 ครั้ง) ข่าวปลอมที่ผ่านการตัดต่อหรือตัดแปลง (2 ครั้ง) และข่าวปลอมที่มีบริบทที่เป็นเท็จ (1 ครั้ง)

ทั้งนี้ การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อหาความถี่ของลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในกลุ่มเพจทางการเมืองทั้งสองกลุ่มนั้นมีความจำเป็นต้องมีการนับลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏซ้ำเนื่องจากข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ปรากฏบนเพจนั้นสามารถจัดประเภทลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่มากกว่า 1 ประเภท เช่นเดียวกับการวิเคราะห์เนื้อหาประเภทข่าวปลอมทางการเมือง

4.2.7 ตัวอย่างลักษณะเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป

พ.ศ. 2562

ตัวอย่างที่ 1

<p>คงผู้ดี V.2 May 29 - 🌐</p> <p>จริงไม่จริงไม่รู้แต่ปากก็ตาไปเสียแล้ว แต่ไม่ใช่ความจริงเรื่องนี้ถูกเปิดเผย แล้วทำให้เรื่องอื่นหลุดพ้นไปด้วยนะจ๊ะ ภูอััง เกิดไอพวกหนูนหลังรัฐประหารไม่เปลี่ยน</p> 	<p>Kungwal Buddhivanid May 28</p> <p>จาก ป้าเปรม-> ขวัญชัย วรสุด (ผู้ป่วยทางจิต)</p> <p>ครับผมกำลังพูดถึงข่าวสารข้อมูลเรื่อง คุณขวัญชัย วรสุด ที่มีวันที่ 10 พ.ย 2528 ได้ยกหน้าป้าเปรมซึ่งเป็นประธานในการเปิดงาน กีฬามหาวิทยาลัยรามคำแหง</p> <p>ขอเอ่ยถึง แหล่งข้อมูลที่เขาเรื่องนี้มาขยายความคือ โดยคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี ศิลปินแห่ง ชาติ สาขาวรรณกรรมนำมาโพสต์ในFB เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ 26 พ.ค. ที่นำมา กรุณาสุ บายละเอียดใน https://www.facebook.com/100007995606560/ .../2416086628667834...</p> <p>โดยขึ้นหัวว่า RIP . พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แต่เนื้อหาข้างในเป็นดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) คุณขวัญชัย ซึ่งมีอาการทางจิตถูกส่งตัวเข้าบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง หลัง จากเกิดกรณีดังกล่าว 2) ต่อมาเมื่อข่าวเล็ดลอด หายว่าคุณขวัญชัย ถูกคนใช้ในโรงพยาบาลด้วยจับ” ถนนำ เสียชีวิต ” <p>โดยให้เครดิตมาจาก ข้อมูล 2 ส่วน ; เรียบเรียงจาก FB Ekalux Julisukont 26 พ.ค.และ นสพ . มติชน รายงาน 10 / 11 / 2528</p> <p>เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ มีการนำมาเผยแพร่มาหลายปีแล้ว ในหมู่คนที่เชื่อถือที่ ปราศจาก การตรวจสอบ</p> <p>แต่เมื่อผมอ่านบทความนี้แล้วทำให้ผมต้องตัดสินใจเด็ดขาด ทำความจริงให้ปรากฏ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) คุณขวัญชัย เป็นญาติกับผมทางฟากน้องชายของอาแซ่แท้ ผม กรุณาอุ้มงสารแรก ต้นตระกูลผมประกอบ เพื่อตอบคำถาม ในอดีตว่าเป็นญาติกันจริง?????
---	---

รูปภาพที่ 4.10 ลักษณะเนื้อหาของข่าวทางการเมืองปลอมที่ทำให้เข้าใจผิด

ที่มา: เพจคงผู้ดี V.2

จากข้อมูลข่าวสารข้างต้นเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับบุคคลสำคัญทางการเมือง คือ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ โดยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นข้อมูลที่สืบเนื่องมาจาก เหตุการณ์พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 โดยหลังจากที่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นได้เกิดกระแสในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการสร้างเนื้อหาในลักษณะที่ โจมตีหรือกล่าวหาผู้วายชนม์ โดยจากตัวอย่างข้างต้นนั้นเป็นกรณีที่เกิดขึ้นในอดีตเมื่อปี พ.ศ. 2528 นายขวัญชัย วรสุด นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ชกหน้าพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในขณะที่เป็น ประธานในการเปิดงานกีฬามหาวิทยาลัยรามคำแหง และภายหลังได้ถูกส่งตัวเข้าโรงพยาบาลจิตเวช แห่งหนึ่งและได้ถูกผู้ป่วยจิตเวชคนน้ำเสียชีวิต ซึ่งข่าวลือข้างต้นนั้นเกิดจากการที่นายสุชาติ สวัสดิ์ศรี ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณกรรม พ.ศ. 2554 ได้เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2562⁹⁵ ซึ่งมีใจความสำคัญว่า “คุณขวัญชัย ซึ่งมีอาการทางจิตถูกส่งตัวเข้าบำบัดรักษาที่โรงพยาบาล

⁹⁵ ปัจจุบันข้อมูลดังกล่าวไม่ปรากฏบนเฟซบุ๊กแล้ว

แห่งหนึ่ง หลังจากเกิดกรณีดังกล่าว ต่อมา มีข่าวเล็ก ๆ สดุดท้าวว่าคุณขวัญชัย ถูกคนไข้ในโรงพยาบาล ด้วยกันจับ กดน้ำเสียชีวิต” โดยผู้โพสต์ข้อมูลดังกล่าวได้อ้างถึงแหล่งที่มาของข้อมูลว่ามาจาก ผู้ใช้งาน เฟซบุ๊กชื่อ FB Ekalux Julsknot และหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2528

ภายหลังผู้ใช้งานเฟซบุ๊กที่ใช้ชื่อว่า กังวาล พุทธิวนิช (Kungwal Buddhivanid) ซึ่งเป็นญาติของนายขวัญชัย วรสุต โพสต์ข้อความผ่านเฟซบุ๊กของตนเองว่าเรื่องที่นายขวัญชัย วรสุต ที่เสียชีวิต จากการถูกกดน้ำที่โรงพยาบาลจิตเวชไม่เป็นความจริงโดยกล่าวว่า เรื่องราวดังกล่าวไม่ใช่เรื่องราวที่เกิดขึ้นใหม่ และมีการเผยแพร่ข่าวลือดังกล่าวมานานแล้วในกลุ่มคนที่มีความเชื่อแบบนั้นจึงทำให้ตนเองต้องพิสูจน์ความจริงดังกล่าว โดยการโพสต์ดังกล่าวเป็นโพสต์ที่นอกจากจะให้ข้อมูลชี้แจงว่า นายขวัญชัย วรสุตยังมีชีวิตอยู่ และให้ข้อมูลว่าเป็นญาติห่าง ๆ ของนายขวัญชัย วรสุต

ตัวอย่างที่ 2

รูปภาพที่ 4.11 ตัวอย่างลักษณะเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองปลอมแบบตัดต่อหรือดัดแปลง
ที่มา: เพจนี้แหละประเทศไทย

จากรูปข้างต้น ข่าวปลอมมีลักษณะการนำเสนอข่าวสารที่ผ่าน *การตัดต่อหรือดัดแปลง (manipulated content)* ซึ่งเป็นภาพกรณีเหตุการณ์กิจกรรมปราศรัยหาเสียงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2562 ที่จังหวัดอุบลราชธานี จากภาพมีนักการเมืองบนเวที ถ่ายรูปกับประชาชนที่มาฟังปราศรัยการหาเสียงซึ่งมีผู้ใช้งานเฟซบุ๊กชี้ให้เห็นว่าภาพดังกล่าวผ่านตัดต่อรูปประชาชนที่มาฟังปราศรัยเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีผู้เข้าร่วมฟังเป็นจำนวนมาก หลังจากที่ข้อมูล

ดังกล่าวได้ถูกเผยแพร่ผ่านเฟซบุ๊กของพรรคพลังประชาชนยังได้รับการแสดงความคิดเห็นในเสียดสีจากผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวาง ซึ่งภายหลังพรรคพลังประชาชนได้ลบภาพดังกล่าวออกแล้ว (พีพีทีวี, 2562)

ตัวอย่างที่ 3

รูปภาพที่ 4.12 ตัวอย่างลักษณะเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองปลอมแบบประดิษฐ์ขึ้นโดยสมบูรณ์ และแอบอ้างเป็นแหล่งข่าว
ที่มา: เพจสติตะลูกกก

ข่าวสารปลอมข้างต้นเป็นตัวอย่างของข้อมูลที่**ถูกประดิษฐ์ขึ้น (fabricated) และมีการปลอมเป็นแหล่งข่าวหรือแอบอ้างเป็นแหล่งข่าว (imposter)** โดยรูปภาพข้างดังกล่าวถูกเผยแพร่เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2562 เป็นกรณีที่ปรากฏเป็นข่าวในประเด็นการคำสั่งของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ว่าเพศหญิงต้องเกณฑ์ทหารในปี พ.ศ. 2564 โดยในเนื้อหาของข่าวนั้นมีใจความสำคัญว่า คณะรักษาความสงบแห่งชาติมีคำสั่งให้แก่พระราชบัญญัติทางทหารในเรื่องของการตรวจเลือกทหารโดยฉบับแก่นั้นระบุไว้แค่เพศชาย ให้แก่พระราชบัญญัติ ดังกล่าวเป็น ประชาชนเชื้อชาติไทยทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์พร้อมทั้งระบุถึงเงินเดือนหากได้รับการตรวจเลือกว่าจะได้รับเงินเดือน 12,000 บาท ซึ่งเป็น 2 เท่าของเพศชาย ซึ่งข้อความในเนื้อหาข่าวทั้งหมดนั้นถูกแต่งขึ้นโดยไม่มีความจริงเป็นพื้นฐานเลย รวมทั้งลักษณะการนำเสนอเนื้อหายังเป็นกรรายงานที่คล้ายกับสำนักข่าวมีอาซีฟโดยใช้ชื่อที่อยู่เว็บไซต์ ZAWATNEWS.COM เพื่อให้มีความคล้ายคลึงกับสำนักข่าว อย่างไรก็ตามข้อมูลดังกล่าวได้รับการหักล้างจากหลายภาคส่วนทั้ง รายการตรวจสอบข้อเท็จจริงซัวร์ก่อนแชร์ (SureAndShare) สำนักข่าว รวมทั้งเพจทางการเมืองต่าง ๆ

ตัวอย่าง 3

รูปภาพที่ 4.13 ตัวอย่างลักษณะเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองปลอมแบบบริบทที่เป็นเท็จ ที่มา: เพจเดอะเมตตาดี้ (The Mettad)

จากรูปข้างต้นนำเสนอประเด็นทางการเมืองข้างต้นที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดต่อตัวนักการเมือง และพรรคอนาคตใหม่ที่ผ่านการเล่าเรื่องมีลักษณะทฤษฎีสมคบคิดและโจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจากข้อมูลข้างต้นเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากนายธนารท จรุงเรืองกิจ และนายปิยบุตร แสงกนกกุล เลขาธิการพรรคอนาคตใหม่ เข้าร่วมงานเสวนา 24 มิถุนา วันประชาธิปไตย และการคืนอำนาจสู่ท้องถิ่น ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งนายธนารท พูดถึงความสำคัญของวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 หรือวันที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจะระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบประชาธิปไตยซึ่งให้ความสำคัญกับอำนาจของประชาชนในการปกครองประเทศ ซึ่งจากคำพูดของนายธนารทที่ว่า “อยากจะเชิญชวนให้ทุกคนกลับมาให้ความสำคัญกับวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ซึ่งเมื่อพูดอย่างนี้ ผมเองก็จะโดนค้ำกล่าวหา โดนใส่ร้ายป้ายสี เรื่องการสานต่อภารกิจที่ยังไม่สำเร็จของคณะราษฎร ขอยืนยันอีกครั้งว่า ภารกิจที่ยังทำไม่สำเร็จในวันนี้ และเราพรรคอนาคตใหม่จะสานต่อนั้นคือ การสร้างประชาธิปไตยที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ภารกิจ 2475 ไม่ใช่ล้มล้างสถาบันอย่างที่เราถูกใส่ร้าย เราเชื่อมั่นว่าสถาบันพระมหากษัตริย์จะมั่นคงสถาพร เมื่อประชาธิปไตยเข้มแข็ง”

อนึ่ง ข่าวสารปลอมข้างตัดคำพูดส่วนหนึ่งของนายธนารท แล้วสร้างเป็นเนื้อหาที่ปรากฏบนเพจเดอะเมตดาตี โดยสร้างเนื้อหาที่เป็นอัลบั้มรูปภาพที่มีการใช้ชื่อว่า ภารกิจ 2475 ที่ยังไม่สำเร็จ? ในเนื้อหาทั้งหมดถูกนำเสนอในรูปแบบของรูปภาพและข้อความที่เกี่ยวข้องกับพรรคอนาคตใหม่และเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองกลุ่มเสื้อเหลือง-แดง ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2553 รวมทั้งหยิบยกประเด็นเรื่องการสั่นคลอนสถาบันพระมหากษัตริย์จากนักการเมือง นักวิชาการ และคนรุ่นใหม่ รวมทั้งอ้างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หรือในเนื้อหาที่อ้างว่าภารกิจเมื่อ พ.ศ. 2475 ที่คณะราษฎรประกาศจับพระบรมวงศานุวงศ์และหากใครขัดขวางจะโดนทำร้าย รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ด้วย เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าเจตนาที่กล่าวถึงภารกิจของคณะราษฎรนั้นจากคำกล่าวของนายธนารท จรุงเรืองกิจ คือ ต้องการเสริมสร้างสังคมประชาธิปไตย แต่ไม่ใช่การล้มล้างสถาบันเบื้องสูงตามที่ข้อมูลข่าวสารข้างต้นต้องการนำเสนอ

จากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 นอกจากจะเห็นลักษณะเบื้องต้นของข้อมูลในเชิงปริมาณ ช่วงระยะเวลาการนำเสนอข่าวปลอมทางการเมือง ประเภทข่าวปลอมทางการเมือง รวมถึงลักษณะเนื้อหาการนำเสนอ ผู้วิจัยการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่าเพจทางการเมืองไม่ได้นำเสนอเนื้อหาที่เป็นข่าวปลอมเพียงอย่างเดียว แต่ยังพบว่าเพจดังกล่าวทั้งสองกลุ่มยังทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แจงความจริงต่อสาธารณชนด้วยอีกทางหนึ่ง กล่าวคือ เพจจะมีการนำเสนอข้อมูลที่หักล้างต่อข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่าเพจทางการเมืองทั้งสองกลุ่มมีการนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอข้อมูลเพื่อหักล้างหรือให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่สาธารณชน หรือการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นเท็จเองก็ตาม เพจการเมืองทั้งสองกลุ่มมีอคติทางการเมืองในการนำเสนอ

เนื้อหาที่ปรากฏบนเพจ เช่น กลุ่มเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คณะรักษาความสงบแห่งชาติ พรรคพลังประชารัฐ และพรรคร่วมรัฐบาล จะมีการนำเสนอข่าวปลอมเกี่ยวกับฝ่ายตรงข้าม และจะเลือกนำเสนอข้อมูลการหักล้างเกี่ยวกับฝ่ายของตนเอง หรือ นำเสนอข้อมูลการหักล้างของฝ่ายตรงข้ามเช่นเดียวกัน แต่จะเป็นไปในลักษณะที่ชี้ให้เห็นว่าฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้แพร่กระจายข่าวปลอม หรือ นำเสนอแบบเสียดสีฝ่ายตรงข้าม ทั้งนี้กลุ่มเพจที่สนับสนุนนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ พรรคอนาคตใหม่ และพรรคร่วมฝ่ายค้าน ก็จะมีลักษณะเช่นเดียวกัน

ส่วนที่ 3 กรณีศึกษาข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

4.3 กรณีศึกษาข่าวปลอมทางการเมือง

เพจทางการเมือง คือ พื้นที่บนสื่อสังคมออนไลน์ที่ผลิตเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานเฟซบุ๊กแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่มีความหลากหลาย หรือกล่าวได้ว่า แพนเพจทางการเมืองเปรียบเสมือนพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ที่เปิดโอกาสให้คนที่ใช้งานสามารถมีส่วนร่วมกันอย่างเท่าเทียม อีกทั้งแพนเพจดังกล่าวยังกล่าวเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองทั้งในช่วงก่อนการเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้ลงรับสมัครการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม แพนเพจทางการเมืองนั้นนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (Partisan) กล่าวคือ ในช่วงของการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 แพนเพจทางการเมืองแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ และกลุ่มที่สนับสนุนนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ถูกนำเสนอบนแพนเพจนั้นมีลักษณะที่เจือปนไปด้วยอคติ และบางครั้งปรากฏการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองปลอมซึ่งจากการวิเคราะห์เนื้อหานั้นพบว่าข่าวปลอมที่ปรากฏบนแพนเพจทางการเมืองนั้นสามารถนำมาวิเคราะห์และศึกษาในรูปแบบกรณีศึกษาได้ 2 กรณี ดังต่อไปนี้

4.3.1 กรณีศึกษาที่ 1: นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่

ประวัติและภูมิหลังนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่

นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ นั้นอาจจะดูใหม่ทั้งในสนาม “การเมือง” และ “การเลือกตั้ง” เนื่องจากนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ได้จัดตั้งชื่อพรรคเมื่อปี พ.ศ. 2562 ซึ่งนับว่าเป็นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วงหลังจากที่ประเทศไทยไม่ได้มีการเลือกตั้งทั่วไปมาเป็นระยะเวลา 5 ปี

แม้ว่านายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ จะเป็นมือใหม่ในสนามการเมือง แต่ในช่วงการเรียนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขาได้มีโอกาสเข้าร่วมค่ายพัฒนาชนบท โดยเป็นค่ายที่สร้างหล่อหลอมอุดมการณ์ทางการเมืองให้กับนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ นับตั้งแต่นั้นมา หลังจากนั้นก็ได้มีโอกาสเข้าร่วมงานที่เกี่ยวข้องกับทางการเมืองมากขึ้นในช่วงที่เป็นนักศึกษา อาทิ การดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการ สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) และการเข้าร่วมเพื่อต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมให้กับกลุ่มคนหลากหลายกลุ่ม รวมทั้งการเข้าร่วมการประท้วงเรื่องสิ่งแวดล้อมของโครงการท่อก๊าซ ไทย-มาเลเซีย ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับนายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในช่วงรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร

หลังจากที่นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ สำเร็จการศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศึกษาต่อในระดับปริญญาโทใบที่ 2 สาขาการเงินโลก ที่มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีฮ่องกง (The Hong Kong University of Science and Technology) และมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก (New York University) รวมทั้งปริญญาโทใบที่ 3 สาขากฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศที่มหาวิทยาลัยแซงต์ กาลเลน (University of St. Gallen) ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ หลังจากจบการศึกษาในระดับปริญญาโท นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ได้เข้าทำงานในองค์การนอกภาครัฐเพื่อประชาชน (FOP) ซึ่งต่อมาได้เข้ามาบริหารบริษัทไทยซัมมิท หลังจากที่เกิดอุบัติเหตุของเขาเสียชีวิตลงเมื่อ ปี พ.ศ. 2545 ซึ่งนับว่านายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ได้เข้ามาบริหารบริษัทด้วยอายุเพียง 23 ปี

นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจได้รับกระแสวิพากษ์วิจารณ์หลังจากถูกผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ชุดคู่ยประวัตินำมาเป็นแกนนำและผู้สนับสนุนหลักของสำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกันซึ่งเป็นสำนักพิมพ์ที่ผลิตหนังสือและนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยและสถาบันพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ยังเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองกลุ่มคนเสื้อเหลือง-แดง ปี พ.ศ. 2553⁹⁶ และได้ปะทะกับทหารและตำรวจจนถูกยิงด้วยกระสุนยางในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองดังกล่าว นอกจากการเข้าร่วมการชุมนุมกับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตย นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ยังเคยเข้าร่วมการชุมนุมกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย แต่ถอนตัวเนื่องจากไม่เห็นด้วยกับอุดมการณ์ของการชุมนุมดังกล่าวซึ่ง ณ เวลานั้นทางกลุ่มพันธมิตรฯ เสนอมาตรา 7 เพื่อขอพระราชทานนายกรัฐมนตรีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งเป็นสาเหตุที่นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ถอนตัวจากการชุมนุมดังกล่าว

⁹⁶ การชุมนุมแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ พ.ศ. 2553 เพื่อกดดันให้รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ประกาศยุบสภาภายใน 24 ชั่วโมงและจัดการเลือกตั้งใหม่ โดยการชุมนุมดังกล่าวเป็นการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงในพื้นที่สะพานผ่านฟ้าฯ ตลอดจนถนนราชดำเนินและไปยังพื้นที่ตึกไทยคู่ฟ้า ซึ่งต่อมารัฐบาลได้ใช้มาตรการปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมส่งผลให้เกิดการเสียชีวิตทั้งหมด 91 ศพ และมีผู้ได้รับบาดเจ็บมากกว่า 2,100 คน

รูปภาพที่ 4.14 สัญลักษณ์ของพรรคอนาคตใหม่

ที่มา: <https://futureforwardparty.org/about-fwp/future-forward-party>

ภายหลังจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองนั้น นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ผู้ดำรงตำแหน่งรองประธานกรรมการบริหารกลุ่มไทยซัมมิท เป็นระยะเวลา 16 ปี ได้ประกาศลาออกอย่างเป็นทางการเพื่อทำงานทางการเมืองในฐานะหัวหน้าพรรค “อนาคตใหม่” ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 ด้วยเหตุผลส่วนตัวที่ว่าตนเองมีความสนใจทางการเมืองมากกว่าซึ่งหลังจากการประกาศลาออกจากตำแหน่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นบทบาททางการเมืองของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

พรรคอนาคตใหม่ก่อตั้งโดยนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และ รองศาสตราจารย์ ดร. ปิยะบุตร แสงกนกกุล อดีตอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และสมาชิกคณะราษฎร รวมทั้งผู้จัดตั้งอีก 24 คน ได้ยื่นจดแจ้งจัดตั้งพรรคการเมืองต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2561 และได้รับการรับรองจากคณะกรรมการการเลือกตั้งให้มีสถานะเป็นพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2561 โดยพรรคอนาคตใหม่ หมายถึง อนาคตที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน โดยพรรคดังกล่าวมีสัญลักษณ์ของพรรค คือ สามเหลี่ยมกลับหัว อันสื่อถึงความสำคัญกับประชาชนซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ และลูกศรชี้พุ่งขึ้นไป คือ การมุ่งหน้าไปสู่อนาคตใหม่ ดังนั้น เครื่องหมายของพรรคหมายถึง ประชาชนผู้ทรงอำนาจสูงสุดร่วมกันนำพาสังคมไทยก้าวไปสู่อนาคตใหม่

หลังจากพรรคอนาคตใหม่ก่อตั้งขึ้น พรรคการเมืองดังกล่าวได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยมีการจัดประชุมใหญ่สามัญ ครั้งที่ 1 เพื่อจัดประชุมพรรคและเลือกหัวหน้าพรรคในวันที่ 27

พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ที่yimเนเซียม 5 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ซึ่งการประชุมดังกล่าวเป็นการแสดงอุดมการณ์ของพรรค นโยบายพรรค ข้อบังคับพรรค ชื่อพรรค ชื่อย่อพรรค รวมทั้งการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดแรก การประชุมพรรคดังกล่าวยังลงมติใช้คำขวัญ “เสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ” โดยมีแนวทางพรรคคือ 1. ประชาชนเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุด การใช้อำนาจรัฐต้องยึดโยงกับประชาชน 2. เชื่อมั่นว่ามนุษย์มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลง มีสิทธิในการไฝ่ฝันถึงสังคมที่ดีกว่า มีความชอบธรรมในการกำหนดอนาคต 3. หลักการมีส่วนร่วมของสมาชิก เสริมสร้างประชาธิปไตยภายในพรรคพร้อมไปกับประสิทธิภาพในการทำงาน 4. เชื่อมั่นในความเป็นไปได้ โลกใหม่ สังคมใหม่ และการเมืองแบบใหม่ (ประชาไท, 2018)

ตารางที่ 4.19 กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 1: นายธนธร จีรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่

กรณีศึกษาที่ 1: นายธนธร จีรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่				
ลำดับ	ช่วงเวลา	วัน/เดือน/ปี ที่ข้อมูลปรากฏ	ข้อมูลข่าวสารทางปดอม ทางการเมืองบนเพจ	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
1.	ก่อนการ เลือกตั้ง ทั่วไป พ.ศ. 2562	15/02/2562	RED REBEL ปอกเปลือก สัมมนาอดีตใหม่	<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 เป็นงานฟุตบอลประเพณี จุฬา-ธรรมศาสตร์ ครั้งที่ 73 ซึ่งนายธนธร จีรุงเรืองกิจและพรรคอนาคตใหม่ได้เข้าร่วมงานดังกล่าวซึ่งได้เกิดกระแสในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการใช้แฮชแท็กพอรักพอ (#พอรักพอ) - หลังจากนั้นเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 เพจการเมืองสร้างข้อมูลข่าวสารที่ชื่อว่า RED REBEL ปอกเปลือกสัมมนาอดีตใหม่ พร้อมคำบรรยายที่มีลักษณะเสียดสี เช่น #เลวแบบนี้ฟ้าจะยังรักพออีกไหม #ตอกล้มสี่ทอง
2.		19/03/2562	เนชั่นรายข่าวคลิบเสียงตัด ต่อนายธนธร จีรุงเรือง กิจ และนายทักษิณ ชิน วัตร	<ul style="list-style-type: none"> - รายการข่าวค้นเนชั่นนำเสนอคลิปเสียงที่ถูกตัดต่อระหว่างนายธนธร จีรุงเรืองกิจ และนายทักษิณ ชินวัตร - คลิปเสียงดังกล่าวได้ถูกผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์มาให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าเป็นคลิปเสียงตัดต่อที่มาจากคลิป “สอนอย่างไรให้ไปถึงฝันที่นายทักษิณ” และ “Exclusive: ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ให้สัมภาษณ์บีบีซีไทย” - เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2562 นายธนธร จีรุงเรืองกิจ ซึ่งแจ้งผ่านรายเก็บตกจากเนชั่นภาคเที่ยงว่าคลิปเสียงดังกล่าวไม่เป็นความจริง

ตารางที่ 4.19 กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 1: นายธนธร จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ (ต่อ)

กรณีศึกษาที่ 1: นายธนธร จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่				
ลำดับ	ช่วงเวลา	วัน/เดือน/ปี ที่ข้อมูลปรากฏ	ข้อมูลข่าวสารทางปลอม ทางการเมืองบนเพจ	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
3.		23/02/2562	ภารกิจ 2475 ที่ยังไม่สำเร็จ?	<ul style="list-style-type: none"> - นายธนธร จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ลงพื้นที่หาเสียงที่ชุมชนสวนน้อย และมหาวิทยาลัยสวนดุสิต และได้กล่าวว่า “ใครฝันเหมือนฉันให้มาร่วมลงมือกันทำให้ได้สักครั้ง สร้างสังคมที่เท่าเทียมให้เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย มาร่วมกันทำให้ภารกิจเมื่อ พ.ศ. 2475 เพื่อให้ประชาธิปไตยยั่งยืนกัน 86 ปี ยิ่งทำไม่สำเร็จขอให้สำเร็จสักครั้ง” (ข่าวสด, 2562)
	ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562		นักวิชาการต่างชาติเตือนระวัง George Soros แพรกแฉง เมืองไทย	<ul style="list-style-type: none"> - พรรคอนาคตใหม่ปราศรัยก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ที่ศูนย์กีฬาไทย – ญี่ปุ่น ดินแดง โดยมีนายปิยบุตร แสงกนกกุล กล่าวปราศรัยว่าการเลือกตั้งจะเป็นการเลือกตั้งเพื่อหยุดการสืบทอดอำนาจของ คสช. ยุติการรัฐประหาร และ การยุติการเมืองแบบเก่าเพื่อกระจายอำนาจไปยังประชาชน การปราศรัยดังกล่าวได้รับความนิยมนอกบนทวิตเตอร์ผ่าน #อนาคตใหม่ ในทวิตเตอร์ที่ขึ้นมาเป็นอันดับที่ 3 (Workpoint News, 2562) - ในวันเดียวกันเพจเดอะเมตาดิสสร้างชุดข้อมูลเพื่อโจมตีพรรคอนาคตใหม่ว่าเป็นตัวแทนของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา หลังจากที่นายทักษิณ ชินวัตร ไม่ได้มีอำนาจทางการเมืองไทย

ตารางที่ 4.19 กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 1: นายธนาร จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ (ต่อ)

กรณีศึกษาที่ 1: นายธนาร จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่				
ลำดับ	ช่วงเวลา	วัน/เดือน/ปี ที่ข้อมูลปรากฏ	ข้อมูลข่าวสารทางปลอมทาง การเมืองบนเพจ	รายละเอียดเหตุการณ์โดยสังเขป
5.	หลังการ เลือกตั้ง ทั่วไป พ.ศ. 2562	8/04/2562	Workpoint บิตเบียน!!! ตรวจสอบแล้วไม่ตรงกับทุก ประเทศได้	<ul style="list-style-type: none"> - นายธนาร จรุงเรืองกิจ เข้ารีตฟิ่งช็อกกล่าวหาที่สถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2562 - สำนักข่าวเวิร์คพอยท์นิวส์ (Workpoint News) รายงานข่าวผ่านเฟซบุ๊กว่าชุดหลายประเทศร่วมสังเกตการณ์ - เพจล้านชื่อต้านล้างผิดกล่าวหาว่าสำนักข่าวให้ข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือน (Workpoint News, 2562)
6.		13/04/2562	ทุนเจ็ดล้านเงินตัวใหม่ของโลก ตะวันออก	<ul style="list-style-type: none"> - เหตุการณ์สืบเนื่องจากการเข้ารับช็อกกล่าวหาของนายธนาร จรุงเรืองกิจ ที่สถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน - เว็บไซต์นิวส์เทรินเอาต์ลุคเผยแพร่บทความเรื่อง “West Finds New Anti-China Puppet in Wake of Thai Elections” ของโทนี่ คาตาลุคซี (Tony Cartalucci) - เพจทางการเมืองได้นำบทความดังกล่าวไปสร้างเนื้อหาบนเพจ
7.		8/06/2562	คนสกปรกแห่งสมัครสมาชิก “อนาคตใหม่” ชื่อเสียเกลี้ยง	<ul style="list-style-type: none"> - วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2562 ผู้คนในจังหวัดสกลนครเดินทางมาสมัครสมาชิกพรรคอนาคตใหม่ ณ ที่ทำการพรรคอนาคตใหม่ - ประชาชนข่าวปลอมจากเว็บไซต์ THEBANGKOKTIME.COM ที่นำรูปคนสมัครไปทำ

ตารางที่ 4.19 กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 1: นายธนสาร จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ (ต่อ)

กรณีศึกษาที่ 1: นายธนสาร จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่				
ลำดับ	ช่วงเวลา	วัน/เดือน/ปี ที่ข้อมูลปรากฏ	ข้อมูลข่าวสารทางปลอมทาง การเมืองบนเพจ	รายละเอียดเหตุการณ์
8.	หลังการ เลือกตั้ง ทั่วไป พ.ศ. 2562	28/06/2562	เซเลบเสื่อแดง ใส่ยิปพอร์ด อนาคตใหม่ ทั้งปริศนา ส.ส. ติดยา-คูปูกันเอง	<ul style="list-style-type: none"> - ทำงานที่ประเทศเกาหลีใต้ที่จังหวัดอุดรธานี มาแอบอ้างว่าคนจำนวนมากมาสมัครสมาชิกพรรคอนาคตใหม่ - สำนักข่าวไทยรัฐรายงานข่าวที่นำมาจากเฟซบุ๊กส่วนตัวของ “เต็มแดง” ว่าเซเลบพรรคคนรุ่นใหม่มีพฤติกรรมคบชู้ และเกี่ยวข้องกับยายเสด็จ - เต็มแดงให้สัมภาษณ์ว่าไม่ได้เจาะจงถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงแต่กล่าวถึงนักการเมืองในภาพรวม (ไทยรัฐ, 2562)
9.		1/07/2562	เปิดใจหน้าเต้าเด็ก ม.6 ทำ พานไหว้ครูจิตใจ 250 ส.ว. ทหารบุก สั่งลบรูปเขียน	<ul style="list-style-type: none"> - นายธนสาร จรุงเรืองกิจแสดงความคิดเห็นบนทวีตเตอร์ว่าทหารแทรกแซงเสรีภาพในการแสดงจากกรณีพานไหว้ครู ต่อมาสำนักข่าวต่าง ๆ มีการรายงานข่าวว่าทหารบุกโรงเรียนและสั่งให้ลบรูปพานไหว้ครูออกทั้งหมด อย่างไรก็ตามเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2562 กองทัพบกชี้แจงว่าไม่มีคำสั่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไป
10.		5/07/2562	ข่าวลือพฤติกรรมเชิงชู้สาว ของนายธนสาร จรุงเรืองกิจ	<ul style="list-style-type: none"> - เหตุการณ์สืบเนื่องจากเหตุการณ์ก่อนหน้าโดยผู้ใช้งานเฟซบุ๊กที่ใช้ชื่อว่าเสริมสุข กษิติประดิษฐ์ โพสต์ว่า แม่ของนายธนสาร จรุงเรืองกิจ ต่อว่านายธนสาร จรุงเรืองกิจ ที่พรรคอนาคตใหม่ว่าไปมีความสัมพันธ์ชู้สาวกับบุคคลอื่น

ข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 1: นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่

ในช่วงก่อนการเลือกตั้งพรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มคนรุ่นใหม่เป็นอย่างมากทั้งจากวิสัยทัศน์ของหัวหน้าพรรค คือ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ที่มีความคิดสมัยใหม่และต้องการปรับระบบและโครงสร้างต่าง ๆ ของประเทศ รวมทั้งนโยบายของพรรคยังเป็นนโยบายแตกต่างจากพรรคการเมืองที่เคยมีมาก่อนโดยเฉพาะนโยบายการปฏิรูปกองทัพ หรือแม้แต่การเคลื่อนไหวในปัจจุบันทั้งเรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศหรือการเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องทำให้พรรคอนาคตใหม่ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม จากวิสัยทัศน์และจุดยืนทางการเมืองของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ทำให้มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ศรัทธากับตัวนักการเมืองและพรรคการเมือง ดังจะเห็นได้จากเพจทางการเมืองต่าง ๆ ที่สร้างเนื้อหาเพื่อโจมตีและลดความน่าเชื่อถือของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ซึ่งจากการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่าข่าวปลอมที่เกิดขึ้นกับนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ พรรคอนาคตใหม่ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพรรคการดังกล่าวมีทั้งหมด 10 ข่าว ซึ่งมีปรากฏประเภทและลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยจึงเลือกข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในกรณีดังกล่าวมีลักษณะที่มีความโดดเด่นมากที่สุด คือ *ข่าวปลอมประเภทของทฤษฎีสมคบคิด (Conspiracy Theory) และโจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง*

ในส่วนของลักษณะการนำเสนอเนื้อหานั้นพบว่าข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในกรณีดังกล่าวจะเป็น *ข่าวปลอมที่มีรูปแบบการนำเสนอที่แอบอ้างหรือปลอมเป็นแหล่งข่าว (Imposter) และทำให้เข้าใจผิด (Misleading)* และเมื่อพิจารณาด้านประเด็นเนื้อหา (Issue) ที่พบบ่อยและที่มีความโดดเด่นที่สุดคือ **เจตนาอันไม่บริสุทธิ์ของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจและพรรคอนาคตใหม่** โดยมีสาเหตุมาจากวิสัยทัศน์ และ นโยบายของพรรคอนาคตใหม่ที่มีลักษณะเสรีนิยม หรือ ความโน้มเอียงไปในทางซ้ายจัด ทำให้เป็นเป้าหมายของการโจมตี สร้างข่าวปลอมเพื่อทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง หรือ ส่งผลต่อมติมหาชน (Public Opinion) ในการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 รวมถึง เหตุการณ์ในอดีตหรือภูมิหลังของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ผู้เคยสนับสนุนสำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน หรือ การเข้าร่วมการประชุมทางการเมืองทั้งสองฝ่าย

ข่าวปลอมที่อยู่ในประเภททฤษฎีสมคบคิดและโจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะให้ความสำคัญกับประเด็นที่นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ มีความสัมพันธ์กับกลุ่มคนเสื้อแดงโดยเฉพาะการเข้าร่วมการประชุมกับกลุ่มคนเสื้อแดง หรือกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ (นปช.) ดังนั้นข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏในช่วงก่อนการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 จะเป็นข้อมูลที่มาพร้อมกับบริบทการทำกิจกรรมทางการเมืองและภูมิหลังของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งจากการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองนั้นทำให้นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ตกเป็นเป้าหมายของ

ข่าวปลอมที่ถูกผลิตขึ้นผ่านการผูกโยงเข้ากับอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเอียงซ้าย และถูกผูกโยงเข้ากับนายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี และผู้ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเดียวกัน

เมื่อพิจารณาบริบททางการเมืองช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ดำเนินกิจกรรมหาเสียงด้วยการลงพื้นที่เพื่อหาเสียงให้พื้นที่ต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่การสร้างเนื้อหาข่าวสารปลอมทางการเมืองเพื่อโจมตีทางการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไปบนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย โดยผู้วิจัยเลือกข่าวปลอมที่มีลักษณะโดดเด่นมากที่สุด และมีรายละเอียดของเหตุการณ์ดังต่อไปนี้

1. ข่าวปลอมกรณี RED REBEL ปลอกเปลือกส้มอนาคตใหม่

ข่าวสารปลอมทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นบนแพลตฟอร์มการเมืองนำเสนอประเด็นของพรรคอนาคตใหม่ผ่านการให้ข้อมูลเชิงลบ หรือ โจมตีพรรคอนาคตใหม่ด้วยการใช้ข้อความที่มีการชี้นำหรือใช้แฮชแท็ก เช่น #ฟ้ารักพ่อ #เลวแบบนี้ฟ้าจะยังรักพ่ออีกไหม #ดอกส้มสีทอง เพื่อต้องการให้สังคมเห็นเจตนาที่แท้จริงของพรรค ผ่านชุดข้อมูลที่มีชื่อว่า “Red Rebel ปลอกเปลือกส้มอนาคตใหม่” (รูปภาพที่ 4.8) ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลที่คล้ายคลึงว่าผู้นำพรรคและผู้ร่วมก่อตั้งพรรค ไม่ใช่ นักการเมืองหน้าใหม่อย่างที่สังคมเข้าใจ แต่เป็นผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองมาตั้งนานแล้ว และ ให้ข้อมูลว่าพรรคอนาคตใหม่เป็นหนึ่งในพรรคตัวแทนของนายทักษิณ ชินวัตร รวมทั้งเป็นพรรคการเมืองที่รวบรวมนักกิจกรรมทางการเมืองและบุคคลจากอดีตพรรคเพื่อไทยเข้าร่วมพรรคอนาคตใหม่ อีกด้วย

รูปภาพที่ 4.15 RED REBEL ปกเปลือกล้มอนาคตใหม่

ที่มา: แฟนเพจเดอะเมตตาดี้ (The Mettad)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อนึ่ง การนำเสนอข้อมูลดังกล่าวมีการใช้ภาษาที่ชี้นำและโจมตีพรรคอนาคตใหม่ที่ถึงแม้จะถูกจัดตั้งขึ้นมาใหม่ แต่บุคคลที่อยู่ในพรรคการเมืองนั้นเป็นบุคคลที่เคยเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองมาแล้วทั้งสิ้นซึ่งโดยเฉพาะ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ผู้เคยเข้าร่วมการชุมนุมในวิกฤตการณ์ทางการเมืองของกลุ่มคนเสื้อเหลืองและเสื้อแดง รวมทั้งนายปิยบุตร แสงกนกกุล ผู้เคลื่อนไหวเรื่องการแก้ไขกฎหมายมาตรา 112 เป็นต้น

กรณีศึกษาข้างต้น พบว่าเนื้อหาในประเด็นดังกล่าวมีการกำหนดกรอบประเด็นในการนำเสนอที่มีการเชื่อมโยงเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในอดีตมาสู่ปัจจุบันโดยข้อมูลเริ่มต้นจากการนำเสนอความวุ่นวายทางการเมืองจากกลุ่มคนเสื้อแดงที่เผาบ้านเมือง พ.ศ. 2553 และให้เหตุผลว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนรุ่นใหม่รู้สึกเบื่อหน่ายทางการเมือง และเป็นกลุ่มคนที่ไม่มีความรู้ทางการเมืองในเชิงลึกที่จะสามารถวิเคราะห์ถึงสาเหตุและเจตนาแอบแฝงของนักการเมืองอีกกลุ่มหนึ่ง

[พรรคอนาคตใหม่] และมีการนำเสนอรูปภาพบุคคลจากพรรคอนาคตใหม่มีความใกล้ชิดกับกลุ่ม “คนเสื้อแดง” นำไปสู่การสรุปข้อมูลว่าพรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคแนวร่วมของทักษิณ ชินวัตร

รูปภาพที่ 4.16 พรรคอนาคตใหม่ในฐานะพรรคตัวแทนของพรรคเพื่อไทย
ที่มา: เพจเดอะเมตตาดิ

2. ข่าวดลอมกรณการการการ 2475 ที่ยังไม่สำเร็จ?

ช่วงเวลาต่อมา นายธนารธร จิงรุ่งเรืองกิจ และ นางสาวนพมาศ การารุญ ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) กรุงเทพมหานคร เขต 1 ลงพื้นที่หาเสียงบริเวณชุมชนสวนอ้อย และ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ซึ่งในช่วงของการเสียง นายธนารธร จิงรุ่งเรืองกิจ ได้กล่าวว่า “ใครฝันเหมือนกันให้มาร่วมลองทำกันให้ได้สักครั้ง สร้างสังคมที่เท่าเทียมให้เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย มาร่วมกันทำภารกิจเมื่อพ.ศ. 2475 เพื่อให้ประชาธิปไตยยั่งยืนกัน 86 ปี ยังทำไม่สำเร็จ ขอให้ทำสำเร็จกันสักครั้ง” (ข่าวสด, 2562) ซึ่งจากคำพูดดังกล่าวนำไปสู่การสร้าง

เนื้อหาที่ปรากฏบนเพจเดอะเมตตาดีโดยใช้ชื่อเนื้อหาที่สร้างขึ้นเป็นอัลบั้มว่า “ภารกิจ 2475 ที่ยังไม่สำเร็จ” (รูปภาพที่ 4.17)

รูปภาพที่ 4.17 ภารกิจ 2475 ที่ยังไม่สำเร็จ?

ที่มา: เพจเดอะเมตตาดี

ชุดข้อมูลข้างต้นเป็นการอธิบายที่เรียงลำดับตามเหตุการณ์ของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ผ่านการเชื่อมโยงเข้ากับบริบททางการเมืองตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหาร ปี พ.ศ. 2475 วิกฤตการณ์ทางการเมืองระหว่างเสือเหลือง-แดง และ พรรคการเมืองที่เป็นแหล่งรวบรวมนักกิจกรรมทางการเมืองที่เข้าร่วมการประชุมเพื่อต่อต้านรัฐบาล คสช. รวมทั้งยังเชื่อมโยงพรรคอนาคตใหม่ และ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับนายทักษิณ ชินวัตร และครอบครัวอั้งฉกรรจ์ บุคคลที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่บ่อนทำลายชาติ เช่น ประชาไท รวมทั้ง นายปิยบุตร แสงกนกกุล

ซึ่งนำไปสู่การเชื่อมโยงกับคำพูดของนายธนธร จีรังเรืองกิจ ในช่วงการหาเสียงที่ผ่านมา (รูปภาพที่ 4.19)

รูปภาพที่ 4.19 ข้อความบางส่วนของประกาศคณะราษฎร

ที่มา : เพจเดอะเมตตาดิ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากข้อมูลข้างต้น การนำเสนอเนื้อหาทางการเมืองนั้นมีลักษณะที่มีการนำเอาบริบททางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (การลงพื้นที่หาเสียงของพรรคอนาคตใหม่เมื่อวันที่) และบริบททางการเมืองในอดีต (การเปลี่ยนแปลงการปกครอง) มาร้อยเรียงเป็นอัลบั้มรูปภาพในลักษณะการเล่าเรื่องทางประวัติศาสตร์เพื่อหาจุดเชื่อมโยงให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ผ่านการหยิบยกตัวแสดงทางการเมืองอื่น ๆ ที่มีความคิดทางการเมืองหรือกลุ่มที่เคยอยู่ฝ่าย “คนเสื้อแดง” เช่น นายทักษิณ ชินวัตร นายปิยบุตร แสงกนกกุล หรือ สำนักข่าวประชาไท เป็นต้น เพื่อมุ่งประเด็นไปที่นายธนธร จีรังเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ในลักษณะที่ชี้ให้เห็นว่าเป็นการล้มล้างการปกครองของไทย เพราะเนื้อหาที่นำเสนอได้อ้อนกลับไปในบริบทการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย และเน้นประเด็นที่นายธนธร จีรังเรืองกิจ มีความเกี่ยวข้องกับคนกลุ่มเสื้อแดง ที่สำคัญที่เป็นจุดสังเกตคือ ข้อมูลดังกล่าวนั้นขาดการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

ทั้งนี้หากพิจารณาการใช้ภาษาบนข่าวปลอมพบว่าภาษาหรือกลุ่มคำที่ใช้นำเสนอเป็นคำที่มอง
คู่แข่งทางการเมืองเชิงลบ (Negative Other Representation) โดยเฉพาะเป็นกลุ่มคนที่นิยมความ
รุนแรงและไม่ศรัทธาต่อสถาบันหลักของไทย อาทิ นักการเมืองอยู่กับความหลอกลวง (พรรคอนาคต
ใหม่) โจมตีกลุ่มคนเสื้อเหลืองสร้างความแตกแยกไร้ความชอบธรรม สั่นคลอนสถาบันอย่างเป็นระบบ
และ ฟอกตัวเองด้วยการถိบซ้อจิ้งและซ้ายจัดออกก็แสบหลุด เผยเจตนา “ภารกิจคณะราษฎร?”

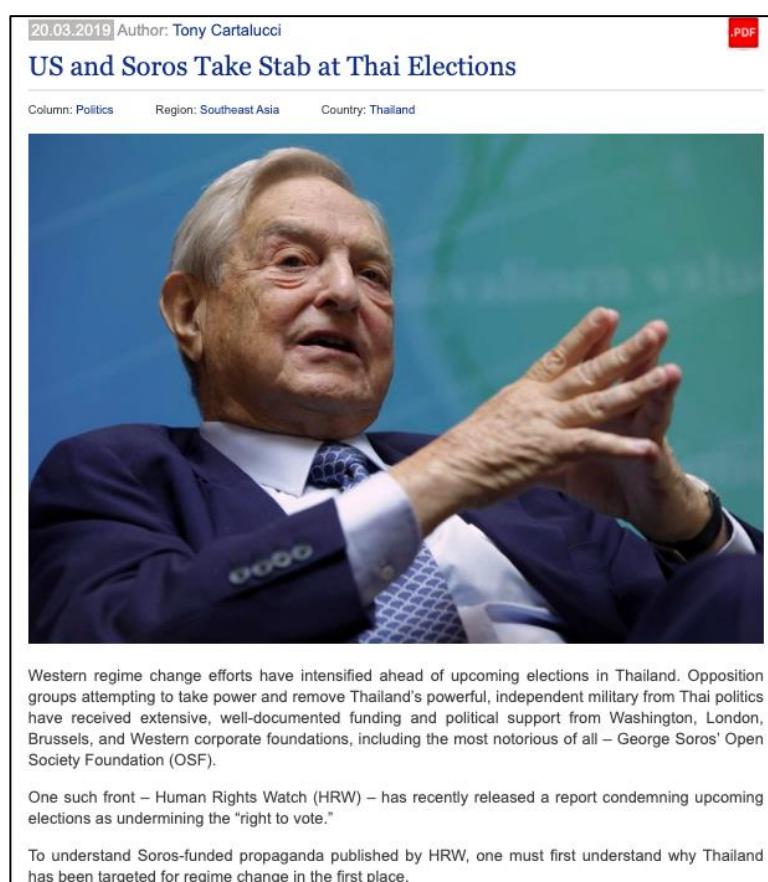
3. ข่าวปลอมกรณีระวัง George Soros แทรกแซงเลือกตั้งไทย

ในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เพียง 2 วัน เพจทางการเมืองนำเสนอเกี่ยวกับ
การแทรกแซงการเมืองไทยของ George Soros (George Soros) ที่กล่าวว่า นายทักษิณ ชินวัตร และ
พรรคเพื่อไทยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา และการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนต่าง
ๆ เช่น การสังหารไทยเข้าร่วมสงครามอิรัก หรือ การให้ประเทศไทยเป็นฐานปฏิบัติการลับของหน่วย
ข่าวกรองสหรัฐอเมริกา (CIA) เป็นต้น รวมถึงเชื่อมโยงกรณีการสนับสนุนจากรัฐบาลต่างชาติในกรณี
ของการรับฟังข้อกล่าวหาที่สำนักงานตำรวจพม่าวัน อีกด้วย

รูปภาพที่ 4.20 ระวัง George Soros แทรกแซงเลือกตั้งไทย
ที่มา : เพจเดอะเมตตาดี

จากการศึกษาชุดข้อมูลข้างต้นพบการอ้างอิงแหล่งข้อมูลจำนวนมากจากสำนักข่าวในประเทศและต่างประเทศ อาทิ สำนักข่าวผู้จัดการออนไลน์ สำนักข่าวไทยโพสต์ สำนักข่าวเจ้าพระยานิวส์⁹⁷ สำนักข่าววอชิงตันโพสต์ (Washington Post) นอกจากนี้ยังพบการอ้างอิงแหล่งข่าวจากเว็บไซต์สำนักข่าวนิวอีสเทิร์นเอ้าท์ลุค (New Eastern Outlook) ซึ่งอ้างอิงบทความจากผู้เขียนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ผ่านบทความที่มีชื่อว่า “US and Soros Take Stab at Thai Elections” และนักวิจัยผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ชื่อว่า “After Bleeding Thailand Dry, Soros is Going in for the Kill” (New Eastern Outlook, 2019)

รูปภาพที่ 4.21 บทความ US and Soros Take Stab at Thai Elections

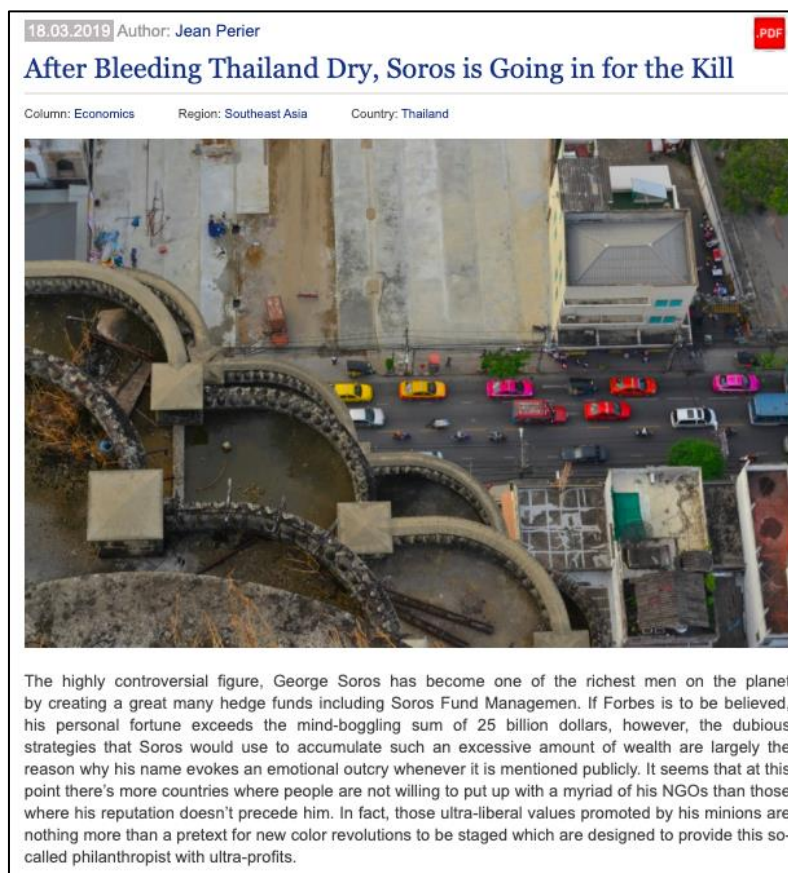
ที่มา: New Eastern Outlook

⁹⁷ กล่าวถึงคณะราษฎรมีความสัมพันธ์กับรัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่ง ณ ปัจจุบันไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลดังกล่าวได้แล้ว <http://www.chaoprayanews.com/2014/06/09/243950/?fbclid=IwAR3kCt9WRCMtiBK9Z-KSKAjpPF6GBST7yGrzVWXw-ajv8CtJxLD1OcU3Ng>

บทความข้างต้นกล่าวถึง นายทักษิณ ชินวัตร ว่าเป็นตัวแทนของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา โดยให้เหตุผลว่า ประเทศไทยไม่ได้พึ่งพาทหารจากสหรัฐอเมริกาเพียงอย่างเดียวเหมือนสมัยก่อน แต่ยังพึ่งประเทศอื่น ๆ อย่าง เช่น ประเทศจีน ประเทศในภูมิภาคยุโรป และประเทศรัสเซีย มากขึ้น และตัวอย่างข่าวสารชี้ให้เห็นว่านายทักษิณ ชินวัตร เป็นตัวแทนผลประโยชน์หรือเป็นบุคคลที่เปิดทางให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเข้ามาแทรกแซงการเมืองของไทย อาทิ การส่งทหารไทยในช่วงสงครามอิรัก ปี ค.ศ. 2003⁹⁸ ประเทศไทยให้หน่วยข่าวกรองสหรัฐใช้อำนาจเขตของไทย การแปรรูปรัฐวิสาหกิจของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) หรือ การผ่านร่างข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) ระหว่างไทยและสหรัฐโดยไม่ผ่านการอนุมัติจากรัฐสภา ด้วยการอ้างแหล่งข่าวจากสื่อต่าง ๆ ทั้งนี้เมื่อตรวจสอบพบว่ามีการใช้ไฮเปอร์ลิงก์ (Hyperlink) ที่เชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์ข่าวต้นฉบับจริง เช่น สำนักข่าววีโอเอ (VOA) วอชิงตันโพสต์ และเว็บไซต์ 2bangkok.com ที่นำเสนอข้อมูลที่ได้ถูกเซนเซอร์ในสื่อกระแสหลัก เว็บไซต์สำนักข่าวอิสระสคูป (Scoop) ของประเทศนิวซีแลนด์ นอกจากนี้ยัง อ้างอิงบทความจากนักวิชาการที่ไม่มีตัวตน คือ Jean Perier ที่มีชื่อว่า After Bleeding Thailand Dry, Soros is Going in for the Kill อีกด้วย (New Eastern Outlook, 2019) (รูปภาพที่ 4.3) นอกจากนี้บทความข้างต้นนำเสนอข้อมูลที่ผูกโยงกับ George Soros และ พรรคอนาคตใหม่ ว่าตัวแทนของนายทักษิณ ชินวัตร และได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาและ George Soros เพราะว่ามีอำนาจเศรษฐกิจและการเมืองของนายทักษิณ ชินวัตร ไม่นั่นคงเหมือนเช่นเคย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁹⁸ สงครามอิรักเกิดจากความขัดแย้งภายในประเทศเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2546 ด้วยการรุกรานของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีประธานาธิบดี George W. Bush และสหราชอาณาจักรซึ่งมี Tony Blair ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น โดยก่อนหน้าที่จะมีการรุกรานประเทศอิรักนั้นรัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรประเมินถึงความเป็นไปได้ที่ประเทศอิรักจะครอบครองอาวุธอานุภาพทำลายล้างสูงที่มุ่งคุกคามความมั่นคงและพันธมิตรของทั้ง 2 ประเทศในภูมิภาค และในส่วนของประเทศไทยได้ส่งทหารเข้าร่วมสงครามอิรักเช่นเดียวกันซึ่งตรงกับช่วงที่นายทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ณ ขณะนั้น

รูปภาพที่ 4.22 บทความ After Bleeding Thailand Dry, Soros is Going in for the Kill

ที่มา: New Eastern Outlook

จากบทความข้างต้นนั้นเกี่ยวข้องกับรายละเอียดวิกฤตการณ์ทางการเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อ ปี พ.ศ. 2540 และบทบาทการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของ George Soros ในการแทรกแซงกิจการภายจากความขัดแย้งในของประเทศต่าง ๆ เพื่อหาผลประโยชน์ ตัวอย่างเช่น วิกฤตการณ์โรฮิงจาในประเทศเมียนมาซึ่งผู้เขียนบทความนี้ได้กล่าวไว้ไม่ได้เกิดจากความขัดแย้งระหว่าง Buddhist และ Muslim as a minority แต่ยังมีปัจจัยภายนอกที่นำไปสู่ความขัดแย้งดังกล่าวและเป็นที่ได้รับเงินสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนของ George Soros การเข้าแทรกแซงกิจการภายในของประเทศไทยผ่านการให้เงินทุนต่าง ๆ จากสถาบันสังคมเปิด (Open

Society Institute)⁹⁹ แก่กลุ่มดาวดิน¹⁰⁰ เครือข่ายพลเมืองเน็ต (The Netizen Network) ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (Thai Lawyers for Human Rights) ซึ่งเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนด้านการเมืองไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน รวมทั้งองค์กรสื่ออย่างประชาไท และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) เช่น แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย ฮิวแมนไรตวอทช์ประจำประเทศไทย (Human Rights Watch Thailand) หรือ มูลนิธิวิธานวัฒนธรรม (Cross Cultural Foundation)

นอกจากนี้ การแทรกแซงกิจการภายในของ George Soros ผ่านการให้ทุนองค์กรทางการเมืองต่าง ๆ แล้วพบว่ายังมีการให้ทุนสนับสนุนแก่กลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ (New Democracy Movement) และพรรคอนาคตใหม่ (Future Forward Party) อีกด้วย และยังกล่าวต่อว่านายทักษิณ ชินวัตร และองค์กรระหว่างประเทศอย่างองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) ให้เงินทุนสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลโดยเป้าหมายหลักของ George Soros คือ ต้องการโค่นล้มการปกครองระบอบทหาร (Military Regime)

ทั้งนี้ จากศึกษาเพิ่มเติมพบว่าเว็บไซต์นิวอิสเทิร์นเออาท์ลุค (NEO) เป็นเว็บไซต์ที่อยู่ภายใต้เครือข่ายเพจปลอมที่มีความเชื่อมโยงกับสื่อในประเทศไทยที่ให้การสนับสนุน และนำเสนอข่าวที่วิจารณ์การเมืองไทยและการเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาธิปไตยของไทย โดยข่าวสารที่วิจารณ์การเมืองไทยจะเขียนโดย Tony Cartalucci (ประชาไท, 2562) และ Jean Perier ซึ่งทั้งบุคคลทั้งสองเป็นตัวตนปลอม (Fictitious Personas) ที่นำเสนอบทความวิจารณ์การเมืองไทย และ ยังเผยแพร่เนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนและสหรัฐอเมริกา การประท้วงในฮ่องกง อีกด้วย (รูปภาพที่ 4.23)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁹⁹ ปัจจุบันคือมูลนิธิสังคมนิยมเปิด (The Open Society Foundation) ก่อตั้งโดย George Soros เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1993 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนทางการเงินให้แก่กลุ่ม หรือ องค์กรสิทธิมนุษยชนทั่วโลก รวมทั้งการส่งเสริมประชาธิปไตย การศึกษา เศรษฐกิจ และความเท่าเทียม และการต่อต้านการเลือกปฏิบัติ (Antidiscrimination) ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เป็นต้น

¹⁰⁰ จากบทความบนเว็บไซต์ไอเอสโอวี (เผยแพร่เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2558) ได้ให้ความเป็นมาและบทบาทของกลุ่มดาวดินในทางการเมือง โดยกลุ่มดาวดินเริ่มต้นจากกลุ่มนักศึกษาที่ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดในภาคอีสาน ()

20.03.2019 Author: Tony Cartalucci

US and Soros Take Stab at Thai Elections

Column: Politics Region: Southeast Asia Country: Thailand

Western regime change efforts have intensified ahead of upcoming elections in Thailand. Opposition groups attempting to take power and remove Thailand's powerful, independent military from Thai politics

Tony Cartalucci, Bangkok-based geopolitical researcher and writer, especially for the online magazine "New Eastern Outlook".

Also on this topic

- Who will Protect Iraq?
- Chinese President Xi Jinping Visits Myanmar
- Coronavirus – China Fights Determinately, while Others Sneer!
- Trump's Impairment Is

นักวิชาการที่ใช้ตัวตนปลอมอ้างว่า เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิรัฐศาสตร์

รูปภาพที่ 4.23 การแอบอ้างเป็นนักการวิชาการที่ไร้ตัวตน

ที่มา: New Eastern Outlook

กล่าวโดยสรุป ชาวปลอมที่เกิดขึ้นในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 มีลักษณะที่โดดเด่นคือเป็นชาวปลอมประเภททฤษฎีสวมคิด เพราะข้อมูลบนเพจทางการเมืองส่วนมากเกิดจากการนำเหตุการณ์ทางการเมือง และ ตัวแสดงทางการเมืองที่มีลักษณะชั่วตรงข้ามกับอุดมการณ์ทางการเมืองหลักของสังคมไทย¹⁰¹ อาทิ นายธนารท จีรุงเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ที่ถูกมองว่าเป็นคนที่

¹⁰¹ สุรชาติ บำรุงสุข (2550) กล่าวว่า ระบอบการปกครองของไทยเป็นระบอบพันธุทาง (Hybrid Regime) หรือ การเมืองลูกผสม (Hybrid Politics) แต่หลังจากการรัฐประหารเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 แสดงให้เห็นการเคลื่อนไหวของปีกขวาทางการเมืองซึ่งหมายถึงกลุ่มอนุรักษ์นิยม เช่น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หรือ องค์กรพิทักษ์สยาม แต่ในปัจจุบันปรากฏตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นฝ่ายขวามากขึ้นในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ได้แก่

- (1) กลุ่มทหารที่มีแนวคิดแบบอนุรักษ์นิยม
- (2) กลุ่มชนชั้นสูงเป็นกลุ่มคนที่มีแนวคิดสนับสนุนการคงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์
- (3) กลุ่มชนชั้นกลางที่เติบโตพร้อมกับการขยายตัวของเศรษฐกิจ แต่อุดมการณ์ทางการเมืองสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดขึ้นอยู่กับสถานการณ์และผลประโยชน์ทางการเมือง อย่างไรก็ตาม กลุ่มชนชั้นกลางถือว่าเป็น "เสาหลัก" ของการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มขวา
- (4) กลุ่มปัญญาชนที่รวมถึงกลุ่มองค์กรไม่แสวงหากำไร (NGO) และมีอุดมการณ์ที่ต่อต้านการเมือง (Anti-politics) โดยไม่ชอบการเมืองแบบเลือกตั้งเพราะเต็มไปด้วยเรื่องทุจริต
- (5) กลุ่มข้าราชการระดับสูงที่มีทัศนคติการเมืองแบบอนุรักษ์นิยม และมีท่าทีต่อต้านนายทักษิณ ชินวัตร
- (6) กลุ่มนักธุรกิจที่ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่กลุ่มเคลื่อนไหวฝ่ายขวาและต้องการล้มกลุ่มทุนทักษิณ

พยายามจะล้มล้างการระบอบปกครองของไทย นายปิยบุตร แสงกนกกุล สมาชิกคณะราษฎร ผู้ผลักดันการเปลี่ยนแปลงกฎหมายมาตรา 112 และนายทักษิณ ชินวัตร ถูกนำเสนอที่มีลักษณะการ ชี้นำว่าเป็นคนที่อยู่เบื้องหลังความขัดแย้งทางการเมืองทั้งหมดที่เกิดขึ้นด้วย และยังคงมีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

ข่าวปลอมที่เกิดขึ้นมีลักษณะเนื้อหาที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด (Misleading) ต่อบุคคลและ พรรคการเมือง และการปลอมเป็นแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ (Imposter) กล่าวคือ เพจทางการเมือง นำเสนอข้อมูลด้วยรูปภาพเป็นองค์ประกอบหลัก และคำบรรยาย ซึ่งเป็นรูปภาพจากหลาย แหล่งข้อมูลแล้วนำมาร้อยเรียงเป็นเรื่องราวขึ้นใหม่ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจผิดได้ ตัวอย่างเช่น การใช้รูป นายธนารท จีรุงเรืองกิจ และนายปิยบุตร แสงกนกกุล ที่มีฉากหลังเป็นรูปคณะราษฎร หรือ ภาพหอ ไอเฟิล (Eiffel Tower) เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีความพยายามล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงการปกครองหรือ มีความสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่อยู่ต่างประเทศที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่เหมือนกันโดยเฉพาะ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล นอกจากนี้ ยังนำเสนอด้วยรูปภาพที่เน้นนายทักษิณ ชินวัตร และ ภาพการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงที่เป็นต้นเหตุของความขัดแย้งทางการเมืองที่นำไปสู่ความจำเป็นต่อการรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2562 ซึ่งผู้วิจัยมองเห็นว่าการนำเสนอด้วยรูปภาพในลักษณะดังกล่าวเป็นการนำเสนอภาพ ตัวแทนในเชิงลบ ผูกติดกับความขัดแย้ง และ ไม่ศรัทธาต่อสถาบันหลักของไทย เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน การนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นผู้วิจัยพบว่าเพจทางการเมืองใช้การอ้างถึง แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์ที่ทางเฟซบุ๊กชี้แจงว่าเป็นเว็บไซต์ที่ได้รับเงินสนับสนุนจากสื่อรัสเซียหรือมีอคติ ทางการเมือง และมีการอ้างถึงแหล่งข้อมูลที่เป็นนักวิชาการปลอมโดยอ้างว่าเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ทางด้านการเมืองไทยโดยการสร้างเรื่องราวที่ประเทศสหรัฐอเมริกากำลังเสียผลประโยชน์จึงต้องการ แทรกแซงการเมืองไทยผ่านการเลือกตั้งทั่วไปของไทย พ.ศ. 2562 ผ่านตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญ

CHULALONGKORN UNIVERSITY

---

(7) กลุ่มร่วมพัฒนาชาติไทยเป็นอดีตกลุ่มสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยหรือกลุ่มคนที่เคนเป็นฝ่ายซ้าย และสนับสนุน เพื่อต้องการโค่นล้มระบบทุนนิยม

(8) กลุ่มศาสนา

(9) กลุ่มวุฒิสมาชิกโดยหลังการรัฐประหารมีการแต่งตั้งวุฒิสมาชิกใหม่ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ซึ่งกลายเป็นพลังของกลุ่ม อนุรักษ์นิยม

(10) พรรคการเมืองที่ได้รับการสนับสนุนจากมวลชน

4. ชาวปลอมกรณีหุ่นเชิดด้านจีนตัวใหม่ของตะวันตก

เพจทางการเมืองยังคงมีการนำเสนอประเด็นทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับนายธนารท จิ่งรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ว่าเป็นตัวแทนของโลกตะวันตกในการต่อต้านจีน (รูปภาพที่ 4.3) โดยข้อมูลที่นำเสนอมาจากบทความที่มีชื่อว่า “West Finds New Anti-China Puppet in Wake of Thai Elections” โดยปรากฏชื่อผู้แต่ง คือ Tony Cartalucci จากสำนักข่าวนิวส์อีสเทิร์นเอ้าท์ลุค (New Eastern Outlook) ที่มีลักษณะที่คล้ายกับการนำเสนอข้อมูลในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป โดยข้อมูลดังกล่าวจัดเป็นประเภทข่าวปลอมแบบ *ทฤษฎีสมคบคิด* และมีการนำเสนอเนื้อหาที่แอบอ้างเป็น *นักวิชาการที่ไม่มีตัวตน* เช่นเดียวกัน (New Eastern Outlook, 2019)

The screenshot shows a Facebook post from 'The METTAD' with the following content:

- Header: The METTAD hat 7 neue Fotos zu dem Album „หุ่นเชิดด้านจีน ตัวใหม่ของตะวันตก“ hinzugefügt. 13. April 2019
- Title: West Finds New Anti-China Puppet in Wake of Thai Elections
- Text: ตะวันตกพบหุ่นเชิดผู้เป็นปฏิปักษ์ต่อจีนคนใหม่ในการเลือกตั้งไทย การแทรกแซงทางการเมืองของโลกตะวันตกเผชิญกับความพ่ายแพ้อีกครั้ง คราวนี้ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประเทศไทย ด้วยประชากรกว่า 70 ล้านคน และเป็นเขตเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และกำลังก้าวสู่การเป็นพันธมิตรระดับภูมิภาคที่สำคัญในนโยบาย One Belt, One Road ของจีน ทำให้สหรัฐและพันธมิตรต้องการจะส่งฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อจีนขึ้นสู่อำนาจในการเลือกตั้งที่ผ่านมาเมื่อเดือนมีนาคม อย่างไรก็ตาม พรรคพลังประชารัฐซึ่งมีความเกี่ยวโยงกับกองทัพได้คะแนนนิยมที่สูงกว่า ทำให้ฝ่ายปฏิปักษ์ที่มีสหรัฐหนุนหลังพบกับความพ่ายแพ้ร้ายแรงในการเลือกตั้งเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ขึ้นสู่อำนาจเป็นครั้งแรกในปี 2544
- Author: เขียนโดย/Writer: Tony Cartalucci, แปลโดย: NT นักแปลจิตอาสา
- URL: <https://journal-neo.org/.../west-finds-new-anti-china-puppe.../>
- Image: A man in a white shirt holding up a puppet with strings. Text overlay: หุ่นเชิดด้านจีนตัวใหม่ของโลกตะวันตก

Annotations on the right side of the image:

- เขียนโดยนักวิชาการที่ไม่มีตัวตนจริง
- เว็บไซต์ดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลรัสเซีย

รูปภาพที่ 4.24 เพจเดอะเมมตาดี้นำบทความที่เขียนโดยนักวิชาการที่ไร้ตัวตนมาเผยแพร่บนเพจ

ที่มา: เพจเดอะเมมตาดี

ในด้านของประเด็นหลักที่บทความต้องการนำเสนอ คือ นายธนารท จิ่งรุ่งเรืองกิจและพรรคอนาคตใหม่เป็นตัวแทนของรัฐบาลฝ่ายตะวันตกเพื่อคานอำนาจกับรัฐบาลจีน โดยบทความได้บรรยาย

การสูญเสียอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองของนายทักษิณ ชินวัตร และความพยายามกลับเข้าสู่ระบบการเมืองไทยผ่านตัวแทนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พรรคเพื่อไทยและพรรคการเมืองอื่น ๆ ที่สังกัดพรรคเพื่อไทยแต่ไม่ประสบความสำเร็จทางการเมืองโดยบทความดังกล่าวเป็นการร้อยเรียงเรื่องราวและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและนำมาสร้างเป็นข้อสรุปที่โจมตีนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่

08.04.2019 Author: Tony Cartalucci → เขียนโดยนักวิชาการที่ไม่มี

West Finds New Anti-China Puppet in Wake of Thai Elections

Column: Politics Region: Southeast Asia Country: Thailand

Western political meddling abroad faced another serious setback – this time in the Southeast Asian country of Thailand.

With a population of 70 million people, the 2nd largest economy in Southeast Asia, and transforming into

เนื้อหากล่าวถึงการแทรกแซงการเลือกตั้งไทยของรัฐบาลฝ่ายตะวันตกผ่านพรรคอนาคตใหม่

รูปภาพที่ 4.25 บทความ West Finds New Anti-china Puppet in Wake of Thai Elections
ที่มา: New Eastern Outlook

เมื่อพิจารณาด้านเนื้อหา ผู้วิจัยพบว่าบทความดังกล่าวมีการอ้างอิงจากแหล่งที่มาที่เป็นสำนักข่าวส่วนใหญ่จริง แต่เมื่อผู้ที่เขียนบทความนำมาเขียนนั้นเหมือนกับว่าผู้เขียนบทความตัดข้อความบางส่วนของข่าวมาเท่านั้นและใส่ความคิดเห็นของตนเองลงไปมากกว่าให้ข้อเท็จจริงของข่าวทั้งหมด โดยเขียนให้ภาพเชิงลบต่อนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ กล่าวคือ บทความที่นำเสนอจะมีการใช้ไฮเปอร์ลิงก์ (Hyperlink) ด้วยตัวอักษรสีแดงเพื่อให้ผู้อ่านสามารถกดเข้าไปดูบทความต้นฉบับที่นำมาอ้างอิงได้ เช่น ความตั้งใจของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ที่ต้องการยกเลิกโครงการรถไฟความเร็วสูงของจีน นั้นเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ลดความสามารถในการป้องกันการแทรกแซงจากต่างประเทศ ซึ่งเมื่อกดไฮเปอร์ลิงก์จะพบว่ามาจากแหล่งข่าวบางกอกโพสต์ซึ่งเป็นบทสัมภาษณ์รถไฟความเร็วสูงไม่ได้ทำให้เกิดการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและควรใช้เทคโนโลยีไฮเปอร์ลูป (Hyperloop)¹⁰² มากกว่า (รูปภาพที่ 4.26)

นอกจากนี้ เพจเดอะเมตตาตีใช้ข้อมูลที่ให้สัมภาษณ์กับสำนักข่าวประชาชาติธุรกิจเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2561¹⁰³ ซึ่งข่าวดังกล่าวเป็นการสัมภาษณ์เพื่อทราบถึงความคิดเห็นของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ที่มาต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของไทยโดยเฉพาะการพัฒนาในระดับท้องถิ่น และการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในด้านการสนับสนุนราคาสินค้าเกษตร ได้แก่ ข้าว ยางพารา รมันสำปะหลัง เป็นต้น รวมทั้ง การทบทวนนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องกับรัฐบาลจีนทั้งหมด หากนโยบายดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทย แต่บทความดังกล่าวตัดข้อความมาแค่บางส่วนที่เน้นเฉพาะเรื่องการทบทวนนโยบายที่ประเทศไทยมีต่อประเทศจีน และนำมาประกอบกับอีกส่วนหนึ่ง คือ การปรับโครงสร้างและลดงบประมาณของกระทรวงกลาโหม และการได้รับการสนับสนุนจากทั่วโลกในกรณีเจ้าหน้าที่สถานีให้กำลังใจนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ เข้ารับฟังข้อกล่าวหา¹⁰⁴ โดยจากข้อเท็จจริงทั้งหมดที่เกิดขึ้นนั้นจะได้นำไปสู่ข้อสรุปที่ปรากฏบนบทความ “West Finds New Anti-China Puppet in Wake of Thai Elections” มองว่านายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ต่อต้านรัฐบาลจีนและต้องการเปิดทางให้รัฐบาลอเมริกาเข้ามาหาผลประโยชน์ในประเทศไทยผ่านการแทรกแซงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

¹⁰² ไฮเปอร์ลูป (Hyperloop) คือ ระบบการขนส่งที่ใช้แรงขับเคลื่อนด้วยแม่เหล็กไฟฟ้า (Magnetic Levitation) ที่สามารถทำให้การขนส่งและเดินทางผ่านท่อสุญญากาศมีความเป็นไปได้ ในส่วนของจุดเริ่มต้นนั้นมาจาก Elon Musk เป็นผู้คิดค้นและนำเสนอแนวคิดดังกล่าวโดยมองว่าเทคโนโลยีการคมนาคมดังกล่าวจะเข้ามาแทนที่การคมนาคมในปัจจุบัน

¹⁰³ ดูเพิ่มเติมใน “ธนาธร” ซี่เป่าพัฒนาอีสาน ข้ามผ่านคลื่น “ทักษิณมิกซ์” โดยประชาชาติธุรกิจ

¹⁰⁴ เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2562 นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจเดินทางไปยังสถานีตำรวจนครบาลปทุมวันพร้อมทั้งรับทราบข้อกล่าวหาเพิ่มเติมอีก 2 ข้อกล่าวหา คือ การให้ความช่วยเหลือผู้กระทำความผิดหลบหนี¹⁰⁴ โดยเป็นความผิดตามมาตรา 189 และ มั่วสุมตั้งแต่ 10 คนขึ้นซึ่งก่อให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองซึ่งเป็นความผิดตามมาตรา 215

บทความดังกล่าวถึงบทบาทของพรรคอนาคตใหม่ในฐานะตัวแทนของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา (US Finds “New” Proxy in “Future Forward”) ที่บรรยายถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างพรรคเพื่อไทยและพรรคอนาคตใหม่เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างพรรคทั้งสองว่าเป็นพรรคตัวแทนกัน เช่น ครอบครัวของนายธนธร จิงรุ่งเรืองกิจเป็นมิตรกับตระกูลชินวัตรมาเป็นระยะเวลายาวนาน หรือ การอนุমানจากข้อเท็จจริงเรื่องสถานที่ตั้งของพรรคทั้งสองที่อยู่ใกล้เคียงกัน¹⁰⁵ และยังคงกล่าวถึงเหตุการณ์ที่นายธนธร จิงรุ่งเรืองกิจ ขึ้นกล่าวสุนทรพจน์ในงาน Concordia Summit¹⁰⁶ เกี่ยวกับประชาธิปไตยในประเทศไทยโดยในบทความดังกล่าวยังเขียนว่างานดังกล่าวมีผู้ที่สนับสนุนการทำสงคราม (Pro-war Advocates) เช่น John Negroponte¹⁰⁷ หรือ David Petraeus¹⁰⁸ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ภาพลักษณ์ของนายธนธร จิงรุ่งเรืองกิจและพรรคอนาคตใหม่เป็นตัวแทนของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาที่ต้องการเข้ามาหาผลประโยชน์โดยการแทรกแซงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

จุดหนึ่งที่ทำให้บทความดังกล่าวถูกจัดประเภทว่าเป็นทฤษฎีสมคบคิดนั้นเกิดข้อสรุปที่มีความไม่สมเหตุสมผลและไม่มีข้อมูลหรือแหล่งอ้างอิงมาสนับสนุนบางส่วนของข้อความ ตัวอย่างเช่น “นายธนธรเป็นทายาทร่วมในมรดกจากพ่อของเขาที่เสียชีวิตลง และหลังจากผู้เป็นแม่ได้เข้ามารับช่วงต่อกิจการ ครอบครัวจิงรุ่งเรืองกิจได้เป็นพันธมิตรกับครอบครัวชินวัตร (แปล)”¹⁰⁹ หรือการอนุমানจากข้อเท็จจริงข้างต้นว่ารัฐบาลฝ่ายตะวันตกใช้ตัวแทนซึ่งได้แก่นายทักษิณ ชินวัตร และนายธนธร จิงรุ่งเรืองกิจ แทรกแซงการเมืองไทยโดยต้องการกำจัดสถาบันต่าง ๆ ของไทย เช่น สถาบันตุลาการทหาร และระบอบรัฐธรรมนูญอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (Constitutional Monarchy) เพื่อนำไปสู่เสรีทางการค้า (Economic Liberalization) และเปลี่ยนแปลงนโยบายของประเทศไทยในการต่อต้านประเทศจีน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁰⁵ สถานที่ตั้งสำนักงานพรรคอนาคตใหม่ คือ สำนักงานพรรคอนาคตใหม่ คือ 1768 อาคารไทยซัมมิท ชั้น 5 ถนนเพชรบุรี แขวงบางกอกปี เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310 และที่ตั้งสำนักงานพรรคเพื่อไทย คือ สำนักงานใหญ่พรรคเพื่อไทยเลขที่ 1770 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่แขวงบางกอกปี เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310 และเมื่อดูจากแผนที่แล้วพบว่าทั้งที่ตั้งสำนักงานพรรคการเมืองทั้งสองอยู่ติดกัน

¹⁰⁶ องค์กร Concordia เป็นองค์กรไม่แสดงหากำไรและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริม สนับสนุนและยกระดับความร่วมมือข้ามภาคส่วน (Cross-sector) เพื่อสร้างผลกระทบในเชิงสังคม องค์กรดังกล่าวเป็นที่รู้จักดีในการจัดประชุมสุดยอดประจำปี Concordia Summit ณ กรุงนิวยอร์ก โดยในปี พ.ศ. 2561 นายธนธร จิงรุ่งเรืองกิจ ได้ขึ้นกล่าวสุนทรพจน์ในการประชุมในหัวข้อ “หัวเลี้ยวหัวต่อประชาธิปไตยไทย” อีกด้วย

¹⁰⁷ รองรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐ

¹⁰⁸ อดีตผู้อำนวยการหน่วยข่าวกรองกลาง (CIA) ในสมัยการบริหารประเทศประเทศของ George W. Bush

¹⁰⁹ Thanathorn himself is co-hier of the Junggrungreangkit fortune accumulated by his late father, and since taken over by his mother. The Junggrungreangkit family has long allied itself with Shinawatra. (ข้อความต้นฉบับ)

US Finds "New" Proxy in "Future Forward"

While Pheu Thai and other parties are openly run by Shinawatra as proxies, the latter – Future Forward – has attempted to claim it is not a nominee party.

However, nothing could be further from the truth.

The party – headed by billionaire Thanathorn Jungthongreangkit (normally referred to as Thanathorn) – not only promotes an identical agenda of removing Thailand's military from politics – thus paving Shinawatra's return to power – it literally established its party headquarters next door to Shinawatra's Pheu Thai Party. It includes various pro-Shinawatra politicians in its party, and was **promoted by Shinawatra's Thai Raska Chart (TRC) party** as a nominee after TRC's disbanding ahead of elections.

Thanathorn himself is co-heir of the Jungthongreangkit fortune accumulated by his late father, and since taken over by his mother. The Jungthongreangkit family has long allied itself with Shinawatra.

Media interests the family controls have served as stalwart supporters of Shinawatra and his political agenda for years. This support extends itself to promoting the same Western interests and agendas that in turn are sponsoring and benefiting from Shinawatra's bid to return to power.

Thanathorn himself – ahead of elections – went out of his way to court foreign interests and support – including visits with **Canadian Prime Minister Justin Trudeau** and speaking at venues like the **Concordia Summit** – chaired by inveterate regime change promoters and pro-war advocates including **John Negroponte** and **David Petraeus**, as well as representatives of verified dilatorships like **Prince Abdulaziz bin Talal bin Abdulaziz Al Saud** of Saudi Arabia.

Thanathorn has repeatedly declared his intentions to **roll back joint Thai-Chinese infrastructure projects** and **slash the Thai military's budget**, undermining its ability to fend off foreign interference – both foreign policy dreams long sought after by Washington.

It should come as no surprise then to see concerted support across the Western corporate media for Thanathorn and his Future Forward Party – as an alternative to supporting Shinawatra whose credibility and popularity are flagging despite years of extensive Western lobbying.

Thanathorn's Future Forward Party came in 3rd behind the military-linked PPP and Shinawatra's Pheu Thai Party. Despite this – it has been inexcusably endowed by the Western media with a disproportionate and imaginary mandate. Thanathorn has found himself in legal trouble in the wake of the election, facing at least 3 charges including sedition. When summoned by Thai police, he was accompanied by foreign embassy staff including **representatives from the United States, UK, and Canada**.

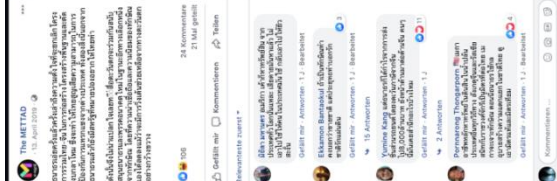
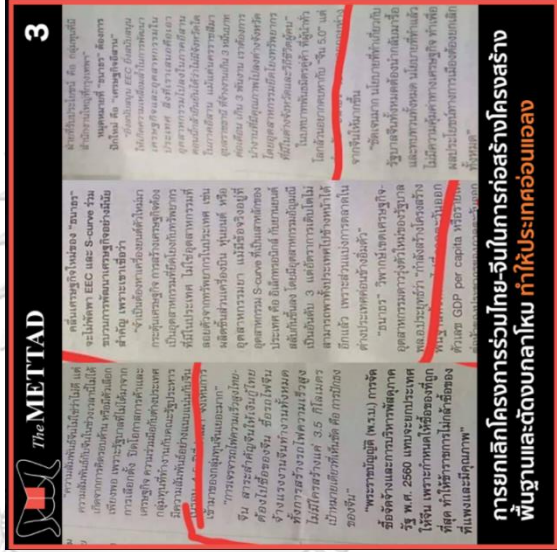
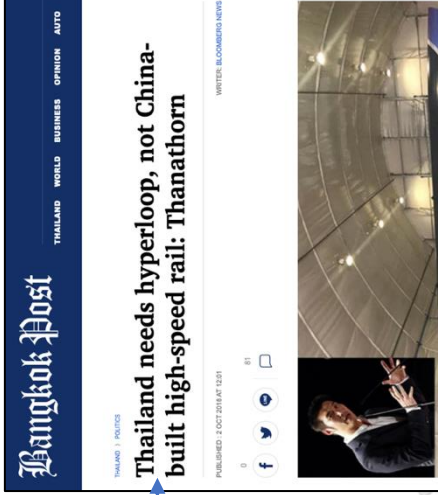
⇒ เพงเดอะเมตดาตีเทียบกบที่สัมภาษณีนเประเต็นเตยวกัน

เพียงส่วนหนึ่งของสำนักข่าววประชาชาติธุรกิจ ซึ่งนำไปสู่

บทสรุปว่านายชนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ต่อดันรัฐบาลเงินและ

ฝึกไฝกับรัฐบาลฝ่ายตจะวันตมกมากกว่าโดยผู้เขียนนำ

ข้อความบางส่วนเพื่อใช้เขียนบทความ

← บทความดังกล่าวอ้างอิงบทความจาก

บางกอกโพสต์ที่นายชนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ

วิจารณ์โครงการรถไฟความเร็วสูง

ระหว่างรัฐบาลไทย-จีน และมองว่า

ไฮเปอร์ลูปมีความเหมาะสมมากกว่า

ประเด็นที่ต้องการ

รูปภาพ 4-26 บทความที่เป็นถูกใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการเขียนบทความ

การศึกษาข่าวปลอมกรณีนายธนารธร จิงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ชี้ให้เห็นว่าข่าวปลอมที่ตัวแสดงทางการเมืองดังกล่าวตกเป็นกลุ่มเป้าหมายนั้นผู้สร้างเนื้อหาจะกำหนดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเจตนาที่ไม่โปร่งใสของนายธนารธร จิงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ และต้องการโค่นล้มรัฐบาลทหารและสถาบันหลักของไทยมากกว่าการทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติ ทั้งนี้ จากการศึกษาในกรณีดังกล่าวผู้วิจัยพบว่าข่าวปลอมถูกจัดเป็นทฤษฎีสมคบคิดและยังพบว่าเนื้อหาที่ผู้สร้างเนื้อหาทั้งผ่านเพจและผ่านเว็บไซต์นั้นเป็นการโจมตีเพื่อฝ่ายของนายธนารธร จิงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ รวมไปถึง บุคลากรในพรรคอย่างเห็นได้ชัดหวังผลให้เกิดการเข้าใจผิดต่อตัวนักการเมืองและพรรคการเมืองซึ่งสามารถสังเกตได้จากแหล่งข้อมูลที่เพจใช้อ้างอิงเพื่อสร้างเนื้อหานั้นจะมีที่มาจากแหล่งเดียวกันทั้งสิ้นโดยเป็นเว็บไซต์ที่มุ่งโจมตีตัวแสดงทางการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยอยู่แล้วและจุดที่เป็นที่สังเกตเพิ่มเติมคือบทความดังกล่าวทั้งสามชิ้นที่เพจใช้อ้างอิงนั้นเกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกันคือช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไปเพียงหนึ่งอาทิตย์และหลังการเลือกตั้งทั่วไปประมาณหนึ่งเดือน และจะเขียนไปในทิศทางที่โจมตีนายธนารธร จิงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่คล้ายคลึงกัน คือ เจตนาอันไม่บริสุทธิ์ของนายธนารธร จิงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ในการเข้าสู่สนามการเมือง

อย่างไรก็ดี ข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กเป็นข่าวปลอมที่ปรากฏบนแฟนเพจกลุ่มที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ เป็นจำนวนมาก โดยอยู่ในรูปแบบของการสร้างเนื้อหาขึ้นเองหรือแชร์มาจากแฟนเพจ หรือผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความคิดทางการเมืองเหมือนกัน อีกทั้งข่าวปลอมที่ปรากฏเป็นการชี้แจงหรือให้ข้อมูลที่หักล้างว่าข่าวปลอมดังกล่าวผิดในลักษณะที่มีการเสียดสีถึงตัวบุคคลที่เป็นผู้นำทางการเมือง

กล่าวโดยสรุป ข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงก่อนและหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 กรณีศึกษานายธนารธร จิงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ เปรียบเทียบประเด็นที่ปรากฏในช่วงเวลาที่ต่างกันดังต่อไปนี้ 1. มูลเหตุของการเกิดข่าวปลอม 2. ประเภทลักษณะข่าวปลอมที่โดดเด่น 3. ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา 4. แก่นเนื้อหาของข่าวปลอม 5. บริบททางการเมืองที่ปรากฏข้อมูล 6. เพจทางการเมืองที่ข่าวปลอมปรากฏ 7. การหักล้างข่าวปลอมทางการเมือง ดังตาราง ต่อไปนี้ (ตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20 สรุปประเด็นของข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในกรณีที่ 1

กรณีศึกษาที่ 1: นายธนธร จิรังเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่	
ประเด็นที่พบ	ช่วงเวลาการศึกษา
	ข่าวปลอมช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562
<p>1. มลเหตุของการเกิดข่าวปลอม</p>	<p>☐ ภูมิหลังของนายธนธร จิรังเรืองกิจ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพรรคอนาคตใหม่โดยจะเป็นการให้ข้อมูลหรือกำหนดกรอบประเด็นในการนำเสนอการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในช่วงความขัดแย้งต่าง ๆ โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเสื้อแดง-กลุ่มเสื้อเหลือง รวมทั้ง การเคลื่อนไหวทางการเมืองและสนับสนุนสื่อที่ถูกมองว่ามีเป้าหมายเพื่อล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ และจะใช้ประเด็นดังกล่าวโจมตีพรรคอนาคตใหม่เพื่อให้คนในสังคมมองว่าเป็นพรรคการเมืองหน้าใหม่ที่เพิ่งเข้าสู่สนามการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ที่ไม่เคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์</p> <p>☐ จุดยืนทางการเมืองที่ต้องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและการกระจายอำนาจไปยังประชาชนอย่างเท่าเทียมกันทำให้ถูกมองว่าตนเองนั้นไม่ได้มีความศรัทธาต่อสถาบันเบื้องสูงของไทย และจะใช้ประเด็นดังกล่าวในการโจมตีพรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคการเมืองหน้าใหม่ที่เพิ่งเข้า</p> <p>☐ ความสัมพันธ์ระหว่างนายธนธร จิรังเรืองกิจ กับ นายทักษิณ ชินวัตร ได้ถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นในการสร้างข่าวปลอมโดยข่าวปลอมจะกำหนดประเด็นให้บุคคลทั้งสองเป็นผลประโยชน์ทางการเมืองของรัฐบาลฝ่ายตะวันตก และให้นายธนธร จิรังเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคเครือข่ายและพรรคตัวแทนของพรรคเพื่อไทยอีกที</p>

ตารางที่ 4.20 สรุปประเด็นของข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในกรณี 1 (ต่อ)

กรณีศึกษาที่ 1: นายธนธร จรุงเรืองกิจ และพรรคคอนาคใหม่	
ประเด็นที่พบ	ช่วงเวลาการศึกษา
2. ประเภทข่าวปลอม	<p>☐ ทฤษฎีสมคบคิดที่นำความขัดแย้งทางการเมืองในอดีตมาสร้างร้อยเรียงและผูกโยงให้เข้ากับบริบททางการเมืองในปัจจุบัน อย่างเช่น เพจทางการเมืองนำคำบทความที่เขียนโดยนักวิชาการที่ไม่มีตัวตนมาบนเว็บไซต์ที่โจมตีฝ่ายประชาธิปไตยนำเสนอผ่านเพจว่าพรรคคอนาคใหม่เป็นตัวแทนของรัฐบาลฝ่ายตะวันตก และเป็นพรรคเครือข่ายของ พรรคเพื่อไทยที่นายทักษิณ ชินวัตร ประสพกับความล้มเหลวในการกลับมาอำนาจทางการเมือง หรือ การนำเอาเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ของไทย พ.ศ. 2475 มาผูกโยงกับการกิจกรรมการหาเสียงของนายธนธร จรุงเรืองกิจ เพื่อชี้ให้เห็นผู้ติดตามเพจเชื่อว่านายธนธร จรุงเรืองกิจ ต้องการล้มล้างการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์อันเป็นประมุข เป็นต้น</p> <p>☐ ข่าวปลอมในกรณีนี้มีวิธีการนำเสนอที่ทำให้ผู้ติดตามเพจเข้าใจผิดซึ่งจะเห็นได้จากเรื่องราวหรือประเด็นเนื้อหาที่ถูก นำเสนอผ่านเพจหรือเว็บไซต์ก็ตามเพจจะนำเสนอภาพของนายธนธร จรุงเรืองกิจ และพรรคคอนาคใหม่ ในเชิงลบโดยที่มุ่งโจมตีภูมิหลังและจุดยืนทางการเมืองมากกว่าประเด็นด้านนโยบาย และยังพบว่าวิธีการนำเสนอเนื้อหาจะเขียนและนำเสนอโดยการแอบอ้างเป็นนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์การเมืองเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข่าวดังกล่าว</p>
3. ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา	<p>☐ ข่าวปลอมในกรณีนี้มีวิธีการนำเสนอที่ทำให้ผู้ติดตามเพจเข้าใจผิดซึ่งจะเห็นได้จากเรื่องราวหรือประเด็นเนื้อหาที่ถูก นำเสนอผ่านเพจหรือเว็บไซต์ก็ตามเพจจะนำเสนอภาพของนายธนธร จรุงเรืองกิจ และพรรคคอนาคใหม่ ในเชิงลบโดยที่มุ่งโจมตีภูมิหลังและจุดยืนทางการเมืองมากกว่าประเด็นด้านนโยบาย และยังพบว่าวิธีการนำเสนอเนื้อหาจะเขียนและนำเสนอโดยการแอบอ้างเป็นนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์การเมืองเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข่าวดังกล่าว</p>

ตารางที่ 4.20 สรุปประเด็นของข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในกรณี 1 (ต่อ)

กรณีศึกษาที่ 1: นายธนธร จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่		
ช่วงเวลาการศึกษา		
ประเด็นที่พบ	ข่าวปลอมช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	ข่าวปลอมช่วงหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562
4. ประเด็นด้านเนื้อหา	<p>☐ ประเด็นด้านเนื้อหาที่พบจากการวิเคราะห์ข่าว คือ เจตนาอันไม่บริสุทธิ์ของนายธนธร จรุงเรืองกิจและพรรคอนาคตใหม่ โดยมีสาเหตุมาจากวิสัยทัศน์ และ นโยบายของพรรคอนาคตใหม่ที่มีลักษณะเสรีนิยม หรือ ความไม่แยแสไปในทางซ้ายจัด ทำให้เป็นเป้าหมายของการโจมตี สร้างข่าวปลอมเพื่อทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง หรือ ส่งผลต่อมติมหาชน (Public Opinion) ในการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562</p>	
5. เหนือทางการเมืองที่ข่าวปลอมปรากฏ	<p>☐ ข่าวปลอมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับกรณี 1 จะปรากฏบนเฟซบุ๊กแฟนเพจในกลุ่ม สนช.ขบวนการปลดปล่อย ประยุทธ์ จันทร์โอชา คณะรักษาความสงบแห่งชาติ และพรรคพลังประชาชน โดยจะพบว่ากรณีนี้ข่าวปลอมที่ปรากฏจะเกิดในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกันและมีประเด็นการนำเสนอที่ส่วนมากมาจากแหล่งข้อมูลเดียวกัน คือ เว็บไซต์ New Eastern Outlook รวมทั้งข่าวปลอมทั้ง 4 ข่าวยังปรากฏขึ้นบนเพจเดียวกันทั้งหมด</p>	
6. รูปแบบการที่กลางข่าวปลอมทางการเมือง	<p>☐ ข่าวปลอมไม่ได้รับการคัดกรองที่นำเชือถือ เช่น สื่อมวลชน ชีวทัศน์ หรือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในกรณีดังกล่าวผู้วิจัยเป็นผู้ตรวจกรองและค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง</p> <p>☐ ข่าวปลอมได้รับการที่กลางผ่านเพจในกลุ่ม สนช.ขบวนการปลดปล่อย จันทร์โอชา คณะรักษาความสงบแห่งชาติ และพรรคพลังประชาชน โดยเป็นการให้ข้อมูลที่ชี้แจงให้เห็นว่าข้อมูลของฝ่ายตรงข้ามไม่เป็นความจริงในลักษณะที่เสียสติ และโจมตีว่าฝ่ายตรงข้ามแพร่กระจายข่าวปลอม</p> <p>☐ ข้อมูลโดยส่วนมากเข้าข่ายมีแนวโน้มที่จะปลอม และได้รับการตรวจสอบจากผู้วิจัย</p>	

จากตารางข้างต้น มูลเหตุของการเกิดขึ้นข่าวปลอมที่จุดประเด็นที่ทำให้เป็นประเด็นในการสร้างข่าวปลอมทางการเมืองเพื่อโจมตีนายธนารักษ์ จรุงเรืองกิจ เกิดจากภูมิหลังของนายธนารักษ์ จรุงเรืองกิจ และจุดยืนทางการเมืองที่แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดในช่วงของการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ ในช่วงแรก ๆ และในช่วงดำเนินกิจกรรมการหาเสียงในช่วงของการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 อย่างเช่น ข่าวปลอมเรื่อง “ข้อมูลบนเพจเดอะเมตาดาต้าที่ชื่อ “RED REBEL ปอกเปลือกส้มอนาคตใหม่” และ “ภารกิจ 2475 ที่ยังไม่สำเร็จ?” เป็นข้อมูลที่เน้นประเด็นอดีตของนายธนารักษ์ จรุงเรืองกิจ ที่พัวพันกับกลุ่มคนเสื้อแดงในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองมากกว่า รวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนสำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกันซึ่งเป็นสำนักพิมพ์ที่นำเสนอมุมมองสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยในเชิงวิพากษ์ และนำเสนอภาพของนายปิยบุตร แสงกนกกุล เลขาธิการพรรคอนาคตใหม่เป็นผู้ที่ล้มล้างการปกครอง เพราะเป็นสมาชิกกลุ่มคณะราษฎรที่รณรงค์ให้แก้ไขกฎหมายมาตรา 112 โดยจากประเด็นดังกล่าวทำให้ผู้สร้างเนื้อหาที่เป็นเท็จและบิดเบือนใช้ประเด็นด้านภูมิหลังและอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคมาใช้เป็นกรอบในการสร้างข้อมูลข่าวสาร

ในส่วนของประเภทข่าวปลอมจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าพรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคการเมืองที่เปิดตัวมาด้วยอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต้องการปฏิรูปโครงสร้างทางสถาบันต่าง ๆ ของไทยโดยเฉพาะกองทัพและให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นทำให้พรรคอนาคตใหม่ถูกมองว่าเป็นพรรคที่ต้องการโค่นล้มสถาบันหลักของไทยมากกว่า โดยจากข่าวปลอมที่เกิดขึ้นกับนายธนารักษ์ จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่สามารถจัดประเภทได้เป็นทฤษฎีสมคบคิดและโจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน

ทั้งนี้ ทฤษฎีสมคบคิดเป็นประเภทข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นกับกรณีดังกล่าวมากมีความโดดเด่นมากที่สุด ตั้งแต่ในช่วงก่อนการเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยจะเห็นได้จากตัวอย่างข่าวปลอมที่เกิดขึ้นที่พยายามผูกโยงเรื่องราวทางการเมืองในอดีต เช่น ภารกิจ 2475 ที่นายธนารักษ์ จรุงเรืองกิจ หรือเคยพูดได้ในขณะหาเสียงที่ถูกผูกโยงว่าต้องการโค่นล้มสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือ ประเด็นด้านการแทรกแซงการเลือกตั้งของไทยจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเป็นเรื่องราวทางการเมืองที่มีการผูกโยงความขัดแย้งทางการเมืองในอดีตและกล่าวถึงตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญโดยเฉพาะนายทักษิณ ชินวัตร เป็นต้น

ลักษณะเนื้อหาของข่าวปลอมตามกรอบการวิเคราะห์นั้นเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีการใช้เนื้อหาที่ทำให้เข้าใจผิดโดยการบิดเบือนประเด็นเพื่อให้ผู้ติดตามเพจทางการเมืองคล้อยตาม โดยส่วนมากจะเป็นการตัดหรือบิดเบือนประเด็นหรือการกำหนดกรอบประเด็นที่เน้นเรื่องจุดยืนทางการเมืองของนายธนารักษ์ จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ที่ขัดต่ออุดมการณ์หลักของสังคมไทย เช่น การตัดคำสัมภาษณ์เรื่องวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง รัฐไทยไม่ควรอุปถัมภ์ศาสนาพุทธ หรือ การยกเลิกการกราบไหว้ผู้อาวุโส เป็นต้น ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกตัดออกมาจากบทสัมภาษณ์บางตอนเท่านั้น นอกจากนี้

ยังพบลักษณะที่เด่นชัดอีกอย่างหนึ่งของกรณีดังกล่าว คือ ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่แอบอ้างนักวิชาการที่ไม่มีตัวตนผ่านเว็บไซต์ที่โจมตีฝ่ายประชาธิปไตยในภูมิภาคเอเชีย โดยนักวิชาการที่ไร้ตัวตนพยายามอ้างอิงบทความจากสำนักข่าวที่มีชื่อเสียงของต่างประเทศมาเรียบเรียงเป็นบทความที่ปรากฏบนเว็บไซต์ดังกล่าว

ประเด็นด้านเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไปจะมีประเด็นหรือเนื้อหาที่ใช้เป็นจุดโจมตีนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม ได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองในอดีต โดยส่วนมากเป็นเรื่องราวสมัยนายทักษิณ ชินวัตร บริหารประเทศที่สร้างความขัดแย้งและมีการทุจริตมากมายส่งผลให้เกิดการประท้วงเพื่อขับไล่จนส่งผลมาถึงปัจจุบัน รวมทั้ง ยังใช้บริบทความขัดแย้งของกลุ่มเสื้อเหลืองและเสื้อแดง เพราะในช่วงเวลานั้นนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ เข้าร่วมชุมนุมทั้งสองกลุ่ม แต่ข่าวปลอมที่เกิดขึ้นจะเน้นย้ำหรือนำเสนอมุมมองการเข้าร่วมกับกลุ่มคนเสื้อแดงเพียงอย่างเดียว และยังนำเสนอในทิศทางที่นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ มีความสัมพันธ์เชิงผลประโยชน์ทางการเมืองกับนายทักษิณ ชินวัตร

นอกจากนี้ ข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในกรณีดังกล่าวโดยส่วนมากจะเป็นเรื่องของความไม่ศรัทธาต่อสถาบันเบื้องสูงของไทยที่มาจากกรณีหลังและการทำกิจกรรมทางการเมืองในอดีตของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ รวมทั้งนโยบายต่าง ๆ ของพรรคที่ทำให้เป็นประเด็นที่ถูกใช้เป็นแก่นหรือเรื่องราวที่ใช้สร้างข่าวปลอม นอกจากนี้ การพาดพิงถึงการทำงานของหน่วยงานภาครัฐเป็นแก่นเรื่องที่โดดเด่นเนื่องจากช่วงหลังการเลือกตั้งนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ มีคติความต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะกรณีการถือหุ้นสื่อและการจัดตั้งรัฐบาล

ข่าวปลอมทางการเมืองจากกรณีดังกล่าวจะปรากฏบนกลุ่มเพจทางการเมืองที่โจมตีนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่อยู่แล้ว หรือกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มเพจที่มีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่เข้าข้างฝ่ายรัฐบาลเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ทั้งนี้การปรากฏขึ้นของข้อมูลข่าวสารจากกลุ่มเพจข้างต้นจะมีลักษณะที่ชี้แจงให้เห็นว่าการกระทำของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หรือการดำเนินกิจกรรมของพรรคไม่เป็นความจริง และมีการนำเสนอข่าวปลอมที่แอดมินเพจสร้างขึ้นเอง นอกจากนี้ ข่าวปลอมเกี่ยวกับกรณี 1 ไม่พบข่าวปลอมได้รับการหักล้างผ่านองค์กรที่น่าเชื่อถือ และได้รับการหักล้างผ่านเพจในกลุ่ม *สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คณะรักษาความสงบแห่งชาติ และพรรคพลังประชาชน* โดยเป็นการให้ข้อมูลที่ชี้แจงให้เห็นว่าข้อมูลของฝ่ายตรงข้ามไม่เป็นความจริงในลักษณะที่เสียดสี และโจมตีว่าฝ่ายตรงข้ามแพร่กระจายข่าวปลอม

กล่าวโดยสรุป ข่าวปลอมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ มีลักษณะที่เหมือนกับข่าวปลอมโดยทั่ว ๆ ผ่านกรอบการวิเคราะห์ประเภทและลักษณะการนำเสนอ แต่กรณีดังกล่าวข่าวปลอมจะมีแก่นเรื่องหลักที่โดดเด่นมากที่สุดคือมีการใช้ประเด็นด้านอุดมการณ์ทางการเมืองของนักการเมือง เหตุการณ์ทางการเมืองในอดีตและปัจจุบัน และทัศนคติที่มี

ต่อสถาบันหลักของไทยเพื่อใช้เป็นองค์ประกอบในการสร้างเรื่องราวที่ผูกโยงบริบททางการเมืองในอดีตและปัจจุบันที่เป็นทฤษฎีสมคบคิดและเป็นเนื้อหาที่โจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน

4.3.2 กรณีศึกษาที่ 2: พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ

ประวัติและภูมิหลังพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ

ตั้งแต่การรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีพรรคเพื่อไทย ในปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยอยู่ภายใต้การปกครองของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะและดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 29 ของประเทศไทย

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (จปร.) หลังจากจบการศึกษาได้เข้ารับราชการที่กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ ค่ายนวมินทราชินี จังหวัดชลบุรี และรับราชการเรื่อยมาจนดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก นอกจากนี้หลังจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองมีการประกาศกัญยาการศึกษาที่วราขอาณาจักรซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการเจรจาของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง 7 ฝ่ายไม่ประสบความสำเร็จ

หลังจากการยึดอำนาจการปกครอง สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ได้มีมติลงคะแนนให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ด้วยคะแนนเสียง 191 ต่อ 194 เสียงและได้มีพิธีรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2557 และดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจนถึง ปี พ.ศ. 2562 ก่อนที่จะมีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ในเดือนมีนาคม

การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 พรรคการเมืองได้รับความสนใจพรรคหนึ่งนอกเหนือจากพรรคอนาคตใหม่ คือ พรรคพลังประชารัฐ เนื่องจากผู้ที่อยู่ในพรรคพลังประชารัฐหรือแกนนำของพรรคหลายคนเป็นรัฐมนตรีและเป็นที่ปรึกษาในรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งทำให้พรรคการเมืองดังกล่าวถูกมองว่าเป็น “พรรคนิยมประยุทธ์อย่างเป็นทางการ” (Teeranai Charuvastra, 2018)

พรรคพลังประชารัฐเป็นพรรคการเมืองลำดับที่ 3/2561 ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้งชื่อพรรคต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2561 โดยนายชวน ชูจันทร์ ประธานประชาคมตลาดน้ำคลองลัดมะยมและพันเอก สุชาติ จันทร์โชติกุล อดีต ส.ส. สงขลา พรรคความหวังใหม่ และอดีตสมาชิก สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เป็นผู้ชื่อพรรค และมีมติเลือก ดร.อุตตม สาวนายน อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้า

พรรค ในช่วงเวลาต่อมาที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติเห็นชอบให้รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคพลังประชาชน (รูปภาพที่ 4.46)

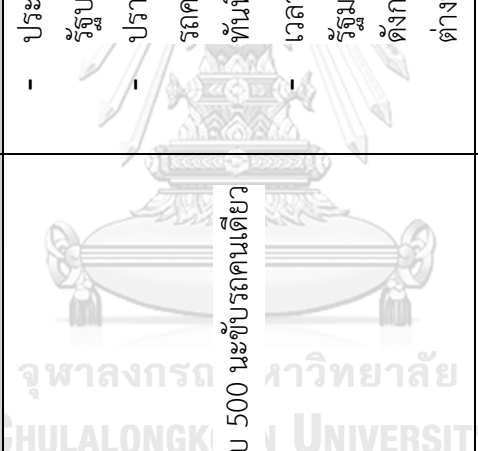

รูปภาพที่ 4.27 สัญลักษณ์ของพรรคพลังประชาชน
ที่มา: เว็บไซต์พรรคพลังประชาชน

ในก่อนการเลือกตั้งมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์บทบาทของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เนื่องจากเป็นผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีในบัญชีรายชื่อพรรคพลังประชาชน เพราะ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติซึ่งเป็นที่ถกเถียงว่าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐหรือไม่ซึ่ง หากเป็นเจ้าหน้าที่รัฐเท่ากับว่าขาดคุณสมบัติในการลงรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ตารางที่ 4.21 กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 2: พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชาชน

กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 2: พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชาชน				
ลำดับ	ช่วงเวลา	วัน/เดือน/ปี ที่ข้อมูลปรากฏ	ข้อมูลข่าวสารทาง การเมืองบนเพจ	รายละเอียดเหตุการณ์
1.	ก่อนการ เลือกตั้ง ทั่วไป พ.ศ. 2562	31/01/2562	 <p>จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University</p> <p>ปรับ 500 นะขั้บรณคนเดียว</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาฝุ่นละออง PM2.5 โดยประชาชนเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน - ประชาชนข่าวปลอมเชิงนโยบายจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติว่าห้ามขับรถยนต์เดี่ยว หากฝ่าฝืนจะโดนปรับเป็นจำนวน 500 บาท โดยมีผลบังคับใช้ทันที (วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2562) - เวลาต่อมา นายพุทธิพงษ์ ปุณณกันต์ (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม) ซึ่งแจ้งว่ามาตรการดังกล่าวยังไม่ผลบังคับใช้ในประเทศไทย และเป็นมาตรการในต่างประเทศเพียงเท่านั้น
2.		10/02/2562	<p>สังปีดโครงการ 'ทุลกระหม่อม'</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พรรคไทยรักชาติ (ทชช.) เสนอชื่อทุลกระหม่อมหมิงอุบลรัตน์ฯ เป็นนายกในบัญชีรายชื่อของพรรค เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 - ประชาชนข่าวปลอมว่าพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีคำสั่งปิดโครงการทูปีนเมเบอร์วัน (To Be Number 1) ผ่านเว็บไซต์ข่าวปลอม newsth8.com

ตารางที่ 4.21 กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 2: พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชาชน (ต่อ)

กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 2: พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชาชน				
ลำดับ	ช่วงเวลา	วัน/เดือน/ปี ที่ข้อมูลปรากฏ	ข้อมูลข่าวสารทางปลอมทาง การเมืองบนเพจ	รายละเอียดเหตุการณ์
2	ก่อนการ เลือกตั้ง ทั่วไป พ.ศ. 2562	10/02/2562	สังปัดโครงการ 'ฟูลกระหม่อม'	<ul style="list-style-type: none"> - ภายหลังข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้รับการทักกลับจากสำนักข่าว ศูนย์ข่าว ก่อนแฮช และเพจทางการเมือง เป็นต้น
3.		10/02/2562	เอกสารคำสั่งปลอมคำสั่ง หัวหน้ารักษาความสงบ แห่งชาติปลดผู้นำเหล่าทัพ	<ul style="list-style-type: none"> - ช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 สื่อสังคมออนไลน์เผยแพร่คลิปวิดีโอ การเคลื่อนไหวโซเชียลมีเดียของกองทัพเพื่อเป็นการฝึกประจำปีซึ่งก่อให้เกิด กระแสข่าวลือเรื่องการรัฐประหารซ้อน (โพสต์ทูเดย์, 2562) - นอกจากนี้ เอกสารคำสั่งหัวหน้า คสช. ปลดผู้นำเหล่าทัพ ที่แพร่กระจาย บนสื่อสังคมออนไลน์ต่อยักษ์การเสาะข่าวลืออีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตามข้อมูล ดังกล่าวได้รับการทักกลับจากสำนักข่าวต่าง ๆ อาทิ ไทยรัฐ โพสต์ทูเดย์ ประชาชาติ เป็นต้น
4.		23/02/2562	บุคคลแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่ พรรคพลังประชาชนโทรหา ประชาชนเพื่อสอบถามความ พึงพอใจของบัตรสวัสดิการ แห่งรัฐ	<ul style="list-style-type: none"> - We Watch รายงานกรณีเจ้าหน้าที่พรรคพลังประชาชนโทรหาประชาชน เพื่อสอบถามความพึงพอใจบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พร้อมทั้งกล่าวหาว่า ต้องการให้มีบัตรดังกล่าวให้เลิกพรรคพลังประชาชน - พรรคพลังประชาชนชี้แจงว่าพรรคไม่มีนโยบายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพรรค ติดต่อบริษัทสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐแต่อย่างใด

ตารางที่ 4.21 กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองนักศึกษาที่ 2: พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชาชน (ต่อ)

กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองนักศึกษาที่ 2: พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชาชน				
ลำดับ	ช่วงเวลา	วัน/เดือน/ปี ที่ข้อมูลปรากฏ	ข้อมูลข่าวสารทางปดอมทาง การเมืองบนเพจ	รายละเอียดเหตุการณ์
5.	ก่อนการ เลือกตั้ง ทั่วไป พ.ศ. 2562	20/03/2562	เอกสารคำสั่งปฏิบัติการเชิง ข้อมูลเพื่อส่งเสริมการรับรู้ของ ประชาชน	- เพจ CSIL LA เผยแพร่เอกสารดังกล่าวเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2562 ที่มี ใจความว่าให้แม่ทัพภาคหนึ่งดำเนินการที่ช่วยสนับสนุนการสร้างการรับรู้ ของประชาชนที่มีต่อพรรคพลังประชาชน
6.	หลังการ เลือกตั้ง ทั่วไป พ.ศ. 2562	11/06/2562	ยกเลิกอาหารกลางวันเด็ก	- ในช่วงหลังการเลือกตั้งยังไม่เป็นที่ทราบอย่างแน่ชัดว่าใครจะเป็น นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ซึ่งในช่วงเวลา ดังกล่าวปรากฏข่าวปลอมที่โจมตีรัฐบาลด้วยการนำเสนอที่ออกมาใน รูปแบบนโยบายต่าง ๆ
7.		19/06/2562	ตั้งทวนคำสั่งสุดท้าย คสช. ผู้ หญิงไทยต้องเกณฑ์ทหาร เริ่ม ปี 2564	- ข่าวปลอมที่เกิดขึ้นได้รับบริการที่กลางจากสำนักข่าวต่าง ๆ ศูนย์ข่าวก่อนแชร์ และเพจทางการเมือง

ตารางที่ 4.21 กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 2: พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชาชน (ต่อ)

กรอบระยะเวลาข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 2: พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชาชน				
ลำดับ	ช่วงเวลา	วัน/เดือน/ปี ที่ข้อมูลปรากฏ	ข้อมูลข่าวสารทางปลอมทาง การเมืองบนเพจ	รายละเอียดเหตุการณ์
8.	หลังการ เลือกตั้ง ทั่วไป พ.ศ. 2562	20/06/2562	 <p>ชดใช้ค่าเสียหายกรณีเหมือง ทอง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ปี พ.ศ. 2559 คณะรักษาความสงบแห่งชาติใช้มาตรา 44 ยกเลิกประธานาธิบดีการเมืองทองคำ และยกเลิกใบอนุญาตประกอบโลหกรรมเหมืองแร่ทองคำของบริษัท อัครา รีซอร์สเซส จำกัด เนื่องจากส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน - ช่วงเวลาต่อมาปรากฏข่าวลือว่าพลเอกประยุทธ์ และคณะต้องรับผิดชอบค่าเสียหายทั้งหมด

ข่าวปลอมทางการเมืองกรณีศึกษาที่ 2: พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ

ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ขั้วอำนาจทางการเมืองที่สำคัญนอกเหนือจากนายธนารัฐ จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ คือ พรรคพลังประชารัฐโดยเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกบัญชีรายชื่อของ พรรคดังกล่าวทำให้ได้รับกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่าพรรคการเมืองดังกล่าวเป็นพรรคการเมืองที่เข้ามา สืบทอดอำนาจทางการเมืองมากกว่าทำประโยชน์เพื่อสาธารณชนและสังคมโดยรวม จึงทำให้ตัวแสดงทางการเมืองทั้งสองนั้นมีความสำคัญและตกเป็นเป้าหมายของข่าวปลอมบ่อยครั้งทั้งในช่วงก่อนการเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

จากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวปลอมที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐตก เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 8 ข่าวซึ่งลักษณะที่โดดเด่นของข่าวปลอมในช่วงการเลือกตั้งในครั้งนี้ คือ ข่าวปลอมประเภทคลิกเบทหรือยั่วให้คลิก (Clickbait) กล่าวคือ ข่าวปลอมจะใช้ที่อยู่เว็บไซต์ (URL) 2 ลักษณะคือ (1) ที่อยู่เว็บไซต์คล้ายกับสำนักข่าวโดยใช้คำว่านิวส์ (News) ต่อท้ายชื่อเว็บไซต์ เช่น zawatnews.com หรือ (2) ใช้ที่อยู่เว็บไซต์ที่น่าสงสัย เช่น jookkthai.com wararatnews.com หรือ wanmreos.com ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่ไม่ได้อยู่สื่อมวลชนกระแสหลักใช้ และเมื่อพิจารณาด้านลักษณะ การนำเสนอเนื้อหาพบว่าเนื้อหาที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยสมบูรณ์ (Fabricated) หรือกล่าวได้ว่า เนื้อหา ที่ถูกนำเสนอ นั้นไม่มีความจริงปรากฏอยู่เลย ในส่วนประเด็นประเด็นด้านเนื้อหา (Issue) ที่ปรากฏใน กรณีดังกล่าว นั้นพบว่าเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการออกหรือดำเนินการตามนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐที่ สอดคล้องกับบริบททางสังคมหรือปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญในขณะนั้นและเป็นเรื่องราวที่ไม่เกี่ยวข้อง กับการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าวมีรายละเอียดเหตุการณ์ ดังต่อไปนี้

1. ข่าวปลอมกรณีคำสั่งห้ามนั่งรถคนเดียวฝ่าฝืนปรับ 500 บาท

ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ประเทศไทยประสบกับปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม คือ ฝุ่น ละเอียด P.M 2.5 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ามาตรฐานและส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนโดยทั่วไปซึ่งใน ช่วงเวลาดังกล่าวได้มีกระแสเรียกร้องให้รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำเนินมาตรการเพื่อลด ปัญหาฝุ่นละออง โดยปัญหาฝุ่นควันนำไปสู่ข่าวปลอมที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ตกเป็นเป้าหมาย

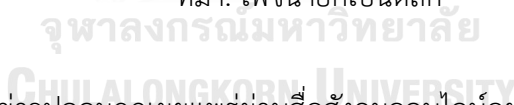
ข่าวปลอมที่เกิดขึ้นเป็นข้อมูลข่าวสารที่กล่าวถึงมาตรการการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองซึ่งข้อมูล ดังกล่าวได้กล่าวถึงมาตรการที่ออกโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ว่าห้ามขับรถคนเดียว หากผู้ใดฝ่า ฝืนจะถูกปรับ 500 บาท ด้วยพาดหัวข่าวว่า “ประเทศบึ๊กตู้ จับแล้ว ปรับ 500 เซ้านี้ 31/1/2562 ขับ รถคนเดียวระวัง! มาตรการแก้ฝุ่นผู้นำ” ในด้านเนื้อหาข่าวมีใจความว่าคำสั่งดังกล่าวเป็นไปเพื่อให้ ประชาชนใช้รถยนต์น้อยลง และมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเริ่มปฏิบัติงานทันทีในเขต

กรุงเทพมหานครและปริมณฑล พร้อมทั้งยังใส่รูปภาพเจ้าหน้าที่ตำรวจกำลังแจกใบสั่งให้กับผู้ฝ่าฝืน และ อ้างอิงถึงจากเว็บไซต์ข่าวปลอม (https://jookthai.com/) (รูปภาพที่ 4.28)

รูปภาพที่ 4.28 ข่าวกรณีที่ปรากฏเป็นข่าวปลอมเรื่องคำสั่งห้ามนั่งรถคนเดียว

ที่มา: เพจนายกเป็นตลก

ภายหลังจากข่าวปลอมถูกเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กนายพุทธิพงษ์ ปุณณกันต์ รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมืองปฏิบัติหน้าที่โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี¹¹⁰ กล่าวว่ามาตรการดังกล่าวยังไม่มีฉบับใช้ในประเทศไทยเพียงอย่างเดียวแต่กล่าวถึงมาตรการดังกล่าวเนื่องจากเป็นมาตรการที่บังคับใช้ในต่างประเทศเพียงเท่านั้น นอกจากนี้ข่าวปลอมดังกล่าวได้รับการหักล้างผ่านแฟนเพจต่าง ๆ รวมทั้งแฟนเพจทางการเมืองด้วย

¹¹⁰ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

2. ชาวปลอมกรณีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา สั่งปิดโครงการ To Be Number 1

สถานการณ์ทางการเมืองได้รับความสนใจมากขึ้นในช่วงใกล้การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และพรรคการเมืองต่าง ๆ เริ่มเสนอรายชื่อผู้เป็นนายกรัฐมนตรีในบัญชีรายชื่อของพรรคซึ่งพรรคพลังประชาชนได้เสนอชื่อพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีในบัญชีรายชื่อของพรรคซึ่งได้นำไปสู่กระแสวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเหมาะสมของการกระทำดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาเดียวกัน พรรคการเมืองไทยรักษาชาติเสนอชื่อทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตน เป็นนายกรัฐมนตรีในบัญชีรายชื่อพรรคเช่นเดียวกัน ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่ข่าวปลอมที่เกิดขึ้นโดยพาดพิงทั้งพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตน

ข่าวปลอมดังกล่าวเป็นกรณีที่กล่าวหาพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีคำสั่งปิดโครงการ To Be Number 1 ของทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตน โดยอ้างว่าโครงการดังกล่าวไม่มีประโยชน์ ทั้งนี้ข่าวปลอมดังกล่าวได้รูปแบบของการนำเสนอในรูปแบบของสำนักข่าวออนไลน์ (impoter) โดยใช้ชื่อว่า สำนักข่าวไทย (newsth8.com) พร้อมทั้งเนื้อความของข่าวปลอมดังกล่าวมีใจความว่าต้องการตัดงบประมาณของโครงการ To Be Number 1 และพิจารณาการปิดโครงการดังกล่าวด้วย (Workpointnews, 2562)

รูปภาพที่ 4.29 ชาวกรณีที่ปรากฏเป็นชาวปลอมเรื่องพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

สั่งปิดโครงการ To Be Number 1

ที่มา: newsth8.com (เว็บไซต์ข่าวปลอม)

อย่างไรก็ตาม ข่าวปลอมดังกล่าวถูกเผยแพร่และส่งต่อบนเฟซบุ๊กเป็นจำนวนมาก โดยหลังจากนั้นข่าวปลอมดังกล่าวได้รับการหักล้างทั้งจากซัวร์ก่อนแชร์ สำนักข่าวต่าง ๆ รวมทั้งแฟนเพจทางการเมืองเป็นจำนวนมาก

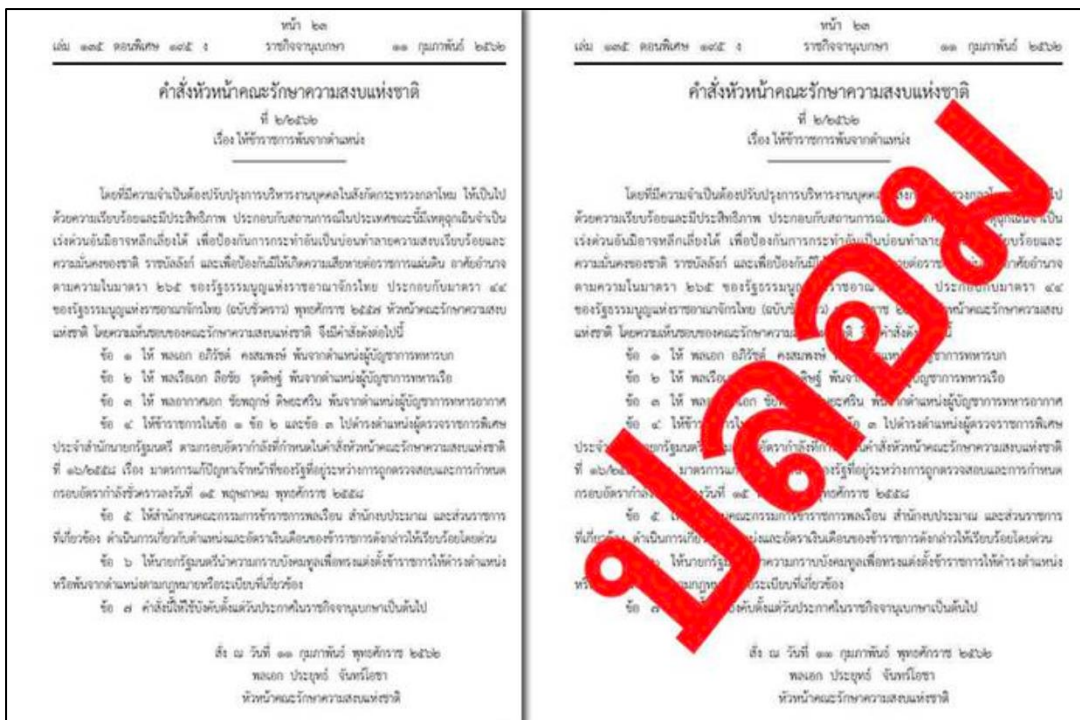
รูปภาพที่ 4.30 การหักล้างข่าวปลอมกรณีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา สั่งปิดโครงการ To Be Number 1 ผ่านรายการซัวร์ก่อนแชร์ เพจปราชญ์สามสี และสำนักข่าว Workpoint News

ที่มา: เพจซัวร์ก่อนแชร์ ปราชญ์สามสี และสำนักข่าวสปริงนิวส์ (ออนไลน์)

3. ข่าวปลอมกรณีเอกสารปลอมคำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติปลดผู้นำแหล่งทัพ
กระแสวิพากษ์วิจารณ์การรัฐประหารซ้อนซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับการส่งต่อผ่านบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก ข่าวลือดังกล่าวเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ได้มีการเคลื่อนยุทธโธปกรณ์ในหลายพื้นที่ซึ่งได้มีกลุ่มที่เชื่อมเข้ากับสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงนั้นซึ่งผลให้สาธารณชนเข้าใจผิด และก่อให้เกิดความกังวลต่อสถานการณ์ทางการเมือง เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวประเทศไทยอยู่ในช่วงระหว่งการจัดการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

ข่าวลือการรัฐประหารซ้อนได้รับความสนใจอีกครั้ง เมื่อมีการเผยแพร่เอกสารปลอมปลดผู้นำเหล่าทัพซึ่งเอกสารดังกล่าวอยู่ในรูปแบบการเลียนแบบให้เหมือนกับคำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติที่เผยแพร่ลงในราชกิจจานุเบกษา โดยเอกสารดังกล่าวใช้หัวเรื่องว่า “ให้ข้าราชการพ้นจากตำแหน่ง” และมีคำสั่งให้ปลดผู้นำเหล่าทัพทั้ง 3 เหล่า พร้อมทั้งให้ไปดำรงตำแหน่งผู้ตรวจราชการพิเศษประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (รูปภาพที่ 4.31)

รูปภาพที่ 4.31 เอกสารปลอมคำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติปลดผู้นำแหล่งทัพ
ที่มา : เดลินิวส์ (ออนไลน์)

หลังจาก ข่าวลือดังกล่าวถูกแพร่กระจายบนเฟซบุ๊กซึ่งนำไปสู่ความสับสนและความวิตกกังวลต่อสถานการณ์ทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ข่าวลือดังกล่าวได้รับการหักล้างจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือ จากสื่อมวลชน อาทิ พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ กองทับกบ กำนันข่าวมติชน สำนักข่าวเดลินิวส์ ได้กล่าวปฏิเสธถึงข่าวลือการรัฐประหารซ้อนว่าไม่เป็นความจริง รวมทั้ง ยังกล่าวว่าเอกสารคำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติเป็นของปลอม และให้ดำเนินคดีต่อไปเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดและเผยแพร่ข่าวลือดังกล่าว นอกจากนี้ ข่าวปลอมดังกล่าวยังได้รับการหักล้างและชี้แจงว่าไม่เป็นความจริงบนแฟนเพจทางการเมืองอีกด้วย (เดลินิวส์, 2562) (รูปภาพที่ 4.32)

สตีฟลูทกก
February 11 · 🌐

2 - 3 วันมานี้ มีกิจกรรมอันดีตามกลุ่มการเมือง ข้าราชการและคนใจกว้าง จะมีการ
หยิบยกประเด็นขึ้นมา นั่นคือเรื่อง การ "รัฐประหาร"
เรื่องใดก็ตามที่ไปอยู่บนหน้าว่าทำไมคนถึงมีสื่อในแบบนั้น

เหตุผล มีการเผยแพร่ภาพการเสียดสีขบวนการกบฏไปบนถนน เป็นขบวนจำนวนมากหลาย
คน กระแสนี้บอกกันว่าเสีย มีเวลาอีกแล้ว แต่สุดท้ายทุกอย่างก็ไปมีผล ว่ากรณี
คำสั่งว่าห้ามสื่อมวลชนเพื่อ "การฝึก" เป็นการฝึกความวามรอบที่ปฏิบัติกับขบวนการที่ มีเจ
ตมรับในความระแวงของ รัฐบาล ที่เขาจะไปไปมาไม่บอก ว่าเพื่อการฝึก สำนัที่ขึ้น
นั้นแหละ และอ้างว่าคนนั้นจะเข้า ขอบเขตอยู่ แม้ก็ไม่ถ่ายภาพให้เห็นด้านข้างที่เขา
เผยแพร่ภาพไว้ social มันก็แสดงสันติแบบมี สส

คนที่สอง เมื่อเข้ามีสื่อต่างๆเลย แต่มีมีผลเข้าแก่ส่วน บัณฑิตราชกิจจา ขึ้นมีผล
พ.ร.บ. คอม. เลี้ยว

เป็นการปลอม เอกสารคำสั่งหัวหน้า คสช. 2/2562 ว่าคือ ผบ.เหล่าทัพ ไปดำรง
ตำแหน่งผู้ตรวจการพิเศษประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งคนนั้นก็ถือกันว่าแล้ว มีคำสั่ง
รัฐประหารอีกแล้ว จนกลายเป็น Hashtag ที่คนพูดถึงกันมาก

เจ้าสื่อการนี้มันมาต่อเนื่องกันมันไม่ไป กรณีจะใจจะขบเคี้ยวให้คนทั่วไปคิดว่า
มันจะต้องมีการรัฐประหารหรืออะไรสักอย่าง เหมือนเพิ่งรับ Order ให้ออกจากหอป่า
เมือง เพื่อสร้างความปั่นป่วนสับสนในสังคม เพื่อปลอบ โฆษน์บ้างอย่าง
สรุปคือมันเป็นเรื่องที่ไม่แน่นอนขึ้นมาจริงใจ

ใกล้มีอีกดีแบบจัดเมื่อเวลาอีกเดือน ว่าจะจะเซฟจะอะไร ไม่มีสสันะ เป็นทั้ง
จริงๆ พ.ร.บ. คอม. ขาดความเอา

รัฐประหาร
สตีฟลูทกก

บทสรุป ข่าวลือ "รัฐประหาร"

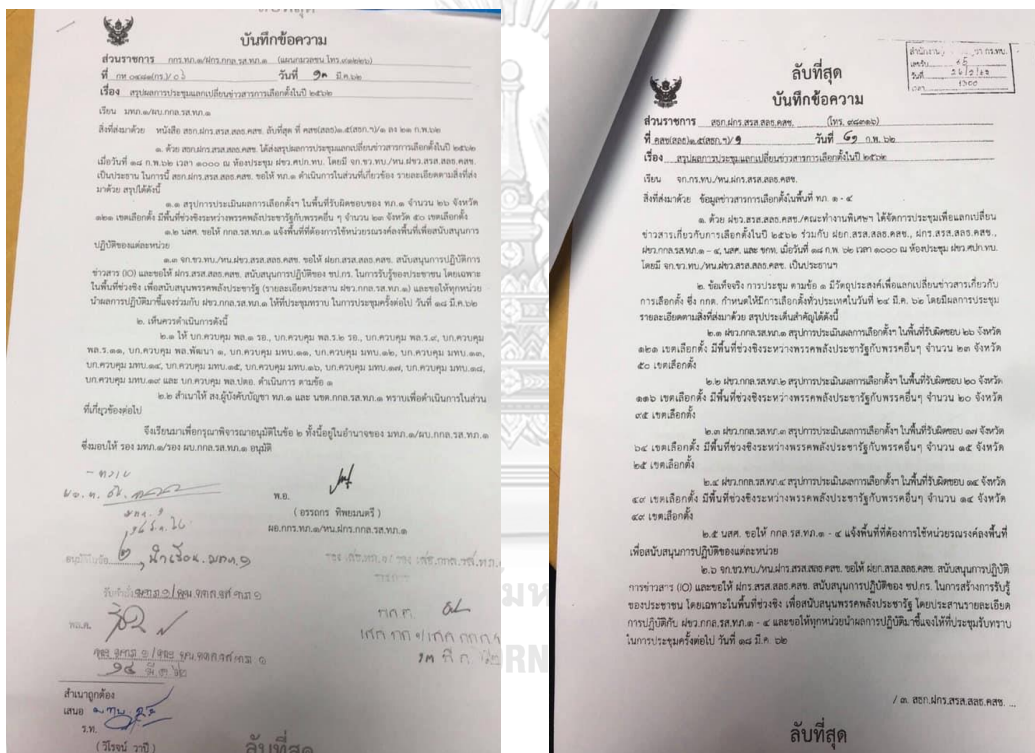

👍👎🗨️ 323   37 Comments 21 Shares

👍 Like   💬 Comment   ➦ Share

รูปภาพที่ 4.32 ข่าวลือการรัฐประหารซ้อน
ที่มา : แฟนเพจสติคะลูกกกก

เมื่อการเลือกตั้งทั่วไปใกล้เข้ามาได้เกิดข่าวปลอมที่พรรคพลังประชาชนและสถาบันทหารตกเป็นเป้าหมายของข่าวปลอมก่อนการเลือกตั้งเพียง 3 วัน คือวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2562 ปราบกฏข่าวปลอมทางการเมืองที่แฟนเพจ CSI LA¹¹¹ ซึ่งเป็นเพจที่นำเสนอประเด็นทางการเมืองในลักษณะเชิงลึกและเน้นการสืบสอบข้อเท็จจริงทางการเมือง เผยแพร่เอกสารที่เป็นบันทึกข้อความส่วนราชการการสรุปผลประชุมแลกเปลี่ยนข่าวสารทางการเมืองเลือกตั้งในปี 2562 ซึ่งเอกสารดังกล่าวมีใจความว่าให้แม่ทัพภาคที่หนึ่งช่วงรณรงค์สนับสนุนปฏิบัติการเพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชนที่มีต่อพรรคพลังประชาชน หรือกล่าวได้ว่าเอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารการปฏิบัติภารกิจทางข้อมูล (Information Operation) ของฝ่ายทหารเพื่อพรรคพลังประชาชน (รูปภาพที่ 4.33)

รูปภาพที่ 4.33 เอกสารให้การปฏิบัติภารกิจเชิงข้อมูลเพื่อส่งเสริมการรับรู้ของประชาชน
ที่มา: เว็บไซต์สปริงนิวส์ (Spring News)

¹¹¹ แฟนเพจ CSI LA ย่อมาจาก Critical Thinking, Science and Investigative และ LA มาจากที่อยู่ของเจ้าของเพจ (สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/news/scoop/311872>)

หลังจากเอกสารได้รับการส่งต่อบนเฟซบุ๊ก พันเอกวินัย สุวาริ โฆษกกองทัพบกชี้แจงว่า เอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารเท็จและไม่ใช่เอกสารตามรูปแบบของหนังสือราชการ และในวันเดียวกัน พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ ยืนยันว่าเอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารปลอม พร้อมทั้งกองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อย (กกล.รส.) ได้เผยแพร่ภาพกราฟิกชี้แจงว่าเอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารปลอมผ่านการสังเกต 5 จุด (รูปภาพที่ 4.8) ที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของหนังสือราชการ อาทิ จุดที่ 1 เอกสารดังกล่าวระบุว่าหนังสือราชการทำงานตั้งแต่ต.ค.-ก.พ. แต่เลขที่หนังสือเลขที่ 1 จึงเป็นไปได้ เพราะคนปลอมแปลงคงไม่รู้เรื่องหนังสือราชการ จุดที่ 2 รอยถ่ายเอกสารข้างตรงสี่เหลี่ยม “ที่รับหนังสือ” ซึ่งตามปกติการป้อนรับหนังสือจะป้อนไว้ที่ด้านหลังของหนังสือหน้าแรก (เดลินิวส์, 2562)

นอกจากนี้ ข้อมูลที่นำมาหักล้างหรือชี้แจงความจริงเรื่องเอกสารปลอมดังกล่าวได้รับการนำเสนอผ่านแฟนเพจทางการเมืองในกลุ่มที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่สนับสนุนพอเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คือแฟนเพจสติคะลูกกก และ แฟนเพจเดอะเมตตาดีซึ่งชุดข้อมูลที่ปรากฏบนแฟนเพจทางการเมืองมาจากเฟซบุ๊กของวาสนา นาน่วม (Wassana Nanuam) ผู้สื่อข่าว นักข่าวสายทหาร หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์และโพสต์ทูเดย์ ผู้แจ้งว่าเอกสารปฏิบัติการเชิงข้อมูลเป็นเอกสารปลอม และชี้ให้เห็นจุดที่มีความแตกต่างระหว่างเอกสารกับเอกสารปลอมที่ถูกสร้างขึ้นมา

รูปภาพที่ 4.34 เพจสวัสดิ์ลูกกกกนำเสนอ 5 จุดสังเกตหนังสือราชการ
ที่มา: เพจสวัสดิ์ลูกกกก และเดอะเมตดาตี

4. ข้าราชการเลือกซื้ออาหารกลางวันเด็กทุกโรงเรียนทั่วประเทศ

หลังจากการเลือกตั้งทั่วไปยังคงปรากฏข่าวปลอมที่มีลักษณะพาดพิงถึงผู้นำทางการเมืองและนักการเมือง ในลักษณะของการประดิษฐ์ขึ้น (Fabrication) เป็นส่วนมาก หรือกล่าวได้ว่าข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐเป็นข่าวปลอมไม่ได้อยู่บนบริบทการเลือกตั้งเท่าใดนัก แต่เป็นข่าวปลอมที่สร้างขึ้นมาในช่วงหลังการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว หรือ เป็นข่าวปลอมที่เป็นผลสืบเนื่องจากการดำเนินงานของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มากกว่า ดังต่อไปนี้

ข่าวปลอมที่เกี่ยวกับคำสั่งของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ว่าให้ยกเลิกอาหารกลางวันฟรีของโรงเรียนทั้ง 46,000 ทั่วประเทศเพื่อนำงบประมาณที่สนับสนุนอาหารกลางวันไปสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาวิชาทหารและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป ข่าวดังกล่าวเป็นข่าวที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยเนื้อหาข่าวไม่มีความจริงปรากฏอยู่เลย

รวมทั้งยังอยู่ในรูปแบบของการรายงานข่าวที่เลียนแบบการรายงานคล้ายกับสำนักข่าว (imposter) (รูปภาพที่ 4.35)

รูปภาพที่ 4.35 เพจสติคะลูกกกหักล้างข่าวปลอมยกเลิกอาหารกลางวันเด็กทุกโรงเรียน
ที่มา: เพจสติคะลูกกก

ข่าวปลอมดังกล่าวได้รับการหักล้างทั้งจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องคือได้รับการหักล้างและชี้แจงจาก พลโทวีรชน สุคนธปฏิภาค รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2562 ว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไม่เป็นความจริง นอกจากนี้ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา กล่าวถึงการเน้นย้ำความสำคัญและความจำเป็นของโครงการดังกล่าว พร้อมทั้ง รัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยมีเป้าหมายในการปรับปรุงโครงการอาหารกลางวันและโครงการนมโรงเรียนอีกด้วย (โพสต์ทูเดย์, 2562) ทั้งนี้ ข่าวปลอมดังกล่าวยังถูกหักล้างจากแฟนเพจทางการเมืองในกลุ่มที่สนับสนุนพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หรือ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ อีกด้วย

5. ชาวพลอมกรณีคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติกำหนดให้ผู้หญิงเกณฑ์ทหาร

ชาวพลอมที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชาชน ตกเป็นเป้าหมายเป็นชาวพลอมที่ไม่ได้อยู่ในบริบททางการเมืองในช่วงการเลือกตั้ง แต่เป็นข้อมูลที่เกิดช่วงเวลาของการเลือกตั้งเพียงเท่านั้น ในช่วงเวลาหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ปรากฏชาวพลอมที่ทำให้สาธารณชนเกิดความสับสนต่อข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ คือ ชาวที่มีคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติกำหนดให้ผู้หญิงต้องเกณฑ์ทหารโดยมีผลบังคับในปี พ.ศ. 2564 โดยในเนื้อข่าวมีการระบุถึงการแก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติการตรวจเลือกทหาร พร้อมทั้งกำหนดอัตราเงินเดือนของเพศหญิงในการเข้ารับเป็นทหารประจำการที่มีอัตราเงินเดือนมากกว่า 2 เท่า (รูปภาพที่ 4.36)

รูปภาพที่ 4.36 คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติกำหนดให้ผู้หญิงเกณฑ์ทหาร

ที่มา: zawatnews.com

ชาวพลอมข้างต้นเป็นข่าวสารที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นและเลียนแบบรูปแบบการนำเสนอแบบสำนักข่าวซึ่งในเวลาต่อมาข่าวสารดังกล่าวได้รับการหักล้างจากองค์กรข่าวร็อก่อนแซร์ สำนักข่าวต่าง ๆ พร้อมทั้งบนเฟซบุ๊กได้ปรากฏการนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวในลักษณะบอกให้ทราบว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นชาวพลอม (รูปภาพที่ 4.36)

รูปภาพที่ 4.37 การหักล้างข่าวปลอมกรณีคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติกำหนดให้เพช
หญิงต้องเกณฑ์ทหาร

ที่มา: เพจข่าวร์ก่อนแซร์ และ เพจบ้านชื้อบ้านเมือง

6. ข่าวปลอมกรณีการชดเชยค่าเสียหายกรณีเหมืองทองอัครา

ข่าวปลอมยังปรากฏต่อเนื่องในช่วงเวลาต่อมาซึ่งสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นประเทศไทยยังไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศได้อย่างเป็นทางการ และ อยู่ภายใต้การบริหารงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่มีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งในช่วงที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติบริหารประเทศ คณะรักษาความสงบแห่งชาติประกาศใช้มาตรา 44 เมื่อปี พ.ศ. 2559 ยกเลิกประทานบัตรเหมืองทองคำซึ่งเป็นคำสั่งที่ระงับการสำรวจและประกอบกิจการทำเหมืองแร่ทองคำ รวมทั้งใบอนุญาตประกอบโลหกรรมเหมืองแร่ทองคำ บริษัท อัครา รีซอร์สเซส จำกัด โดยมีบริษัทคิงส์เกต คอนโซลิเตดเต็ท ลิมิเต็ด เป็นบริษัทแม่ เนื่องจากได้กระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่าการดำเนินธุรกิจส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น เนื่องจากพบค่าสารหนูเกินมาตรฐานเฉลี่ย และประชาชนกลุ่มที่คัดค้านการทำเหมืองทำคำยื่นหนังสือต่อพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เพื่อพิจารณายกเลิกประทานบัตรการทำเหมือง (The Matter, 2562)

อย่างไรก็ดี ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 ปรากฏข่าวลือที่บริษัทคิงส์เกตฯ จะยื่นฟ้องเรียกค่าเสียหายทั้งหมดเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 2.7 หมื่นล้านบาท ซึ่งจากการที่มีข่าวลือนั้นทำให้มีการสร้างข่าวปลอมโดยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการชดเชยค่าเสียหายให้กับบริษัทคิงส์เกต ซึ่งระบุว่าพลเอกประยุทธ์

จันทร์โอชา กับ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ต้องจ่ายค่าเสียหายเป็นการส่วนตัว และต้องจ่ายทันที ภายใน 1 เดือน หากไม่ทำตามจะมีการออกหมายจับทั่วโลก (รูปภาพที่ 4.38)

รูปภาพที่ 4.38 ข่าวปลอมกรณีชดเชยค่าเสียหายกรณีเหมืองทองอัครา
ที่มา: เพจด้านชื้อด้านล้างผิด

อนึ่ง ข่าวปลอมข้างต้นเป็นที่น่าสังเกตว่าได้รูปภาพที่มีการใส่แหล่งที่มาว่ามาจากกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) อีญู สวีเดน ซึ่งอาจจะเป็นการสร้างข้อมูลเพื่อโจมตีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เพราะในช่วงดังกล่าวเป็นช่วงที่สาธารณชนเกิดข้อสงสัยถึงการดำรงสถานภาพทางการเมืองของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เพราะการเป็นนายกรัฐมนตรีและเป็นหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาตินับว่าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งถือว่าขาดคุณสมบัติการเป็นผู้ลงรับสมัครเป็นนายกรัฐมนตรี¹¹² และถ้าหากเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และคณะต้องรับผิดชอบ

¹¹² อ้างจากรัฐธรรมนูญมาตรา 98(15)

ค่าชดเชย พร้อมทั้งยังขาดคุณสมบัติต่อการเป็นผู้ลงรับสมัครเป็นนายกรัฐมนตรีของพรรคการเมือง อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ชาวปลอมดังกล่าวได้รับการหักล้างผ่านแพนเพจทางการเมืองได้โพสต์ข้อความ ที่ชี้แจงว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นชาวปลอม

นอกจากนี้ สำนักข่าวหักล้างข้อมูลดังกล่าว พร้อมทั้งให้ข้อมูลเพิ่มเติมในกรณีดังกล่าว โดย บริษัทคิงส์เกตฯ ขอเจรจาจากกับทางรัฐบาลไทยก่อนเพื่อยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นก่อนที่อนุญาโตตุลาการ ตัดสินซึ่งเป็นกระบวนการที่บริษัทคิงส์เกตฯ ยื่นฟ้องรัฐบาลไทยภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA) (Springnews, 2562; Workpointnews, 2562)

ก่อนการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศเป็นที่ทราบกันดีว่าจากมติการประชุมสภาครั้งที่ 3 ที่มีวาระสำคัญ คือ การเลือกนายกรัฐมนตรีซึ่งพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้รับเลือกเป็น นายกรัฐมนตรี สมัยที่ 2 และในช่วงเวลาต่อมาคือวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 ถือว่าเป็นการประชุม ครั้งสุดท้ายของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยนำไปสู่ชาวปลอมที่เกิดจากคำพูดของผู้นำ ทางการเมือง

กรณีศึกษาชาวปลอมที่พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐตกเป็น เป้าหมายพบว่าชาวปลอมที่เกิดขึ้นอยู่ในรูปแบบของชาวปลอมทางการเมืองที่ถูกประดิษฐ์ขึ้น และ ข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นไม่ได้อยู่บนบริบททางการเมืองหรือเหตุการณ์การเลือกตั้งเท่าใดนัก เช่น ชาวปลอมคำสั่งให้ผู้หญิงเกณฑ์ทหาร ชาวปลอมยกเลิกอาหารกลางวันเด็กนักเรียน หรือ คำสั่งปรับ 500 กรณีขับรถคนเดียว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีบางข่าวที่เกิดขึ้นโดยอยู่บนบริบททางการเมืองในช่วงการ เลือกตั้ง กล่าวคือ ชาวปลอมตัดงบประมาณ To Be Number 1 ซึ่งเป็นข่าวที่เกิดขึ้นหลังจากการ เสนอชื่อทุลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนฯ เป็นนายกบัญชีรายชื่อของพรรคไทยรักษาชาติ

นอกจากนี้ ทั้งการวิเคราะห์เนื้อหาและกรณีศึกษาชี้ให้เห็นว่าการเผยแพร่หรือการนำเสนอ เนื้อหาประเด็นทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และ พรรคพลังประชารัฐ พบ ประเด็นที่มีความแตกต่างกันในช่วงก่อนและหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เช่นเดียวกับกรณี 1 ดัง ตารางสรุปเปรียบเทียบประเด็นดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4.22)

ตารางที่ 4.22 สรุปประเด็นของข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในกรณี 2

กรณีศึกษาที่ 2: พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชาชนรัฐ	
ประเด็นที่พบ	ช่วงเวลาการศึกษา
	ข่าวปลอมช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562
1. มูลเหตุของการเกิดข่าวปลอม	☐ ข่าวปลอมที่เกิดในกรณีดังกล่าวจะเกิดจากการดำเนินกิจกรรมเชิงนโยบายของภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญในขณะนั้น เช่น ปัญหาค่าฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นทั่วประเทศซึ่งนำไปสู่ข่าวปลอมการออกนโยบายที่พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว หรือ นโยบายคำสั่งให้ผู้หญิงต้องเกณฑ์ทหาร หรือ การยกเลิกอาหารกลางวันเด็กนักเรียนทั่วประเทศ ซึ่งข่าวปลอมดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าเป็นหยาบคายประเด็นการทำงานของรัฐบาลมาเป็นจุดโจมตี
2. ประเภทข่าวปลอม	☐ ข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชาชนจะอยู่ในประเภทคลิกเบทหรือยั่วให้คลิกโดยมีการใช้คำวานิวส์ (News) ต่อท้ายที่อยู่เว็บไซต์ (URL) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับแหล่งข่าวปลอม เช่น zawatnews.com waratnews.com หรือ newsst8.com ซึ่งไม่เว็บไซต์ของสำนักข่าวชื่อดัง
3. ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา	☐ ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของข่าวปลอมกรณีนี้ถูกจัดประเภทว่าเป็นข่าวปลอมที่ถูกระบุขึ้นโดยสมมุติโดยเมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาจะพบว่าผู้สร้างเนื้อหาข่าวปลอมจะสร้างเรื่องราวที่ไม่อยู่บนพื้นฐานของความจริงทั้งสิ้น ☐ ข่าวปลอมยังมีวิธีการนำเสนอที่ปลอมเป็นแหล่งข่าวหรือแอบอ้างเป็นแหล่งข่าวโดยจะมีการใช้ที่อยู่เว็บไซต์และรูปแบบการเขียนข่าวที่มีคล้ายคลึงกับการรายงานของสำนักข่าว
4. ประเด็นเนื้อหาของข่าวปลอม	☐ ประเด็นด้านเนื้อหาที่ปรากฏอย่างเด่นชัด คือ ประเด็นด้านการออกมาตรการ นโยบายสาธารณะ หรือ คำสั่งปฏิบัติการของหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะคำสั่งของคณะกรรมการส่งเสริมสังคมแห่งชาติที่ต้องการแก้ไขปัญหาทางสังคม หรือ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและมาตรการที่ไม่เคยปรากฏในกฎหมายมาก่อน เช่น ให้แพทย์หญิงเกษมศันทา หรือ การยกเลิกโครงการอาหารกลางวันของเด็กนักเรียนทั่วประเทศ เป็นต้น

ตารางที่ 4.22 สรุปประเด็นของข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในกรณี 2 (ต่อ)

กรณีศึกษาที่ 2: พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชาชน	
ประเด็นที่พบ	ช่วงเวลาการศึกษา
5. เพจทางการเมืองที่ข่าวปลอมปรากฏ	<p>☐ ข่าวปลอมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับกรณี 1 จะปรากฏบนเฟซบุ๊กแฟนเพจในกลุ่มสนับสุนนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา <u>คณะรักษาความสงบแห่งชาติ และพรรคพลังประชาชน</u> ซึ่งไม่ได้อยู่ในลักษณะของการนำเสนอเนื้อหาเพื่อโจมตีตัวแสดงทางการเมืองดังกล่าว แต่เป็นการนำเสนอบนเพจเพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติมและชี้แจงว่าข่าวที่กำลังแพร่หลายอยู่บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นข่าวปลอม</p> <p>☐ ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองปลอมที่เกิดขึ้นจะได้รับการหักล้างจากแฟนเพจกลุ่มสนับสุนนพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา <u>คณะรักษาความสงบแห่งชาติ และพรรคพลังประชาชน</u> เป็นส่วนมาก นอกจากนี้ ข่าวดังกล่าวยังได้รับการหักล้างผ่านสำนักข่าวออนไลน์ต่าง ๆ เช่น สปริงนิวส์ (Spring News) เอ็มไทย (MThai) และสำนักข่าวไทยรัฐ เป็นต้น นอกจากนี้ข่าวปลอมยังได้รับการหักล้างผ่านศูนย์ข่าวโซเชียลซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการหักล้างและให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับข่าวที่มีแนวโน้มที่จะปลอมเกี่ยวกับการเมืองอยู่แล้ว</p>
6. การหักล้างข่าวปลอม	

จากตารางข้างต้น ข่าวดังกล่าวเป็นการเมืองกรณีของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คณะรักษาความสงบแห่งชาติ และพรรคพลังประชาชน มีมูลเหตุของการเกิดขึ้นของข่าวปลอมจากบริบททางสังคมที่ประชาชนมองว่าเป็นปัญหาโดยเฉพาะปัญหาเรื่องฝุ่นควันที่รัฐบาลละเลยที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวซึ่งในเวลาใกล้เคียงกันจะเกิดข่าวปลอมที่เกี่ยวกับการออกนโยบายของภาครัฐเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วข้อมูลข่าวสารนั้นไม่เป็นความจริง ทั้งนี้ ข่าวดังกล่าวที่สร้างขึ้นมีสาเหตุมาจากการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐซึ่งจากกรณีศึกษาพบว่ากองทัพเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ตกเป็นกลุ่มเป้าหมายของข่าวปลอมจำนวนมาก นอกจากนี้ข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ยังอยู่บนบริบททางการเมืองของการเลือกตั้งอีกด้วย เช่น การยุบพรรคไทยรักษาชาติซึ่งเกิดจากกรณีการเสนอชื่อทุลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนเป็นนายกบัญชีรายชื่อของพรรคซึ่งส่งผลให้ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรค โดยในช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดข่าวปลอมที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ตกเป็นเป้าหมายจากข่าวปลอมที่ชื่อว่า “สั่งปิดโครงการ ‘ทุลกระหม่อม’” ซึ่งเป็นข่าวปลอมที่เกิดขึ้นไม่นานหลังจากที่พรรคไทยรักษาชาติเสนอท่านเป็นนายกในบัญชีรายชื่อ นอกจากนี้ประเด็นที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของข่าวปลอมจะเกิดจากการทำงานของภาครัฐซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การเลือกตั้งเช่นเดียวกันโดยจากข่าวปลอมเรื่องคำสั่งให้กองทัพปฏิบัติภารกิจข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้ของประชาชนต่อพรรคพลังประชาชน เป็นต้น

ประเภทของข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏจะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวเป็นข้อมูลข่าวสารที่เป็นคลิกเบทหรือยั่วให้คลิกจำนวนมาก โดยจากตัวอย่างข่าวปลอมข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีการใช้พาดหัวข่าวที่ดึงดูดที่เน้นการออกกฎหมายที่มีแนวโน้มที่จะถูกต่อต้านจากคนในสังคม และมีความสอดคล้องกับลักษณะการนำเสนอเนื้อหาโดยลักษณะเนื้อหาที่เป็นลักษณะเด่นของกรณีดังกล่าวจะเป็นเนื้อหาที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยสมบูรณ์ทั้งสิ้น เช่น กรณีคำสั่งให้ผู้หญิงต้องเกณฑ์ทหาร กรณีการยกเลิกโครงการอาหารกลางวันเด็กทั่วประเทศ หรือ การชดเชยค่าเสียหายคดีเหมืองทอง เป็นต้น จากตัวอย่างจะเป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่อยู่บนพื้นฐานของความจริงเลยและเกิดจากผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เป็นผู้สร้างขึ้นทั้งสิ้นที่มีลักษณะการนำเสนอหรือวิธีการนำเสนอเนื้อหาโดยแบบปลอมเป็นแหล่งข่าวหรือแอบอ้างเป็นแหล่งข่าวที่สามารถสังเกตได้จากที่อยู่เว็บไซต์ที่ใช้คำว่า “นิวส์ (News)” เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งรูปแบบการเขียนจะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกับการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน

ข่าวปลอมทางการเมืองในกรณีนี้มีประเด็นด้านเนื้อหาที่เป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างข่าวปลอมคือ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมมากกว่าบริบททางเลือกตั้ง กล่าวคือ ข่าวปลอมถูกสร้างโดยใช้ประเด็นด้านการออกมาตรการหรือนโยบายสาธารณะเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่สังคมกำลังเผชิญอยู่โดยข่าวปลอมที่ขึ้นจะใช้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นเป้าหมายหลัก เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ได้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการออกกฎหมายหรือนโยบายเพื่อต่าง ๆ ได้โดยง่าย โดยทำให้กรณี

ดังกล่าวแตกต่างกับกรณีที่ 1 เพราะไม่ได้กล่าวถึงเรื่องราวในอดีตของนักการเมืองหรือพรรคการเมือง ซึ่งจะมีลักษณะที่ขุดคุ้ยประวัติมาและใช้ข้อมูลการทางการเมืองเป็นองค์ประกอบในการสร้างข่าวปลอมทางการเมือง

นอกจากนี้ข่าวปลอมทางการเมืองกรณีที่ 2 จะปรากฏส่วนมากบนกลุ่มเพจที่สนับสนุนพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา คณะรักษาความสงบแห่งชาติ และพรรคพลังประชารัฐ ซึ่งมีทิศทางของเนื้อหาที่มีการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นด้านบวกเกี่ยวกับต่อตัวแสดงทางการเมืองข้างต้น อย่างไรก็ตาม เพจทางการเมืองในกลุ่มดังกล่าวยังนำเสนอข้อมูลการที่หักล้างหรือชี้แจงว่าข่าวที่มีแนวโน้มจะปลอมนั้นไม่เป็นความจริงโดยทำให้พบว่า กลุ่มเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คณะรักษาความสงบแห่งชาติ และพรรคพลังประชารัฐ ทำหน้าที่สองประการ คือ (1) การนำเสนอประเด็นหรือเรื่องราวทางการเมืองในเชิงบวกต่อนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ และ (2) นำเสนอข้อมูลการหักล้างหรือชี้แจงว่าข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นเท็จซึ่งการนำเสนอเนื้อหาที่หักล้างข่าวปลอมนั้นจะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ชื่นชอบและสนับสนุน

การหักล้างของข้อมูลข่าวสารในกรณีที่ 2 นี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตัวแสดงทางการเมืองในฐานะผู้บริหารประเทศและผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจด้านนโยบายสาธารณะต่าง ๆ เพราะข่าวปลอมที่เกิดขึ้นกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ นอกจากจะได้รับการหักล้างในกลุ่มเพจที่สนับสนุนตนเองด้วย แล้วสำนักข่าวออนไลน์ต่าง ๆ ก็นำเสนอข้อมูลการหักล้างเช่นเดียวกัน รวมไปถึงศูนย์ข่าวร็อกเกอร์ที่มีนำเสนอข้อมูลการหักล้างเกี่ยวกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา บ่อยครั้งเมื่อเทียบกับการหักล้างข้อมูลข่าวสารที่นายธนธร จีรุงเรืองกิจ และนักการเมืองคนอื่น ๆ

จากการศึกษาผ่านกรณีศึกษาทั้งสองจะเห็นได้ชัดว่าข่าวปลอมทางการเมืองไม่มีความแตกต่างกันมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับในด้านลักษณะข่าวปลอมในช่วงก่อนการเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 แต่จะมีความแตกต่างกันในเรื่องของมูลเหตุของการเกิดขึ้นของข่าวปลอมมากกว่าซึ่งจะเห็นได้ว่าข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับนายธนธร จีรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังและจุดยืนทางการเมืองที่มีนัยแอบแฝงว่าไม่มีความเคารพต่อสถาบันเบื้องสูงและการทำงานของกระบวนการยุติธรรมไทย โดยมีความแตกต่างกับกรณีของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจในการพิจารณาและออกนโยบายต่าง ๆ มากกว่าซึ่งทำให้แก่นของเนื้อหาไม่มีความแตกต่างกันไปด้วย

ประเภทข่าวปลอมและลักษณะเนื้อหาพบว่าทั้งสองมีความแตกต่างอย่างมาก กล่าวคือ ข่าวปลอมในกรณีที่ 1 จะเป็นประเภทเป็นทฤษฎีสมคบคิดที่เกิดจากผู้สร้างเนื้อหาหรือแอดมินเพจพยายามเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ ของนักการเมืองผ่านการใช้ภูมิหลังและเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทาง

การเมืองของไทยที่นำเสนอในรูปแบบการโจมตีนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ อย่างชัดเจนโดยเป็นการนำเสนอภาพของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ เปรียบเสมือนฝ่ายซ้ายที่ต้องการโค่นล้มระบอบการปกครองของไทยและทำให้ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เกิดความเข้าใจผิดได้ หรือเพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงมติมหาชนในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เพราะข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไปนั้นจะเกี่ยวข้องกับเจตนาที่ไม่โปร่งใสของพรรคอนาคตใหม่ที่เข้ามาครอบงำเยาวชนคนรุ่นใหม่ซึ่งในความเป็นจริงแกนนำพรรคเป็นผู้ที่เคลื่อนไหวทางการเมืองมานานแล้วจึงทำให้มีความแตกต่างจากกรณีที่ 2 คือ ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาจะอยู่ในรูปแบบของคลิกเบทเป็นส่วนมากที่โดยเป็นการใช้ชื่อที่อยู่เว็บไซต์ที่มีคำว่า “นิวส์” อยู่ในนั้นเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือโดยลักษณะการนำเสนอเนื้อหาข่าวปลอมจะเป็นข้อมูลข่าวสารที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นทั้งหมดโดยหรือไม่มีความจริงปรากฏอยู่เลย พร้อมทั้งยังมีการนำเสนอที่คล้ายคลึงกับสำนักข่าวกระแสหลักอีกด้วย

ในส่วนของประเด็นด้านเนื้อหาของทั้งสองกรณีนี้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ กรณีที่ 1 จะเป็นเรื่องราวที่ยึดโยงกับอุดมการณ์ของนักการเมืองมากกว่าและใช้เป็นองค์ประกอบในการโจมตีซึ่งเพจที่โจมตีนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ โดยผูกโยงเข้ากับการความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาว่าเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเสื้อเหลือง-แดง และภูมิหลังของนักการเมืองมากกว่ากรณีที่ 2 ซึ่งพบแก่นเรื่องหลักที่เป็นเรื่องของการออกนโยบายหรือคำสั่งการปฏิบัติงานของภาครัฐมากกว่าไม่มีการขุดคุ้ยข้อมูลในอดีตเพื่อมาเป็นจุดโจมตีเหมือนกับกรณีที่ 1

อย่างไรก็ตาม เมื่อข่าวปลอมทางการเมืองปรากฏขึ้นย่อมได้รับการหักล้างจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการหักล้างข่าวปลอม โดยการหักล้างข่าวปลอมเป็นจุดที่สร้างความแตกต่างระหว่างกรณีทั้งสองเช่นเดียวกัน กล่าวคือ กรณีที่ 1 ข่าวปลอมจะได้รับการหักล้างจากกลุ่มเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งเป็นการนำเสนอเพื่อให้ข้อมูลเพื่อชี้แจงว่าเป็นเท็จแต่การนำเสนอหรือคำบรรยายโพสต์จะมีความเสียดสีหรือจิกกัดนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่เสมอ อีกทั้งข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในกรณีที่ 1 ไม่ค่อยได้รับการหักล้างผ่านสำนักข่าวหรือรายการข่าวร็อก่อนแซร์ซึ่งสะท้อนให้เห็นระดับความสำคัญของตัวแสดงทางการเมือง เพราะว่ากรณีที่ 2 นั้นข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐได้รับการหักล้างผ่านกลุ่มเพจที่สนับสนุนอยู่แล้ว และสำนักข่าวออนไลน์ รวมทั้งรายการข่าวร็อก่อนแซร์ เป็นจำนวนมากซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทั้งสื่อมวลชนและหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลหรือข้อเท็จจริงให้ให้ระดับความสำคัญของตัวแสดงทางการเมืองที่ไม่เท่ากัน

ส่วนที่ 4 ประเด็นการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจทางการเมือง

4.4 การสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจทางการเมือง

4.4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ติดตามเพจการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจการเมืองจำนวน 27 คน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.23 รายชื่อผู้ติดตามเพจการเมืองและข้อมูลพื้นฐาน

รายชื่อเพจ	ชื่อ	เพศ/อายุ/อาชีพ
เพจทางการเมืองที่มีเนื้อหาสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พรรคพลังประชารัฐ และพรรคร่วมรัฐบาล (P1)		
เดอะเมตาดาดี	บลู	หญิง/29/นักศึกษา
	เบส	ชาย/30/นักศึกษา
	ลาเต้	ชาย/26/พนักงานบริษัทเอกชน
ล้านชื่อด้านล้างผิด	ฝน	หญิง/33/พนักงานมหาวิทยาลัย
	สมาร์ท	ชาย/40/วิศวกร
ปราชญ์สามสี	ฟลุค	ชาย/26/ข้าราชการทหาร
	เดซี่	หญิง/29/พนักงานบริษัทเอกชน
นายกเป็นคนตลก	แบงค์	ชาย/27/ธุรกิจส่วนตัว
	ทิวา	หญิง/29/MC/พรรคประชาธิปัตย์

ตารางที่ 4.23 รายชื่อผู้ติดตามเพจการเมืองและข้อมูลพื้นฐาน (ต่อ)

รายชื่อเพจ	ชื่อ	เพศ/อายุ/อาชีพ
เพจทางการเมืองที่มีเนื้อหาสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พรรคพลังประชารัฐ และพรรคร่วมรัฐบาล (P1)		
สติคะลูกกกก	เฟรย์	หญิง/28/Home Stylist
	ทับทิม	หญิง/27/ธุรกิจส่วนตัว
ตบดั้น	พี	ชาย/30/พนักงานสหกรณ์
	สอง	ชาย/34/ออกแบบกราฟิก
เพจทางการเมืองที่มีเนื้อหาสนับสนุนนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ พรรคอนาคตใหม่ และพรรคร่วมฝ่ายค้าน (F1)		
พลเมืองโต้กลับ (Resistant Citizen)	ไนท์	หญิง/32/พนักงานบริษัทเอกชน
	วิภาวดี	หญิง/25/ลูกจ้างเหมาบริการหน่วยงานภาครัฐ
ดงผู้ดี V.2	เอพริล	หญิง/29/วิศวกร
	มิกกี้	ชาย/27/พนักงานบริษัทเอกชน
	ไทม์	ชาย/25/ข้าราชการ
ไอลอว์ (iLaw)	ตุลย์	ชาย/25/เภสัชกร

ตารางที่ 4.23 รายชื่อผู้ติดตามเพจการเมืองและข้อมูลพื้นฐาน (ต่อ)

รายชื่อเพจ	ชื่อ	เพศ/อายุ/อาชีพ
เพจทางการเมืองที่มีเนื้อหาสนับสนุนนายธนารักษ์ จรุงเรืองกิจ พรรคอนาคตใหม่ และพรรคร่วมฝ่ายค้าน (F1)		
ไอลอว์ (iLaw)	ธีร์	ชาย/35/ธุรกิจส่วนตัว
กลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย	ต้นสน	ชาย/25/นักศึกษา
	ปอนด์	ชาย/21/นักศึกษา
นี่แหละประเทศไทย	แม็ก	ชาย/25/พนักงานบริษัทเอกชน
	สายลม	หญิง/26/นักการตลาด
การเมืองไทยในกะลา	ชาร์ป	ชาย/26/นักศึกษา
	วิน	ชาย/26/ผู้ผลิตเนื้อหาด้านกีฬา
	วาริน	หญิง/25/ธุรกิจส่วนตัว
รวม	27 คน	

4.4.2 ลักษณะการติดตามเพจการเมือง

ลักษณะการติดตามเพจทางการเมือง หมายถึง การเปิดรับข้อมูลข่าวสารและกดติดตามจากเพจเฟซบุ๊กทางการเมืองอย่างตั้งใจของผู้ติดตามเพจเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและเพื่อความบันเทิง ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 27 คน สามารถแบ่งลักษณะการติดตามเพจทางการเมืองออกเป็น 2 กลุ่ม

(1) ติดตามและเปิดรับเพจทางการเมืองที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองเดิม

การติดตามเพจลักษณะดังกล่าวเกิดจากผู้ติดตามเพจเลือกเพจที่มีการนำเสนอประเด็นหรือเรื่องราวทางการเมืองที่มีลักษณะส่งเสริมหรือฝักใฝ่ในการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบและมีการนำเสนอประเด็นทางการเมืองหรือเรื่องราวที่แบบเสียดสี ล้อเลียน ขุดคุ้ยข้อมูลนักการเมือง

หรือพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามเพื่อโจมตีทางการเมือง อีกด้วย ผู้ที่ติดตามเพจในลักษณะนี้จะไม่เปิดรับเพจทางการเมืองฝ่ายตรงข้าม เนื่องจากมีลักษณะอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างไปจากตนเอง เช่น ผู้ที่ติดตามเพจที่สนับสนุนนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ จะไม่เลือกติดตามเพจที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่โจมตีหรือเสียดสีนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ โดยให้เหตุผลว่าเพจฝ่ายตรงข้ามนำเสนอข้อมูลที่เป็นเท็จ และไม่ได้อยู่บนหลักเหตุผลหรือข้อเท็จจริง อีกทั้ง การเปิดรับเพจที่สวนทางกับอุดมการณ์เดิมจะเกิดความรู้สึกว่าเพจทางการเมืองฝ่ายตรงข้ามไม่เป็นความจริงสำหรับตนเอง แต่เคยลองเปิดรับและอ่านเพจที่สวนทางกับอุดมการณ์ แล้วรู้สึกอึดอัดและหงุดหงิด จึงทำให้ไม่เลือกที่จะติดตามเพจที่มีลักษณะสวนทางอุดมการณ์ทางการเมือง

1) คุณวาริน จากเพจการเมืองไทยในขณะเป็นผู้ที่ชื่นชอบพรรคอนาคตใหม่และธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ เป็นอย่างมาก เธอให้ความเห็นว่าพรรคอนาคตใหม่จะเป็นพรรคการเมืองที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงการเมืองไทย คุณวารินศึกษาและพิจารณาด้านนโยบายของพรรคทำให้เธอมองว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงไม่เหมือนกับพรรคการเมืองอื่น ๆ นอกจากนี้ในช่วงหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เธอกล่าวว่าการที่พรรคอนาคตใหม่ถูกตัดสินให้ยุบพรรคแสดงให้เห็นถึงความไม่ยุติธรรมของกฎหมายไทยเป็นอย่างมาก และคิดว่าการลงโทษไม่มีความสมเหตุสมผลกับมูลความผิด จากความคิดทางการเมืองของคุณวารินส่งผลให้เธอเลือกติดตามเพจทางการเมืองที่นำเสนอเนื้อหาที่ต่อต้านฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคพลังประชาชน เช่น การเมืองไทยในขณะนี้ และ ดงผู้ดี ซึ่งมีทิศทางนำเสนอเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน แต่ว่าเธอเลือกที่จะไม่ติดตามเพจที่สวนทางกับความคิดทางการเมืองเดิมของเธอเลยโดยมองว่าเพจฝ่ายตรงข้ามนำเสนอข่าวปลอม ดูปลุกปั่นและไม่ตรงกับความคิด

“ไม่ตามเลย รู้สึกว่าไม่อยากให้ค่ากับอะไรแบบนี้ มันรู้สึกแบบว่าเสียเวลาชีวิต เพราะรู้สึกว่า มันเห็นได้ชัดว่าเขา[เพจฝ่ายตรงข้าม]ตัดต่อ แบบเฟคนิวส์ เช่น นำรูปที่อาจารย์ปิยบุตรสอนตั้งแต่ตอนเป็นอาจารย์หนุ่ม ๆ เก่าแก่ เอารูปบรรพบุรุษชนข้าง แล้วตัดต่อคำพูดที่มันดูปลุกปั่นช่วยให้เกิดความแตกแยกอันนี้เรามองเห็นว่าเรื่องเหล่านี้เกิดจากฝ่ายเพจตรงข้ามมากกว่าทำให้รู้สึกว่าไม่ติดตามไม่สนใจและไม่ให้ค่าเลย”

(คุณวาริน, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม พ.ศ. 2563)

2) คุณวิภาวดี จากเพจพลเมืองโต้กลับ กล่าวว่า เธอชื่นชอบพรรคเพื่อไทยและพรรคอนาคตใหม่ เพราะคิดว่านโยบายของพรรคทั้งสองสามารถทำได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อประชาชน ในขณะที่ พรรคพลังประชาชนเป็นพรรคการเมืองที่เธอไม่ชื่นชอบ

ชอบเพราะเป็นพรรคการเมืองที่เป็นข้าวนาจากรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และไม่มีผลงานที่โดดเด่นและคิดว่ามาบริหารประเทศเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องมากกว่า

จุดเปลี่ยนที่ทำให้ไม่ชอบรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ คือการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง และการเสนอพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ ซึ่งเธอมองว่าเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เธอติดตามเพจพลเมืองได้กลับเพราะนำเสนอเนื้อหาที่กำลังเกิดขึ้นอยู่พอดี

นอกจากนี้ คุณวิภาวดีมีความสนใจทางด้านประวัติศาสตร์เลยติดตามเพจ ”โบราณนานมา” แต่ในช่วงหลังเพจมีทิศทางการนำเสนอที่เสียสื่อนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ นายทักษิณ ชินวัตร และนายสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร จึงเลิกติดตามเพจดังกล่าว และไม่ได้ติดตามเพจทางการเมืองที่มีลักษณะที่สวนทางกับความคิดทางการเมืองเดิมของตน กล่าวได้ว่า คุณวิภาวดีติดตามเพจทางการเมืองที่อยู่ฝ่ายเดียวกันกับตนเองตั้งแต่แรกอยู่แล้ว

“เพจ[โบราณนานมา]ที่สอนเรื่องประวัติศาสตร์แต่ว่าอยู่ดี ๆ คุณจะมาพูดถึงเรื่องการเมืองแบบเข้ามาด่าธนาธร ด่าคุณทักษิณ ด่าคุณยิ่งลักษณ์ ก็รู้สึกไม่ใช่แล้วก็เลยไม่ติดตาม และถ้าเป็นเพจอื่นที่สวนทางกับอุดมการณ์ไม่ติดตาม เพราะว่าตั้งแต่สนใจการเมืองก็จะติดตามตั้งแต่พวกเพจที่มันอยู่ข้างเดียวกับเราเพราะไม่ได้อยู่ข้างเดียวกับทหาร”

(คุณวิภาวดี, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม พ.ศ. 2563)

(2) ติดตามและเปิดรับเพจทางการเมืองที่อยู่ในช่วงตรงข้ามกับจุดยืนทางการเมือง

ผู้ติดตามเพจทางการเมืองจะมีลักษณะเชิงพฤติกรรมการเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่มีความหลากหลายเชิงอุดมการณ์ โดยในช่วงแรกผู้ติดตามเพจจะเลือกติดตามเพจทางการเมืองที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่สนับสนุนหรือส่งเสริมนักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ตนชื่นชอบ ก่อน หลังจากนั้นจะเริ่มติดตามเพจทางการเมืองที่อยู่ในช่วงตรงข้ามกับจุดยืนทางการเมืองเดิม โดยลักษณะการติดตามเพจจะเกิดขึ้นจากการครอบงำแนะนำให้ติดตาม หรือ กดติดตามและเลือกเปิดรับด้วยตนเอง เพราะอยากทราบว่ามีการพูดถึงนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ตนชื่นชอบอย่างไรบ้าง ทั้งนี้การติดตามเพจในลักษณะดังกล่าวไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดทางการเมืองได้ ผู้ติดตามเพจยังคงมีความชื่นชอบต่อตัวนักการเมืองและพรรคการเมืองเหมือนเดิม นอกจากนี้ยังมองว่าการติดตามเพจฝ่ายตรงข้ามทำให้เห็นข้อมูลได้อย่างรอบด้านมากขึ้น และเป็นขั้นตอนหนึ่งใน

การตรวจสอบข่าวปลอมอีกด้วย กล่าวคือ ผู้ติดตามเพจทั้งสองฝ่ายจะนำข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านเฟซบุ๊กมาเปรียบเทียบกันเพื่อประเมินความน่าเชื่อถือ

1) คุณพี จากเพจติดดินมีความชื่นชอบต่อตัวพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ตั้งแต่แรกโดยกล่าวว่าชอบมาตั้งแต่ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) เพราะมีบุคลิกที่จริงจัง เด็ดขาด และการพูดจาดูมีหลักเกณฑ์ แต่ในปัจจุบัน คุณพีกล่าวว่ามีบางเรื่องที่คุณไม่เห็นด้วยหรือไม่ชื่นชอบสิ่งพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำเนินการทุกเรื่อง แต่โดยรวมยังชื่นชมเป็นการส่วนตัวอยู่ คุณพีเลือกติดตามเพจติดดินเพราะมีการนำเสนอประเด็นของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาไปในทิศทางที่คุณชื่นชอบและติดตามเพราะคิดว่าการอ่านข้อมูลข่าวสารบนเฟซบุ๊กมีข่าวปลอมเยอะ และคิดว่าเพจติดดินมีความน่าเชื่อถือเพราะมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลอยู่เสมอ

ทั้งนี้ คุณพีเลือกติดตามเพจ Drama Addict แหม่มโพธิ์ดำ และ CSI LA ซึ่งเป็นเพจที่ค่อนข้างโจมตีและขุดคุ้ยประเด็นทางการเมืองของฝ่ายรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเพราะว่าต้องการทราบว่าเพจที่มีลักษณะสวนทางกันจะมีการนำเสนอภาพของพลเอกประยุทธ์และรัฐบาลอย่างไร และเพื่อทราบเหตุผลที่ไม่ชอบเลยเลือกที่จะฟังฝ่ายตรงข้าม

“เพจ Drama Addict เพจCSI La และเพจแหม่มโพธิ์ดำ ส่วนใหญ่จะติดตามระดับดั่ง ๆ ทั้งนั้นเลย ชอบติดตามแบบนี้คือเรารู้สึกว่าเราชอบพลเอกประยุทธ์ยังไงเขาก็ดีเราก็เลยเลือกที่จะติดตามเพจที่เขาต่อต้านรัฐบาลเพื่อที่เราจะรู้ว่าที่เราชอบเนี่ยเขาดีจริงไหมหรือเขาแค่สร้างภาพเพราะว่าเพจที่ตรงข้ามมันจะเปิดเผยความจริงอยู่แล้วถูกต้องไหม มันจะไม่เข้าข้างอยู่แล้ว”

(คุณพี, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม พ.ศ. 2563)

2) คุณลาเต้จากเพจเดอะเมตตาคี ติดตามเพจทางการเมืองที่หลากหลายในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ไม่ได้ชื่นชอบนักการเมืองและพรรคการเมืองไหนเป็นพิเศษเพราะนโยบายของแต่ละพรรคเป็นแบบประชานิยมและไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง รวมทั้งพรรคการเมืองต่าง ๆ ยังมีการหาเสียงที่ไม่สร้างสรรค์ เช่น การนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า หรือ การนำเสียดามาเป็นสัญลักษณ์ของการหา

เสียง¹¹³ เป็นต้น คุณลาเต้มีการเปิดรับสื่อที่มีความหลากหลายเชิงอุดมการณ์ซึ่งตอนแรกติดตามเพจเดอะเมตตาดี เพราะเห็นเพื่อนบนเฟซบุ๊กแชร์ข้อมูลจากเพจนี้มาบ่อยครั้ง จึงตัดสินใจเข้าไปกดติดตามเพื่อที่จะศึกษาถึงกระบวนการคิดหรือลักษณะเนื้อหาของเพจด้วย นอกจากนี้ เขายังกดติดตามเพจทางการเมืองอื่น ๆ อีก เพราะอยากรู้เพจฝ่ายตรงข้ามมีการนำเสนอประเด็นทางการเมืองอย่างไร และการติดตามเพจทั้งสองฝ่ายทำให้เขาสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่พบเจอได้อีกด้วย

“ปกติจะไม่ได้ตามเพจเป็นหลัก แต่จะดูจากคนอื่นที่เขาแชร์มา โดยส่วนมากจะดูอันที่มันค่อนข้างจะเป็นฝ่ายซ้ายไปเลย เช่น สถาบันหลังทศทางประเทศไทย แล้วก็ดูตามสถาบันทศทางไทย คือ ติดตามทั้งล้อเลียนและไม่ล้อเลียน ดูข้อมูลทั้งสองฝ่ายเพราะอยากรู้ว่าเพจแต่ละฝ่ายมีการนำเสนออย่างไรบ้าง”

(คุณลาเต้, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม พ.ศ. 2563)

- 2) คุณเอพริล จากเพจจุดผู้ดี V.2 เป็นผู้ที่ชื่นชอบพรรคอนาคตใหม่และนักการเมืองที่ชื่นชอบคือนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และนายปิยบุตร แสงกนกกุล แต่เดิมที่เธอชื่นชอบพรรคประชาธิปัตย์ แต่เมื่อพรรคอนาคตใหม่เข้าสู่สนามการเมืองจึงเลือกเปิดรับและตัดสินใจศึกษานโยบายของพรรคดังกล่าว คุณเอพริลกล่าวว่าได้ชื่นชอบนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพราะคิดว่าท้องถิ่นจะเป็นผู้รู้ปัญหาและหาแนวทางการแก้ปัญหาได้ดีที่สุด อีกทั้งในช่วงของการตัดสินใจพรรคอนาคตใหม่ เธอรู้สึกเสียใจมากเพราะไม่ได้คาดคิดเอาไว้

ลักษณะการติดตามเพจทางการเมืองของคุณเอพริลในช่วงแรกจะติดตามเพจการเมืองที่นำเสนอประเด็นทางการเมืองที่สอดคล้องกับอุดมการณ์เดิมของตนเอง หลังจากนั้นเธอได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิดให้เปิดรับเพจที่มีอุดมการณ์ที่สวน

¹¹³ พรรคประชาธิปัตย์ประเทศไทย มีชื่อเดิมว่า พรรคทวงคืนผืนป่าประเทศไทย เป็นพรรคการเมืองที่ก่อตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และจดทะเบียนพรรคเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2550 โดมมีนาย ดำรงค์ พิเดช อดีตรัฐมนตรีกรมนุชชีเป็นหัวหน้าพรรคและนายธิต กนกทวีรัฐากร เป็นรองหัวหน้าพรรค และในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 พรรคดังกล่าวได้มีการผลักดันให้เสือดากับเสือดาวจากเดิมที่เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองเป็นสัตว์ป่าสงวนซึ่งถือว่าการขับเคลื่อนนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์ประเทศไทย

ทางกับตนเองเพื่อที่จะได้รับฟังข้อมูลทั้งสองฝ่ายโดยเธอได้กดติดตามเพจเดอะเมตตาดี

“คือตอนแรกไม่อยากจะติดตาม[เพจที่มีลักษณะสวนทางต่ออุดมการณ์ทางการเมืองเดิมของตน] แต่ได้คุยกับในคนในที่ทำงาน แล้วส่วนใหญ่ที่เป็นหัวหน้าไม่ชอบพรรคอนาคตใหม่ แล้วก็บอกเราว่า คุณก็อย่าตามในสิ่งที่คุณชื่นชอบสิ คุณลองตามในเพจหลากหลายบ้าง คุณอย่าฟังสิ่งที่คุณอยากฟัง ก็เลยตามหมดและกดไลก์หมดเลย”

(คุณเอพริล, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม พ.ศ. 2563)

อย่างไรก็ตาม จากลักษณะการติดตามเพจทางการเมืองของผู้ใช้งานเฟซบุ๊กทางการเมืองพบว่าผู้ที่ติดตามเพจทางการเมืองกลุ่มที่ 1¹¹⁴ มีแนวโน้มที่จะติดตามและเปิดรับเพจทางการเมืองที่มีความหลากหลายทางอุดมการณ์มากกว่าผู้ติดตามเพจในกลุ่มที่ 2¹¹⁵ โดยผู้ที่ติดตามในกลุ่มนี้จะมีแนวโน้มที่จะไม่เลือกเปิดรับและติดตามเพจที่ขัดแย้งกับอุดมการณ์เดิมของตนเอง เพราะมองว่าเพจทางการเมืองฝ่ายตรงข้ามจําหน่ายเสนอเนื้อหาที่บิดเบือนและไม่อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง และนำเสนอเนื้อหาที่ยูงปลุกปั่นที่สร้างความแตกแยกกันในสังคมมากกว่า ทั้งนี้ยังเชื่อมั่นว่าเพจทางการเมืองที่ตนเองติดตามนั้นเป็นเพจที่มีความเชื่อถือสูงกว่าเพจฝ่ายตรงข้าม ในขณะที่ผู้ที่ติดตามเพจกลุ่มที่ 1 จะเลือกเปิดรับและติดตามเพจที่มีความหลากหลายทางอุดมการณ์ทางการเมือง เพราะอยากทราบข้อมูลทั้งสองฝ่ายและอยากรู้ว่าเพจทางการเมืองฝ่ายตรงข้ามมีการนำเสนอภาพและประเด็นนักการเมืองที่ขึ้นชออย่างไรบ้าง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบลักษณะการติดตามเพจที่มีความคล้ายคลึงกัน คือ ผู้ให้สัมภาษณ์เลือกติดตามเพจสำนักข่าวออนไลน์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นเพจที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่า และเลือกเป็นแหล่งข้อมูลหลักในติดตามข่าวสารทางการเมือง และยังใช้เพจสำนักข่าวออนไลน์เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบข้อเท็จจริงและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวที่เกิดขึ้นจากเพจที่ตนเองติดตามอยู่ โดยเพจสำนักข่าวจะเป็นเพจสำนักข่าวกระแสหลัก อาทิ ไทยรัฐออนไลน์ เดลินิวส์ มติชน และสำนักข่าวออนไลน์ เช่น The Standard The Matter หรือ สำนักข่าวอิศรา เป็นต้น

¹¹⁴ ผู้ติดตามเพจทางการเมืองที่มีเนื้อหาสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พรรคพลังประชารัฐและพรรคร่วมรัฐบาล

¹¹⁵ ผู้ติดตามเพจทางการเมืองที่มีเนื้อหาสนับสนุนนายธนาร จิรุงเรืองกิจ พรรคอนาคตใหม่และพรรคร่วมฝ่ายค้าน

4.4.3 รูปแบบการตัดสินใจเลือกตรวจสอบข้อเท็จจริง

จากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจทางการเมืองทั้งสองกลุ่มชี้ให้เห็นถึงแนวทางและการให้เหตุผลของการเลือกตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยพบว่าจุดยืนและทัศนคติทางการเมืองของผู้ติดตามเพจทำให้มีแนวทางในการเลือกตรวจสอบข่าวปลอมที่แตกต่างกันออกไปซึ่งสามารถแบ่งรูปแบบการตัดสินใจเพื่อการตรวจสอบข้อเท็จจริงได้เป็น 2 รูปแบบหลัก ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.24 แนวทางการตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้ติดตามเพจทางการเมือง

ผู้ติดตาม เพจทาง การเมือง	แนวทางการตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้ติดตามเพจทางการเมือง	
	แนวทางที่ 1 (Type I)	แนวทางที่ 2 (Type II)
ผู้ติดตาม เพจทาง การเมือง ทั้ง 2 กลุ่ม	☐ เลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวสารของนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบอยู่แล้ว ได้แก่ รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พรรคพลังประชารัฐ และพรรคร่วมรัฐบาลหรือนายธนารัฐ จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ รวมทั้งพรรคฝ่ายค้าน เป็นต้น	☐ เลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวสารของนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ตนไม่ชื่นชอบหรือฝ่ายตรงข้ามคือ ☐ (1) ผู้ที่ติดตามเพจทางการเมืองที่มีเนื้อหาสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ จะเลือกตรวจสอบข่าวสารที่มีแนวโน้มที่จะเป็นข่าวสารปลอมทางการเมืองที่เกี่ยวกับนายธนารัฐ จรุงเรืองกิจ และ พรรคอนาคตใหม่

ตารางที่ 4.24 แนวทางการตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้ติดตามเพจทางการเมือง (ต่อ)

ผู้ติดตาม เพจทาง การเมือง	แนวทางการตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้ติดตามเพจทางการเมือง	
	แนวทางที่ 1 (Type I)	แนวทางที่ 2 (Type II)
ผู้ติดตาม เพจทาง การเมือง ทั้ง 2 กลุ่ม		☐ (2) ผู้ที่ติดตามเพจทางการเมืองที่มีเนื้อหาสนับสนุนนายธนารักษ์รุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ มีแนวโน้มที่จะเลือกตรวจสอบข่าวสารที่มีแนวโน้มที่จะเป็นข่าวสารปลอมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ

จากตารางที่ 4.24 ชี้ให้เห็นว่าผู้ติดตามเพจทางการเมืองทั้งสองกลุ่มมีการให้เหตุในการเลือกตรวจสอบข่าวสารที่นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบและไม่ชื่นชอบแตกต่างกัน โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจพบว่าการให้เหตุของการเลือกตรวจสอบข้อเท็จจริงและประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทตามลักษณะพฤติกรรมการติดตามเพจทางการเมือง ดังต่อไปนี้

- แนวทางที่ 1 (Type I)** ผู้ติดตามเพจเลือกที่จะตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือเมื่อพบเห็นข่าวที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวสารปลอมทางการเมืองเมื่อข่าวสารนั้นนำเสนอเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ เช่น ผู้ติดตามเพจที่ชื่นชอบพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ ก็จะเลือกตรวจสอบข่าวสารฝ่ายที่ตนเองชื่นชอบเป็นลำดับแรกเสมอ โดยมีความคิดเห็นว่าตัวแสดงทางการเมืองดังกล่าวมีความสำคัญระดับนโยบายที่สามารถส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งประเทศได้ หรือ ผู้ติดตามเพจที่ชื่นชอบนายธนารักษ์รุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ก็เลือกที่จะตรวจสอบข่าวสารเกี่ยวกับฝ่ายของตนเอง

เช่นเดียวกัน โดยแนวทางการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือดังกล่าวเป็นไปเพื่อการเลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวปลอมทางการเมืองดังกล่าวเป็นการกระทำไปเพื่อสนับสนุนความเชื่อเดิมนักการเมืองและพรรคการเมืองดังกล่าวไม่น่ากระทำหรือมีพฤติกรรมตามที่ข่าวนั้นนำเสนอ หรือกล่าวได้ว่าต้องการตรวจสอบเพื่อดูว่าข่าวที่มีแนวโน้มที่จะปลอมนั้นมีผลทำให้ศรัทธาที่มีต่อนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ชื่นชอบหรือไม่

นอกจากนี้ สาเหตุของการเลือกตรวจสอบในแนวทางดังกล่าวเพียงเพราะต้องการเพื่อที่จะยืนยันความเชื่อเดิมของตนเองที่มองว่าของปลอมที่พาดพิงตัวแสดงทางการเมืองที่ชื่นชอบนั้นมีแนวโน้มที่จะไม่ได้เป็นไปตามที่ข่าวสารนำเสนอตั้งแต่แรกซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าผู้ติดตามเพจตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวเพื่อสนับสนุนความเชื่อทางการเมืองเดิมมากกว่าการค้นหาข้อเท็จจริงทางการเมืองที่เกิดขึ้น

- **แนวทางที่ 2 (Type II)** ผู้ติดตามเพจเลือกและตรวจสอบความน่าเชื่อถือข่าวสารที่สงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองเกี่ยวกับฝ่ายตรงข้าม เช่น ผู้ติดตามเพจทางการเมืองที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ จะเลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวสารเกี่ยวกับนายธนารท จิ่งรุ่งเรืองกิจ พรรคอนาคตใหม่ และพรรคร่วมฝ่ายค้านอื่น ๆ โดยผู้ติดตามเพจมองว่าฝ่ายตรงข้ามมีปริมาณข่าวปลอมจำนวนมากกว่าฝ่ายที่ตนเองชื่นชอบมากกว่าและมีโอกาสพบเห็นได้บนเฟซบุ๊กได้มากกว่า ดังนั้นจึงเลือกที่จะตรวจสอบซึ่งการตรวจสอบนั้นไม่ได้ต้องการข้อเท็จจริง แต่ต้องการให้ข่าวสารที่มีแนวโน้มที่จะปลอมเกี่ยวกับฝ่ายตรงข้ามเป็นไปตามนั้นเพื่อที่จะได้นำไปวิพากษ์วิจารณ์ต่อ เช่น ข่าวปลอมกรณีที่ปรากฏเป็นข่าวเรื่อง คำสั่งให้ผู้หญิงเกณฑ์ทหารนั้นเมื่อผู้ติดตามเพจพบเห็นจะเลือกที่จะเชื่อว่าข่าวดังกล่าวเป็นจริงตั้งแต่แรกและจะเลือกตรวจสอบเพราะเพื่อยืนยันความเชื่อเดิม

ทั้งนี้ ผู้ติดตามเพจจะไม่เลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือฝ่ายที่ตนชื่นชอบ เพราะพบเห็นการนำเสนอข้อมูลและติดตามเพจบ่อยครั้งและไม่คิดว่าข่าวสารบนเฟซบุ๊กที่เกี่ยวกับฝ่ายที่ตนเองชื่นชอบจะเป็นข่าวสารปลอมได้ รวมทั้งยังมีความเชื่อมั่นต่อตัวนักการเมืองและพรรคการเมืองของฝ่ายว่าไม่น่าจะมีพฤติกรรมที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงได้

จากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจยังสะท้อนให้เห็นถึงมิติทางด้านจุดยืนทางการเมืองได้ว่า ผู้ติดตามเพจจะตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวสารทางการเมืองเพื่อที่จะยืนยันความเชื่อเดิมหรือเพื่อยืนยันความเชื่อเดิม (Confirmation Bias) กล่าวคือ เมื่อผู้ติดตามเพจพบเห็นข้อมูลข่าวสารที่มีแนวโน้มที่จะปลอมกับนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบจะเกิดความรู้สึกอึดอัดหรือไม่สบายทางจิตใจจึงเลือกที่จะตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือฝ่ายที่ตนเองชื่นชอบเพื่อหาข้อมูลมายืนยันว่าสิ่งที่ตนพบเห็นมาไม่ เป็นความจริง หรือ ผู้ติดตามเพจเลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข้อมูลข่าวสารที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับฝ่ายตรงข้ามก็เพื่อหาข้อมูลมายืนยันความเชื่อเดิมเพราะในความคิดของผู้ติดตามเพจมีทัศนคติต่อนักการเมืองและพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามในเชิงลบอยู่แล้ว คือ เมื่อข้อมูลที่มีแนวโน้มที่จะปลอมเกี่ยวกับฝ่ายตรงข้ามผู้ติดตามเพจจะเลือกตรวจสอบและประเมินค่าเพื่อข่าวที่น่าจะปลอมดังกล่าวเกิดขึ้นจริง และจะได้วิพากษ์วิจารณ์ในลำดับถัดไป กล่าวได้ว่า ผู้ติดตามเพจจะเลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือเพื่อยืนยันอคติที่ตนมีอยู่เดิม

4.4.4 กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไปที่ผ่านเพซบุ๊กเป็นแหล่งข้อมูลทางการเมืองที่ผู้ติดตามเพจเลือกติดตามเพื่อเปิดรับประเด็น และเรื่องราวทางการเมืองในมุมมองที่ตนเองชื่นชอบ ทั้งนี้ปัญหาของข่าวปลอมทางการเมืองเป็นปัญหาที่ผู้ติดตามเพจกล่าวถึงเป็นจำนวนมาก และกล่าวว่าตนเองเคยพบเห็นข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งผู้ติดตามเพจเลือกที่จะละเลยการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารที่ตนพบเจอ อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจรูปแบบเชิงพฤติกรรมกรเลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวปลอมทางการเมืองที่สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

4.4.5.1 การตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข้อมูลข่าวสารทางการเมืองระดับภายใน (Internal Fact-checking) พฤติกรรมของผู้ติดตามเพจทางการเมืองหรือผู้ใช้งานสื่อสังคมเลือกพิจารณาข้อมูลข่าวสารทางการเมืองด้านความน่าเชื่อถือที่เกิดขึ้นในภายในตัวบุคคล โดยการตรวจสอบข้อมูลและประเมินความน่าเชื่อถือในระดับภายในยังสามารถแบ่งได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

(1) การตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข้อมูลข่าวสารแบบเชิงรับ (Passive Fact-checking) เป็นพฤติกรรมของผู้ติดตามเพจเมื่อพบเห็นข้อมูลข่าวสารที่มีแนวโน้มที่จะปลอม แต่เลือกที่จะไม่หาข้อมูลหรืออ้างอิงแหล่งข่าวที่มีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากผู้ติดตามเพจกล่าวว่าข้อมูลข่าวสารบนสื่อสังคมออนไลน์มีปริมาณเยอะเกินกว่าที่จะตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ทั้งหมด และประเด็นทางการเมืองที่มีความซับซ้อนเกินไปทำให้ผู้ติดตามเกิดความเบื่อหน่าย เพราะไม่ได้อยากรู้ประเด็นทางการเมืองขนาดนั้น ดังนั้นเมื่อผู้ติดตามเพจทางการเมืองพบเห็นข้อมูลข่าวสาร

จึงเลือกที่จะใช้วิจารณญาณ (Person own's Judgement) และ ความรู้และประสบการณ์เดิม (Prior Knowledge and Experience)

- **วิจารณญาณของตนเอง** การใช้วิจารณญาณในการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือผู้ติดตามเพจจะใช้ความคิดและอคติของตนเองเป็นหลักเมื่อต้องประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่พบเห็น ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์พบว่าอุดมการณ์ทางการเมืองมีผลต่อการตรวจสอบข้อมูลและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล อาทิ ผู้ที่ชื่นชอบพรรคอนาคตใหม่และพรรคร่วมฝ่ายค้านจะมองว่าข้อมูลของฝ่ายตรงข้ามมีแนวโน้มที่จะเป็นเท็จมากกว่า ผ่านการใช้วิจารณญาณของตนเอง ส่งผลให้ไม่เชื่อข้อมูลของฝ่ายตรงข้ามตั้งแต่นั้นเป็นต้น
- **ความรู้และประสบการณ์เดิม** นอกจากผู้ติดตามเพจจะใช้วิจารณญาณในการพิจารณาข้อมูลแล้ว ยังพบว่ามีการใช้ความรู้และประสบการณ์เดิม โดยเกิดจาก (1) ความรู้ทางการเมือง (Political Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากการที่ตัวผู้ติดตามเพจเคยอ่านเรื่องราวทางการเมืองมาก่อน ทั้งนี้ผู้ติดตามเพจยังมีความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ทางการเมืองจึงทำให้มีความรู้เท่าทันข้อมูลที่ตนพบเจอว่ามีความจริงเท็จอย่างไรบ้าง (2) ประสบการณ์การพบเห็นการนำเสนอการหักล้าง (Debunking) ข่าวปลอมผ่านสื่อซึ่งเกิดจากการที่ผู้ติดตามเพจเคยพบเห็นสำนักข่าวทั้งจากสื่อกระแสหลักและสำนักข่าวออนไลน์ที่นำเสนอข้อมูลหักล้าง ข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้น จึงทำให้ผู้ติดตามเพจทราบโดยทันทีว่าข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่พบเห็นนั้นเป็นเท็จ (3) พบเห็นจากหน้านิวส์ฟีด (News Feed) เฟซบุ๊กที่พูดถึงเรื่องข่าวปลอมที่ได้รับมาก่อนหน้านี้

“คือเรื่องที่เราเจอคิดว่าตรวจสอบได้ และที่รู้ว่าปลอมน่าจะเป็นเรื่องประวัติศาสตร์หรือเรื่องคณะราษฎรที่เพจเคยเอามาลงบ่อย ๆ เพราะเป็นคนที่ชอบประวัติศาสตร์เวลาอ่านแล้วก็เลยจะเจอจุดที่มันไม่ใช่ความจริงทางประวัติศาสตร์และทำให้รู้ว่ามันมีนัยยะทางการเมือง”

(เบส, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม พ.ศ. 2563)

“วิจารณญาณเบื้องต้นก่อนกับความรู้เบื้องต้นเหมือนกัน ความรู้ที่ได้อ่านหรือรู้มาก่อนหน้านี้ประมาณสมมติว่าอันไหนไม่ซัวร์จริง ๆ ก็ไม่โลกไม่แชร์”

(ต้นสน, สัมภาษณ์, 4 มีนาคม พ.ศ. 2562)

(2) การตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข้อมูลข่าวสารแบบเชิงรุก (Active Fact-checking) เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากแบบเชิงรับที่เกิดจากผู้ติดตามเพจใช้วิจารณญาณ และความรู้และประสบการณ์เดิมในการตรวจสอบ แต่ไม่สามารถระบุได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่พบเจอมีความจริงเท็จอย่างไร จึงทำให้ผู้ติดตามเพจเลือกที่จะตรวจสอบผ่านการค้นคว้าและหาข้อมูลเพิ่มเติมรวมทั้งพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ของข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่พบเจอซึ่งการตรวจสอบจะเกิดจากการใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางหลัก โดยมีวิธีการต่อไปนี้

- **ความน่าเชื่อถือของเพจ (Source Credibility)** ผู้ติดตามจะเลือกตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลโดยพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น จำนวนผู้ติดตามเพจ (Followers) ความต่อเนื่องในการนำเสนอข้อมูล ผู้ผลิตเนื้อหาบนเพจ (Content Creator) โดยหากเนื้อหาที่ผู้เผยแพร่เนื้อหาเป็นบุคคลทางการเมือง (Political Public Figures) อย่างเช่น นายธนธร จึงรุ่งเรืองกิจ คุณหญิงสุภารัตน์ เกยุราพันธ์ หรือพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา รวมทั้ง นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์และกฎหมายจะมีความน่าเชื่อถือในระดับสูงเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังพิจารณาว่าแหล่งของข้อมูลข่าวสารมาจากสำนักข่าวหรือไม่ อย่างไรก็ตามผู้ติดตามเพจส่วนมากกล่าวว่าเพจทางการเมืองนั้นมีความน่าเชื่อถือในระดับต่ำอยู่แล้วจึงเลือกที่จะไม่เชื่อข้อมูลที่เพจนำเสนอทั้งหมด
- **ความน่าเชื่อถือของเนื้อหา (Messages Credibility)** หลังจากผู้ติดตามเพจเลือกพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลแล้ว ยังมีการพิจารณาในด้านเนื้อหาเพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร โดยในขั้นตอนดังกล่าวผู้ติดตามเพจจะให้ความสำคัญต่อแหล่งข้อมูลที่เพจใช้ในการอ้างอิงเป็นอย่างมากโดยผู้ติดตามเพจกล่าวว่าถ้าข้อมูลที่นำเสนอผ่านเพจทางการเมืองที่มีแหล่งอ้างอิงจะมีความน่าเชื่อถือกว่าข้อมูลข่าวสารที่ไม่มีแหล่งอ้างอิง
นอกจากนี้ ผู้ติดตามเพจกล่าวว่าทิศทางการและรูปแบบการเขียนยังเป็นวิธีการหนึ่งในการพิจารณาความน่าเชื่อถือข้อมูลข่าวสารทางการเมืองโดยมองว่าเนื้อหาที่มีลักษณะที่มีการใช้ภาษาที่เสียดสีและโจมตีนักการเมืองและพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามมีแนวโน้มที่จะเป็นเท็จมากกว่า
- **การค้นหาผ่านช่องค้นหาค้นหาบนเฟซบุ๊ก** ผู้ติดตามเพจใช้ช่องทางดังกล่าวเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมผ่านการใช้คำสำคัญ (Key Word) ในกรณีที่ตนเองพบเจอประเด็นทางการเมืองที่ตนเองสนใจและมีแนวโน้มที่จะเป็นเท็จโดยมองว่าการค้นหาผ่าน

แพลตฟอร์มเฟซบุ๊กมีความรวดเร็วกว่าการค้นหาผ่านเว็บไซต์สำนักข่าวหรือเพจอื่น ๆ อีกทั้งยังมองว่าบางประเด็นสำนักข่าวไม่ได้นำเสนอประเด็นนั้น ๆ อีกด้วย

- **การตรวจสอบผ่านการแสดงความคิดเห็นของผู้ใช้งานคนอื่น ๆ** เมื่อข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอประเด็นทางการเมืองเผยแพร่บนเพจจะมีผู้ที่เข้ามากดไลก์และแสดงความคิดเห็นเป็นจำนวนมากโดยทิศทางของการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อประเด็นทางการเมืองจะแบ่งเป็นผู้ที่เห็นด้วยและผู้ที่ไม่เห็นด้วยโดยผู้ที่ไม่เห็นด้วยต่อประเด็นทางการเมืองมักจะมีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมผ่านการแปะลิงค์เว็บไซต์ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ใช้งานคนอื่น ๆ ได้เข้าไปอ่าน

4.4.5.2 การตรวจสอบและประเมินความเชื่อถือข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในระดับภายนอก (External Fact-checking) เป็นขั้นที่ผู้ติดตามเพจไม่สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารที่ได้พบเห็นด้วยตนเองหรือการตรวจสอบทั้งด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและเนื้อหาผ่านทางเฟซบุ๊กได้ จึงทำให้ผู้ติดตามเพจต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ ในการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือ โดยสามารถแบ่งประเภทแหล่งข้อมูลในการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือในระดับภายนอกจากแหล่งข้อมูลทั้ง 2 แหล่ง ได้แก่ (1) แหล่งข้อมูลจากสื่อมวลชน

- **แหล่งข้อมูลจากสื่อมวลชน (Mass Media)** เป็นแหล่งข้อมูลหลักของผู้ติดตามเพจในการตรวจสอบและประเมินข้อมูลข่าวสารทางการเมือง เพราะเพจทางการเมืองที่ติดตามมีความน่าเชื่อถือในระดับต่ำ และไม่ผ่านกระบวนการบรรณาธิการในการคัดกรองและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจึงทำให้สื่อมวลชนเป็นแหล่งข้อมูลหลักเพื่ออ้างอิงเพื่อพิจารณาความน่าเชื่อถือ โดยผู้ติดตามเพจจะเลือกเว็บไซต์และเพจสำนักข่าวที่น่าเชื่อถือ เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ เดอะสแตนดาร์ด (The Standard) และมติชน เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับมุมมองการนำเสนอของข่าวแต่ละสำนักข่าวรวมไปถึงเพื่อดูว่าประเด็นทางการเมืองที่พบเห็นบนเพจทางการเมืองที่ติดตามได้รับการพูดถึงจากสำนักข่าวหรือไม่
- **แหล่งข้อมูลด้านบุคคล** เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ติดตามสื่อมองว่ามีความน่าเชื่อถือในระดับหนึ่งที่ใช้ในการตรวจสอบข่าวปลอมที่เกิดขึ้นโดยผู้ติดตามเพจจะใช้แหล่งข้อมูลด้านบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและรัฐศาสตร์ และ บุคคลใกล้ชิด โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- **ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและรัฐศาสตร์ (Political and Law Expert)** เมื่อข้อมูลข่าวสารหรือประเด็นทางการเมืองที่มีผู้ที่เป็นนักการเมืองหรือบุคคลสาธารณะที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายและรัฐศาสตร์ ผู้ติดตามเพจจะใช้เป็นวิธีการหนึ่งในการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่ตนเองพบเจอโดยส่วนมากจะเกิดจากที่ผู้ติดตามเพจเลือกเข้าไปอ่านข้อมูลที่เรียบเรียงโดยนักวิชาการต่าง ๆ ผ่านการอ่านข่าว บทความเชิงวิเคราะห์ หรือ ฟังพ็อดคาสต์ (Podcast) เช่น ศาสตราจารย์เกษียร เตชะพีระ¹¹⁶ หม่อมเจ้าจุลเจิม ยุคล¹¹⁷ หรือ สรกล อดุลยานนท์¹¹⁸ เป็นต้น ด้วยเหตุผลที่ว่ามีความน่าเชื่อถือสามารถอ้างอิงเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่เพจทางการเมืองนำเสนอได้
- **บุคคลใกล้ชิด** ผู้ติดตามเพจมีการพูดคุยกับบุคคลรอบตัวเพื่อถกเถียงหรือนำเรื่องที่ตนเองพบเห็นบนเฟซบุ๊กมาก การปรึกษา หรือ ถกเถียงกับบุคคลรอบตัว ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ไม่เป็นทางการมากที่สุด เนื่องจากการพูดคุยที่ไม่ได้หาคำตอบว่าข่าวที่ตนพบเห็นเป็นจริงหรือเท็จ แต่เพื่อต้องการมุมมองต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นตัวเลือกในการตัดสินใจที่จะเชื่อสิ่งที่ได้รับมาเท่านั้น ทั้งนี้ การพูดคุยกับบุคคลใกล้ชิดจะผ่านบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองคล้ายคลึงกันมากกว่า กล่าวคือ ผู้ที่ชื่นชอบพรรคอนาคตใหม่เลือกที่จะพูดคุยกับผู้ที่มีความชื่นชอบเช่นเดียวกัน และจะไม่เลือกคุยกับบุคคลที่ชื่นชอบพรรคที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองสวนทางกับตนเอง ทั้งนี้การพูดคุยจะอยู่ในรูปแบบการพูดคุยตัวต่อตัว หรือผ่านตัวกลางที่เป็นแอปพลิเคชันในการติดต่อสื่อสารโดยเฉพาะ แอปพลิเคชันไลน์ (Line Application)

¹¹⁶ กิรตยาจารย์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹¹⁷ <https://www.facebook.com/chulcherm.yugala>

¹¹⁸ ผู้ดำเนินรายการพ็อดคาสต์ (Podcast) รายการพาวเวอร์เกม (Power Game) และเป็นคอลัมน์สตีมนิตินสุดสัปดาห์ กรุงเทพธุรกิจ โดยใช้นามปากกาว่า “หนุ่มเมืองจันท์”

ตารางที่ 4.25 กระบวนการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง

กระบวนการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือ ของข้อมูลข่าวสารทางการเมือง		
	การตรวจสอบข้อเท็จจริงระดับภายใน (Internal Source)	การตรวจสอบข้อเท็จจริงระดับ ภายนอก (External Source)
แบบ เชิง รับ	☐ วิจารณ์ญาณของตนเอง ☐ ความรู้และประสบการณ์เดิม <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้ทางด้านการเมือง - ประสบการณ์การพบเห็นการนำเสนอการหักล้างข่าวปลอมผ่านสื่อ - พบเห็นจากหน้านิวส์ฟีด 	☐ การค้นหาผ่านกูเกิล ☐ แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและรัฐศาสตร์ - เพื่อน - ครอบครัว ☐ แหล่งข้อมูลประเภทสื่อมวลชน <ul style="list-style-type: none"> - เพจสำนักข่าวออนไลน์ - สื่อมวลชนดั้งเดิม
แบบ เชิง รุก	☐ ความน่าเชื่อถือของเพจ <ul style="list-style-type: none"> - ความต่อเนื่องของการนำเสนอ - จำนวนผู้ติดตามเพจ - บุคคลผู้ผลิตเนื้อหา 	

ตารางที่ 4.25 กระบวนการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง (ต่อ)

กระบวนการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือ ของข้อมูลข่าวสารทางการเมือง		
	การตรวจสอบข้อเท็จจริงระดับภายใน (Internal Source)	การตรวจสอบข้อเท็จจริงระดับ ภายนอก (External Source)
แบบ เชิง รุก	☐ ความน่าเชื่อถือของเนื้อหา <ul style="list-style-type: none"> - แหล่งข้อมูลที่เพจอ้างอิง - ทิศทางและรูปแบบการเขียน ☐ ทิศทางและรูปแบบการเขียน ☐ บนเฟซบุ๊ก ☐ การตรวจสอบผ่านการแสดงความ ความคิดเห็นของผู้ใช้งานคนอื่น ๆ	

จากตารางข้างต้น รูปแบบการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวปลอมบนเฟซบุ๊กเป็นดังนี้ การตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในระดับภายในซึ่งเป็นระดับที่เกิดขึ้นจากตัวของผู้ติดตามเพจในการพิจารณาหรือตัดสินข้อมูลที่พบเห็นผ่านมีรูปแบบการตรวจสอบที่เป็นเชิงรับ และ เชิงรุก โดยความแตกต่างของทั้งสองรูปแบบ คือ การตรวจสอบแบบเชิงรับมาจากปัจจัยด้านตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นวิจารณญาณของตนเอง รวมไปถึงความรู้และประสบการณ์ที่ผู้ติดตามเพจได้สะสมมาซึ่งโดยเป็นขั้นตอนแรก เมื่อผู้ติดตามเพจพบเห็นข้อมูลข่าวสารที่มีแนวโน้มเป็นเท็จ

อย่างไรก็ตาม หากวิธีการตรวจสอบแบบเชิงรับไม่สามารถให้ความกระจ่างหรือให้ความเข้าใจได้จึงนำไปสู่การตรวจสอบในรูปแบบเชิงรุกซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้ติดตามเพจแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการตัดสินและประเมินความน่าเชื่อถือข้อมูลข่าวสารที่ตนเองพบเจอด้วยการวิเคราะห์แหล่งข้อมูล เนื้อหา หรือการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมผ่านเฟซบุ๊กและกูเกิล และ

การตรวจสอบเพื่อดูทิศทางของความคิดเห็นของผู้ใช้งานคนอื่น ๆ ว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นเชิง บันเทิงหรือเชิงให้ข้อมูลเพิ่มเติม เป็นต้น

การตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือในระดับภายนอกเกิดจากการที่ผู้ติดตามเพจฟัง แหล่งข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ โดยแบ่งเป็นแหล่งข้อมูลด้านบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญ ด้านกฎหมายและรัฐศาสตร์ที่ปรากฏบนสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ โดย ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากจะนำเสนอเนื้อหาที่วิเคราะห์และคาดการณ์เหตุการณ์ทางการเมือง รวมทั้ง นำเสนอข้อมูลการหักล้างข่าวปลอมด้วยในบางครั้ง หรือผู้ติดตามเพจจะใช้แหล่งข้อมูลที่เป็นสำนักข่าว กระแสหลักและออนไลน์โดยใช้เป็นแหล่งในการอ้างอิงข้อมูลเพื่อดูว่าสื่อสำนักข่าวต่าง ๆ ได้นำเสนอ ประเด็นที่ตนเองพบเจอหรือไม่ ทั้งนี้การตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวสารที่น่าสงสัยว่า จะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองนั้นไม่ได้เป็นกระบวนการที่เป็นเส้นตรงแต่เป็นกระบวนการซ้ำเนื่องจาก สุดท้ายแล้วผู้ติดตามเพจจะใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อข่าวสารที่มีแนวโน้มที่จะ ปลอม

4.4.5 สถานการณ์และแรงจูงใจที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริง

ข่าวสารที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กไม่ได้มาจากสำนักข่าวออนไลน์เพียงอย่างเดียวแต่ยังมีการสร้าง เนื้อหาขึ้นเองของผู้ใช้งาน (User Generated Content) จึงทำให้ข่าวสารและข้อมูลต่าง ๆ ปรากฏ บนเฟซบุ๊กมีจำนวนมากเกินกว่าที่บุคคลจะตรวจสอบความถูกต้องของข่าวสารได้ พร้อมทั้งประเด็น ด้านเนื้อหาและลักษณะการเขียนที่มุ่งเป้าให้ผู้ใช้งานส่งต่อไปยังผู้ใช้งานคนอื่น ๆ ทำให้ข่าวสาร แพร่กระจายไปในวงกว้างอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ข่าวปลอมแพร่กระจายไปบนออนไลน์ แพลตฟอร์มอย่างรวดเร็ว

เมื่อพิจารณาการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองนั้น บางครั้งบุคคลไม่มี พื้นฐานความรู้ทางการเมืองหรือมีความรู้ทางการเมืองไม่มากพอที่จะสังเกตได้ว่าข่าวที่ตนเองพบเห็น นั้นเป็นจริงหรือเท็จ จึงทำให้บางครั้งบุคคลเลือกที่จะใช้ประสบการณ์เดิมและจุดยืนทางการเมืองของ ตนเองตัดสินข่าวทางการเมืองอย่างทันทีและอาจจะส่งต่อไปยังคนรอบตัวได้ซึ่งการไม่ตรวจสอบ ข้อเท็จจริงก่อนอาจจะทำให้เกิดการรับรู้ที่ผิดพลาดได้ ซึ่งในการวิจัยชิ้นนี้สัมภาษณ์เพื่อให้ทราบถึง สถานการณ์และแรงจูงใจที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงของข่าวสารที่รายงานประเด็นเกี่ยวกับ นักการเมืองและพรรคการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) การแบ่งขั้วทางการเมืองในสังคมไทย สังคมไทยเผชิญกับความขัดแย้งทางการเมืองมา เป็นระยะเวลาอันยาวนานซึ่งส่งผลให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาและเห็นได้อย่าง เห็นได้อย่างเด่นชัดในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง (Political Conflict) ระหว่างกลุ่มเคลื่อนไหวทาง

การเมืองได้แก่ กลุ่มเสื้อเหลืองที่ในนามของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และ กลุ่มเสื้อแดงที่มีชื่อว่ากลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ที่ต้องการเรียกร้องและขับไล่ผู้นำหรือนายกรัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้น เช่น กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อต่อต้านการรัฐประหารและต้องการขับไล่พอลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังจากการรัฐประหารขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2549 และในช่วงเวลาต่อมา กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองกลุ่มดังกล่าวต้องมีการเคลื่อนไหวในปี พ.ศ. 2553 เพื่อขับไล่รัฐบาลภายใต้การบริหารของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และในขณะเดียวกันกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้เคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อขับไล่รัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร ให้ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. 2549 และมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อขับไล่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอีกเรื่อยมา เช่น การขับไล่ นายสมักร สุทรเวช และ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ให้พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อปี พ.ศ. 2551 เป็นต้น

นอกจากนี้ ความขัดแย้งทางการเมืองที่นำไปสู่การเกิดขั้วอำนาจทางการเมืองใหม่ คือ การชุมนุมของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ภายใต้การนำของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ในปี พ.ศ. 2556 โดยการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มดังกล่าวเพื่อต้องการกำจัดระบอบทักษิณ และเพื่อต้องการให้นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเมื่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ขยายตัวกว้างขึ้นจึงนำไปสู่การรัฐประหารเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ซึ่งทำให้ประเทศไทยอยู่ภายใต้การบริหารประเทศโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ

ประเทศไทยอยู่ภายใต้การบริหารงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติมาเป็นระยะเวลากว่า 5 ปี ก่อนที่จะมีการประกาศการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และในช่วงการบริหารงานของกลุ่มจัดตั้งทางการเมืองของกลุ่มดังกล่าวนี้ได้รับกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมด้านความโปร่งใสและความชอบธรรมในการบริหารประเทศที่ตลอดระยะเวลาการบริหารงาน รวมทั้งยังเป็นที่ได้รับกระแสในเชิงลบในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เนื่องจากพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้รับการเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีในบัญชีรายชื่อของพรรคพลังประชารัฐจึงทำให้พรรคการเมืองดังกล่าวถูกสังคมมองว่าเป็นพรรคที่สืบทอดอำนาจจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ยังมีพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นใหม่เพื่อคานอำนาจกับคณะรักษาความสงบแห่งชาติและพรรคพลังประชารัฐซึ่งก็คือ พรรคอนาคตใหม่ โดยเป็นพรรคที่ได้รับความนิยมจากเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่เป็นผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งครั้งแรก (First Voters) จำนวนมาก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยมาเป็นระยะเวลานานนำไปสู่การทำให้คนในสังคมแบ่งออกเป็นสองฝ่ายด้วยจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกัน โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจสะท้อนให้ทัศนคติทางการเมืองที่แบ่งขั้วอย่างชัดเจน เช่น

[พรรคอนาคตใหม่]ปลุกระดมคนรุ่นใหม่ด้วยคำว่า คนรุ่นใหม่ คือความคิดส่วนตัวคือคนรุ่นใหม่ก็ไม่ใช่ว่าจะฉลาดทั้งหมดและก็ไม่ใช่ว่าจะโง่ทั้งหมด คนแก่ก็เช่นกันมันก็จะมั่งมีทั้งคนรู้ คนไม่รู้ คนฉลาดหรือไม่ฉลาด มันปน ๆ กันไปได้หมดไม่ใช่แบบว่าพรรคจะไปในำในสิ่งที่เป็นคนรุ่นใหม่มาแบบปลุกระดมคน แล้วก็ส่วนตัวก็ไม่ได้คิดว่าประชาธิปไตยมันจะดีไปหมดทุกอย่าง

(คุณเพรย์, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม พ.ศ. 2563)

ชอบพรรคอนาคตใหม่ด้วยอุดมการณ์ทางการเมืองของเขาซึ่งมันตรงกับสิ่งที่เราเชื่ออยู่ในปัจจุบัน แล้วก็มีอีกเหตุผลหนึ่งคือเป็นพรรคที่รุ่นพี่เราที่ทำงานด้วยแล้วเรานับถือเขา เขาไปทำงานด้านยุทธศาสตร์ด้านสื่อมวลชนก็เลยยิ่งชอบขึ้นไปใหญ่ซึ่งตอนนั้นก็ยังไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกพรรคหรือว่ามีส่วนร่วมในการ ไม่ได้มีส่วนร่วมมาก แสดงจุดยืนทางการเมืองไม่ได้อะไรขนาดนั้น

(คุณไนท์, สัมภาษณ์, 4 มีนาคม พ.ศ. 2563)

จากบทสัมภาษณ์เป็นหนึ่งในตัวอย่างของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยบทสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติและจุดยืนทางการเมืองที่มีการแบ่งขั้วอำนาจที่แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ การแบ่งขั้วทางการเมืองในอดีตจะผูกติดกับกลุ่มคนเสื้อสีเหลืองและกลุ่มเสื้อสีแดงและมีความเกี่ยวข้องกับนักการเมืองและพรรคการเมืองเดิม ๆ เช่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคเพื่อไทย นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ นายทักษิณ ชินวัตร หรือ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นต้น แต่ในปัจจุบันขั้วอำนาจทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปย่อมนำไปสู่การแบ่งขั้วทางการเมืองที่แตกต่างไปจากเดิมอีกด้วย ทั้งนี้การแบ่งขั้วทางการเมืองยังนำไปสู่พฤติกรรมกรรมการบริโภคและติดตามข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ อีกด้วย

2) การเปิดรับและติดตามเพจทางการเมือง เป็นสถานการณ์และแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากจุดยืนทางการเมืองของผู้ติดตามเพจ (Political Standpoint) ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ (1) กลุ่มเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ และ (2) กลุ่มเพจที่สนับสนุนนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ และจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ติดตามเพจจะเลือกที่จะติดตามเพจที่นำเสนอประเด็นของนักการเมืองและพรรคการเมืองในทิศทางบวกและหลีกเลี่ยงเพจที่นำเสนอการเสียดสีนักการเมืองฝ่ายที่ตนเองชื่นชอบเป็นส่วนมากซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องทางปัญญา (Cognitive Dissonance) ของผู้ติดตามเพจโดยเฉพาะผู้ที่ชื่นชอบนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจและพรรคอนาคตใหม่ โดยส่วนมากจะไม่เลือกติดตามเพจที่สวนทางกลับจุดยืนทางการเมือง เพราะรู้สึกว่าการฝืนตรงข้ามนำเสนอประเด็นทางการเมือง

เมืองที่เป็นเท็จจึงทำให้รู้สึกอึดอัดและหงุดหงิดซึ่งทำให้ผู้ติดตามเพจในกลุ่มนี้เลือกติดตามและเปิดรับเพจที่นำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองของตนเองเท่านั้น

นอกจากนี้ จุดยืนทางการเมืองยังส่งผลต่อการเพจเลือก หรือ ไม่เลือกที่จะตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวสารทางการเมืองเมื่อพบเจอข่าวสารที่มีแนวโน้มที่จะปลอม โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจพบว่า การเลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือจะเป็นไปเพื่อตอกย้ำความเชื่อเดิม (Confirmation Bias) ของตนเองมากกว่าที่จะต้องการหาความจริงของข้อมูลข่าวสารที่ได้พบเห็น อย่างเช่น คุณเอพริล จากเพจคงผู้ดี V.2 ขึ้นชอบพรรคอนาคตใหม่เป็นอย่างมากและไม่ขึ้นชอบพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐอยู่แล้ว ในเบื้องต้นซึ่งเมื่อเธอพบเห็นข่าวปลอมจะเลือกตรวจสอบของฝ่ายที่เธอไม่ขึ้นชอบเสมอ โดยให้เหตุผลว่าไม่เคยให้ความสำคัญและมองว่าพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามในเชิงลบเสมอ กล่าวคือ เมื่อคุณเอพริลพบเห็นข่าวปลอมฝ่ายตรงข้ามเธอจะตรวจสอบทันทีโดยมีแรงจูงใจเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับฝ่ายตรงข้ามเป็นไปตามที่เธอพบเห็น

“[ตรวจสอบข้อเท็จจริง] ประยุทธ์ก่อนเลย เราจินตนาการแล้วว่าพลเอกประยุทธ์ไม่ได้มีดีในสายตาเราอะ เรามองไม่ของเขาเห็นความดีเราก็เลยอยากจะรู้ว่าที่ข่าวออกมาจะเป็นอย่างไร คิดไว้ไหม สมมติเวลาที่เขา [ประยุทธ์ จันทร์โอชา] ไปให้สัมภาษณ์อะไรก็ตาม แล้วก็แบบว่าเขาพูดอะไรประมาณนี้แล้วก็จะดูนะ เพราะในความคิดแรกก็คงจริงแหละ”

(คุณเอพริล, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม พ.ศ. 2563)

คุณเฟรย์จากเพจสติคะลูกกกก เป็นผู้ที่ไม่ได้ขึ้นชอบพรรคอนาคตใหม่ตั้งแต่แรกอยู่ เพราะว่าเป็นพรรคการเมืองที่ยุยงปลุกปั่นเอาชนให้ออกมาทำกิจกรรมทางการเมือง และเมื่อเธอพบเห็นข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจะเลือกพิจารณาหรือตรวจสอบข้อเท็จจริงของฝ่ายอนาคตใหม่หรือนายธนาร จิงรุ่งเรืองกิจ มากกว่าโดยให้เหตุผลว่าไม่ได้ขึ้นชอบตั้งแต่แรกอยู่แล้วและมองว่าข่าวปลอมที่เกิดขึ้นฝ่ายของนายธนาร จิงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ มีปริมาณที่มากกว่าพรรคฝ่ายที่ตนเองขึ้นชอบ

“ตรวจสอบข่าวปลอมที่เกิดขึ้นกับคุณธนาร จิงรุ่งเรืองกิจ ก่อนนะ เพราะไม่ได้ชอบตั้งแต่แรกอยู่แล้ว คือไม่ได้ไม่ชอบมากกว่าประยุทธ์ แต่ประยุทธ์ก็ไม่ได้ว่าชอบซะทีเดียว”

(คุณเฟรย์, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม พ.ศ. 2563)

อย่างไรก็ตาม แรงจูงใจด้านจิตวิทยาที่กล่าวข้างต้น ผู้ติดตามเพจที่มีจุดยืนทางการเมืองต่างกันมีแนวโน้มที่จะเลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของของฝ่ายตรงข้าม แต่ยังคงพบว่าผู้ติดตามเพจจะเลือกตรวจสอบนักการเมืองและพรรคการเมืองฝ่ายที่ตนขึ้นชอบเพื่อต้องการที่จะ

ทดสอบว่าข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่มุ่งโจมตีฝ่ายที่ตนชื่นชอบจะส่งคลอนความศรัทธา หรือความชื่นชอบของผู้ติดตามเพจหรือไม่ เพราะมองว่านักการเมืองและพรรคการเมืองที่ชื่นชอบไม่น่าจะมีพฤติกรรมตามที่ข่าวปลอมที่ถูกนำเสนอแบบในข่าว เช่น คุณไนท์ จากเพจพลเมืองโต้กลับ มีทัศนคติเชิงลบต่อนักการเมืองและพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คสช. พรรคพลังประชารัฐ และพรรคร่วมรัฐบาล) และมีพฤติกรรมการติดตามเพจที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเช่นเดียวกับตนเอง โดยมองว่าเพจที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามใช้เหตุผลหรือความเชื่อทางการเมืองคนละแบบกับที่ตนมีอยู่ ดังนั้นจึงไม่เลือกติดตาม และเมื่อคุณไนท์พบเห็นข้อมูลข่าวสารที่คาดว่าน่าจะปลอมนั้น เธอเลือกที่จะตรวจสอบฝ่ายที่ชื่นชอบมากกว่า เพราะไม่อยากให้ข้อมูลข่าวสารที่พบเห็นก่อนหน้านี้เป็นความจริง

“น่าจะ[ตรวจสอบ]ธนาธร เพื่อตรวจสอบว่ามันจริงอย่างที่ข่าวเฟคนิวส์นำเสนอรีเปล่าและมันจะส่งคลอนความเชื่อของเราไหม และคือในความเป็นจริงเราก็ไม่ได้แบบ brand loyalty กับธนาธรขนาดนั้นไง”

(ไนท์, สัมภาษณ์, 4 มีนาคม พ.ศ. 2563)

3) ความสะดวกในการตรวจสอบบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ผู้ติดตามเพจมีความคิดเห็นว่าคุณสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะสำนักข่าวออนไลน์ มีการนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารทางการเมืองอย่างรวดเร็วซึ่งทำให้การตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารสามารถทำได้โดยง่าย และยังเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานคนอื่น ๆ ระดมความเห็นหรือนำเสนอข้อมูลเพิ่มเติม (Crowdsourcing) ด้านต่าง ๆ ผ่านการแสดงความคิดเห็นที่ทำให้ผู้ที่ติดตามเพจสามารถทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้อย่างรวดเร็ว และนำมาใช้เป็นแหล่งอ้างอิงเพื่อพิจารณาความน่าเชื่อถือของข่าวสารที่พบเห็นได้

นอกจากนี้ สื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ผู้ติดตามเพจสามารถค้นคว้าหาข้อมูลได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องไปค้นหาจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น กูเกิล เว็บไซต์สำนักข่าว หรือผู้เชี่ยวชาญด้านหรือกฎหมาย เป็นต้น ผู้ติดตามเพจท่านหนึ่งกล่าวถึงว่าเฟซบุ๊กเป็นช่องทางหนึ่งที่ตนเองตรวจสอบข่าวสารได้ผ่านการค้นหาผ่านเฟซบุ๊กหรือทวีเตอร์ได้อย่างรวดเร็ว และสามารถติดตามผ่านแฮชแท็ก (Hashtag) ได้ เช่น คุณพลุก จากเพจประชาธิปไตยสามสี กล่าวว่า การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนจะมีการใช้เครื่องหมายแฮชแท็กเพื่อให้ผู้อ่านสามารถติดตามข่าวนั้นได้อย่างสะดวก ทำให้เวลาเขาเจอข่าวสารที่มีแนวโน้มว่าจะปลอมนั้นจะเลือกตรวจสอบและดูที่แฮชแท็กกว่ามีการพูดถึงเรื่องดังกล่าวอย่างไร หรือ สามารถค้นหาจากเฟซบุ๊กได้เลยด้วยการใช้คำสำคัญ (Keyword)

“ไม่ค้นหาในกูเกิลนะ เพราะมันไม่รวดเร็วพอ ผมก็พิมพ์ในเฟซบุ๊กหัวข้อนั้นเลย เช่น เรือดำน้ำ หรือหาผ่านแฮชแท็กเรือดำน้ำ เพราะว่าช่องทาง ๆ ชอบใส่แฮชแท็กเรื่องพวกนี้เข้าไป หรือ ว่าพิมพ์เรื่องนั้นก็พอเพจไหนเสนอข่าวที่มีพรรคคำแบบนี้มันขึ้นอยู่แล้ว”

(พลุก, สัมภาษณ์, 4 มีนาคม พ.ศ. 2563)

“เลือกเข้าทวิตเตอร์ก่อน ไปอ่านในทวิตเตอร์ว่ามันเป็นยังไง เพราะทวิตเตอร์มีความรวดเร็วเร็วกว่าเฟซบุ๊ก บางทีมีประเด็นอะไรมาลึกลับก็ขึ้นจะเป็นกระแส [Trending]¹¹⁹ หลังจากนั้นก็มานั่งเปิดเพจสถิติลูกกอก เปลวสีเงิน เดอะเม็ตตาดี เพราะอยากรู้ว่ามันจะออกมาได้ตอบกันยังไง แล้วเราก็ตัดสินใจว่าเราจะเชื่ออะไร”

(ทับทิม, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม พ.ศ. 2563)

4) ความรู้และประสบการณ์เดิม ของบุคคลโดยอาศัยความรู้ทางการเมืองที่เกิดจากการสั่งสมผ่านการค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเอง หรือ ผ่านระบบการศึกษา ทั้งนี้ ผู้ติดตามเพจที่มีความรู้ทางการเมืองมาก เมื่อพบเห็นข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ไม่ตรงกับความรู้หรือความเชื่อทางการเมืองที่มีอยู่ก่อนหน้าจะเกิดความไม่มั่นใจต่อข่าวสารที่พบเห็น ซึ่งนำไปสู่การไม่ให้คุณค่าและละเลยข่าวสารที่พบเห็น รวมทั้งไม่เลือกตรวจสอบข่าวดังกล่าวด้วย และผู้ติดตามเพจมีความเชื่อส่วนตัวในเบื้องต้นว่าเพจทางการเมืองที่ติดตามมีแนวโน้มที่จะนำเสนอข่าวปลอมสูง

ประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมของผู้ติดตามเพจเป็นอีกแรงจูงใจหนึ่งที่น่าไปสู่การตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารทางการเมืองซึ่งประสบการณ์เกิดขึ้นจากการที่ผู้ติดตามเพจเคยพบหรือเคยเห็นการนำเสนอประเด็นทางการเมืองผ่านทางสื่อดั้งเดิมหรือสื่อออนไลน์ที่น่าเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือการหักล้างข่าวปลอมที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น คุณเบส จากเพจเดอะเม็ตตาดี กล่าวว่า ตนเองจะรู้ว่าเนื้อหาทางการเมืองที่น่าเสนอทางเพจที่ติดตามอยู่ไม่เป็นความจริง เพราะตนเองมีความสนใจด้านประวัติศาสตร์การเมืองไทยจึงทำให้รู้ว่าสิ่งที่ตนเองพบเห็นบนเพจเดอะเม็ตตาดีถูกบิดเบือนและไม่เป็นความจริง

“[เคยเจอข่าวปลอม]จำได้ไม่มาก แต่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ อาจารย์ปริดี จอมพลป. ซึ่งมันก็มีทั้งจริงปลอมปะปนกันไป แต่จำรายละเอียดไม่ได้ แต่ว่าข้อมูลพวกนี้ไม่ใช่แค่ข่าวปลอม

¹¹⁹ เทรนด์ (Trending) เป็นลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ที่เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้งานทราบได้ว่าเรื่องใดกำลังเป็นที่พูดถึงบนทวิตเตอร์

อย่างเดียว ยังเน้นหนักไปที่การสร้าง ความเกลียดชัง ยกตัวอย่างเช่น การให้สมญานามจอมพล. ว่าจอมพล strange ทำนองนี้ สร้างความหวือหวา สร้างความเกลียดชัง แต่ว่าจำรายละเอียดของข่าวไม่ได้แล้ว เพียงแต่เป็นคนที่ชอบประวัติศาสตร์เวลาอ่านแล้วก็เลยจะเจอจุดที่มันไม่ใช่ความจริงทางประวัติศาสตร์”

(คุณเบส, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม พ.ศ. 2563)

นอกจากนี้ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการพบเห็นข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนดั้งเดิมหรือสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุคคลตั้งข้อสงสัยต่อข้อมูลที่ตนเองได้รับ เพราะบางครั้งสื่อมวลชนหรือออนไลน์จะมีการนำเสนอข่าวที่หักล้างเกี่ยวกับข่าวปลอมอยู่แล้ว เมื่อผู้ติดตามเพจได้รับข่าวสารจากเพจการเมืองอาจจะทำให้ทราบได้ทันทีว่าเป็นข่าวปลอม เช่น คุณแบงค์ จากเพจนายกเป็นคนตลก กล่าวว่าคุณเคยพบเห็นข่าวปลอมทางการเมือง เพราะสื่อมวลชนหรือ

“มีคนเขามาบอกอีกทีหนึ่ง แล้วก็ทางโทรทัศน์ หรือมาจากเพจของพรรคเองหรือบุคคลเอง ออกมาชี้แจงถึงรู้ว่าเป็นเฟคนิวส์”

(คุณแบงค์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม พ.ศ. 2563)

เมื่อพิจารณาด้านสถานการณ์และแรงจูงใจที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริง รูปแบบการตัดสินใจการเลือกตรวจสอบข้อเท็จจริงของข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองทางการเมือง รวมทั้ง กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้ติดตามเพจทางการเมืองทั้ง 27 คน นั้นยังพบอีกว่า การที่ผู้ติดตามเพจเลือกที่จะตรวจสอบข่าวสารทางการเมืองบนเฟซบุ๊กนั้นยังมีปัจจัยที่นำไปสู่หรือขัดขวางการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวสารปลอมทางการเมือง คือ (1) การเลือกเปิดรับสื่อ (Selective Exposure) (2) อคติที่ยืนยันความเชื่อเดิม (Confirmation Bias)

ปัจจัยทั้งสองเป็นผลสืบเนื่องจากการที่สังคมไทยเผชิญกับการแบ่งขั้วทางการเมืองมาอย่างต่อเนื่องที่ทำให้สังคมไทยเข้าสู่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มที่มีจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกันซึ่งทำให้สังคมไทยปราศจากพื้นที่ “ตรงกลาง” ทางด้านความคิดทางการเมืองหรือกล่าวได้ว่าได้ทำให้สังคมไทยเกิดความคิดทางการเมืองที่มีลักษณะคับแคบลงไปโดยการติดตามข่าวสารทางการเมืองของฝ่ายตรงข้ามนั้นจะทำให้ตนเองรู้สึกหงุดหงิดหรือเกิดความไม่สบายใจขึ้นมา (Cognitive Dissonance) ดังนั้นจึงทำให้ผู้ใช้สื่อออนไลน์เลือกที่จะเปิดรับและติดตามเพจทางการเมืองที่ตนเองชื่นชอบมากกว่าหรือมีความสอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองของตนเองมากกว่าการเลือกที่จะติดตามข่าวสารทางการเมืองจากเพจที่ขัดแย้งกับจุดยืนทางการเมืองเดิมของตนเอง

นอกจากนี้ ผู้ติดตามเพจจะเลือกติดตามและบริโภคข่าวสารจากเพจทางการเมืองที่มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองเดิมของตนเองแล้วนั้นยังพบว่าเมื่อผู้ติดตามเพจพบเห็นข่าวที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวสารปลอมทางการเมืองนั้นจะทำให้ผู้ติดตามเพจเลือกตรวจสอบหรือละเลยตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือที่น่าเสนอประเด็นเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมือง (Selective Fact-checking) โดยการตรวจสอบข้อเท็จจริงนั้นไม่ได้เป็นไปได้เพื่อเสาะหาความจริงเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นเมื่อพบเห็นข่าวสารทางการเมือง แต่เป็นไปได้เพื่อตอกย้ำความเชื่อทางการเมืองของตนเองมากกว่า เพราะผู้ติดตามเพจจะมีพื้นฐานความเชื่อของตนเองอยู่ก่อนหน้านี้นี้ว่าเมื่อตนเองพบเห็นว่า

(1) ข่าวที่น่าสงสัยว่าเป็นข่าวสารปลอมทางการเมืองที่น่าเสนอประเด็นทางการเมืองเกี่ยวกับฝ่ายที่ตนเองชื่นชอบอยู่แล้วจะเลือกที่จะไม่ตรวจสอบเพราะคิดว่าข่าวสารที่ได้รับมานั้นมีความน่าเชื่อถือสูงอยู่แล้วเมื่อพิจารณาผ่านแหล่งข้อมูลและแหล่งเนื้อหา หรือเลือกที่จะตรวจสอบเพราะว่าต้องการหาข้อมูลเพื่อยืนยันความเชื่อเดิมที่ว่าข่าวสารปลอมทางการเมืองที่เกี่ยวกับฝ่ายที่ตนเองชื่นชอบไม่น่าจะเป็นตามข่าวสารที่ตนเองพบเห็นบนเฟซบุ๊ก โดยผู้ติดตามเพจจะค้นหาจากแหล่งข้อมูลที่สอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองเดิมของตนเองเช่นเดียวกัน เช่น ผู้ติดตามเพจที่ชื่นชอบนายธนารัฐรังเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ จะไม่เลือกตรวจสอบข่าวสารเพราะคิดว่าฝ่ายที่ตนเองติดตามและชื่นชอบจะไม่เป็นไปตามที่เพจนำเสนอตั้งแต่แรก หรือหากเลือกที่จะตรวจสอบข่าวสารดังกล่าวจะเสาะหาเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลที่สอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองของตนเองมากกว่า ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้ติดตามเพจพบเห็นข่าวที่น่าจะเป็นข่าวสารปลอมทางการเมืองนั้นจะค้นหาข้อมูลกับนักวิชาการด้านกฎหมายและรัฐศาสตร์ที่มีจุดยืนทางการเมืองเช่นเดียวกับตนเอง หรือจะอ้างอิงแหล่งข่าวที่มีจุดยืนที่คล้ายคลึงกับตนเองมากกว่า

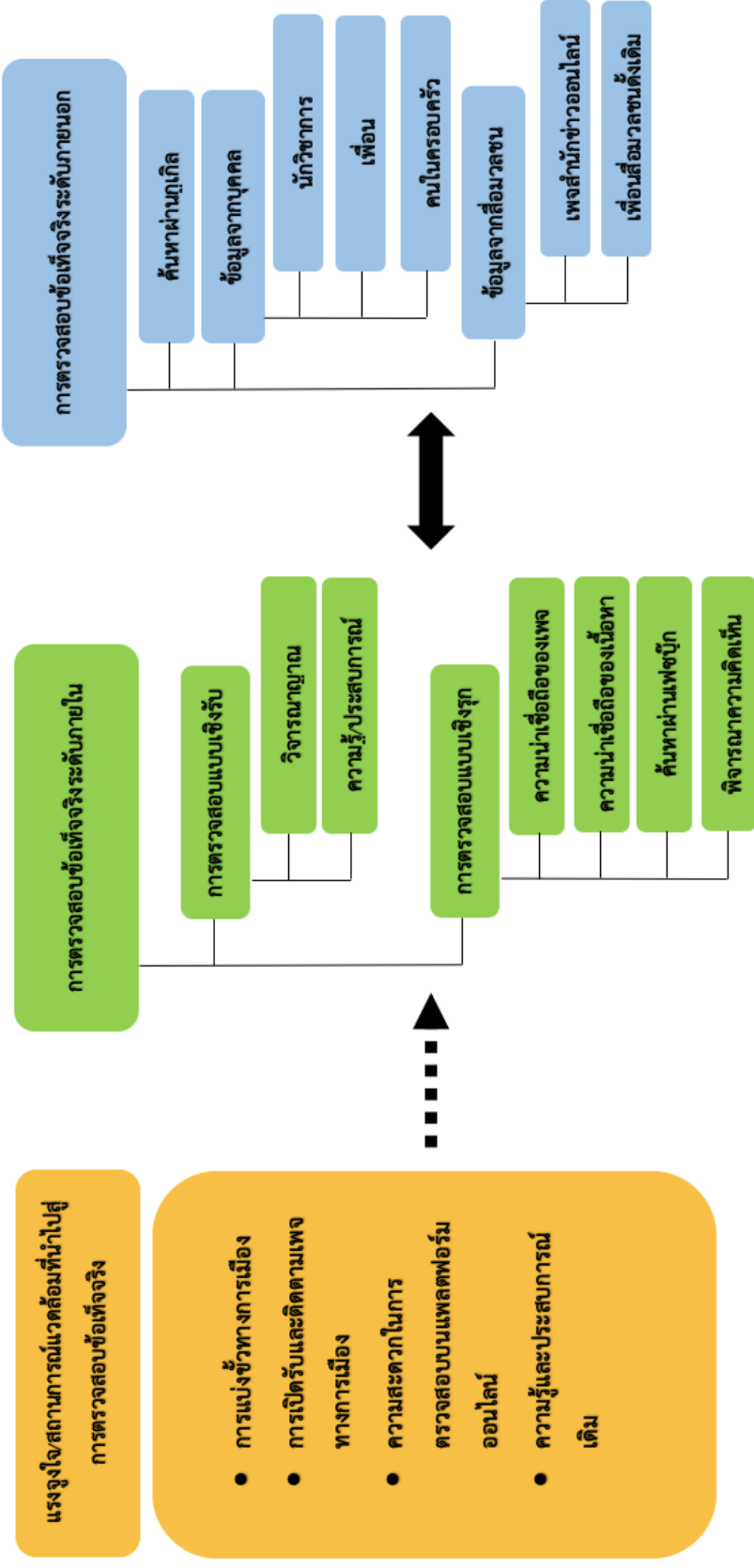
(2) ข่าวที่น่าสงสัยว่าเป็นข่าวสารปลอมทางการเมืองที่น่าเสนอประเด็นทางการเมืองเกี่ยวกับฝ่ายที่ไม่ได้ชื่นชอบ หรือ ฝ่ายตรงข้าม เนื่องจากฝ่ายตรงข้ามนั้นพบข่าวปลอมที่มีปริมาณเยอะมากกว่ารวมทั้งไม่ได้ชื่นชอบนักการเมืองและพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามในเบื้องต้นจึงทำให้ผู้ติดตามเพจทางการเมืองเลือกที่จะตรวจสอบข้อเท็จจริงและจะได้นำไปวิพากษ์วิจารณ์หรือส่งต่อให้ผู้อื่นหรือบุคคลใกล้เคียงที่มีจุดยืนทางการเมืองคล้ายคลึงกัน การตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือในลักษณะที่ 2 นี้ยังคงแสดงให้เห็นถึงการเลือกตรวจสอบเพื่อยืนยันอคติความเชื่อเดิมของตนเองเช่นเดียวกัน โดยผู้ติดตามเพจจะมีความเชื่อเดิมอยู่แล้วว่าข่าวสารที่เกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ไม่ได้ชื่นชอบนั้นเป็นความจริงตั้งแต่แรก โดยการเลือกที่จะตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือนั้นเป็นไปได้เพื่อต้องการให้ข่าวสารนั้นเป็นความจริงดังที่คิดไว้ตั้งแต่แรก

จากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจทั้ง 27 คนนั้นแสดงให้เห็นว่าการเลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กนั้นไม่ได้เป็นไปได้เพื่อการการ

แก้ไขความเข้าใจผิด (Misperception) ต่อประเด็นทางการเมืองหรือตัวแสดงทางการเมืองที่ถูกพาดพิงแต่เกิดจากการที่ผู้ติดตามเพจเลือกเพราะว่าต้องการตอกย้ำความเชื่อทางการเมืองเดิมของตนเองมากกว่า เพราะผู้ติดตามเพจทางการเมืองจะมีการคาดคะเนตั้งแต่แรกและมีแนวโน้มที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อข่าวสารทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊ก

การตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารที่ผู้ติดตามเพจพบเจอบนเฟซบุ๊กหรือสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ยังมีปัจจัยและสถานการณ์และแรงจูงใจที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอีกด้วยซึ่งปัจจัยข้างต้น เช่น การแบ่งขั้วทางการเมืองในสังคมไทย การเปิดรับและติดตามเพจทางการเมือง ความสะดวกในการตรวจสอบบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ความรู้และประสบการณ์เดิม ทำให้ผู้ติดตามเพจเกิดความสงสัยต่อข้อมูลที่ได้รับมาซึ่งปัจจัยเหล่านี้เปรียบเสมือนเป็นแรงผลักดันที่ทำให้ผู้ติดตามเพจตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวสารในลำดับถัดไป โดยสามารถแสดงแผนภาพเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยและรูปแบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ ดังต่อไปนี้

รูปภาพที่ 4.39 แบบจำลองกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้ติดตามเพจต่อข่าวสารที่สงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ชาวปหลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะที่โดดเด่นของชาวปหลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป และปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริง และรูปแบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนหลักดังต่อไปนี้

(1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเพจที่นำเสนอประเด็นหรือเรื่องราวทางการเมืองในช่วงระยะเวลาการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2562 จำนวน 2 กลุ่มที่มีลักษณะและทิศทางการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกัน โดยจำนวนเพจทางการเมืองที่เป็นแหล่งข้อมูลทั้งสิ้น 12 เพจ เพื่อศึกษาลักษณะของชาวปหลอมที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองและพรรคการเมือง การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถทราบจำนวนและลักษณะเฉพาะชาวปหลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในบริบทไทย และนำไปสู่การวิเคราะห์แบบกรณีศึกษาเพื่อให้เห็นลักษณะที่โดดเด่นของชาวปหลอมทางการเมือง

(2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ติดตามเพจทางการเมืองได้แก่ เพจเดอะเมตตาดี เพจล้านชื่อต้านล้างผิด เพจสติคะลูกกกก เพจตบดิน เพจประชาธิปไตยสามสี เพจนายกเป็นคนตลก เพจพลเมืองโต้กลับ เพจตงผู้ดี V.2 เพจการเมืองไทยในกะลา เพจนี้แหละประเทศไทย และเพจกลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย อย่างน้อยเพจละ 2 คน จำนวนทั้งสิ้น 27 คน โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทำให้เห็นถึงปัจจัยที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริง และรูปแบบการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ผู้ติดตามเพจพบเจอบนเฟซบุ๊ก

ในส่วนของบทที่ 5 นี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอในส่วนของสรุปผล การอภิปรายผล ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะของงานวิจัยไว้ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “ชาวปหลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2562” ผู้วิจัยได้สรุปผลของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1.1 ชาวปหลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

- 5.1.2 ปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562
- 5.1.3 ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) เกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เป็นอย่างไร

5.1.1 ข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 มีรูปแบบและลักษณะที่โดดเด่นอย่างไรบ้าง

5.1.1.1 จำนวนข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้ง

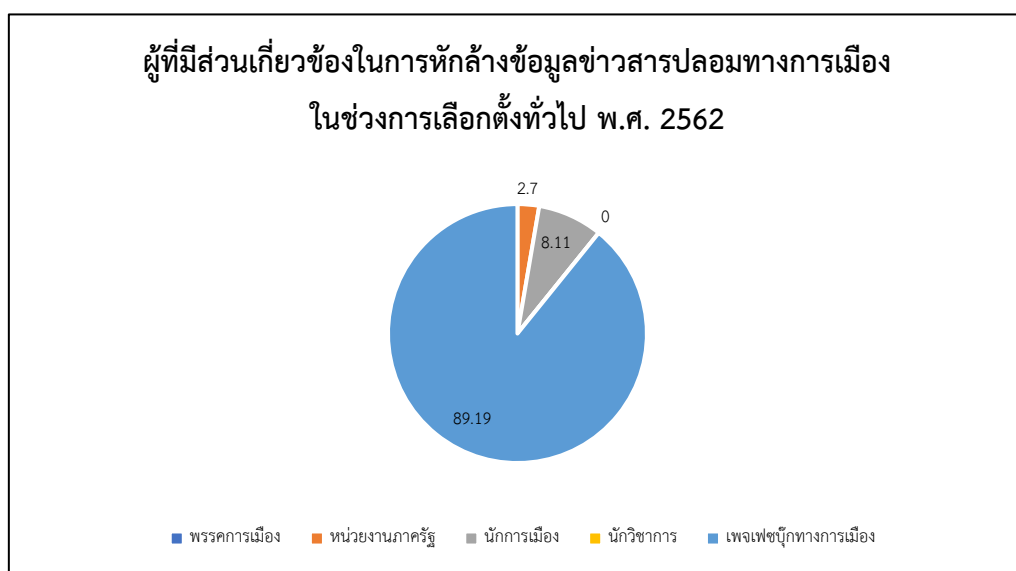
จำนวนข่าวสารปลอมทางการเมืองจากเพจที่นำเสนอประเด็นและเรื่องราวทางการเมืองจาก 12 เพจสรุปได้ว่าข่าวสารปลอมทางการเมืองที่ปรากฏเป็นข่าวสารที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนการเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยไม่ปรากฏข่าวสารปลอมที่เกิดขึ้นระหว่างการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 อาจจะเป็นเพราะว่ามีกฎหมายระบุห้ามดำเนินการห้ำมนักการเมืองและพรรคการเมือง รวมทั้งประชาชนทั่วไปหาเสียงผ่านช่องทางต่าง ๆ จึงทำให้ไม่ปรากฏข่าวสารปลอมทางการเมืองบนเพจทางการเมืองระหว่างวันเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

นอกจากนี้ ข่าวสารปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเพจทางการเมืองจำนวน 57 ชิ้นได้รับการหักล้างจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวนมากที่สุดและข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบข้อเท็จจริงผ่านสำนักข่าวและ/หรือรายการข่าวก่อนแชร์ ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 จำนวนข่าวปลอมบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

จำนวนข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562				รวม
จำนวนข่าวสารปลอมทางการเมือง	ได้รับการตรวจสอบข้อเท็จจริง	ได้รับการหักล้างจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	มีแนวโน้มเข้าข่ายเป็นข่าวปลอม	
รวม	7	36	14	57

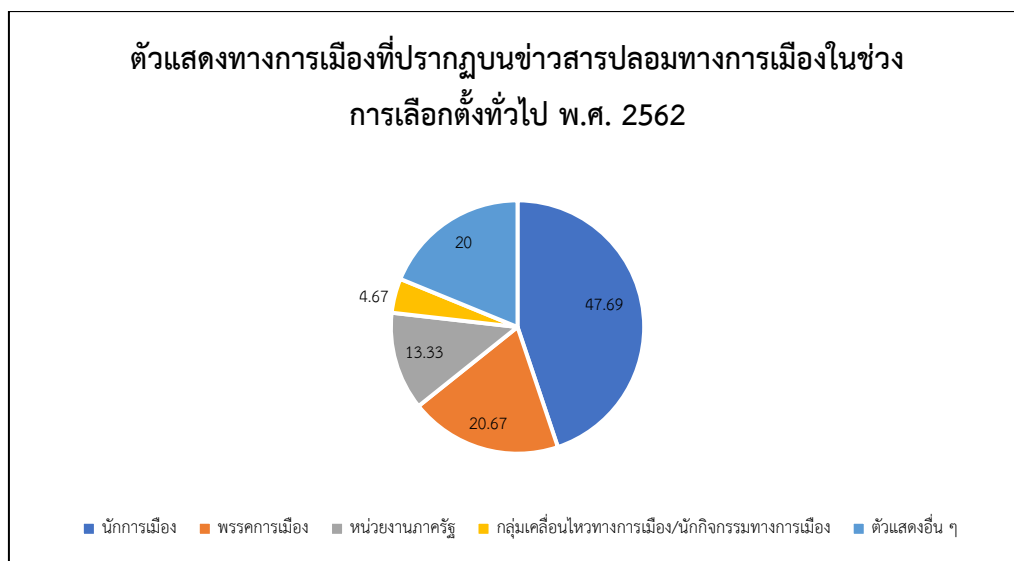
จากตารางข้างต้นพบว่าเพจทางการเมืองเป็นช่องทางหลักที่มีความสำคัญต่อการให้ชี้แจงหรือให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้ติดตามเพจทางการเมืองซึ่งคิดเป็นร้อยละ 89.19 ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการห้กล้างข่าวปลอมทั้งหมด โดยสามารถแสดงสัดส่วนข้อมูลการห้กล้างข่าวปลอมทางการเมืองผ่านผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตามแผนภาพ ต่อไปนี้

รูปภาพที่ 5.1 สัดส่วนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการห้กล้างข่าวปลอมทางการเมือง

5.1.1.2 ตัวแสดงทางการเมือง

ในส่วนของตัวแสดงทางการเมืองและตัวแสดงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมืองที่ถูกพาดพิงหรือเป็นกลุ่มเป้าหมายในการโจมตีของข่าวปลอมในช่วงการเลือกตั้งทั่วไปพบว่าตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นนักการเมือง (Politicians) ถูกพาดพิงในข่าวปลอมทางการเมืองมากที่สุด รองลงมา คือ พรรคการเมือง ตัวแสดงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง หน่วยงานภาครัฐ ในขณะที่กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองและนักกิจกรรมทางการเมืองปรากฏน้อยที่สุด ดังแผนภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ 5.2 สัดส่วนตัวแสดงทางการเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารปลอมทางการเมือง

นักการเมืองเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่ตกเป็นกลุ่มเป้าหมายของข่าวสารปลอมทางการเมืองมากที่สุดโดยนักการเมืองที่ถูกพาดพิงมากที่สุดคือ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ในขณะที่พรรคการเมืองนั้น คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นคณะทำงานที่ถูกพาดพิงมากที่สุดเนื่องจากในช่วงเวลาก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้การบริหารงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ทั้งนี้พรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคการเมืองที่ได้รับการกล่าวถึงบนข่าวสารปลอมทางการเมืองในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน อีกด้วย

หน่วยงานภาครัฐเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นหน่วยงานที่สำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยเฉพาะการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลาของการศึกษานี้ กองทัพบกเป็นหน่วยงานที่ตกเป็นเป้าหมายของข่าวปลอมมากที่สุดเนื่องด้วยในซึ่งมีความสอดคล้องกับจำนวนพรรคการเมืองที่เป็นคณะรักษาความสงบแห่งชาติซึ่งเป็นกลุ่มจัดตั้งทางการเมืองเพราะตัวแสดงทางการเมืองทั้งสองนี้เป็นตัวแสดงที่มีความเกี่ยวข้องกันในเชิงการเมือง

ในด้านกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองและนักกิจกรรมทางการเมือง โดยเมื่อเปรียบเทียบกับตัวแสดงทางการเมืองอื่น ๆ ที่ปรากฏพบว่ามีเพียงร้อยละ 4.67 หรือน้อยกว่าตัวแสดงทางการเมืองประเภทอื่น ๆ ถึง 10 เท่า ซึ่งการที่ตัวแสดงทางการเมืองดังกล่าวไม่ได้ตกเป็นกลุ่มเป้าหมายของข่าวปลอมแสดงให้เห็นว่าเพจทางการเมืองไม่ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มดังกล่าวมากนัก พร้อมทั้งในช่วงเวลาดังกล่าวทางคณะรักษาความสงบแห่งชาติไม่ได้

อนุญาตให้มีการชุมนุมหรือทำกิจกรรมทางการเมืองจึงทำให้สื่อต่าง ๆ รวมถึงสื่อออนไลน์ก็ไม่ปรากฏตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองและนักกิจกรรมทางการเมือง นอกจากตัวแสดงทางการเมืองที่ตกเป็นกลุ่มเป้าหมายของข่าวปลอมแล้ว ผู้วิจัยยังพบตัวแสดงอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับบริบททางการเมืองหรือประเด็นทางการเมืองที่พจนานำเสนออีกด้วย โดยตัวแสดงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ (1) สื่อมวลชน (2) นักวิชาการ และ (3) ตัวแสดงอื่น ๆ โดยพบว่าตัวแสดงอื่น ๆ ที่ปรากฏร่วมบนข่าวปลอมทางการเมืองมากที่สุดคือ George Soros ซึ่งเป็นบุคคลที่ถูกพาดพิงในเรื่องการแทรกแซงการเมืองไทย และในส่วนของตัวแสดงที่เป็นสื่อมวลชนที่มีความถี่มากที่สุด ได้แก่ สำนักข่าวเดอะแสตนดาร์ด ในขณะที่ รองศาสตราจารย์ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์ และ อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ เป็นตัวแสดงที่เป็นนักวิชาการที่ต้องเป็นเป้าหมายของข่าวปลอมทางการเมืองมากที่สุด

5.1.1.3 ประเด็นด้านเนื้อหาที่ทำให้ข่าวปลอมได้รับความสนใจ

การวิเคราะห์เนื้อหาทำให้เห็นถึงการประเด็นด้านเนื้อหาที่ผู้สร้างเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองใช้เพื่อสร้างความน่าสนใจและทำให้ข้อมูลข่าวปลอมแพร่กระจายไปยังสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งพบว่า ประเด็นด้านเนื้อหาที่เกี่ยวกับการทำงานขององค์กรภาครัฐ เจ้าหน้าที่รัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.11 โดยลักษณะของเนื้อหาของกรณีที่ปรากฏเป็นข่าวต่าง ๆ จะเป็นการดำเนินกิจกรรมเชิงนโยบาย เช่น นโยบายให้ผู้หญิงเกณฑ์ทหาร หรือ ยกเลิกโครงการทูปีนัมเบอร์วัน ซึ่งเป็นประเด็นเรื่องในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยตรง เพราะเป็นผู้ที่เป็นนายกรัฐมนตรีที่มีอำนาจในการออกคำสั่งหรือนโยบายต่าง ๆ

ทั้งนี้ ประเด็นที่น่าสนใจจากการวิเคราะห์แก่นเรื่องที่เกี่ยวข้องจะพบว่าประเด็นด้านเนื้อหาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักการเมือง ปรากฏความถี่ที่รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 23.68 และโดยส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนายธนธร จีรุงเรืองกิจ และ พรรคอนาคตใหม่มากกว่าตัวแสดงทางการเมืองอื่น ๆ นอกจากนี้แก่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของนักการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และข่าวลือที่พาดพิงผู้นำทางการเมืองที่มีชื่อเสียงของประเทศไทยในอดีตมีจำนวนน้อย

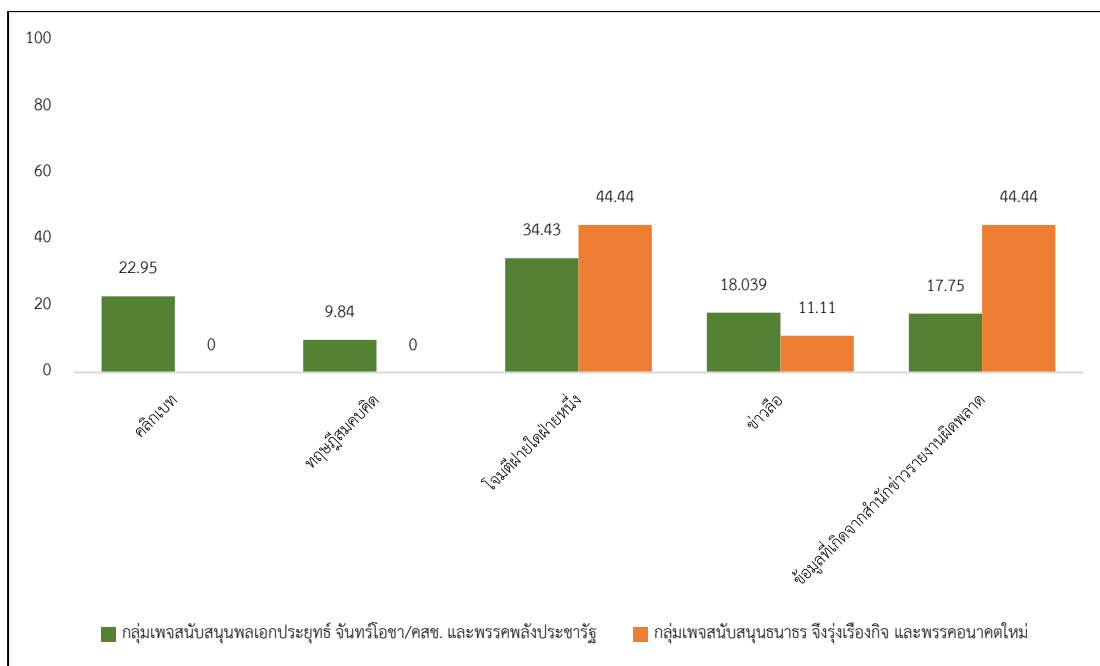
5.1.1.4 ประเภทของข่าวปลอมบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

ประเภทของข่าวปลอมทางการเมืองที่พบในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 พบว่าในกลุ่มเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา/คสช. และพรรคพลังประชารัฐ มีการนำเสนอข่าวปลอมที่เป็นข้อมูลที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมากที่สุด โดยเป็นข่าวปลอมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในเรื่องการออกมาตรการและนโยบายต่าง ๆ เช่น เอกสารปลดผู้นำเหล่าทัพ บุคคลแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่พรรคสอบถามความพึงพอใจบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ คำสั่งห้ามนั่งรถคนเดียว เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่าทฤษฎีสมคบคิดเป็นประเภทของข่าวปลอมที่ปรากฏในลำดับรองลงมาโดยส่วนมากเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับนายธนาร จรุงเรืองกิจ พรรคอนาคตใหม่ และบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพรรคที่จะผูกโยงเรื่องของภูมิหลังและอุดมการณ์ของนักการเมืองมีสร้างเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบริบทการเลือกตั้ง อย่างเช่น กรณีข่าวปลอมที่ชื่อว่า “ภารกิจ 2475 ที่ยังไม่สำเร็จ” เป็นการนำคำพูดของนายธนาร จรุงเรืองกิจ ในขณะที่หาเสียงการเลือกตั้งและนำมาเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เพื่อสร้างประเด็นในการโจมตีนายธนาร จรุงเรืองกิจ และพรรคที่ไม่ศรัทธาต่อสถาบันเบื้องสูง หรือ การแทรกแซงการเมืองไทยของโลกตะวันตก ที่มีการกล่าวหาว่าพิงตัวแสดงทางการเมืองต่าง ๆ มากมาย เช่น นายธนาร จรุงเรืองกิจ นายทักษิณ ชินวัตร หรือ George Soros ด้วยการนำข่าวจากสำนักข่าวหลายสำนักมาเชื่อมโยงเป็นเรื่องราวใหม่ที่ใส่ความคิดเห็นของผู้เขียนบทความที่ไม่มีตัวตนจริง ๆ อีกด้วย

ในขณะเดียวกัน กลุ่มเพจที่สนับสนุนนายธนาร จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ พบว่าข่าวปลอมที่เป็นเรื่องราวที่เกิดจากที่ เกิดจากสำนักข่าวรายงานผิดพลาดมากที่สุด โดยเป็นการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับประเด็นทหารและตำรวจสั่งให้หลบพานไหว้ครู อย่างไรก็ตามยังพบประเภทข่าวสารปลอมที่ผ่านการติดต่อและดัดแปลง และข้อมูลที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยสมบูรณ์จำนวนน้อย

เมื่อนำเพจทางการเมืองทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกันจะเห็นได้ว่าประเภทของข่าวสารปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กทั้งสองกลุ่มมีปริมาณที่ไม่เท่ากันเนื่องจากกลุ่มเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นำเสนอประเด็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับข่าวปลอมมากกว่าหรือคิดเป็นร้อยละ 86.84 ในขณะที่กลุ่มเพจที่สนับสนุนนายธนาร จรุงเรือง มีจำนวนเนื้อหาเพียงร้อยละ 13.16 จึงทำให้ประเภทของข่าวปลอมทางการเมืองของแต่ละกลุ่มเพจมีความถี่แตกต่างกันมาก ดังแผนภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ 5.3 สัดส่วนประเภทข่าวสารปลอมทางการเมือง

5.1.1.5 ลักษณะเนื้อหาข่าวสารปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562

ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของข่าวปลอมทางการเมืองใช้กรอบแนวคิดความไร้ระเบียบของข้อมูลข่าวสาร (Wardle และ Derakhshan, 2017) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ลักษณะ การนำเสนอซึ่งผลการวิจัยพบว่าข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ในกลุ่ม เพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีการนำเสนอเนื้อหาที่ทำให้เข้าใจผิดมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 51.64

ในส่วนของกลุ่มเพจที่สนับสนุนนายธนาร จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ พบว่าลักษณะการนำเสนอเนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองที่ทำให้เข้าใจผิด คิดเป็นร้อยละ 71.43 เช่นเดียวกับกับกลุ่มเพจทางการเมืองในกลุ่มแรกที่น่าเสนอเนื้อหาแบบทำให้เข้าใจผิด เช่นเดียวกัน แต่ไม่พบลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่ล้อเลียน/เสียดสี เชื่อมโยงที่เป็นเท็จ และปลอมเป็นแหล่งข่าวหรือแอบอ้างเป็นแหล่งข่าวซึ่งแตกต่างจากเพจในกลุ่มแรกที่พบลักษณะการนำเสนอเนื้อหาทุกลักษณะ ทั้งนี้ เนื่องจาก จำนวนข้อมูลข่าวสารในแต่ละกลุ่มเพจมีจำนวนต่างกันอย่างกว้างทำให้ความถี่ของลักษณะเนื้อหาของแต่ละเพจมีความถี่ที่ต่างกัน ดังแผนภาพ ต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2 ความเหมือน-ต่างระหว่างกรณีศึกษาของข่าวปลอมจากกรณีศึกษา (ต่อ)

ประเด็นที่ค้นพบ	กรณีที่ 1	กรณีที่ 2
<p>1. มูลเหตุของการเกิดของข่าวปลอม</p>	<p>กลุ่มเสื้อแดง-กลุ่มเสื้อเหลือง จุดยืนทางการเมืองที่ต้องการนำประเทศไทยไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ทำให้ถูกมองว่าเป็นจุดยืนทางการเมืองแบบฝ่ายซ้าย</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงทางการเมืองระหว่างนาย ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และ นายทักษิณ ชินวัตร ที่ถูกมองว่าเป็นตัวแทนเชิงผลประโยชน์ทางการเมือง และเป็นตัวกลางที่เปิดโอกาสให้รัฐบาลฝั่งตะวันตกเข้ามาแทรกแซงการเมืองไทย 	
<p>2. ประเภทข่าวสารปลอมทางการเมือง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ ทฤษฎีสมคบคิดที่พยายามเชื่อมโยงเรื่องราวที่มาจากภูมิหลังของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ เข้ากับตัวแสดงทางการเมืองและเหตุการณ์ทางการเมืองในอดีต เช่น การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หรือ การแทรกแซงการเมืองไทยของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ข่าวสารปลอมที่เกี่ยวกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐจะอยู่ในประเภทคลิกเบทหรือยั่วให้คลิกโดยมีการใช้คำว่านิวส์ (News) ต่อท้ายที่อยู่เว็บไซต์ (URL) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับแหล่งข่าวปลอม

ตารางที่ 5.2 ความเหมือน-ต่างระหว่างกรณีศึกษาของข่าวปลอมจากกรณีศึกษา (ต่อ)

ประเด็นที่ค้นพบ	กรณีที่ 1	กรณีที่ 2
3. ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา	<p>ข่าวสารปลอมที่เกิดขึ้นกับกรณีดังกล่าวมุ่งไปสู่การทำให้ผู้คนในสังคมเข้าใจผิดต่อนายธนารธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ มีลักษณะการนำเสนอที่แอบอ้างนักวิชาการไว้ตัวตนที่กล่าวว่าตนเองเป็นผู้เชี่ยวชาญการเมือง 	<p>ข่าวสารปลอมเป็นมีการนำเสนอเนื้อหาแบบประดิษฐ์ขึ้นโดยสมบูรณ์ ด้วยการสร้างเรื่องราวที่ไม่มีความจริงปรากฏอยู่เลย</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ และเป็นกรนำเสนอเนื้อหาที่คล้ายกับข่าวจากสำนักข่าวมืออาชีพ
4. ประเด็นด้านเนื้อหาของข่าวสารปลอม	<ul style="list-style-type: none"> ■ ผู้สร้างเนื้อหาจะใช้เหตุการณ์ทางการเมืองในอดีต โดยเฉพาะตั้งแต่ยุครัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร ที่นำไปสู่ความขัดแย้งของกลุ่มเสื้อเหลือง-แดง ■ ความไม่ศรัทธาต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และกระบวนกรยุติธรรมของไทยที่แสดงออกจกนักการเมืองและจุดยืนของพรรคการเมืองที่มีความโน้มเอียงไปในทางซ้ายจัด 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ผู้สร้างเนื้อหาจะใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรือในขณะนั้นเพื่อสร้างข่าวปลอมที่โจมตีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐในรูปแบบการออกมาตรการหรือนโยบายสาธารณะ รวมทั้งคำสั่งปฏิบัติการของหน่วยงานภาครัฐ

ตารางที่ 5.2 ความเหมือน-ต่างระหว่างกรณีศึกษาของข่าวปลอมจากกรณีศึกษา (ต่อ)

ประเด็นที่ค้นพบ	กรณีที่ 1	กรณีที่ 2
<p>5. เพจทางการเมืองที่ข่าวปลอมปรากฏ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ ข่าวปลอมเกี่ยวกับนายธนารท จิ่งรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ จะปรากฏส่วนมากในกลุ่มเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คณะรักษาความสงบแห่งชาติ และพรรคพลังประชารัฐ ■ ข่าวสารปลอมที่เกิดขึ้นนั้นถูกเผยแพร่ในเวลาใกล้เคียงกันและมาจากแหล่งข้อมูลเดียวกันเป็นส่วนมาก คือ เพจจะนำบทความจากเว็บไซต์ New Eastern Outlook มาเผยแพร่ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ข่าวปลอมที่เกิดขึ้นจะปรากฏบนกลุ่มเพจเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คณะรักษาความสงบแห่งชาติ และพรรคพลังประชารัฐ โดยเป็นกลุ่มเพจที่นำเสนอข้อมูลการหักล้างมากกว่าเป็นผู้สร้างและเผยแพร่ข่าวสารปลอมทางการเมือง
<p>6. รูปแบบการหักล้างข่าวปลอม</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ ข้อมูลข่าวสารได้รับการหักล้างผ่านเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ■ ข่าวสารปลอมทางการเมืองไม่ได้รับการหักล้างผ่านสื่อมวลชน ชัวร์ก่อนแชร์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ■ ข่าวปลอมที่เกี่ยวกับนายธนารท จิ่งรุ่งเรืองกิจ เป็นข้อมูลที่มีแนวโน้มที่จะปลอมมากกว่าและผ่านการตรวจสอบจากการหาข้อมูลเพื่อพิสูจน์ค้นหาความจริงของผู้วิจัยเอง 	<ul style="list-style-type: none"> ■ การหักล้างข่าวปลอมจะเกิดขึ้นบนเพจที่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จำนวนมาก และรายการชัวร์ก่อนแชร์

5.1.2 ปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

จากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจทางการเมืองจำนวน 27 คนพบว่า สถานการณ์และแรงจูงใจที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.3 สถานการณ์และแรงจูงใจที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริง

สถานการณ์และแรงจูงใจที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริง	รายละเอียด
1. การแบ่งขั้วทางการเมืองในสังคมไทย	<ul style="list-style-type: none"> ■ ในสังคมไทย ขั้วทางการเมืองในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทำให้เกิดทิศทางการแบ่งขั้วทางการเมืองแบบใหม่ซึ่งเป็นการแบ่งขั้วทางการเมืองระหว่าง (1) ผู้ที่มีความโน้มเอียงและชื่นชอบพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ และ (2) ผู้ที่มีความโน้มเอียงและชื่นชอบนายธนารท จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งการแบ่งขั้วดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองในอดีตก่อนการรัฐประหารขึ้นใน ปี พ.ศ. 2557 ทั้งนี้ การแบ่งขั้วทางการเมืองทำให้เกิดพฤติกรรมการบริโภควิวสารและติดตามเพจทางการเมืองในฐานะที่เป็นช่องทางหนึ่งในติดตามข่าวสารทางการเมืองและแสดงออกทางการเมืองได้อย่างชัดเจน
2. การเปิดรับและติดตามเพจทางการเมือง	<ul style="list-style-type: none"> ■ ผู้ติดตามเพจทางการเมืองจะมีลักษณะการติดตามเพจที่สอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองเดิมของตนเองมากกว่าเพจนำเสนอประเด็นทางการเมืองที่ขัดแย้งกับจุดเดิมทางการเมืองเดิมของตนเอง หรือกล่าวได้ว่าผู้ติดตามเพจจะเลือกเปิดรับและติดตามเพจทางการเมืองเพื่อตอกย้ำความเชื่อ (Confirmation Bias) ทางการเมืองที่มีอยู่เดิม ตัวอย่างเช่น ผู้ที่ติดตามเพจดวงผู้ดี V.2 ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้ที่ชื่นชอบนายธนารท จรุงเรืองกิจหรือพรรคอนาคตใหม่อยู่แล้ว โดยจะไม่เลือกติดตามเพจเดอะเมตตาดี เพราะเพจดังกล่าวนำเสนอประเด็นที่โจมตีนายธนารท จรุงเรืองกิจและพรรคอนาคตใหม่

ตารางที่ 5.3 ปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริง (ต่อ)

สถานการณ์และแรงจูงใจที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริง	รายละเอียด
3. ความสะดวกในการตรวจสอบบนแพลตฟอร์มออนไลน์	<ul style="list-style-type: none"> ■ เฟซบุ๊กเป็นแพลตฟอร์มที่เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถสร้างเนื้อหาแสดงความคิดเห็น และแชร์ข้อมูลได้ โดยผู้ติดตามเพจส่วนมากจะอาศัยการดูข้อมูลเพิ่มเติมจากความคิดเห็นของผู้ใช้งานคนอื่น ๆ ได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมามีแนวโน้มที่จะปลอมหรือเท็จอย่างไร ■ ความสะดวกสบายในการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมบนเฟซบุ๊กได้เลย เพราะมีช่องไว้สำหรับค้นหาข้อมูลข่าวสารอยู่แล้ว สามารถติดตามผ่านแฮชแท็กทันที เพราะการรายงานข่าวของสำนักข่าวหรือผู้ใช้งานคนอื่น ๆ จะใช้แฮชแท็กเพื่อให้ติดตามและพูดคุยในเรื่องเดียวกัน
4. ความรู้และประสบการณ์เดิม	<ul style="list-style-type: none"> ■ ผู้ติดตามเพจส่วนใหญ่จะสงสัยข่าวสารที่ได้รับมาถ้าหากสิ่งที่ได้รับมานั้นไม่ตรงกับความรู้ทางการเมืองเดิมที่ได้สั่งสมมาหรือรับรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ และ ■ ประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้ติดตามเพจทำให้ทราบว่าคุณสมบัติที่ได้รับมานั้นไม่เป็นจริงซึ่งผ่านการรายงานของสื่อมวลชนว่าเป็นข่าวปลอม

จากตารางข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์และแรงจูงใจที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข่าวสารปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยการแบ่งขั้วทางการเมืองและการเปิดรับและติดตามเพจทางการเมืองสะท้อนให้เห็นปัจจัยที่นำไปสู่หรือขัดขวางการตรวจสอบข้อเท็จจริงทางการเมือง ได้แก่ **การเลือกเปิดรับสื่อ (Selective Exposure)** และ **อคติที่ยืนยันความเชื่อเดิม (Confirmation Bias)** กล่าวคือ ในสังคมที่มีการแบ่งขั้วทางการเมืองนั้นได้ส่งผลทำให้ความคิดและความเชื่อทางการเมืองแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายอย่างชัดเจนจนไม่มีพื้นที่ “ตรงกลาง” ทางการเมืองและทำให้ความคิดทางการเมืองมีลักษณะที่แคบลงซึ่งทำให้การเปิดรับและติดตามข่าวสารทางการเมือง

ของฝ่ายตรงข้ามทำให้เกิดความรู้สึกไม่สบายใจหรือหงุดหงิด (Cognitive Dissonance) ดังนั้นจึงให้ผู้ติดตามเพจมีการเลือกเปิดรับและติดตามเพจทางการเมืองที่มีลักษณะสอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองเดิมของตนเองมากกว่าเพจที่มีลักษณะสวนทางกับจุดยืนทางการเมืองเดิมที่มีมาก่อนหน้านี้

นอกจากนี้ การเลือกเปิดรับสื่อและอคติเพื่อยืนยันความเชื่อเดิมเป็นกลไกหนึ่งที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจในการเลือกตรวจสอบข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง เพราะผู้ติดตามเพจจะเลือกตรวจสอบและไม่ตรวจสอบก็เพียงเพราะว่าต้องการข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเพื่อยืนยันความคิดหรือความเชื่อของตัวเองเท่านั้น แต่ไม่ได้เป็นหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อต้องการความจริง เพราะผู้ติดตามเพจมีความเชื่ออยู่ก่อนหน้านั้นว่าหากเป็น

(1) ข่าวสารที่มีความน่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองที่เกี่ยวกับฝ่ายที่ตนเองชื่นชอบจะเลือกที่จะไม่ตรวจสอบเพราะคิดว่านักการเมืองและพรรคการเมืองไม่น่าจะเป็นไปตามที่ข่าวนำเสนอและมีความเชื่อมั่นว่าแหล่งข้อมูลที่ตนติดตามข่าวสารทางการเมืองมีความน่าเชื่อถือ ในทางกลับกันผู้ติดตามเพจจะเลือกตรวจสอบและข้อมูลเพิ่มเติมแต่เป็นไปเพื่อยืนยันความเชื่อเดิมเช่นเดียวกันว่าข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองไม่น่าจะเป็นความจริงตั้งแต่แรก

(2) ข่าวสารปลอมที่มีความน่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองเกี่ยวกับฝ่ายที่ตนเองไม่ชื่นชอบเนื่องจากคิดว่าฝ่ายตรงข้ามจะมีปริมาณข่าวปลอมในปริมาณที่มากกว่า รวมทั้งไม่ได้ชื่นชอบพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามในเบื้องต้นอยู่แล้วจึงเลือกที่จะตรวจสอบข้อเท็จจริงและจะได้นำไปวิพากษ์วิจารณ์หรือส่งต่อให้ผู้อื่นที่มีจุดยืนทางการเมืองที่เหมือนกัน

จากการสัมภาษณ์นั้นชี้ให้เห็นว่าจุดยืนทางการเมืองและทัศนคติทางการเมืองของผู้ติดตามเพจทั้ง 27 คนนั้นส่งผลต่อการเลือกเปิดรับและติดตามเพจทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ผู้ติดตามเพจมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงการอ่านข่าวสารผ่านเพจที่ขัดแย้งกับจุดยืนทางการเมืองเดิมของตนเอง และนำไปสู่ตัดสินใจเพื่อเลือกตรวจสอบข้อเท็จจริงทางการเมืองที่มีอคติเพื่อยืนยันความเชื่อเดิมเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ติดตามเพจเลือกหรือไม่เลือกตรวจสอบข่าวที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง

5.1.3 ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) เกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองเป็นอย่างไร

ผู้ติดตามเพจมีกระบวนการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมือง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.4 กระบวนการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะปลอมทางการเมือง

กระบวนการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารทางการเมือง	
การตรวจสอบข้อเท็จจริงระดับภายใน	การตรวจสอบข้อเท็จจริงระดับภายนอก
<p style="text-align: center;">แบบเชิงรับ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ วิจาร์ณญาณของตนเองในการประเมินว่าสิ่งที่ได้รับมามีความน่าเชื่อถือหรือไม่ ▪ ความรู้และประสบการณ์เดิม ได้แก่ ความรู้ด้านการเมือง การนำเสนอการหักล้างผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ และพบเห็นผู้ใช้งานเฟซบุ๊กโพสต์ประเด็นดังกล่าว 	<p>ผู้ติดตามเพจจะอาศัยแหล่งข้อมูลภายนอกเพื่อตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือ โดยแบ่งเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและรัฐศาสตร์ เพื่อนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองใกล้เคียงกัน และครอบครัว ▪ แหล่งข้อมูลที่เป็นสื่อมวลชน ได้แก่ สำนักข่าวออนไลน์ และสื่อมวลชนดั้งเดิม ▪ การค้นหาผ่านกูเกิล
<p style="text-align: center;">แบบเชิงรุก</p> <p>ผู้ติดตามเพจเลือกที่พิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ของเพจ และมีการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมเมื่อเกิดความสงสัยต่อสิ่งที่ได้รับโดยมีขั้นตอนต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ พิจารณาความน่าเชื่อถือของเพจ ▪ ความน่าเชื่อถือของเนื้อหา ▪ การค้นหาผ่านช่องค้นหาผ่านเฟซบุ๊ก ▪ ดูความคิดเห็นของผู้ใช้งานคนอื่น ๆ ที่มีต่อเรื่องนั้น 	

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจทางการเมืองจำนวน 27 คน มีประเด็นการอภิปรายผลดังต่อไปนี้

5.2.1 ข่าวปลอมทางการเมืองและผลกระทบต่อมติมหาชนในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

ข่าวปลอมออนไลน์ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 บนเพจทางการเมือง

ข่าวเป็นการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมด้วยข้อเท็จจริงและปราศจากอคติ (Objectivity) โดยข่าวสารยังมีหน้าที่ในการให้ข้อมูลแก่สาธารณชนเพื่อการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างมีเหตุมีผลหรือทำหน้าที่ช่วยในการตรวจสอบหน่วยงานภาครัฐหรือผู้มีอำนาจในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างจากข่าวปลอมเนื่องจากข่าวปลอมจะประกอบไปด้วยความเท็จและมีเจตนาที่จะสร้างความเสียหายต่อบุคคลหรือองค์กรแบบเฉพาะเจาะจงมากกว่าการชี้แจงเรื่องที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อสาธารณชน

ข่าวปลอมจะมีความแตกต่างกับข่าวที่มาจากกระบวนข่าวซึ่งเมื่อพิจารณาคำหมายของคำว่า “ข่าว” นั้นจะมีนัยยะที่สื่อถึงการรายงานเหตุการณ์ที่มีความถูกต้องของข้อมูลที่นำเสนอให้แก่ประชาชนและมีความเป็นกลาง (Objectivity) มากกว่าข่าวปลอม ด้วยภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ข่าวสารได้ไหลเวียนบนสื่อสังคมออนไลน์มากยิ่งขึ้น เฟซบุ๊กเป็นแพลตฟอร์มหนึ่งที่มีปริมาณข่าวสารปริมาณมากและยังเต็มไปด้วยชุดข้อมูลต่าง ๆ มากมายจึงทำให้การศึกษาข่าวปลอมต้องพิจารณาครอบคลุมถึงข่าวสารและข้อมูลที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมนั้นด้วย ดังนั้นจึงพิจารณาข่าวปลอมในฐานะที่เป็นข้อมูลเท็จ (False Information) อย่างหนึ่งที่ไหลเวียนในสภาวะแวดล้อมของข้อมูลในฐานะที่เป็นหนึ่งในความไร้ระเบียบของข้อมูลข่าวสาร (Wardle and Derekshahn, 2017)

ความแตกต่างกันระหว่างข่าวจริง (Real News) และ ข่าวปลอม (False Information) สะท้อนจากระดับของความเท็จจริง (Facticity) และเจตนา (Intention) ของผู้สร้างเนื้อหาข่าวปลอมซึ่งทำให้ข่าวปลอมที่เกิดขึ้นบนเฟซบุ๊กมีลักษณะที่ไม่เป็นความจริงหรือมีความจริงที่ปรากฏอยู่น้อยเต็มไปด้วยอคติทางการเมือง รวมถึงมีเจตนาที่มุ่งทำลายหรือสร้างความเสียหายต่อบุคคลาการทางการเมืองหรือองค์กรทางการเมืองอย่างเฉพาะเจาะจง ตัวอย่างเช่น ข่าวปลอมทางการเมืองจะโจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน เช่น ข่าวปลอมกรณี “คำสั่งห้ามนั่งรถคนเดียวผ่านฝืนปรับ 500 บาท” เป็นข่าวปลอมทางการเมืองที่มุ่งโจมตีการพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ณ ขณะนั้น หรือกรณี “ภารกิจ 2475 ที่ยังไม่สำเร็จ?” จะโจมตีนายธนารธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งจะ

เห็นว่าทั้งสองกรณีเป็นตัวอย่างของข้อมูลข่าวปลอมที่มีความจริงในระดับต่ำและมีเจตนาที่จะโจมตีหรือทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงในช่วงการเลือกตั้งได้

ข่าวสารปลอมทางการเมืองถูกสร้างขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่หลากหลายโดยเป็นที่ทราบกันดีว่าข่าวสารปลอมที่มุ่งโจมตีนักการเมืองและพรรคการเมืองนั้นถูกสร้างขึ้นเพื่อเปลี่ยนแปลงมติมหาชน (Public Opinion) เพราะทำให้เกิดการเข้าใจที่ผิดพลาด (Misperception) ในประเด็นทางการเมืองได้ซึ่งส่งผลต่อการลงคะแนนเสียงในช่วงเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง โดยจะเห็นได้จากเหตุการณ์ในปัจจุบันที่ข่าวปลอมเข้ามามีอิทธิพลในบริบททางการเมืองมากขึ้น เช่น ข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในช่วงเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญอย่างการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 และ การลงคะแนนเสียงประชามติการออกจากสหภาพยุโรปของอังกฤษ (Brexit)

ข่าวสารปลอมทางการเมืองทำให้เกิดการเข้าใจผิดต่อสถานการณ์หรือบุคคลรอบตัว โดยเฉพาะในในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นช่วงที่มีนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ตกเป็นเป้าหมายของข่าวปลอมจำนวนมากโดยเฉพาะนายธนารัฐ จึงรุ่งเรืองกิจ และ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ด้วยเหตุผลที่ว่าป็นหัวหน้าพรรคการเมืองหลักในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยข่าวปลอมที่เกิดขึ้นกับตัวแสดงทางการเมืองจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของประเด็นที่ใช้เป็นจุดในการโจมตีซึ่งจากผลการวิจัยกรณีของนายธนารัฐ จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ จะถูกโจมตีเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองและการไม่เคารพสถาบันเบื้องสูง ในขณะที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพรรคพลังประชารัฐ จะเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่ถูกโจมตีเรื่องการออกนโยบายสาธารณะต่าง ๆ มากกว่า เมื่อพิจารณาด้านเนื้อหาของข่าวสารปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นส่งผลให้เกิดผลกระทบในมิติเชิงประชาธิปไตยสามแบบตามที่ Bakir and McStay (2018) เสนอไว้คือ

(1) ทำให้ผู้รับสารหรือผู้ที่ติดตามเพจทางการเมืองเกิดการรับรู้ที่บิดเบือนต่อตัวพรรคการเมืองและนักการเมืองซึ่งทำให้ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้งได้ กล่าวคือ แอดมินเพจหรือผู้สร้างเนื้อหาข่าวสารปลอมทางการเมืองจะคัดสรรประเด็นหรือเรื่องราวทางการเมืองที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นจุดโจมตีตัวแสดงทางการเมืองโดนจะเห็นได้จากกรณีของนายธนารัฐ จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ที่จะโดนโจมตีเรื่องการไม่เคารพต่อสถาบันหลักของไทยและเป็นพรรคตัวแทนของพรรคเพื่อไทยที่เอื้อผลประโยชน์ให้แก่ชาติตะวันตกโดยการให้แหล่งเงินทุนองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรในประเทศไทยเพื่อให้แทรกแซงการเมืองไทยในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 และเมื่อข้อมูลถูกแพร่กระจายไปยังผู้ใช้งานคนอื่น ๆ อาจจะทำให้ผู้ติดตามเพจเปลี่ยนความคิดหรือมีมุมมองต่อนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ผิดพลาดได้

(2) ข่าวสารปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนเพจทางการเมืองยังคงทำให้ผู้รับสารหรือผู้ติดตามเพจอยู่ในห้องเสียงสะท้อนเช่นเดิมโดยเกิดขึ้นในลักษณะที่ผู้ติดตามเพจจะเลือกติดตามเพจทางการเมืองที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองเดิมของตนเองซึ่ง กล่าวได้ว่า ผู้ติดตามเพจจะ

เลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ต่อยอดความคิดความเชื่อเดิมมากกว่าเพจที่ขัดแย้งกับจุดยืนทางการเมืองเดิมของตนเอง (Wason, 1960) โดยเฉพาะผู้ที่ชื่นชอบและสนับสนุนนายธนารธร จีรุงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่มีแนวโน้มที่จะเลือกติดตามเพจที่สอดคล้องกับอุดมการณ์เดิมของตนเองและจะหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารที่ขัดแย้งกับความเชื่อทางการเมืองเดิมของตนเอง ทั้งนี้ยังพบว่าความคิดเห็น (Comments) ที่พบเห็นบนเพจทางการเมืองจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมดและมีผู้ที่แสดงความเห็นต่างจำนวนน้อย

(3) เนื้อหาที่เกิดขึ้นถูกสร้างเพื่อกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ความรู้สึก (Affective Content) เมื่อพิจารณารูปแบบและทิศทางการนำเสนอเนื้อหาของเพจทางการเมืองต่าง ๆ แล้วนั้นผู้สร้างข้อมูลข่าวสารต้องการที่สร้างความไม่พอใจหรือเกิดความขุ่นเคืองใจขึ้นผ่านการกำหนดประเด็นที่ต้องการสื่อถึงผู้ติดตามเพจ เช่น เพจเดอะเมตตาดีจะนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับนายธนารธร จีรุงรุ่งเรืองกิจ ว่าเป็นผู้ที่หมิ่นสถาบันเบื้องสูง หรือ เพจการเมืองไทยในทะเลจะนำเสนอเนื้อหาโดยการอ้างคำพูดของนักการเมืองทั้งในอดีตและปัจจุบันเพื่อแสดงให้เห็นว่านักการเมืองเคยพูดหรือให้คำสัญญากับประชาชนเรื่องใดบ้างซึ่งส่วนมากจะเป็นฝ่ายที่เกี่ยวกับฝ่ายรัฐบาลเพื่อจุดประเด็นที่ทำให้ผู้ติดตามเพจมากวิพากษ์วิจารณ์ในลำดับต่อไป

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวปลอมทางการเมืองในมิติตัวแสดงทางการเมือง (Political Actors) นั้นพบว่า นายธนารธร จีรุงรุ่งเรืองกิจ เป็นตัวแสดงทางการเมืองที่ถูกพาดพิงบนเพจทางการเมืองมากที่สุดโดยอาจจะมาจากสาเหตุที่ว่า เป็นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่และมีนโยบายที่เรียกได้ว่า “ถอนรากถอนโคน” ลำดับชั้นโครงสร้างสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ของไทย เช่น นโยบายการลดปรับโครงสร้างของกองทัพหรือการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น หรือ ประวัติของนักการเมืองเองที่ได้เกี่ยวข้องกับกลุ่มเสื้อสีต่าง ๆ ในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมา รวมทั้งการดำเนินการหาเสียงที่ชูประเด็นการทำให้ประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยจึงทำให้มองว่านายธนารธร จีรุงรุ่งเรืองกิจ รวมถึงพรรคอนาคตใหม่เป็นภัยอันตรายต่อสังคมไทย ซึ่งค่อนข้างขัดกับอุดมการณ์หลักของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับลำดับชั้นทางสังคมและต้องการคงไว้ซึ่งสถาบันหลักของไทย จึงทำให้เพจทางการเมืองที่มีจุดยืนในการต่อต้านนายธนารธร จีรุงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่นำเสนอเนื้อหาที่มีการกำหนดประเด็นว่านายธนารธร จีรุงรุ่งเรืองกิจ มีเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์ในการเข้าสู่สนามการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เพื่อไม่ให้ประชาชนในสังคมโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่หลงเชื่อคำกล่าวอ้างหรือนโยบายของนายธนารธร จีรุงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่

ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาแสดงให้เห็นว่าตัวแสดงทางการเมืองที่อยู่ในรูปแบบของพรรคการเมืองนั้นกลุ่มจัดตั้งทางการเมือง คือ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นตัวแสดงทางการเมืองที่ปรากฏบนข่าวสารปลอมทางการเมืองมากที่สุด เนื่องจากก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ประเทศไทยอยู่ภายใต้การบริหารงานของกลุ่มจัดตั้งทางการเมืองในฐานะรัฐบาลที่บริหาร

ประเทศและทำให้เกิดกระแสต่อต้านรัฐบาล ในขณะนั้นจะเกิดข่าวสารปลอมทางการเมืองที่มุ่งโจมตี คณะรักษาความสงบแห่งชาติ เช่นเดียวกับ พรรคอนาคตใหม่ที่เป็นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วง การเลือกตั้งทั่วไปซึ่งมีแนวคิดที่ยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตยอย่างสุดโต่ง และจะถูกยึดโยงว่าเป็น พรรคการเมืองที่มีแนวคิดหรือจุดยืนทางการเมืองที่เหมือนกับพรรคเพื่อไทยทำให้คนในสังคมมองว่า เป็นพรรคตัวแทนของพรรคเพื่อไทย ส่งผลให้พรรคอนาคตใหม่และพรรคเพื่อไทยตกเป็นเป้าหมายของ ข่าวปลอมที่เกิดขึ้น

หน่วยงานภาครัฐเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญประการหนึ่งในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องไปต้องดำเนินผ่านหน่วยงานภาครัฐ เช่น การจัดการการเลือกตั้งทั้งทั่วประเทศ พ.ศ. 2562 ทั้งในและนอกราชอาณาจักรต้องดำเนินผ่าน คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องต้องผ่านสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์เนื้อหาในส่วนดังกล่าวจะเห็นว่ากองทัพบกนั้นเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ถูกพาดพิงบนข่าวสารปลอมทางการเมืองมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกองทัพต่อบริบททางการเมืองในฐานะที่เป็นตัวแสดงทางการเมืองหนึ่งที่สำคัญและมีบทบาทอย่างมากในช่วงของการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 เนื่องจากการบริหารประเทศโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติมาจากการ รัฐประหารโดยมีหัวหน้าคณะและบุคลากรหลักเป็นทหารที่สังกัดกองทัพบกเป็นจำนวนมากซึ่งเมื่อผูก โยงเข้ากับบริบททางการเมืองนั้นแสดงให้เห็นว่าทั้งการบริหารประเทศหรือการบังคับใช้กฎหมายต้อง ผ่านคณะรักษาความสงบแห่งชาติทั้งสิ้นส่งผลให้ช่วงเวลาดังกล่าวข่าวสารปลอมทางการเมืองจะอยู่ใน รูปแบบของการออกกฎหมายปลอม เช่น คำสั่งปลดผู้นำเหล่าทัพ การทำรัฐประหารซ้อน หรือ เอกสารราชการออกคำสั่งให้แม่ทัพภาคที่ 1 สังกัดกองทัพบกทำปฏิบัติการข้อมูล (Information Operation)

ดังนั้น ในกรณีของประเทศไทย ข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ถูกมองว่าเป็นข้อมูลที่บิดเบือนผ่านการสร้างเนื้อหาที่โจมตีนักการเมืองและพรรคการเมือง โดยเมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของข่าวสารปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นถูกสร้างเพื่อ *เปลี่ยนแปลงต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับผู้ลงรับสมัครการเลือกตั้ง (Voter Decision)* ซึ่งในช่วงบริบทการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ของประเทศไทยมีตัวแสดงทางการเมืองใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมายและ แบ่งเป็นขั้วทางการเมือง คือ พรรคอนาคตใหม่กับพรรคแนวร่วม¹²⁰ และ พรรคพลังประชารัฐ ซึ่ง พรรคการเมืองทั้งสองตกเป็นกลุ่มเป้าหมายของข่าวปลอมทางการเมืองโดยเฉพาะนายธนธร จึง

¹²⁰ พรรคอนาคตใหม่และพรรคแนวร่วมเป็นขั้วทางการเมืองที่มีจุดยืนเพื่อสกัดกั้นการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ พรรคพลังประชารัฐ เนื่องจากพรรคดังกล่าวมีบุคคลที่มาจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นจำนวนมาก และมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีของพรรคพลังประชารัฐ

รุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ในขณะนั้น ได้รับความนิยมนิยมจากคนรุ่นใหม่เป็นจำนวนมากได้ตกเป็นเป้าหมายของการโจมตีทางการเมืองผ่านข่าวสารปลอมที่เกิดขึ้นบนเฟซบุ๊กและสื่อโทรทัศน์ช่องเนชั่น (Nation TV) ก็นำเสนอข่าวปลอมเกี่ยวกับนายธนารท จรุงเรืองกิจ เพื่อที่จะสร้างประเด็นว่าผู้อยู่เบื้องหลังของพรรคอนาคตใหม่ คือ นายทักษิณ ชินวัตร เป็นต้น หรือ ข่าวปลอมที่พยายามสร้างประเด็นเพื่อยัดเยียดอุดมการณ์ฝ่ายซ้ายให้กับนายธนารท จรุงเรืองกิจ ในลักษณะที่ไม่เคารพและศรัทธาต่อสถาบันเบื้องสูงโดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งสวนทางกับอุดมการณ์หลักของไทยที่ให้ความสำคัญกับสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างมาก เช่น ในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 แอดมินเพจเดอะเมตาดาตีจะสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับนายธนารท จรุงเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ ที่เกี่ยวกับภูมิหลังและอุดมการณ์ทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนเสื้อแดง และ นายทักษิณ ชินวัตร เพื่อให้ผู้ติดตามเพจหรือบุคคลอื่น ๆ ได้รับทราบเรื่องราวเกี่ยวกับนายธนารท จรุงเรืองกิจ ว่าไม่ได้เป็นคนดีขนาดนั้น

นอกจากนี้ ข่าวปลอมทางการเมืองยังถูกสร้างขึ้นเพื่อทำลายชื่อเสียงของสถาบันหรือหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการออกนโยบายและกฎหมาย รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 คือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยเฉพาะกองทัพบก คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งหน่วยงานที่ถูกพาดพิงสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของหน่วยงานในช่วงระยะเวลานั้นเป็นหน่วยงานภาครัฐทั้งสิ้น เพราะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทั่วไปทั้งหมดซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญและกลไกเชิงอำนาจในช่วงการเลือกตั้งเป็นอย่างดี เพราะคณะรักษาความสงบแห่งชาติประกอบไปด้วยบุคคลที่มาจากกองทัพบก ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในระดับนโยบาย พร้อมทั้งนำนโยบายไปปฏิบัติจึงทำให้ข่าวสารปลอมทางการเมืองพาดพิงกองทัพบกมากที่สุด เช่น กรณีเอกสารปลดผู้นำเหล่าทัพ หรือ กรณีเอกสารให้กองทัพบกสร้างการรับรู้แก่ประชาชนที่มีต่อพรรคพลังประชารัฐ หรือ การออกนโยบายผู้หญิงเกณฑ์ทหาร ก็มีความเกี่ยวข้องกับกองทัพบกทั้งสิ้น อีกทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่ถูกพาดพิงในช่วงหลังวันเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 โดยเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใสในเรื่องของการนับคะแนน เป็นต้น

ข่าวปลอม อัลกอริทึม และความคับแคบทางความคิดทางการเมือง

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าข่าวสารปลอมทางการเมืองถูกสร้างขึ้นมาเพื่อบิดเบือนหรือทำให้สาธารณชนเข้าใจผิดต่อนักการเมืองและพรรคการเมืองเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือทำให้นักการเมืองและพรรคการเมืองที่ถูกพาดพิงบนข่าวปลอมเสื่อมเสียชื่อเสียงจากเนื้อหาบิดเบือนที่ผ่านการกำหนดกรอบประเด็นมาตั้งแต่แรก

ถึงแม้ว่า ยังไม่เป็นที่ยืนยันว่าข่าวสารปลอมทางการเมืองสามารถมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผลการเลือกตั้งได้ (Alcott and Gentzkow, 2017) แต่เห็นได้ชัดว่าข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ตอกย้ำอคติทั้งของผู้สร้างเนื้อหาและผู้บริโภคข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ ในบริบทของประเทศไทยเพจทางการเมืองได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตามขั้วทางการเมือง โดยเพจทางการเมืองจะมีการสร้างเนื้อหาหรือประเด็นทางการเมืองที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกที่มีต่อนักการเมืองและพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามซึ่งนำไปสู่การแสดงความคิดเห็นในเชิงลบและแชร์ต่อไปยังหน้านิวส์ฟีดของตนเองอย่างทันที และยังคงกลายเป็นพื้นที่ที่รวบรวมผู้ที่มีความคิดทางการเมืองที่เหมือนกันมากกว่าเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางความคิด ดังนั้น ผู้วิจัยเปรียบเทียบเพจทางการเมืองว่าเป็นห้องแห่งเสียงสะท้อนอย่างหนึ่งที่รวบรวมเคยที่มีความเห็นที่คล้ายกันและจะไม่มีหรือผู้ที่มีความเห็นที่แตกต่างแสดงความคิดเห็นในเพจทางการเมือง

อัลกอริทึมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความคิดทางการเมืองของบุคคลแคบลงและทำให้ตกอยู่ในห้องแห่งเสียงสะท้อนของตนเองและส่งผลกระทบต่อความหลากหลายของเนื้อหาและทัศนคติทางการเมือง (Impact on Content Diversity and Attitude) เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะเฟซบุ๊กได้นำอัลกอริทึมมาประยุกต์ใช้ในการคัดเลือกประเด็นข่าวสารเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการใช้งานของแต่ละบุคคล (Personalization of News) จึงทำให้บุคคลได้รับแต่ข่าวสารที่ตนเองสนใจเพียงเท่านั้น และเมื่อเป็นข่าวสารทางการเมืองผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ย่อมได้รับเนื้อหาที่สอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองของตนเองเช่นเดียวกัน ที่ Eli Parise (2011) ได้กล่าวถึงภาวะสูญญากาศแห่งการกลั่นกรอง (Filter Bubble) อันเกิดจากการทำงานของอัลกอริทึม

นอกจากนี้ การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับอัลกอริทึมกับความหลากหลายของเนื้อหาและทัศนคตินั้นแสดงให้เห็นถึงความกังวลที่เกี่ยวข้อง 2 ประการ ได้แก่ (1) อัลกอริทึมนำไปสู่การแบ่งแยกออกเป็นสองขั้ว (Polarization) เพราะตอกย้ำการที่บุคคลได้รับข่าวสารที่สอดคล้องกับความเชื่อหรือทัศนคติเดิมของบุคคล และ (2) การแตกเป็นเสี่ยงของมณฑลสาธารณะ (Fragmentation of Public Sphere) ซึ่งทำให้บุคคลรับรู้เรื่องราวที่ตนเองพบเห็นนั้นมีความสำคัญมากที่สุดและทำให้การรับรู้ประเด็นทางสังคมแตกต่างกันออกไป หรือกล่าวได้ว่าทำให้เกิดชุดความจริงหลายชุดพร้อมกันในสังคม และคนจะเลือกเชื่อในสิ่งที่ตรงกับความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของตนเองมากกว่า โดยเมื่ออัลกอริทึมมีอิทธิพลในการคัดเลือกประเด็นข่าวสารทางการเมืองนั้นจะทำให้ผู้ติดตามข่าวสารผ่านเพจทางการเมืองเห็นแต่ข่าวสารทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายที่ตนเองชื่นชอบมากและทำให้รับรู้ข่าวสารที่ได้รับนั้นมีความสำคัญและเป็นความจริงโดยปราศจากมุมมองทางการเมืองของอีกฝ่ายหนึ่งอันนำไปสู่ความคับแคบทางความคิดทางการเมือง กล่าวได้ว่า อัลกอริทึมกลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การแบ่งขั้วทางการเมืองทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

ในบริบทสังคมไทยที่ความขัดแย้งทางการเมืองได้นำไปสู่การแบ่งขั้วทางการเมืองและนำไปสู่ที่บุคคลเลือกที่จะเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองเดิมของตนเองมากกว่าโดยจะการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจได้ชี้ให้เห็นแล้วว่าผู้ติดตามเพจมีแนวโน้มที่จะเปิดรับและบริโภคข่าวสารจากเพจทางการเมืองที่สอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองเดิมของตนเองมากกว่า และเมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้พฤติกรรมผู้ติดตามเพจทางการเมืองนั้นเลือกกดไลก์เพจที่นำเสนอประเด็นหรือเรื่องราวทางการเมืองที่นอกจากตนเองจะสนใจแล้วยังต้องถูกใจอีกด้วยอันหมายถึง เนื้อหาและเรื่องราวทางการเมืองที่นำเสนอผ่านเพจต้องสอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองของตนเองอีกด้วย เมื่อลักษณะเชิงพฤติกรรมนั้นของผู้ติดตามเพจเป็นเช่นนี้ทำให้อัลกอริทึมคัดเลือกเพจและเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจและพฤติกรรมของผู้ใช้งานดังที่ Constine (2013) กล่าวว่า ความสนใจของผู้ใช้งาน โปสต์ ผู้สร้างเนื้อหา ความสดใหม่หรือความปัจจุบันของโปสต์ รวมทั้ง การใช้เวลาเปิดรับเนื้อหาประเภทใดประเภทหนึ่งเป็นปัจจัยที่อัลกอริทึมนำมาคัดสรรเนื้อหาให้ผู้ใช้งานเฟซบุ๊กบนหน้านิวฟีดส์ (News Feed) และทำให้ผู้ติดตามเพจทางการเมืองพบเห็นเนื้อหาทางการเมืองหรือประเด็นทางการเมืองที่สอดคล้องกับลักษณะการใช้งานของผู้ติดตามเพจมากกว่า กล่าวได้ว่า ผู้ที่ติดตามเพจทางการเมืองที่สนับสนุนนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และพรรคอนาคตใหม่ จะพบเห็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายที่ตนเองชื่นชอบมากกว่าฝ่ายตรงข้าม ซึ่งทำให้ผู้ติดตามเพจพบเห็นเนื้อหาที่มีความหลากหลายทางด้านจุดยืนทางการเมืองน้อยลง

เมื่อเป็นเช่นนี้ ชาวปลอมทางการเมืองเข้ามามีบทบาทในการลดทอนคุณค่าประชาธิปไตยในสังคมกล่าวคือประชาชนควรได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่รอบด้านและครบถ้วน รวมทั้งต้องเป็นข้อมูลที่ เป็นข้อเท็จจริงอันทำให้ประชาชนตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ปัจจุบันผู้คนอาศัยสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการติดตามข่าวสารทางการเมืองทั้งเพจสำนักข่าว รวมทั้งเพจทางการเมืองที่มาจากผู้ที่มีความคิดทางการเมืองทำหน้าที่เป็นผู้นำทางความคิดและสร้างเนื้อหาที่โจมตีนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ไม่ชื่นชอบที่โดยข้อมูลข่าวสารนั้นไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการทางด้านวารสารศาสตร์ หรือ การตรวจสอบข้อเท็จจริงในเบื้องต้น ทำให้ข่าวข้อมูลข่าวสารทางการเมืองแพร่กระจายไปยังสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ พฤติกรรมของผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์มีแนวโน้มที่จะติดตามหรือเลือกเปิดรับเนื้อหาที่สอดคล้องกับความเชื่อ และทัศนคติทางการเมืองเดิมของตนเองทำให้ออกาสในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารมุมมองอื่น ๆ ลดลงไปด้วยส่งผลให้บุคคลนั้นมีมุมมองต่อสถานการณ์ทางการเมืองที่แคบลง

5.2.2 การแบ่งขั้วทางการเมืองและอคติยืนยันความเชื่อเดิมของผู้ติดตามเพจ

การติดตามเพจทางการเมืองที่สะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์การแบ่งขั้วทางการเมืองในสังคมไทย

ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นได้จากวิกฤตการณ์และความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาซึ่งเห็นถึงการแบ่งขั้วทางการเมือง (Political Polarization) ว่าเป็นปัญหาที่ยังรากลึกในสังคมไทยและยากที่จะแก้ไข เนื่องจากการแบ่งขั้วทางการเมืองทำให้บุคคลตกอยู่ในความคับแคบทางการเมืองและขาดการประนีประนอมกันทางความคิดซึ่งจากบริบททางการเมืองไทยในอดีตและปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการแบ่งขั้วทางการเมืองยังไม่หมดไปจากสังคมไทย กล่าวคือ ในอดีตการแบ่งขั้วทางการเมืองปรากฏกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ใช้สัญลักษณ์จากสีเสื้อเหลืองและแดงโดยทั้งสองกลุ่มมีจุดยืนและข้อเรียกร้องทางการเมืองที่แตกต่างกัน หรือแม้กระทั่งการเคลื่อนไหวของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) เพื่อต้องการกำจัดระบอบทักษิณและนำไปสู่การรัฐประหาร ครั้งที่ 13 และทำให้ประเทศไทยอยู่ภายใต้การบริหารประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มาเป็นระยะเวลา 5 ปี ซึ่งการแบ่งขั้วทางการเมืองไม่ได้หายไปจากสังคมไทยและในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 นั้นการแบ่งขั้วทางการเมืองระหว่างกลุ่มที่ต่อต้านทหารและเผด็จการ และกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลทหาร ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

ในบริบทการเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทย พ.ศ. 2562 พบว่า ภูมิทัศน์ทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากโดยเฉพาะการเกิดขึ้นของตัวแสดงทางการเมืองใหม่ ๆ เช่น พรรคอนาคตใหม่ และ พรรคพลังประชารัฐ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับบริบททางการเมืองในช่วงที่ผ่านมาจะเป็นการต่อสู้กันระหว่างพรรคเพื่อไทยและพรรคประชาธิปัตย์ หรือ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนเสื้อเหลือง-แดง ซึ่งเป็นความขัดแย้งกันที่มีมาอย่างยาวนานในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา ที่เข้ามามีบทบาทในสนามการเมืองในฐานะที่เป็นขั้วอำนาจใหม่และขั้วอำนาจเก่า โดยพรรคพลังประชารัฐถูกมองว่าเป็นพรรคการเมืองที่สืบทอดอำนาจจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และได้รับการต่อต้านจากพรรคอนาคตใหม่ที่ต้องการยับยั้งการสืบทอดอำนาจของฝ่ายทหารที่พยายามสร้างการปกครองรูปแบบ “รัฐราชการทหารสมัยใหม่” ผ่านการดำเนินการที่มีโครงสร้างการบริหารและกลไกจากกองทัพและระบบราชการเป็นหลัก (สุกัลลักษณ์ กาญจนขุนดี, 2562; Perlmutter, 1997) ทำให้การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการต่อสู้ระหว่างสองพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ หรือกล่าวได้ว่าเป็นพรรคหลักในการเลือกตั้งทั่วไปในครั้งนี้

พรรคการเมืองทั้งสองได้รับการสนับสนุนและการต่อต้านในเวลาเดียวกันโดยเฉพาะพรรคอนาคตใหม่ที่มีฐานเสียงเป็นชนรุ่นใหม่จำนวนมากได้รับกระแสการต่อต้านบนชุมชนออนไลน์ (Online Community) ในเรื่องของภูมิหลังและจุดยืนทางการเมือง หรือ พรรคพลังประชารัฐได้รับกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นพรรคจัดตั้งมาเพื่อสืบทอดอำนาจจากรัฐบาลก่อนหน้าและเพื่อประโยชน์ของกลุ่มตนเอง ทั้งนี้ พรรคการเมืองที่เพ่งทางการเมืองสร้างเนื้อหาที่โน้มเอียงสนับสนุนนักการเมืองพรรคการเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะ ในขณะที่เดียวกันก็โจมตีนักการเมืองและพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม เช่น เพจประชาธิปไตยสามสีจะนำเสนอเนื้อหาที่โจมตีนักการเมืองและพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับพรรคพลังประชารัฐหรือฝ่ายทหาร หรือเพจดังผู้ดี V.2 จะโจมตีคณะรักษาความสงบแห่งชาติและพรรคพลังประชารัฐ ซึ่งนำไปสู่การแบ่งขั้วทางการเมือง (Political Polarization) โดยการแบ่งขั้วทางการเมืองส่งผลให้การเลือกเปิดรับและติดตามเพจทางการเมืองของผู้ใช้งานเฟซบุ๊กอีกด้วย

การทบทวนวรรณกรรมพบว่าการการเลือกเปิดรับสื่อ (Selective Exposure) เป็นปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเลือกติดตามเพจทางการเมือง คือ ผู้ติดตามเพจนั้นจะเลือกติดตามเพจที่มีจุดยืนทางการเมืองที่สอดคล้องกับตนเองมากกว่าเพจที่มีลักษณะขัดแย้งกับจุดยืนทางการเมืองเดิมเพื่อรับข่าวสารทางการเมืองที่ยืนยันอคติและความเชื่อทางการเมืองเดิม (Confirmation Bias) โดยเมื่อพิจารณาถึงกลไกที่ส่งผลต่อการเลือกเปิดรับสื่อคงจะไม่พิจารณาถึงความไม่สอดคล้องทางปัญญา (Cognitive Dissonance) ไม่ได้โดยบุคคลเลือกที่จะเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่สอดคล้องกับทัศนคติ หรือ ความเชื่อเดิมของตนเองมากกว่าการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ขัดแย้งกับความเชื่อ ความคิดและทัศนคติ (Festinger, 1957) นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเปิดรับสื่อในบริบททางการเมืองยังชี้ให้เห็นว่าจุดยืนทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกเปิดรับสื่อหรือข่าวสารทางการเมืองอย่างมาก เช่น ในช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 กลุ่มผู้สนับสนุนนาย Donald Trump และ Hillary Clinton จะเข้าเว็บไซต์ข่าวปลอมที่นำเสนอ นักการเมืองฝ่ายที่ชื่นชอบ (Guess, Nyhan และ Reifler, 2018) และนำไปสู่การตีความและเลือกจดจำเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับความคิดเดิมของตน และนำไปสู่ลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ติดตามเพจ เช่น การแสดงความคิดเห็น การกดไลค์ หรือ การแชร์ข้อมูลต่อ รวมทั้ง การเลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ซึ่งการเลือกเปิดรับและติดตามเพจที่ตนเองชื่นชอบสะท้อนให้เห็นถึงจุดยืนทางการเมืองของผู้ติดตามเพจอีกด้วย

จากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจทั้ง 27 คนยังพบว่าผู้ที่ติดตามเพจทางการเมืองในกลุ่มเพจที่ชื่นชอบนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจและพรรคอนาคตใหม่มองว่าเพจที่ตนเองติดตาม เช่น ดงผู้ดี V.2 กลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย และการเมืองไทยในกะลา เป็นต้น นำเสนอที่เป็นความจริงมากกว่าเพจฝ่ายตรงข้ามด้วยเหตุผลที่ว่าเพจฝ่ายตรงข้ามเป็นเพจที่โจมตีนักการเมืองที่ชื่นชอบเนื่องจากผู้ติดตามเพจในกลุ่มของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ จะชื่นชอบนักการเมืองฝ่ายประชาธิปไตย เช่น นายธนาธร จึง

รุ่งเรืองกิจ ทักษิณ ชินวัตร หรือ มิ่งขวัญ แสงสุวรรณ ซึ่งเป็นนักการเมืองที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามหรือต่อต้าน การสืบทอดอำนาจคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ทั้งสิ้น ซึ่งนักการเมืองที่ผู้ติดตามเพจชื่นชอบน่าจะ มีแนวโน้มพฤติกรรมตามที่เพจฝ่ายตรงข้ามโจมตีจึงทำให้ไม่เลือกติดตามเพจตรงข้ามโดยสิ้นเชิง และ มองว่าเป็นกลุ่มเพจสำหรับคนคลั่งสถาบันหรือที่รู้จักกันดีว่า “สลิม” โดยประเด็นข้างต้นสะท้อนให้เห็น มิติเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้ติดตามเพจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทาง การเมืองซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ติดตามเพจจะเกิดความรู้สึกหงุดหงิดหรือไม่สบายใจที่จะอ่านข้อมูลข่าวสาร จากเพจการเมืองฝ่ายตรงข้ามเลย เพราะมองว่าเป็นพวกที่ไร้เหตุผลและนำเสนอประเด็นที่บิดเบือน รวมทั้งไม่เข้าใจว่าผู้ที่ติดตามเพจในลักษณะดังกล่าวเชื่อข้อมูลที่ถูกนำเสนอได้อย่างไร การเลือกเปิดรับ ข่าวสารทางการเมืองข้างต้นอธิบายได้จากการทฤษฎีความไม่คล่องจองทางปัญญาของบุคคล โดยเมื่อ เกิดความไม่คล่องจองจะทำให้บุคคลเลือกที่จะหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารที่สวนทางกับความคิด ความ เชื่อ และทัศนคติที่มีอยู่เดิม และจะเป็นเปิดรับสิ่งที่มีความสอดคล้องมากกว่า (Festinger, 1975) สอดคล้องกับ Knobloch-Westerwick & Jingbo (2009) ระบุว่าปัจเจกบุคคลจะอ่านข่าวสาร ทางการเมืองที่มีความสอดคล้องกับอุดมการณ์เดิม อาจจะเป็นเพราะสาเหตุที่ว่า การแบ่งขั้วทาง การเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น อันนำไปสู่การไม่มีพื้นที่ตรงกลางทาง ความคิดและต่างฝ่ายมีเหตุผลของตนเองและคิดว่าเป็นความคิดทางการเมืองที่ได้ยึดถืออันมีความ ถูกต้องมากกว่าของอีกฝ่าย เมื่อเป็นเช่นนี้การติดตามเพจของบุคคลจะไม่เลือกติดตามเพจที่สวนทาง กับความคิดทางการเมืองที่มีอยู่เพราะว่ามีทัศนะว่าไม่มีความถูกต้องและไม่อยู่บนหลักเหตุผลตั้งแต่ แรก และการเปิดรับข่าวสารของฝ่ายตรงข้ามยิ่งทำให้เกิดความรู้สึกขุ่นเคืองจิตใจมากกว่า

ข่าวปลอมทางการเมืองกับการนำไปสู่สังคมยุคหลังความจริง (Post-truth society)

นอกจากการแบ่งขั้วทางการเมืองที่นำไปสู่การเลือนหายของพื้นที่ตรงกลางทางความคิด ทางการเมืองนั้นยังพบว่าจุดยืนทางการเมืองของบุคคลยังมีอิทธิพลสำคัญที่ทำให้บุคคลเลือกที่ ตรวจสอบและไม่ตรวจสอบข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองอีกด้วย Kunda (1990) กล่าวว่า บุคคลจะเสาะหาและใช้ข้อมูลเพื่อยืนยันความเชื่อเดิมโดยละเอียดข้อมูลหรือข่าวสารที่ สวนทางกับความเชื่อเดิมและนำไปสู่ข้อสรุปตามที่บุคคลต้องการซึ่งเป็นกลไกหนึ่งทางด้านจิตวิทยา ผ่านการให้เหตุผลอย่างมีแรงจูงใจ (Motivated Reasoning) เมื่อเป็นเช่นนี้จะทำให้บุคคลเสาะหา ข้อมูลหรือข่าวสารที่นำไปสู่การยืนยันความเชื่อทางการเมืองเดิมของตนเองมากกว่าการเสาะหา ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมือง

อย่างไรก็ตามเป็นที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า การทำความเข้าใจสังคมในยุคที่ข่าวปลอมทาง การเมืองแพร่กระจายในวงกว้างนั้นการทำความเข้าใจเรื่องของสังคมที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับความ จริงหรือข้อเท็จจริงแต่ได้ให้ความสำคัญกับความคิด ความเชื่อ และอารมณ์ของตนเองเป็นหลัก หรือที่

เรียกว่าสังคมยุคหลังความจริง (Post-truth) ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการแบ่งขั้วทางการเมืองอีก ลำดับหนึ่ง โดย Horsthemke (2017) กล่าวว่า บุคคลจะใช้ความโน้มเอียงทางการเมืองและอคติของตนเองในการตัดสินและตีความข้อมูลทางการเมืองต่าง ๆ และละเลยหลักฐานและหลักเหตุผล เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้บุคคลมีความคิดทางการเมืองที่แคบลงและทำให้การแบ่งขั้วทางการเมืองทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น Lewandowsky, Ecker และ Cook (2017) ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ที่น่าไปสู่สังคมยุคหลังความจริง (Post-truth society) ที่เกี่ยวข้องกับบริบททางการเมือง ดังนี้

(1) สังคมที่เกิดการแบ่งขั้วที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นส่งผลให้บุคคลต้องการอยู่ในกลุ่มที่มีลักษณะทางความคิดที่คล้ายคลึงกันมากกว่าซึ่งรวมไปถึงความคิดทางการเมืองด้วย

(2) พัฒนาการด้านการสื่อสารที่ทำให้ภูมิทัศน์สื่อเปลี่ยนแปลงไปทำให้บุคคลมีทางเลือกในการเปิดรับติดตามข้อมูลและข่าวสารที่สอดคล้องกับความต้องการหรือสอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองของตนเองมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาในบริบทประเทศไทยจะเห็นได้ว่าการแบ่งขั้วทางการเมืองในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาได้ทำให้สังคมไทยเผชิญกับความขัดแย้งทางการเมืองมาเป็นระยะเวลานาน และเมื่อการแบ่งขั้วทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกเปิดรับข่าวสารโดยบุคคลเลือกที่จะเสาะหาและเชื่อข่าวสารที่ต้องการจะเชื่อมากกว่า และภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้มีตัวเลือกในการเสพสื่อมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะสื่อที่อยู่ในรูปแบบออนไลน์และสื่อเองยังมีจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนอีกด้วย เช่น สำนักข่าว VOICE TV สำนักข่าว Nation TV สำนักข่าวประชาไท และ สำนักข่าวอิศรา เป็นต้น โดยสื่อที่มีความโน้มเอียงทางการเมืองส่งผลต่อการรับรู้ความจริงในสังคมได้และจะเชื่อสื่อที่มีจุดยืนสอดคล้องกับตนเองมากกว่า

เพจทางการเมืองเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยได้เข้าสู่สังคมยุคหลังความจริงอย่างแท้จริง เนื่องจากเพจทางการเมืองจะมีจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มเพจฝ่ายประชาธิปไตยและกลุ่มเพจที่นิยมฝ่ายเผด็จการจะให้ข้อมูลที่คิดว่าถูกต้องและเป็นจริงแก่ผู้ติดตามอยู่เสมอและทำให้ผู้ติดตามเพจคิดว่าข้อมูลที่ได้รับมานั้นเป็นความจริง ถึงแม้บางครั้งจะมีการชี้แจงว่าเนื้อหาที่นำเสนอผ่านเพจไม่เป็นความจริงและให้ข้อมูลที่ถูกต้องก็ตาม ผู้ติดตามเพจยังคงมีแนวโน้มที่จะเชื่อเนื้อหาที่ได้รับการนำเสนอผ่านเพจที่ตนเองติดตามมากกว่า โดยจะมองว่าเพจที่ตนเองติดตามย่อมมีความน่าเชื่อถือมากกว่าอีกเพจอีกกลุ่มหนึ่ง เมื่อเป็นเช่นนี้ ความจริงย่อมไม่มีความสำคัญในสังคมไทยอีกต่อไปเพราะบุคคลเลือกเชื่อตามความคิดและความเชื่อทางการเมืองของตนเองมากกว่า รวมทั้งยังส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข่าวที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวสารปลอมทางการเมืองได้อีกด้วย

ในแง่มุมหนึ่งการทบทวนวรรณกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงและการเลือกเปิดรับสื่อ (Fact-checking and Selective Exposure) ได้ชี้ให้เห็นว่าการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นทาง

การเมืองทำให้ผลตรงข้าม (Backfire Effect) คือ ปรากฏการณ์ที่การตรวจสอบข้อเท็จจริงไม่ได้แก้ไขความเข้าใจผิดของบุคคลแต่กลับทำให้ความเชื่อของบุคคลรุนแรงขึ้นเมื่อการให้ข้อมูลที่ถูกต้องนั้นไม่สอดคล้องกับความเชื่อเดิม ทั้งยังมีการศึกษาและวิจัยเพื่อยืนยันผลกระทบของการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่นำไปสู่ผลตรงข้ามโดยมีสาเหตุมาจากการแบ่งขั้วทางการเมืองและไม่ได้เข้ามาแก้ไขความเข้าใจผิดต่อประเด็นทางการเมืองเลย (Nyhan และ Reifler, 2010) ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพการตรวจสอบข้อเท็จจริงนั้นมีประสิทธิภาพที่ลดลงหรือไม่ได้นำไปสู่การแก้ไขความเข้าใจผิดใด ๆ เลยและแสดงให้เห็นว่าจุดยืนทางการเมืองและการเลือกเปิดรับสื่อยังมีอิทธิพลเหนือกว่าการตรวจสอบข้อเท็จจริง

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจชี้ให้เห็นว่าการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคจะเลือกตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองฝ่ายที่ตนเองชื่นชอบและไม่ชื่นชอบเพื่อตอบสนองความต้องการและเพื่อยืนยันอคติทางการเมืองของตนเองมากกว่า โดยผู้ติดตามเพจเลือกที่จะตรวจสอบข่าวสารปลอมทางการเมืองฝ่ายที่ชื่นชอบเพราะไม่เชื่อว่าสิ่งที่ตนเองได้รับมาจะเป็นความจริงตั้งแต่แรกโดยเลือกตรวจสอบเพราะตอกย้ำความเชื่อเดิมมากกว่าโดยคาดการณ์ว่าข่าวที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวสารปลอมทางการเมืองที่กำลังตรวจสอบนั้นจะไม่เป็นความจริง ในขณะที่ผู้ติดตามเพจจะเลือกที่ตรวจสอบนักการเมืองฝ่ายที่ไม่ชื่นชอบเนื่องจากอคติของผู้ติดตามเพจที่ไม่ได้ชื่นชอบนักการเมืองและพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามเพราะมีความคิดว่าข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองเกี่ยวกับฝ่ายตรงข้ามต้องเป็นข่าวปลอมอย่างแน่นอน และต้องการให้ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาเป็นความจริงดังที่คาดการณ์ไว้ตั้งแต่แรก เช่น กรณีที่ปรากฏเป็นข่าวปลอมเรื่องยกเลิกอาหารกลางวันเด็กนักเรียนทั่วประเทศ หรือ กรณีมีคำสั่งให้ผู้หญิงเกณฑ์ทหารนั้นผู้ที่ไม่ชื่นชอบพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เลือกที่จะเชื่อข่าวสารที่ได้รับมาก่อนและเช็คเพื่อดูว่าเป็นจริงตามข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ เพราะจะนำไปวิพากษ์วิจารณ์ในกับกลุ่มเพื่อนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองที่เหมือนกัน ดังนั้นจึงสามารถอนุมานได้ว่าอคติทางการเมืองของผู้ติดตามเพจเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจเลือกตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข่าวปลอมเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

ความโน้มเอียงและอคติทางการเมืองที่เป็นอุปสรรคต่อการตรวจสอบข้อเท็จจริงทางการเมือง

จากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเพจทางการเมืองทั้ง 27 คน มีกระบวนการหรือขั้นตอนในการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองและพรรคการเมืองที่หลากหลายแต่ผู้ติดตามเพจจะเริ่มจากกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่มาจากภายใน (Internal) ที่ให้ความสำคัญจากการตรวจสอบด้วยตนเอง (Self) ผ่านวิจรรย์ญาณของตนเอง ความรู้ทางการเมืองและประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tandoc Jr (2017) กล่าวว่า

บุคคลจะตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านกระบวนการภายในก่อนโดยเริ่มจากตนเองก่อน โดยเมื่อตัดสินใจว่าข้อมูลที่ได้รับมามีความน่าเชื่อถือจะทำให้ผู้ติดตามเพจเลือกที่จะเชื่อข้อมูลข่าวสารนั้นอย่างทันที นอกจากนี้ การตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยตนเองนั้นพบว่า**ความโน้มเอียงทางการเมืองของผู้ติดตามเพจส่งผลต่อการตัดสินใจและเลือกเชื่อข้อมูลข่าวสารขึ้นนั้น ๆ** อีกด้วย กล่าวคือ ผู้ติดตามเพจที่ชื่นชอบนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ต่อต้านการสืบทอดอำนาจมีแนวโน้มที่จะเชื่อข้อมูลจากเพจที่นำเสนอประเด็นไปในทิศทางเดียวกับความเชื่อของตนเอง และจะปฏิเสธหรือไม่เชื่อข้อมูลที่มาจากเพจฝ่ายตรงข้ามโดยมองว่าข้อมูลจากฝ่ายตรงข้ามเป็นข่าวปลอม เช่น ผู้ติดตามเพจดังผู้ดี V.2 จะมองว่าข้อมูลของเพจมีความน่าเชื่อถือมากกว่าเพจเดอะเมตตาดิ

นอกจากนี้ ผู้ติดตามเพจพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล (Source) และเนื้อหา (Message) เช่นเดียวกันผ่านการพิจารณาการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองความเหมาะสมของเพจ จำนวนยอดกดไลค์หรือติดตาม รวมทั้งพิจารณาหลักฐานอ้างอิงบนเนื้อหา และรูปแบบและทิศทางการเขียน โดยผู้ติดตามเพจมองว่าหากเพจทางการเมืองมีการนำเสนอเนื้อหาที่ขาดช่วง มีจำนวนบัญชีกดไลค์หรือติดตามน้อยจะมองว่ามีความไม่น่าเชื่อถือ และเมื่อพิจารณาในส่วนของเนื้อหาหากพบว่าขาดเอกสารหรือการอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือ และมีทิศทางการเขียนที่โจมตีหรือสร้างความเกลียดชังต่อคู่แข่งทางการเมืองอย่างชัดเจนจะทำให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมีแนวโน้มที่จะปลอมมากขึ้น โดย Tandoc Jr และคณะ (2017) เสนอว่า การพิจารณาแหล่งข้อมูลและเนื้อหาด้วยจำนวนยอดกดไลค์ คอมเมนต์ และจำนวนยอดแชร์ข้อมูลข่าวสาร นั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งของขั้นตอนการตรวจสอบข้อเท็จจริงและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร

ผลวิจัยยังชี้ให้เห็นอีกว่าผู้ติดตามเพจจะใช้เฟซบุ๊กในฐานะที่เป็นช่องทางในการค้นหาข้อมูลข่าวสารที่พบเห็นเนื่องจากเฟซบุ๊กมีช่องทางในการค้นหาและมีความรวดเร็วกว่าการค้นหาจากกูเกิล อีกทั้งยังสามารถใช้แฮชแท็กเพื่อติดตามและตรวจสอบว่ามีการพูดถึงประเด็นทางการเมืองอย่างไรบ้าง เนื่องจากการนำเสนอประเด็นทางการเมืองผ่านสำนักข่าวหรือเพจทางการเมืองจะมีการใช้แฮชแท็กเป็นส่วนมาก นอกจากนี้ ผู้ติดตามเพจส่วนใหญ่จะพิจารณา**ความคิดเห็นของผู้ใช้งานเฟซบุ๊กคนอื่น ๆ** ว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติม เพราะเมื่อเพจทางการเมืองนำเสนอประเด็นหรือเรื่องราวทางการเมืองจะมีผู้ติดตามเพจคนอื่น ๆ มาแสดงความเห็นเพื่อให้รายละเอียดเพิ่มเติมหรือโต้แย้ง โดยความคิดเห็นจะอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือ ดังนั้นจึงทำให้ผู้ติดตามเพจมองว่าการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่พบเห็นมีความรวดเร็วและสะดวกสบาย ซึ่งทำให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างการศึกษานักของ Tandoc Jr และคณะ (2017) เพราะบุคคลตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือข้อมูลข่าวสารบนสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้ใช้**ความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ**

Tandoc Jr และคณะ (2017) แบ่งการตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับภายนอกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การตรวจสอบที่เกิดจากความไม่ตั้งใจ (Incidental) และ การตรวจสอบที่เกิดจากความตั้งใจ

(Intentional) ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผู้ติดตามเพจส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับภายนอกที่เกิดจากความตั้งใจทั้งสิ้น เนื่องจากผู้ติดตามเพจจะค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองผ่านทางกูเกิลเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม และตรวจสอบผ่านเว็บไซต์สำนักข่าวออนไลน์หรือสื่อมวลชนดั้งเดิม เป็นต้นซึ่ง Tandoc Jr และคณะ(2017) มองว่าเป็นการตรวจสอบที่เป็นระดับสถาบัน (Institutional) นอกจากนี้ผู้ติดตามเพจจะตรวจสอบหรือสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและรัฐศาสตร์ คนในครอบครัว และเพื่อนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองคล้ายคลึงกัน โดยเป็นการตรวจสอบที่เกิดขึ้นระดับบุคคล (Interpersonal) อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยไม่พบการตรวจสอบที่เกิดจากความไม่ตั้งใจเพจซึ่งทำให้มีความแตกต่างจากการศึกษาของงานวิจัยข้างต้น

อย่างไรก็ตาม กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงทั้งภายในและภายนอกอาจจะไม่นำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาได้ เนื่องจากในบริบทการเมืองไทยเกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองทำให้ผู้ใช้งานเฟซบุ๊กเลือกติดตามเพจที่ชื่นชอบและสอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองมากกว่าการเปิดรับสื่อที่มีจุดยืนตรงข้าม และยังคงมองว่าเพจที่ตรงข้ามกับจุดยืนทางการเมืองของตนเองนำเสนอเรื่องราวที่เป็นเท็จมากกว่า ถึงแม้ว่าเพจจะมีจำนวนบัญชีกดไลค์เยอะ อ้างอิงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ หรือข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏบนเพจยอดปฏิสัมพันธ์ (Engagement) มากก็ตาม อีกทั้งการตรวจสอบข้อเท็จจริงระดับภายนอกนั้นผู้ติดตามเพจจะอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่สอดคล้องกับจุดยืนทางการเมือง อย่างเช่น ผู้ติดตามเพจท่านหนึ่งจะเลือกตรวจสอบผ่านผู้เชี่ยวชาญที่มีจุดยืนทางการเมืองเหมือนกัน หรือ การพูดคุยประเด็นทางการเมืองกับเพื่อนก็จะพูดคุยกับคนที่มีจุดสอดคล้องกับตนเองมากกว่า เมื่อเป็นเช่นนี้อาจทำให้ผู้ติดตามเพจเลือกเสาะหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมเพื่อยืนยันอคติทางการเมืองมากกว่าการค้นหาหรือตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมือง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข่าวปลอมทางการเมืองที่แพร่กระจายบนสื่อสังคมออนไลน์ทั้งเว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และทวิตเตอร์ ได้สร้างความสับสนต่อสถานการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และทำให้เกิดการรับรู้ที่ผิดพลาดและเข้าใจผิดต่อตัวนักการเมืองและพรรคการเมืองโดยส่งผลการความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 แต่สิ่งที่สำคัญ คือ ผู้ติดตามเพจยังเสาะหาข้อมูลข่าวสารที่มีความสอดคล้องด้านจุดยืนทางการเมืองของตนเองมากกว่าซึ่งทำให้การตรวจสอบข้อเท็จจริงไม่มีประสิทธิภาพและทำให้เกิดการรับรู้และมุมมองที่มีต่อประเด็นทางการเมืองแคบลง จึงมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาผ่านงานวิจัยชิ้นนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.3.1 หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง ควรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการชี้แจงหรือหักล้างข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างเป็นกลางและครอบคลุมนักการเมืองพรรคการเมืองทั้งหมด โดยในปัจจุบันเป็นที่ทราบดีว่าภาครัฐได้จัดตั้งศูนย์

ต่อต้านข่าวปลอม (Anti-Fake News Center) และมีการหักล้างข่าวปลอมในหลายหมวดหมู่ด้วยกัน อาทิ โควิด-19 สุขภาพ เศรษฐกิจ ความสงบและความมั่นคง เป็นต้น แต่ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมเน้นการหักล้างข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองและพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลมากเป็นพิเศษ

5.3.2 สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญและสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับข่าวปลอมทางการเมือง รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อและเท่าทันดิจิทัล (Media and Digital Literacy) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสามารถแยกแยะข่าวจริงและข่าวปลอมที่พบเห็นได้

5.3.3 สื่อมวลชนควรตรวจสอบเท็จจริงก่อนการนำเสนอประเด็นหรือเรื่องราวทางการเมืองต่อสาธารณชน เนื่องจากในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 มีองค์กรสื่อบางองค์กรนำเสนอหรือหยิบประเด็นที่มาจากสื่อสังคมออนไลน์โดยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนทำให้สูญเสียความน่าเชื่อถือและความมั่นใจที่มีต่อองค์กรข่าวได้ นอกจากนี้ องค์กรสื่อควรเพิ่มส่วนของการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองให้มากขึ้น ดังเช่น The Washington Post Fact-checker หรือ New York Times Fact-checks เป็นต้น

5.3.4 สนับสนุนและสร้างเครือข่ายภาคีกับภาคประชาสังคมที่ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข่าวปลอมโดยในบริบทประเทศไทยได้มีการจัดตั้งโครงการ Cofact (Collaborative Fact Checking)¹²¹ โดยเป็นองค์กรที่เชื่อมโยงการทำงานเชิงข่าวด้านวารสารศาสตร์ (Journalism) และภาคประชาชนในการคัดกรองและตรวจสอบข่าวสาร ทั้งนี้ โครงการดังกล่าวควรสร้างภาคีเครือข่ายระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนเพื่อให้เกิดกระบวนการและวิธีการตรวจสอบข่าวสารที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นข่าวปลอมที่มีความเป็นกลางและรอบด้านมากยิ่งขึ้น รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้เกิดการรับรู้ถึงบทบาทและประโยชน์ของโครงการดังกล่าวในสังคมให้มากยิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

จากการศึกษาเรื่อง “ข่าวปลอมทางการเมืองบนเฟซบุ๊กในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562” ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่ามีความพบประเด็นในการศึกษาที่น่าสนใจและสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในการทำวิจัยเพื่อให้ความรอบด้านมากยิ่งขึ้น คือ

5.4.1 ในการทำวิจัยเพื่อต่อยอดนั้น หากทำความเข้าใจหรือวัดระดับความรู้ทางการเมืองและทัศนคติทางการเมืองจะทำให้เข้าใจพฤติกรรมการติดตามเพจและกระบวนการตัดสินใจที่จะเลือกตรวจสอบข่าวสารเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองอย่างเข้าใจมากขึ้น

¹²¹ ผู้ก่อตั้งโครงการ Cofact ได้รับแรงบันดาลใจในการจากกรณีการตรวจสอบข่าวปลอมของประเทศได้วันที่ให้ความสำคัญกับภาคพลเมืองกับการตรวจสอบข่าวสารที่มีแนวโน้มที่จะเป็นข่าวปลอมโดยการสร้างพื้นที่ให้ทุกฝ่ายช่วยกันหาข้อเท็จจริง รวมไปถึงการคัดกรองและตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4.2 ในการศึกษาครั้งต่อไป หากสามารถจำลองข่าวสารปลอมทางการเมืองเพื่อให้ผู้ติดตามเพจพิจารณา และสอบถามว่าชุดข้อมูลใดเป็นจริงและเป็นเท็จจะทำให้เข้าใจการให้เหตุผลของผู้ติดตามเพจที่สะท้อนถึงอคติทางการเมืองได้อย่างละเอียดขึ้นโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

5.4.3 ในการศึกษาครั้งนี้งเน้นเรื่องการศึกษาถึงปัจจัยที่นำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้ติดตามเพจเมื่อพบเห็นข่าวสารที่น่าสงสัยว่าจะเป็นข่าวสารปลอมทางการเมืองซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปควรจะศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ นอกจากปัจจัยด้านการเลือกเปิดรับสื่อและอคติเพื่อยืนยันความเชื่อเดิมเพื่อให้งานวิจัยครอบคลุมและให้เห็นภาพกว้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตรวจสอบข้อเท็จจริง

5.4.4 ในการศึกษาเพื่อต่อยอดในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข่าวปลอมและสื่อสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์การกระจายของข่าวปลอมทางการเมืองมีความจำเป็นและเป็นไปเพื่อให้เห็นว่าข่าวปลอมทางการเมืองมีการกระจายไปยังผู้ที่มีจุดยืนหรือความเชื่อทางการเมืองอย่างไรบ้าง

5.4.4 ในการศึกษาข่าวปลอมทางการเมืองนั้นพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับข่าวปลอมอาทิ โฆษณาชวนเชื่อ ข่าวลือ และทฤษฎีสมคบคิด ซึ่งในการทำวิจัยครั้งต่อไปนั้นหากพิจารณาถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับข่าวปลอมอย่างรอบด้านจะทำให้สามารถวิเคราะห์ข่าวปลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นได้ในเชิงลึก

5.4.5 การศึกษานี้ยังมุ่งศึกษากระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงเมื่อผู้ติดตามเพจทางการเมืองพบเห็นข่าวสารที่น่าจะเป็นข่าวปลอมทางการเมืองโดยกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมากจะเป็นกลุ่มที่มีอายุใกล้เคียงกันหรือเป็นชาวดิจิทัล (Digital Native) และหากเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุจะทำให้เห็นความแตกต่างและนำมาเปรียบเทียบในด้านกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.5 ข้อจำกัดงานวิจัย CHULALONGKORN UNIVERSITY

5.5.1 ข้อจำกัดด้านแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับข่าวปลอมเป็นยังคงที่ถกเถียงและเกี่ยวข้องกับหลายแนวคิด เช่น โฆษณาชวนเชื่อ ข่าวลือ หรือ ทฤษฎีสมคบคิด ทำให้ยังไม่มีให้เห็นพ้องกันในหมู่นักวิชาการซึ่งทำให้การทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องนิยามใดนิยามหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งอาจจะทำมิติหรือมุมมองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข่าวปลอมหายไป รวมทั้งการเสียดสีและล้อเลียน (Satire and Parody) มีนักวิชาการจัดประเภทว่าเป็นส่วนหนึ่งของข่าวปลอม ในขณะที่นักวิชาการอีกกลุ่มมองว่าไม่จัดว่าเป็นข่าวปลอม เพราะไม่ได้มีเจตนาที่สร้างความเสียหายหรืออันตราย จึงทำให้ข่าวปลอมยังเป็นแนวคิดที่ยังไม่มีนิยามในการศึกษาที่แน่ชัด

5.5.2 ข้อจำกัดด้านแหล่งข้อมูลด้านเนื้อหา การเข้าถึงข้อมูลต้นฉบับเป็นไปได้ยาก เพราะข่าวปลอมส่วนมากเมื่อได้รับการหักล้างจะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะถูกนำออกจากระบบจึงทำให้ไม่สามารถนำบางข่าวมาศึกษาได้ ทั้งนี้เพจบางเพจที่เข้าข่ายมาใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาไม่มีความ

เคลื่อนไหวหรือเพจถูกสร้างขึ้นหลังจากกรอบระยะเวลาการศึกษา จึงทำให้ต้องตัดเพจต่าง ๆ ออกไปจำนวนมาก

นอกจากนี้ ปริมาณของข่าวปลอมมีจำนวนไม่มาก ถึงแม้ว่าจะมีการเก็บข้อมูลจากเพจจำนวน 12 เพจและเพิ่มช่วงระยะเวลาที่ศึกษาแล้วก็ตาม จึงอาจจะทำให้ไม่สามารถเห็นภาพกว้าง แต่จะเห็นลักษณะที่เฉพาะเจาะจงของแต่ละกรณีมากกว่า

5.5.3 ข้อจำกัดด้านแหล่งข้อมูลประเภทบุคคล กล่าวคือ ผู้ติดตามเพจจำนวนหนึ่งไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองของตนจึงยากที่จะทราบทัศนคติและจุดยืนทางการเมืองจึงให้การสัมภาษณ์มีขนาดสั้น นอกจากนี้ การถามประเด็นด้านประสบการณ์การพบเห็นข้อมูลข่าวปลอมเกี่ยวกับการเมือง ผู้ติดตามเพจส่วนใหญ่ไม่สามารถจดจำรายละเอียดว่าเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับใครและเหตุการณ์เป็นอย่างไร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- Asian Network for Free Election. (2019). การเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทย พ.ศ. 2562 : โอกาสที่หลุดลอยไปสำหรับการกลับสู่ประชาธิปไตย. สืบค้นจาก <https://anfrel.org/wp-content/uploads/2019/06/Final-Mission-Report-Thai-1.pdf>
- Spring News. (2562). ใครจะเชื่อ!! ให้จ่ายค่าปรับ เป็น "เหรียญทอง" ทั้งที่คดียังไม่ตัดสิน. สืบค้นจาก <https://www.springnews.co.th/truth/515196>
- The Matter. (2019). สรุปลงโทษแพคดีเหมืองทองแล้วใช้ไหม? ค่าเสียหาย 3 หมื่นล้านบาทใครจ่าย? สืบค้นจาก <https://thematter.co/brief/recap/recap-1553936401/74054>
- The matter. (2562). จะจบแบบไหน? มหากาพย์คดี 'ธนาธร' ถือหุ้่นสื่อ. สืบค้นจาก <https://thematter.co/quick-bite/thanathorn-media-case/91111>
- Workpoint News. (2019). ชาวปลอมและข่าวลือระบาดในโลกออนไลน์ไทย ช่วงใกล้เลือกตั้ง. สืบค้นจาก <https://workpointtoday.com/ข่าวปลอมและข่าวลือระบา/>
- กลุ่มฟื้นฟูประชาธิปไตย. (2562). หน้าเพจ. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/democracyrestoration/>
- การเมืองไทยในเงลา. (2562). <https://www.facebook.com/PoliticsKalaland/>
- จุมพล หมินพานิช. (2539). ความหมาย ขอบข่าย และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับศาสตร์อื่น. ใน เอกสารการสอนหลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ (Principles and methods of Political Science) เล่มที่ 1 : หน่วยที่ 1-7. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2535). รัฐ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ สินสวัสดิ์. (2539). การเมืองไทย : การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยา.
- เดลินิวส์. (2562). แจ้งจับ"มือปลอม"เอกสารคสช.ปลด"ผบ.3เหล่าทัพ". สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/politics/692656>
- ตบดิน. (2562). หน้าเพจ. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/tobedin/>
- ไทยพีบีเอส. (2562). สรุปลงโทษ "ธนาธร" ปมถือหุ้่นสื่อ ก่อนศาลรัฐธรรมนูญชี้ชะตาวันนี้. สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/286261>
- ไทยรัฐ. (2557). 191 เสียงเทให้บักตุ๋ นายก 29 ไม่กังวลงานหนัก! สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/content/444949>

- ไทยรัฐ. (2562). *ไทม์ไลน์ ปมถือหุ้นสื่อ จากปฐมบทไม่มีอะไร กลายเป็นวิกฤตการณ์ใหญ่ "ธนาธร"*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1706903>
- ไทยรัฐ. (2563). *ไล่เรียงไทม์ไลน์จากบัญชีทรัพย์สิน "ธนาธร" มูลค่าตัดสินเงินกู้ 191 ล้านบาท*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1773325>
- บีบีซีไทย. (2562a). *เลือกตั้ง 2562 : กกต. ไม่แจ้งพระนามทุลกระหม่อมมาในบัญชีรายชื่อนายกฯ, ตั้ง กก.สอบยุบพรรค*. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-47194766>
- บีบีซีไทย. (2562b). *เลือกตั้ง 2562 : ใครเป็นใคร "นายกฯ ในบัญชี" พรรคการเมือง ที่ผ่านการประกาศของ กกต.* สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-47086016>
- บีบีซีไทย. (2562c). *ส.ว. แต่งตั้ง : โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง 250 ส.ว. มาจากทหาร-ตำรวจ รวม 104 คน*. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-48224125>
- ประชาไท. (2561). *หมายจับเพจ KonthaiUK กล่าวหาบิดเบือนข่าวดาวเทียม-27 คนแชร์โดนด้วย*. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2018/06/77395>
- ประชาญสามสี่. (2562). *หน้าเพจ*. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/siamgreatwarriors/>
- พีพีทีวี. (2562). *ชาวเน็ตจับผิด "พลังประชารัฐ" ตัดต่อภาพคนมาเซียร์*. สืบค้นจาก <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/100147>
- ล้านชื่อต้านล้านผิด. (2562). *หน้าเพจ*. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/antiamnesty/>
- วารสารคนอง อุทยาน. (2560). *การสื่อสารแบบห้องเสียงสะท้อนในเฟซบุ๊ก*. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรุงเทพฯ).
- สติคะลูกกกก. (2562). *หน้าเพจ*. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/satikaluk/>
- สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี. (2562). *ระบอบ (ที่ใหญ่กว่า) ประยุทธ์ : ข้อพิพาทสถาบันกษัตริย์และกองทัพในการเมืองไทย*. ฟ้ำเดียวกัน.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2555). *10 พลังขวาในการเมืองไทย : แนวร่วมต่อต้านรัฐบาลแห่งชาติ! : มติชนสุดสัปดาห์*.
- หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ. (2562). *ผลเลือกตั้ง 2562 : เปิดพจนานุกรมเลือกตั้งฉบับ กกต.* สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-47743861>
- อันนา หล่อวัฒนตระกูล. (2562). *"จัดการพลาดหรือลิดรอนสิทธิ? สรุปัญหาลูกเลือกตั้งล่วงหน้าออกราชอาณาจักรใน 8 ประเทศ"*. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2019/03/81558>

ภาษาอังกฤษ

- Alford, J. R. Hatemi, P. K. Hibbing, J. R. Martin, N. G. & Eaves, L. J. (2011). The politics of mate choice. *The Journal of Politics*, 73(2), 362-379.
- Allcott, H. & Gentzkow, M. (2017). Social Media and Fake News in the 2016 Election. *Journal of Economic Perspectives*, 31, 211-236. doi:10.1257/jep.31.2.211
- Amazeen, M. A. Thorson, E. Muddiman, A. & Graves, L. (2016). Correcting Political and Consumer Misperceptions: The Effectiveness and Effects of Rating Scale Versus Contextual Correction Formats. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 95(1), 28-48. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1077699016678186>. doi:10.1177/1077699016678186
- An, J. Quercia, D. & Crowcroft, J. (2013). *Fragmented social media: A look into selective exposure to political news*.
- Andersen, R. & Curtis, J. (2012). The polarizing effect of economic inequality on class identification: Evidence from 44 countries. *Research in Social Stratification and Mobility*, 30(1), 129-141.
- Bakir, V. & McStay, A. (2018). Fake news and the economy of emotions: Problems, causes, solutions. *Digital journalism*, 6(2), 154-175.
- Barthel, M. Mitchell, A. & Holcomb, J. (2016). Many Americans believe fake news is sowing confusion. *Pew Research Center*, 15, 12.
- Bakshy, E. Messing, S. & Adamic, L. A. (2015). Exposure to ideologically diverse news and opinion on Facebook. *Science*, 348(6239), 1130-1132. Retrieved from <https://science.sciencemag.org/content/sci/348/6239/1130.full.pdf>. doi:10.1126/science.aaa1160
- Baumgartner, J. C. & Morris, J. S. (2009). MyFaceTube Politics: Social Networking Web Sites and Political Engagement of Young Adults. *Social Science Computer Review*, 28(1), 24-44. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0894439309334325>. doi:10.1177/0894439309334325
- Beam, M. A. (2013). Automating the News: How Personalized News Recommender System Design Choices Impact News Reception. *Communication Research*, 41(8), 1019-

1041. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0093650213497979>.
doi:10.1177/0093650213497979
- Bode, L. (2012). Facebooking It to the Polls: A Study in Online Social Networking and Political Behavior. *Journal of Information Technology & Politics*, 9. doi:10.1080/19331681.2012.709045
- Brandtzaeg, P. & Følstad, A. (2017). Trust and Distrust in Online Fact-Checking Services. *Communications of the ACM*, 60, 65. doi:10.1145/3122803
- Chalaby, J. K. (1996). Journalism as an Anglo-American Invention: A Comparison of the Development of French and Anglo-American Journalism, 1830s-1920s. *European Journal of Communication*, 11(3), 303-326. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0267323196011003002>.
doi:10.1177/0267323196011003002
- Cooper, E. & Jahoda, M. (1947). The Evasion of Propaganda: How Prejudiced People Respond to Anti-Prejudice Propaganda. *The Journal of Psychology*, 23(1), 15-25. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/00223980.1947.9917316>.
doi:10.1080/00223980.1947.9917316
- CSI LA. (2562). หน้าเพจ. Retrieved from <https://www.facebook.com/CSILA90210>
- Darnton, R. (2017). The true history of fake news. *The New York Review of Books*.
- Del Vicario, M., Zollo, F., Caldarelli, G., Scala, A. & Quattrociocchi, W. (2017). Mapping social dynamics on Facebook: The Brexit debate. *Social Networks*, 50, 6-16. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378873316304166>.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.socnet.2017.02.002>
- Dimitrova, D., V. Shehata, A. Strömbäck, J. & Nord, L. W. (2011). The Effects of Digital Media on Political Knowledge and Participation in Election Campaigns: Evidence From Panel Data. *Communication Research*, 41(1), 95-118. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0093650211426004>. doi:10.1177/0093650211426004
- Duyn, E. & Collier, J. (2018). Priming and Fake News: The Effects of Elite Discourse on Evaluations of News Media. *Mass Communication and Society*.
doi:10.1080/15205436.2018.1511807
- Dylko, I., Dolgov, I., Hoffman, W., Eckhart, N., Molina, M. & Aaziz, O. (2017). The dark side of technology: An experimental investigation of the influence of customizability

- technology on online political selective exposure. *Computers in Human Behavior*, 73, 181-190. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0747563217301887>.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.03.031>
- Effing, R.van Hillegersberg, J. & Huibers, T. (2011, 2011//). *Social Media and Political Participation: Are Facebook, Twitter and YouTube Democratizing Our Political Systems?* Paper presented at the Electronic Participation, Berlin, Heidelberg.
- English, E.Hach, C. & Rolnicki, T. (1996). *Scholastic journalism*. Ames: Iowa State University Press.
- Fabry, M. (2017). *Here's How the First Fact-Checkers Were Able to Do Their Jobs Before the Internet*. Retrieved from <https://time.com/4858683/fact-checking-history/>
- Festinger, L. (1962). *A theory of cognitive dissonance*.
- Flood, A. (2016). 'Post-truth' named word of the year by Oxford Dictionaries. Retrieved from <https://www.theguardian.com/books/2016/nov/15/post-truth-named-word-of-the-year-by-oxford-dictionaries>
- Frey, D. (1986). *Recent Research on Selective Exposure to Information*. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 19, pp. 41-80): Academic Press.
- Gabielkov, M.Ramachandran, A.Chaintreau, A. & Legout, A. (2016). Social Clicks: What and Who Gets Read on Twitter? *ACM SIGMETRICS Performance Evaluation Review*, 44, 179-192. doi:10.1145/2964791.2901462
- Garrett, R. K.Weeks, B. E. & Neo, R. L. (2016). Driving a wedge between evidence and beliefs: How online ideological news exposure promotes political misperceptions. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 21(5), 331-348.
- Gauchat, G. (2012). Politicization of science in the public sphere: A study of public trust in the United States, 1974 to 2010. *American sociological review*, 77(2), 167-187.
- Gelfert, A. (2018). Fake News: A Definition. *Informal Logic*, 38, 84-117.
- Graves, L. (2017). Anatomy of a Fact Check: Objective Practice and the Contested Epistemology of Fact Checking. *Communication, Culture and Critique*, 10(3), 518-537. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/cccr.12163>. doi:10.11 11/cccr.12163

- Grömping, M. (2014). 'Echo Chambers': Partisan Facebook Groups during the 2014 Thai Election. *Asia Pacific Media Educator*, 24(1), 39-59. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1326365X14539185>. doi:10.1177/1326365X14539185
- Guess, A., Nyhan, B. & Reifler, J. (2018). *Selective exposure to misinformation: Evidence from the consumption of fake news during the 2016 U.S. presidential campaign*.
- Haiden, L. & Althuis, J. (2018). The Definitional Challenges of Fake News.
- Horsthemke, K. (2017). '#FactsMustFall'? – education in a post-truth, post-truthful world. *Ethics and Education*, 12(3), 273-288. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/17449642.2017.1343620>. doi:10.1080/17449642.2017.1343620
- Howell, L. (2013). Digital wildfires in a hyperconnected world. *WEF report*, 3(2013), 15-94.
- iLaw. (2562). หน้าเพจ. Retrieved from <https://www.facebook.com/iLawClub/>
- Iyengar, S. & Hahn, K. S. (2009). Red media, blue media: Evidence of ideological selectivity in media use. *Journal of Communication*, 59(1), 19-39.
- Iyengar, S. & Westwood, S. J. (2015). Fear and loathing across party lines: New evidence on group polarization. *American Journal of Political Science*, 59(3), 690-707.
- Jamieson, K. H. (2014). Electing the President, 2012 : The Insiders' View. Retrieved from <https://doi.org/10.9783/9780812209273>.
- Jarman, J. W. (2016). Influence of Political Affiliation and Criticism on the Effectiveness of Political Fact-Checking. *Communication Research Reports*, 33(1), 9-15. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/08824096.2015.1117436>. doi:10.1080/08824096.2015.1117436
- Kaplan, A. M. & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0007681309001232>. doi:<https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>
- Karlova, N. A. & Fisher, K. E. (2013). A social diffusion model of misinformation and disinformation for understanding human information behaviour.
- Kenski, K. & Stroud, N. J. (2006). Connections Between Internet Use and Political Efficacy, Knowledge, and Participation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 50(2), 173-192. Retrieved from https://doi.org/10.1207/s15506878jobem5002_1. doi:10.1207/s15506878jobem5002_1

- Keohane, M. (2017). *What is the New Definition of Fake News?* Retrieved from <https://buchananpr.com/2017/03/what-is-the-new-definition-of-fake-news>
- Kershner, J. W. (2008). *The elements of news writing*. Boston, Mass.; London: Allyn and Bacon.
- Keyes, R. (2013). The post-truth era : dishonesty and deception in contemporary life. Retrieved from <https://www.overdrive.com/search?q=10DA5768-E6CF-4EE2-8DB0-A19C058A38DE>.
- Kietzmann, J. H.Hermkens, K.McCarthy, I. P. & Silvestre, B. S. (2011). Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media. *Business Horizons*, 54(3), 241-251. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0007681311000061>. doi:<https://doi.org/10.1016/j.bushor.2011.01.005>
- Klapper, J. T. (1960). The effects of mass communication. Retrieved from <https://archive.org/details/effectsofmasscom00klap>.
- Klein, D. & Wueller, J. (2017). Fake news: A legal perspective. *Journal of Internet Law* (Apr. 2017).
- Knobloch-Westerwick, S. & Jingbo, M. (2009). Looking the Other Way: Selective Exposure to Attitude-Consistent and Counterattitudinal Political Information. *Communication Research*, 36(3), 426-448. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0093650209333030>. doi:10.1177/0093650209333030
- Knobloch-Westerwick, S.Mothes, C.Johnson, B. K.Westerwick, A. & Donsbach, W. (2015). Political Online Information Searching in Germany and the United States: Confirmation Bias, Source Credibility, and Attitude Impacts. *Journal of Communication*, 65(3), 489-511. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcom.12154>. doi:10.1111/jcom.12154
- Knobloch-Westerwick, S.Mothes, C. & Polavin, N. (2017). Confirmation Bias, Ingroup Bias, and Negativity Bias in Selective Exposure to Political Information. *Communication Research*, 47(1), 104-124. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0093650217719596>. doi:10.1177/0093650217719596
- Kovach, B. & Rosenstiel, T. (2007). *The elements of journalism : what newspeople should know and the public should expect*.

- Kunda, Z. (1990). The case for motivated reasoning. *Psychological bulletin*, 108(3), 480.
- Lazarsfeld, P., Berelson, B. & Gaudet, H. (1940). Erie County study. In: Inter-University Consortium for Political and Social Research. Ann Arbor ....
- Lazer, D. M., Baum, M. A., Benkler, Y., Berinsky, A. J., Greenhill, K. M., Menczer, F., . . . Rothschild, D. (2018). The science of fake news. *Science*, 359(6380), 1094-1096.
- Levy, N. (2017). The bad news about fake news. *Social epistemology review and reply collective*, 6(8), 20-36.
- Lewandowsky, S., Ecker, U. K. H. & Cook, J. (2017). Beyond Misinformation: Understanding and Coping with the “Post-Truth” Era. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 6(4), 353-369. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2211368117300700>.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2017.07.008>
- Liao, V. & Fu, W.-T. (2013). *Beyond the Filter Bubble: Interactive Effects of Perceived Threat and Topic Involvement on Selective Exposure to Information*.
- McIntyre, L. (2018). *Post-truth*. Mlt Press.
- Mele, N., Lazer, D., Baum, M., Grinberg, N., Friedland, L., Joseph, K., . . . Mattsson, C. (2017). Combating fake news: An agenda for research and action. Retrieved on October, 17, 2018.
- Mitchell, A., Gottfried, J. & Matsa, K. E. (2015). Millennials and political news. *Pew Research Center*, 1.
- Moeller, J. & Helberger, N. (2018). *Beyond the filter bubble: Concepts, myths, evidence and issues for future debates*.
- Motyl, M., Iyer, R., Oishi, S., Trawalter, S. & Nosek, B. A. (2014). How ideological migration geographically segregates groups. *Journal of Experimental Social Psychology*, 51, 1-14.
- Moy, P., Xenos, M. A. & Hussain, M. M. (2012). News and political entertainment effects on democratic citizenship. *The international encyclopedia of media studies*.
- New Eastern Outlook. (2019a). *After Bleeding Thailand Dry, Soros is Going in for the Kill*. Retrieved from <https://journal-neo.org/2019/03/18/after-bleeding-thailand-dry-soros-is-going-in-for-the-kill/>

- New Eastern Outlook. (2019b). *US and Soros Take Stab at Thai Elections*. Retrieved from <https://journal-neo.org/2019/03/20/us-and-soros-take-stab-at-thai-elections/>
- New Eastern Outlook. (2019c). *West Finds New Anti-China Puppet in Wake of Thai Elections*. Retrieved from https://journal-neo.org/2019/04/08/west-finds-new-anti-china-puppet-in-wake-of-thai-elections/?fbclid=IwAR2nVxpcRL9iM--39w-5dN40bYlkTi4E80lmgXdgArle6tndqb__0dQzEsE
- Nic, N.Fletcher, R.Kalogeropoulos, A.Levy, D. A. & Nielsen, R. K. (2018). *Reuters institute digital news report 2018*. Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Nieminen, S. & Rapeli, L. (2018). Fighting Misperceptions and Doubting Journalists' Objectivity: A Review of Fact-checking Literature. *Political Studies Review*, 17(3), 296-309. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1478929918786852>. doi:10.1177/1478929918786852
- Nyhan, B. & Reifler, J. (2010). When Corrections Fail: The Persistence of Political Misperceptions. *Political Behavior*, 32(2), 303-330. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11109-010-9112-2>. doi:10.1007/s11109-010-9112-2
- Nyhan, B.Reifler, J. & Ubel, P. A. (2013). The Hazards of Correcting Myths About Health Care Reform. *Medical Care*, 51(2). Retrieved from https://journals.lww.com/ww-medicalcare/Fulltext/2013/02000/The_Hazards_of_Correcting_Myths_About_Health_Care.2.aspx.
- Palmer, J. (2000). *Spinning into control : news values and source strategies*. London; New York: Leicester University Press.
- Pariser, E. (2012). *The filter bubble : what the Internet is hiding from you*. London; New York; Toronto; [etc.]: Penguin Books.
- Pasek, J.more, e. & Romer, D. (2009). Realizing the Social Internet? Online Social Networking Meets Offline Social Capital. *Journal of Information Technology & Politics*, 6, 197-215. doi:10.1080/19331680902996403
- Pfattheicher, S. & Schindler, S. (2016). Misperceiving Bullshit as Profound Is Associated with Favorable Views of Cruz, Rubio, Trump and Conservatism. *PLOS ONE*, 11(4), e0153419. Retrieved from <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0153419>. doi:10.1371/journal.pone.0153419

- Pingree, R. J. (2011). Effects of Unresolved Factual Disputes in the News on Epistemic Political Efficacy. *Journal of Communication*, 61(1), 22-47. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2010.01525.x>. doi:10.1111/j.1460-2466.2010.01525.x
- Plothow, R. (2017). Defining fake news... again. *Post-Register (1 August 2017) A*, 5.
- Posetti, J. & Matthews, A. (2018). A short guide to the history of 'fake news' and disinformation. *International Center for Journalists*, 7.
- Rader, E. & Gray, R. (2015). *Understanding user beliefs about algorithmic curation in the Facebook news feed*. Paper presented at the Proceedings of the 33rd annual ACM conference on human factors in computing systems.
- Rini, R. (2017). Fake news and partisan epistemology. *Kennedy Institute of Ethics Journal*, 27(2), E-43-E-64.
- Romerstein, H. (2001). Disinformation as a KGB Weapon in the Cold War. *Journal of Intelligence History*, 1(1), 54-67. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/16161262.2001.10555046>. doi:10.1080/16161262.2001.10555046
- Russo, A. Watkins, J. Kelly, L. & Chan, S. (2008). Participatory Communication with Social Media. *Curator: The Museum Journal*, 51(1), 21-31. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.2151-6952.2008.tb00292.x>. doi:10.1111/j.2151-6952.2008.tb00292.x
- Safko, L. & Brake, D. K. (2009). *The Social Media Bible: Tactics, Tool, and Strategies for Business Success*. In: New York: Wiley.
- Schramm, W. & Carter, R. F. (1959). Effectiveness of a Political Telethon. *Public Opinion Quarterly*, 23(1), 121-127. Retrieved from <https://doi.org/10.1086/266853>. doi:10.1086/266853
- Schudson, M. (2001). The objectivity norm in American journalism*. *Journalism*, 2(2), 149-170. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/146488490100200201>. doi:10.1177/146488490100200201
- Shin, J. & Thorson, K. (2017). Partisan Selective Sharing: The Biased Diffusion of Fact-Checking Messages on Social Media. *Journal of Communication*, 67(2), 233-255. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcom.12284>. doi:10.1111/jcom.12284

- Silverman, C. & Singer-Vine, J. (2016). Most Americans who see fake news believe it, new survey says. *BuzzFeed News*, 6.
- Sobieraj, S. & Berry, J. M. (2011). From incivility to outrage: Political discourse in blogs, talk radio, and cable news. *Political Communication*, 28(1), 19-41.
- Spohr, D. (2017). Fake news and ideological polarization: Filter bubbles and selective exposure on social media. *Business Information Review*, 34(3), 150-160. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0266382117722446>. doi:10.1177/0266382117722446
- Standage. (2017). *The true history of fake news*. Retrieved from <https://www.economist.com/1843/2017/07/05/the-true-history-of-fake-news>
- Streckfuss, R. (1990). Objectivity in Journalism: A Search and a Reassessment. *Journalism Quarterly*, 67(4), 973-983. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/107769909006700453>. doi:10.1177/107769909006700453
- Stroud, N. J. (2008). Media Use and Political Predispositions: Revisiting the Concept of Selective Exposure. *Political Behavior*, 30(3), 341-366. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11109-007-9050-9>. doi:10.1007/s11109-007-9050-9
- Sunstein, C. R. (2002). The Law of Group Polarization. *Journal of Political Philosophy*, 10(2), 175-195. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/1467-9760.00148>. doi:10.1111/1467-9760.00148
- Tandoc, E.Lim, Z. & Ling, R. (2017). Defining “Fake News”: A typology of scholarly definitions. *Digital journalism*, 1-17. doi:10.1080/21670811.2017.1360143
- Tandoc, E. C.Ling, R.Westlund, O.Duffy, A.Goh, D. & Zheng Wei, L. (2017). Audiences’ acts of authentication in the age of fake news: A conceptual framework. *New Media & Society*, 20(8), 2745-2763. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1461444817731756>. doi:10.1177/1461444817731756
- Teeranai Charuvastra. (2018). ‘THREE FRIENDS’ JOIN PRO-JUNTA PARTY, SAY CHARTER FAVORS THEM. Retrieved from <https://www.khaosodenglish.com/politics/2018/11/19/three-friends-join-pro-junta-party-say-charter-favors-them/>
- Tesich, S. (1992). A government of lies. *Nation*, 254(1), 12-14.
- Thaksin Shinawatra. (2019). “Thaksin Shinawatra: The Election in Thailand Was Rigged”. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2019/03/25/opinion/thaksin-shinawatra-the-election-in-thailand-was-rigged.html>

- Thorson, E. (2016). Belief Echoes: The Persistent Effects of Corrected Misinformation. *Political Communication*, 33(3), 460-480. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/10584609.2015.1102187>. doi:10.1080/10584609.2015.1102187
- Ting, C. & Song, S. (2017). What lies beneath the truth: A literature review on fake news, false information and more. In: Singapore: Institute of Policy Studies.
- Uscinski, J. E. & Butler, R. W. (2013). The Epistemology of Fact Checking. *Critical Review*, 25(2), 162-180. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/08913811.2013.843872>. doi:10.1080/08913811.2013.843872
- van Dijck, J. & Poell, T. (2015). Social Media and the Transformation of Public Space. *Social Media + Society*, 1(2), 2056305115622482. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/2056305115622482>. doi:10.1177/2056305115622482
- Wardle, C. (2016). 6 types of misinformation circulated this election season. *Columbia Journalism Review*, 18.
- Wardle, C. & Derakhshan, H. (2017). Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making. *Council of Europe report*, 27.
- Wason, P. C. (1960). On the failure to eliminate hypotheses in a conceptual task. *Quarterly journal of experimental psychology*, 12(3), 129-140.
- WassanaDeepblueseaa. (2562). Page. Retrieved from <https://www.facebook.com/WassanaDeepblueseaa>
- Weeks, B. E. & Garrett, R. K. (2014). Electoral Consequences of Political Rumors: Motivated Reasoning, Candidate Rumors, and Vote Choice during the 2008 U.S. Presidential Election. *International Journal of Public Opinion Research*, 26(4), 401-422. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/ijpor/edu005>. doi:10.1093/ijpor/edu005
- Westerwick, A. Kleinman, S. B. & Knobloch-Westerwick, S. (2013). Turn a Blind Eye If You Care: Impacts of Attitude Consistency, Importance, and Credibility on Seeking of Political Information and Implications for Attitudes. *Journal of Communication*, 63(3), 432-453. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jcom.12028>. doi:10.1111/jcom.12028
- Wong, J. C. Levin, S. & Solon, O. (2016). Bursting the Facebook bubble: we asked voters on the left and right to swap feeds. *The Guardian*, 16.

- Wood, T. & Porter, E. (2019). The Elusive Backfire Effect: Mass Attitudes' Steadfast Factual Adherence. *Political Behavior*, 41(1), 135-163. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11109-018-9443-y>. doi:10.1007/s11109-018-9443-y
- Yee, A. (2017). Post-truth politics & fake news in Asia. *Global Asia*, 12(2), 66-71.
- Xiang, Z. & Gretzel, U. (2010). Role of social media in online travel information search. *Tourism Management*, 31(2), 179-188. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261517709000387>. doi:<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.02.016>

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
(ตารางลงรหัส)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางลงรหัสข้อมูลข่าวปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

1. ชื่อแฟนเพจทางการเมือง	
2. ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของแฟนเพจทางการเมือง	
3. วัน/เดือน/ปี (ที่ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองปรากฏบนแฟนเพจ)	☐ การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ☐ วันเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562
4. ช่วงเวลาที่ข้อมูลข่าวสารปลอมทางการเมืองบนแฟนเพจทางการเมือง	☐ ก่อน ☐ หลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562
5. ข้อมูลข่าวสารปลอมทางการเมืองบนแฟนเพจที่ได้รับทราบ และ/หรือ องค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริงของประเทศไทย “ซีอาร์ก่อนแชร์”	☐ ตรวจสอบ (Fact-checked) และหักล้าง (Debunked) ผ่านสำนักข่าวอย่างน้อย 2 สำนักข่าว ☐ ได้รับการหักล้างผ่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Authorities) ในข่าวปลอม ได้แก่ ☐ พรรคการเมือง (.....) ☐ หน่วยงานภาครัฐ (.....) ☐ นักการเมือง (.....) ☐ นักวิชาการ (.....) ☐ อื่น ๆ (.....) ☐ ผู้ใช้งานเฟซบุ๊กทั่วไป (.....) ☐ ข้าราชการทางการเมืองบนแฟนเพจที่มีแนวโน้มเข้าข่ายเป็นข่าวปลอม (ไม่ผ่านการตรวจสอบและหักล้างผ่านสำนักข่าว)
6. แหล่งข้อมูลของข่าวสาร (แชร์จากสื่ออื่น ๆ / แชร์จากสื่อโซเชียลมีเดีย/ แฟนเพจเป็นผู้สร้างเนื้อหาขึ้นเอง)	
7. ประเด็นโดยย่อ	
8. จำนวนการมีส่วนร่วม (Engagement) ถูกใจ (Like)	/รักเลย (Love) .....
โกรธ (Angry)	/ฮาๆ (Haha) .....
	/ว้าว (Wow) .....
	/เศร้า (Sad) .....
	/ จำนวนการแสดงความเห็น (Comment) .....
	/ จำนวนการแชร์ (Share) .....

- ตัวแสดงทางการเมือง (Political Actors) ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของข่าวสารปลอมทางการเมืองที่ปรากฏบนแผนผังทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

ตัวแสดงทางการเมือง	รายชื่อบุคคล/หน่วยงานที่ปรากฏ
☐ นักการเมือง	
☐ พรรคการเมือง	
☐ หน่วยงานภาครัฐ	
☐ กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง/นักกิจกรรมทางการเมือง	
☐ อื่น ๆ	

- ประเด็นด้านเนื้อหาที่ทำให้ชาวสวทการเมืองเกิดความโดดเด่นและน่าสนใจ

ประเด็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารปลอมทางการเมือง	
☐ การทำหน้าที่ขององค์กรภาครัฐ/เจ้าหน้าที่รัฐ หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเมือง	(.....)
☐ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักการเมือง (เช่น พฤติกรรมเชิงชู้สาว คอร์รัปชัน หรือ หมิ่นสถาบันหลักของไทย)	(.....)
☐ การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของนักการเมืองในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562	(.....)
☐ พาดพิงผู้นำทางการเมืองที่มีชื่อเสียงของประเทศไทยในอดีต	(.....)

- ประเภทของข่าวสารปลอมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562

ประเภทของข้อมูลข่าวสารปลอม	ตัวอย่างเนื้อหา/ข้อสังเกต
☐ คลิปเบท	
☐ ทฤษฎีสมคบคิด	
☐ มีเนื้อหาที่เข้าข้าง/โจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง	
☐ ข่าวลือ	
☐ ข้อมูลที่เกิดจากสำนักข่าวรายงานผิดพลาด	

- ลักษณะการนำเสนอข่าวสารปลอมทางการเมืองที่ปรากฏในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562

ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา	ตัวอย่างเนื้อหา/ข้อสังเกต
☐ ล้อเลียนหรือเสียดสี	
☐ เชื่อมโยงเป็นเท็จ	
☐ ทำให้เข้าใจผิด	
☐ บริบทที่เพี้ยนเท็จ	
☐ ปลอมเป็นแหล่งข่าวหรือแอบอ้าง	
☐ ตัดต่อหรือดัดแปลง	
☐ ประดิษฐ์ขึ้นโดยสมบูรณ์	

ข้อสังเกตเพิ่มเติม.....

.....
.....

ภาคผนวก ข

(รายชื่อเพลงทางการเมืองที่เกี่ยวข้อง)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายชื่อแผนพจนานุกรมที่เกี่ยวข้องกับประชาชนพจนานุกรมเมืองโต้กลับ Resistant Citizen

รายชื่อแผนพจนานุกรม	บุคคลที่ 1	บุคคลที่ 2	บุคคลที่ 3	บุคคลที่ 4	บุคคลที่ 5	บุคคลที่ 6	บุคคลที่ 7	บุคคลที่ 8	บุคคลที่ 9	บุคคลที่ 10	รวม
การเมืองที่เกี่ยวข้องกับประชาชนพจนานุกรมเมืองโต้กลับ (ของผู้วิจัย)		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
สายตรงภาคสนาม		✓		✓	✓						3
สายตรงข่าวกรอง		✓		✓	✓						5
สมาชิกเสรีแห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
Fahroong Srikhao ฟ้ารุ่ง ศรีขาว	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
ข้อมูลเท็จจริงการเมืองไทย			✓	✓	✓		✓				6
ดาวดิน สามัญชน			✓			✓	✓	✓	✓	✓	6

รายชื่อแผนพจนทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเฟซบุ๊กแฟนเพจพลเมืองโต้กลับ Resistant Citizen

รายชื่อแผนพจนทาง การเมืองที่เกี่ยวข้องกับเฟซบุ๊กแฟนเพจพลเมืองโต้กลับ (ของผู้วิจัย)	บุคคลที่ 1	บุคคลที่ 2	บุคคลที่ 3	บุคคลที่ 4	บุคคลที่ 5	บุคคลที่ 6	บุคคลที่ 7	บุคคลที่ 8	บุคคลที่ 9	บุคคลที่ 10	รวม
Jakravee Visutipol - จักรวี วิสุทิพอล		✓	✓	✓	✓						6
พันธมิตรประชาชนเพื่ออนาคตใหม่		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		7
กลุ่ม 24 มิถุนายน ประชาธิปไตย	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
รวีโชติ อารงนาสวัสดิ์		✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	3
ศิโรตน์ คล้ามไพบูลย์	✓		✓	✓	✓						6

รายชื่อแผนเพจทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเฟซบุ๊กแฟนเพจพลเมืองโต้กลับ Resistant Citizen

รายชื่อแผนเพจทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเฟซบุ๊กแฟนเพจพลเมืองโต้กลับ Resistant Citizen (ของผู้วิจัย)	บุคคลที่ 1	บุคคลที่ 2	บุคคลที่ 3	บุคคลที่ 4	บุคคลที่ 5	บุคคลที่ 6	บุคคลที่ 7	บุคคลที่ 8	บุคคลที่ 9	บุคคลที่ 10	รวม
เชื่อมผมมดุงทุการ์	✓		✓			✓		✓	✓		5
Surachat Singhaniyom											0
PT Cyber Talk	✓	✓	✓								3
พรรคเทียน				✓	✓		✓				3
PEOPLEPOLL		✓		✓	✓						3

ตารางที่ 5.5 รายชื่อแผนพจนานุกรมที่เกี่ยวข้องกับพจนานุกรมพจนานุกรมผู้ดี V.2

รายชื่อแผนพจนานุกรมที่เกี่ยวข้องกับพจนานุกรมพจนานุกรมผู้ดี V.2 (ของผู้วิจัย)	บุคคลที่ 1	บุคคลที่ 2	บุคคลที่ 3	บุคคลที่ 4	บุคคลที่ 5	บุคคลที่ 6	บุคคลที่ 7	บุคคลที่ 8	บุคคลที่ 9	บุคคลที่ 10	รวม
ผู้กองปู่เค็ม	√	√	√		√						4
Slim - สลิม		√	√								2
ท่านผู้นำฮาเฮ		√		√	√						3
ตดแมว		√		√	√						3
อาณาจักรประกอบ V.4	√			√	√			√		√	5
ตัดตาน		√		√							2

ตารางที่ 5.6 รายชื่อแผนพจนทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเพชฌัญญุกับแผนพจนเดอะเมตาดาตี (THE METTAD) (ต่อ)

รายชื่อแผนพจนทาง การเมืองที่เกี่ยวข้องกับเพ ชฌัญญุเดอะเมตาดาตี (ของผู้วิจัย)	บุคคลที่ 1	บุคคลที่ 2	บุคคลที่ 3	บุคคลที่ 4	บุคคลที่ 5	บุคคลที่ 6	บุคคลที่ 7	บุคคลที่ 8	บุคคลที่ 9	บุคคลที่ 10	รวม
พันธมิตรประชาชนเพื่อ อนาคตใหม่	√	√	√	√	√	√	√	√	√		9
กระจ่าง – The Enlightener		√	√	√	√	√	√	√	√	√	9
Thailand Vision	√		√	√	√	√	√	√	√	√	9
Drama Fight - ตีกันด ราม่า				√		√	√	√	√	√	7
Roundtable Thailand		√		√	√						3
Thai Truth		√				√	√	√	√	√	6

ตารางที่ 5.6 รายชื่อแผนพจนานุกรมที่เกี่ยวกับพจนานุกรมพจนานุกรมเมตาด (THE METTAD) (ต่อ)

รายชื่อพจนานุกรมที่เกี่ยวกับพจนานุกรมพจนานุกรมเมตาด (THE METTAD) (ของผู้วิจัย)	บุคคลที่ 1	บุคคลที่ 2	บุคคลที่ 3	บุคคลที่ 4	บุคคลที่ 5	บุคคลที่ 6	บุคคลที่ 7	บุคคลที่ 8	บุคคลที่ 9	บุคคลที่ 10	รวม
ประชาชนไซเบอร์		✓	✓	✓	✓						4
เรื่องเล่าของ ๒๗๗	✓	✓	✓	✓	✓						5

ตารางที่ 5.7 รายชื่อแฟนเพจทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเพจบุ๊กแฟนเพจล้านชื่อล้านล้านผิด

รายชื่อแฟนเพจทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเพจบุ๊กแฟนเพจล้านชื่อล้านล้านผิด	บุคคลที่ 1	บุคคลที่ 2	บุคคลที่ 3	บุคคลที่ 4	บุคคลที่ 5	บุคคลที่ 6	บุคคลที่ 7	บุคคลที่ 8	บุคคลที่ 9	บุคคลที่ 10	รวม
ต้น จิตภัทร์ กฤดาการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
ซึ่งต้องพิสูจน์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
Kanok Ratwongsakul Fan Page	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
สตีละลูกกกก	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
ประชาชนไซเบอร์	✓	✓	✓	✓	✓						5
ปราบมาร	✓		✓		✓	✓			✓		5

ตารางที่ 5.8 รายชื่อแผนพจนานุกรมที่เกี่ยวข้องกับพจนานุกรมพจนานุกรมชื่อตำบลลำน้ำฝาด

รายชื่อพจนานุกรม การเมืองที่เกี่ยวข้องกับพ จนานุกรมพจนานุกรมชื่อตำบล ลำน้ำฝาด (ของผู้วิจัย)	บุคคลที่ 1	บุคคลที่ 2	บุคคลที่ 3	บุคคลที่ 4	บุคคลที่ 5	บุคคลที่ 6	บุคคลที่ 7	บุคคลที่ 8	บุคคลที่ 9	บุคคลที่ 10	รวม
จั่วหัว			✓		✓			✓			2
ปราชญ์ สามสี	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		9
ชอมบี๊สีมเภา	✓	✓	✓	✓	✓						5
ตบดิน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	9
พจนมิตรประชาชนเพื่อ อนาคตใหม่	✓	✓	✓	✓	✓						5
มันใจคนไทยทั้งแผ่นดิน เชียร์ลูงตุ้					✓						1

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	วิศรุต วงษ์น้อม
วัน เดือน ปี เกิด	23 มกราคม 2536
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เกียรตินิยมอันดับ 2) (สาขาเอกวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และวิชาโทรัฐประศาสนศาสตร์)
ที่อยู่ปัจจุบัน	33/3 หมู่ที่ 1 ตำบล หนองบัว อำเภอ เมืองกาญจนบุรี จังหวัด กาญจนบุรี รหัสไปรษณีย์ 71190

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY